

รายงานการสังเคราะห์

ผลการวิจัยในโครงการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมเครือข่ายการเรียนรู้
ของครูและบุคลากรทางการศึกษา
เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

สำนักนโยบายด้านพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา
สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ

371.107 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
ส 691 ร รายงานการสังเคราะห์ผลการวิจัยในโครงการวิจัยและพัฒนา
นวัตกรรมเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษา
เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน/กรุงเทพฯ : 2554.
172 หน้า
ISBN. 978-616-7324-97-5
1. ครูและบุคลากรทางการศึกษากับเครือข่ายการเรียนรู้ - วิจัย
2. ชื่อเรื่อง

รายงานการสังเคราะห์

ผลการวิจัยในโครงการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมเครือข่ายการเรียนรู้ของครู
และบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

สิ่งพิมพ์ สกศ. ฉบับที่ 55/2554

พิมพ์ครั้งที่ 1 กันยายน 2554

จำนวน 2,000 เล่ม

ผู้จัดพิมพ์เผยแพร่ กลุ่มนโยบายพัฒนาครูคณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา
สำนักนโยบายด้านพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา
สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
ถนนสุขโขทัย เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300
โทรศัพท์ 0-26687974 หรือ 0-26687123 ต่อ 2513
โทรสาร 0-22431129
Web Site : <http://www.onec.go.th>

พิมพ์ที่ บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด
90/6 ซอยจรัญสนิทวงศ์ 34/1 ถนนจรัญสนิทวงศ์
แขวงอรุณอมรินทร์ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพฯ 10700
โทรศัพท์ 0-24243249, 0-24243252

คำนำ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาในฐานะหน่วยงานระดับนโยบายด้านการศึกษาของชาติ ได้ตระหนักถึงบทบาทการมีส่วนร่วมขององค์กรต่างๆ ที่ทำหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษา และเห็นว่าการใช้ยุทธศาสตร์การทำงานแบบเครือข่ายความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ จะมีส่วนช่วยในการยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สูงขึ้น โดยเฉพาะสถาบันอุดมศึกษาที่มีสถาบันผลิตครู (คณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์) เป็นองค์กรที่มีส่วนสำคัญที่จะช่วยพัฒนาคุณภาพการศึกษาในระดับต่างๆ เพราะมีทรัพยากรบุคคลและองค์ความรู้ที่จะช่วยสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ดีขึ้น สำนักงานฯ จึงสนับสนุนทุนวิจัยให้สถาบันอุดมศึกษาที่มีคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ จำนวน 11 สถาบัน ในทุกภูมิภาคของประเทศ วิจัยและพัฒนานวัตกรรมเครือข่ายการเรียนรู้ของครู และบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน มีระยะดำเนินงาน 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ปีงบประมาณ 2552 และระยะที่ 2 ปีงบประมาณ 2553 โดยระยะที่ 1 สถาบันผลิตครูดำเนินการศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ จัดตั้งเครือข่ายการเรียนรู้ พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายการเรียนรู้ในพื้นที่และร่วมมือกับเครือข่ายพัฒนาวัตกรรมการบริหารจัดการเครือข่ายการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วม การจัดการความรู้ ระบบกัลยาณมิตรนิเทศ และกระบวนการอื่นๆ ที่เหมาะสม ระยะที่ 2 สถาบันผลิตครูพัฒนาเครือข่ายให้เข้มแข็ง ร่วมมือกับเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน โดยเน้นการสร้างวัตกรรมการเรียนการสอนที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน การดำเนินการวิจัยและพัฒนาดังกล่าวได้ก่อให้เกิดการค้นพบแนวทางการทำงานในลักษณะเครือข่าย ความร่วมมือระหว่างคณาจารย์ของสถาบันผลิตครู บุคลากรทางการศึกษาจากหน่วยงานจัดการศึกษาในพื้นที่ ครู ผู้บริหารสถานศึกษา และชุมชนใกล้เคียง

การวิจัยและพัฒนาทั้ง 11 พื้นที่ทั่วประเทศ มีข้อค้นพบแนวทางการดำเนินงานที่หลากหลายและนำไปสู่ความสำเร็จหลายประการ กล่าวคือ คณาจารย์ของสถาบันผลิตครูมีโอกาสดูแลเรียนรู้สภาพที่แท้จริงของการจัดการศึกษาในสถานศึกษาระดับต่างๆ ในพื้นที่ ซึ่งจะนำไปสู่การปรับปรุงพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนของสถาบันผลิตครูให้สอดคล้องกับสภาพจริง ขณะเดียวกันบุคลากรของสถานศึกษา ได้แก่ ครู ผู้บริหารสถานศึกษา บุคลากรทางการศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ ตลอดจนชุมชนใกล้เคียงสถานศึกษาได้ร่วมมือกับสถาบันผลิตครูเพื่อการเรียนรู้ร่วมกัน โดยใช้

ยุทธศาสตร์การทำงานแบบเครือข่าย มีกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูล ข่าวสาร องค์ความรู้และการแบ่งปันทรัพยากรระหว่างกัน มีการขบคิดและรวมพลังเพื่อแก้ไขปัญหา คุณภาพการศึกษา เมื่อสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่ ร่วมมือกับสถานศึกษาที่จัดการศึกษาระดับ ต่างๆ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำงานช่วยเหลือเกื้อกูลกันในลักษณะเครือข่าย ได้ก่อให้เกิด การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนที่ต่อเนื่องและยั่งยืน

สำนักงานฯ ขอขอบคุณคณะนักวิจัยจากสถาบันผลิตครูทั้ง 11 สถาบัน ประกอบด้วย คณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ ในมหาวิทยาลัยต่างๆ คือ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัย นเรศวร มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี มหาวิทยาลัย ราชภัฏนครราชสีมา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา มหาวิทยาลัยราชภัฏ หมู่บ้านจอมบึง มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช และ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ที่ร่วมดำเนินงานในครั้งนี้จนสำเร็จลุล่วงด้วยดี และขอขอบคุณคณะผู้สังเคราะห์เอกสารรายงานผลการวิจัยของโครงการฯจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่ทุ่มเท เวลา ความรู้ความสามารถในการสังเคราะห์เอกสารเพื่อให้ได้ ข้อมูลผลการดำเนินงานของสถาบันผลิตครูที่ร่วมดำเนินการวิจัยในทุกแง่มุมอย่างครบถ้วน นำเสนอเป็นรายงานให้ผู้สนใจได้ศึกษาและเรียนรู้ผลการดำเนินงานจากเอกสารเล่มนี้ สำนักงานฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่า รายงานผลการสังเคราะห์ผลการวิจัยในโครงการวิจัยและพัฒนานวัตกรรม เครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนฉบับนี้ จะก่อให้เกิดการจุดประกายให้บุคลากรในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ร่วมมือ ร่วมแรง ในการดำเนินงานปฏิรูปการศึกษาโดยใช้ยุทธศาสตร์การทำงานแบบเครือข่าย เพื่อให้งานปฏิรูป การศึกษาสัมฤทธิ์ผลตามที่ทุกฝ่ายได้ตั้งเป้าหมายไว้ทุกประการ

(ศาสตราจารย์พิเศษทอง จันทรางศุ)

เลขาธิการสภาการศึกษา

กิตติกรรมประกาศ

การสังเคราะห์ผลการวิจัยในโครงการวิจัยและพัฒนาวัตกรรมการเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนครั้งนี้ สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายทุกประการ ทั้งนี้คณะผู้วิจัยได้รับการสนับสนุนและร่วมมือจากหลายฝ่าย ขอขอบคุณสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ที่ให้การสนับสนุนทั้งด้านแนวคิดเชิงวิชาการ ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์อย่างมากในการดำเนินการ และงบประมาณสนับสนุนการวิจัยครั้งนี้

ขอขอบคุณ ผู้บริหารมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ที่ให้การสนับสนุน ส่งเสริมการดำเนินงานวิจัยครั้งนี้ ขอขอบคุณ ศูนย์เครือข่ายทั้ง 11 ศูนย์ ที่ได้ร่วมเรียนรู้ แลกเปลี่ยนและดำเนินงานวิจัยและพัฒนาวัตกรรมการเครือข่ายการเรียนรู้มาตั้งแต่ต้น ทั้งระยะที่ 1 และระยะที่ 2 ซึ่งผลงานวิจัยของแต่ละศูนย์เครือข่ายเป็นประโยชน์อย่างมากในการใช้เป็นข้อมูลประกอบการสังเคราะห์ผลการวิจัยครั้งนี้

ขอขอบคุณในความร่วมมือของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โรงเรียนในเครือข่าย คณะครูและนักเรียนที่ร่วมในโครงการวิจัยทั้งระยะที่ 1 และ 2 ของทั้ง 11 ศูนย์เครือข่ายที่ครอบคลุมทุกภูมิภาค คุณค่าและประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการวิจัยครั้งนี้ ขอมอบตอบแทนแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่มีส่วนช่วยให้การดำเนินงานครั้งนี้ สำเร็จลุล่วงด้วยความเรียบร้อยทุกประการ

คณะผู้สังเคราะห์รายงานการวิจัย

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

การสังเคราะห์ผลการวิจัยในโครงการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมเครื่องมือการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาเครื่องมือการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน 2) เพื่อสังเคราะห์บทบาทและความร่วมมือของสถาบันผลิตครู โรงเรียนเครือข่าย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมเครื่องมือการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน 3) เพื่อสังเคราะห์ผลการดำเนินงานตามรูปแบบการพัฒนาเครื่องมือการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน 4) เพื่อศึกษานวัตกรรมและระบบบริหารเครือข่ายที่เป็นแบบอย่างที่ดี ที่เกิดจากการดำเนินงานเครือข่าย และ 5) เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับการส่งเสริมเครื่องมือการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นโครงการวิจัยและพัฒนาการส่งเสริมนวัตกรรมเครื่องมือการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ของสถาบันผลิตครู จำนวน 11 สถาบัน ประกอบด้วย คณะครุศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ ในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ คือ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยนเรศวร มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชและมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสังเคราะห์งานวิจัย เป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้นเพื่อใช้บันทึกลักษณะรายละเอียดของงานวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนที่เป็นข้อมูลเชิงปริมาณ ได้ดำเนินการหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลที่เป็นเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ได้ผลการสังเคราะห์สรุปประเด็นข้อค้นพบเชิงบริหารเพื่อนำไปสู่การพัฒนาได้ ดังนี้

1. ผลการสังเคราะห์รูปแบบพัฒนานวัตกรรมเครื่องมือการเรียนรู้ของครู/บุคลากรทางการศึกษา และสถาบันผลิตครูเพื่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน พบว่า มีการสังเคราะห์บริบท ปัจจัยหรือเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับปัญหา ความต้องการ รวมถึงความพร้อมของสถาบันผลิตครูและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ส่วนใหญ่ระบุว่ามีความพร้อมของสถาบันผลิตครูและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และถือว่าเป็นภารกิจสำคัญในการบริการวิชาการแก่สังคมของสถาบันผลิตครูอยู่แล้ว ประกอบกับสถาบันผลิตครูและหน่วยงานทางการศึกษาในพื้นที่มีโครงการ กิจกรรมที่ร่วมมือประสานงานกันอยู่อย่างต่อเนื่อง ปัจจัยและเงื่อนไขเหล่านี้นับว่าเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้โครงการนี้ประสบความสำเร็จ

ส่วนรูปแบบการพัฒนาวัตกรรมการเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ด้านแนวคิด หลักการ วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายมีจุดร่วมตรงกัน คือการสร้างความร่วมมือ สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ องค์กรแห่งการเรียนรู้ และบุคคลแห่งการเรียนรู้ เป้าหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเป็นหลัก โดยกลยุทธ์ในการพัฒนาเครือข่ายเน้นการพัฒนาประสิทธิภาพของการดำเนินงาน รูปแบบเครือข่ายที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วม และกระจายความรับผิดชอบไปยังเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาชั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีแผนงานโครงการ กิจกรรมร่วมกัน เน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กิจกรรมสำคัญคือ การฝึกอบรมและกิจกรรมการจัดการความรู้ (Knowledge Management - KM) สำหรับโครงสร้างของรูปแบบเครือข่าย มี 2 ลักษณะคือ ลักษณะแรก คือการดำเนินงานโดยคณะครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ เป็นแกนกลาง หรือเครือข่ายหลัก มีสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นลูกข่าย ส่วนลักษณะที่สอง มีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เทศบาล เป็นเครือข่ายรอง เพื่อทำหน้าที่ประสานงานกับลูกข่าย ซึ่งเป็นสถานศึกษาในสังกัด โดยจะต้องเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ทั้งองค์กรเอกชน ตัวแทนประชาชน และผู้เกี่ยวข้องต่าง ๆ เข้ามาร่วมในการดำเนินงานในขั้นตอนและกิจกรรมต่าง ๆ ทั้ง 2 ลักษณะ

รูปแบบโดยสรุปที่ถือว่าเป็นแบบอย่างการปฏิบัติที่ดี เมื่อพิจารณาจากผลการดำเนินงานสรุปได้ว่าควรมีองค์กรการศึกษาระดับชาติเป็นเครือข่ายกลางระดับชาติ (National Education Organization) ซึ่งทำหน้าที่ดำเนินนโยบาย ประสานงานระดับสูงในระดับกระทรวงให้เกิดทิศทางที่ชัดเจน ส่วนมหาวิทยาลัยโดยคณะครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ เป็นแกนกลางในการพัฒนาเครือข่ายแต่ละภูมิภาค โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทั้งประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ทำหน้าที่ประสาน การดำเนินงานในฐานะผู้บังคับบัญชาระดับเขตพื้นที่ให้สถาบันการศึกษา คือโรงเรียนเครือข่ายได้ปฏิบัติงานด้วยความเรียบร้อย สนับสนุน อำนวยความสะดวก ปัญหาต่าง ๆ ส่วนโรงเรียน และครู รวมทั้งบุคลากรทางการศึกษาอื่น ๆ เป็นหน่วยงานปฏิบัติการตามโครงการ กิจกรรม และขยายผลไปสู่ การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างจริงจัง โดยผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) ที่สำคัญคือผู้บริหารโรงเรียนเครือข่าย เป้าหมายคือ ครูผู้สอน (Change Target) ได้พัฒนาคุณภาพการจัด การเรียนการสอนที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน

2. บทบาทและความร่วมมือของสถาบันผลิตครู โรงเรียนเครือข่าย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการสร้างและพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนนั้น สถาบันผลิตครูต้องทำหน้าที่เชิงประสานงาน วางแผนพัฒนา ดำเนินการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การฝึกอบรม การให้ความรู้ การศึกษาดูงาน การนิเทศติดตาม การให้คำปรึกษาแนะนำ กระตุ้นให้กำลังใจ ประเมินผลและปรับปรุงงาน จัดระบบสารสนเทศที่เกี่ยวข้อง สัมพันธ์และเป็นข้อมูลสำคัญเพื่อการพัฒนาเครือข่าย นอกจากนี้ทำหน้าที่วิจัยและพัฒนา เป็นแหล่งผู้เชี่ยวชาญที่สนับสนุนด้านวิชาการแก่เครือข่ายด้วย สำหรับเครือข่ายสาขาหรือโรงเรียนที่เป็นลูกข่าย

มีบทบาทในด้านการค้นหาปัญหา และความต้องการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ร่วมกับเครือข่ายหลัก คือสถาบันผลิตครู ศึกษานวัตกรรมการ กิจกรรมและเทคนิควิธีในการพัฒนาผู้เรียน พัฒนาตนเอง ด้านทักษะการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การวิจัยชั้นเรียน ตลอดจนทำหน้าที่เชิงบูรณาการ ประสานงานกับสมาชิกในเครือข่าย การเงินงบประมาณ และระบบสารสนเทศ ส่วนสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาและผู้เกี่ยวข้องทำหน้าที่สนับสนุน อำนวยความสะดวก ประสานงาน ร่วมวางแผนดำเนินงาน ร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้น ตลอดจนร่วมนิเทศ ติดตาม ประเมินผลของเครือข่าย สนับสนุน แก้ไขปัญหาการดำเนินงานเชิงบูรณาการ การเงินงบประมาณต่าง ๆ ในฐานะหน่วยงานบังคับบัญชาในระดับพื้นที่ สำหรับบริบท ปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลต่อการสร้างและพัฒนาเครือข่ายคือ ที่ตั้งและภูมิประเทศ นโยบายของรัฐ การเมืองการปกครอง ศาสนาและวัฒนธรรม ของชุมชน ภาษาและการสื่อสาร วัตถุประสงค์ของเครือข่าย ผลประโยชน์ที่สมาชิกจะได้รับ ทรัพยากรที่นำมาใช้ ตัวสมาชิกในเครือข่าย การบริหารจัดการเครือข่าย และการสร้างผู้นำรุ่นใหม่ ปัจจัยเหล่านี้จะมีผลต่อเครือข่าย และการขับเคลื่อนไปสู่ความสำเร็จทั้งสิ้น

3. ผลการดำเนินงานร่วมกันในลักษณะเครือข่ายระหว่างสถาบันผลิตครู สถานศึกษา และผู้เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า คุณภาพผู้เรียนที่ได้รับการพัฒนาด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล เช่น ความรับผิดชอบ มีวินัย ใฝ่เรียน ซื่อสัตย์ ด้านทักษะส่วนบุคคลและสังคม เช่น การทำงานร่วมกับผู้อื่น การสื่อสาร การวางแผนการทำงาน ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี นิัยรักการเรียนรู้ ด้านทักษะการคิดเช่น ความรู้ ความจำ ความคิดสร้างสรรค์ คิด วิเคราะห์ ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ นอกจากนั้นยังมีการพัฒนาทักษะอื่น ๆ เช่น การอ่าน เขียน เล่าเรื่อง คัดลายมือ การวาดภาพระบายสี ทักษะชีวิต เป็นต้น โดยการดำเนินงานของเครือข่ายส่วนใหญ่จะมีขั้นตอนที่สำคัญคือ การคัดเลือกคุณภาพผู้เรียนที่จะพัฒนา แสวงหานวัตกรรม เทคนิควิธี จัดอบรมให้ความรู้ จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ดำเนินการพัฒนา นิเทศ ติดตาม และจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูผู้สอนด้วยกัน ส่วนเทคนิควิธีและกิจกรรมที่นำมาใช้มีความหลากหลาย ทั้งการจัดการความรู้ เวทีคุณภาพเพื่อนำเสนอผลการปฏิบัติที่ดีเลิศ (Best Practice) การนิเทศแบบกัลยาณมิตร การสอนสอดแทรก การวิจัยชั้นเรียน มีการวัดประเมินผลที่เน้นสภาพจริง

4. ผลการสังเคราะห์นวัตกรรมและการดำเนินงานเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน พบว่า มีการดำเนินงานที่เน้นความร่วมมือของสมาชิกเครือข่ายในการคิด สร้าง และใช้เครือข่ายให้เหมาะสมกับบริบทของตน เช่น การใช้ การประชาสัมพันธ์ การเล่าเรื่อง (Story Telling) ผังดุลยดัชนี(Balanced Scorecard: BSC) เป็นต้น บางเครือข่ายจะเพิ่มการศึกษาบริบท นวัตกรรมการเรียนการสอน และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสนับสนุนการดำเนินงาน ส่วนนวัตกรรมที่นับว่าเป็นการปฏิบัติที่ดีเลิศ (Best Practice)

คือการสร้างแรงจูงใจในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การสร้างเวทีเผยแพร่ผลงานที่ดี การให้รางวัล การสนับสนุนด้านการเงิน เป็นต้น

5. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับการส่งเสริมเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน เสนอแนะว่า ควรมีหน่วยงานกลางเป็นเจ้าภาพระดับนโยบาย และการปฏิบัติให้ชัดเจน โดยอาจเริ่มจาก สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาจัดทำแผนพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นรูปธรรม มีทรัพยากรสนับสนุนการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง โดยมีมหาวิทยาลัยในภูมิภาคเป็นเครือข่ายระดับภูมิภาคเป็นแกนนำสำคัญในการขับเคลื่อน หน่วยงานระดับบริหารในพื้นที่ คือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เทศบาล รวมทั้งภาคเอกชน ตัวแทนประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยจะต้องจูงใจให้เข้ามามีส่วนร่วมในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การใช้มาตรการทางภาษี การให้รางวัล และอื่น ๆ เป็นต้น นอกจากนี้รัฐควรเร่งสนับสนุนให้โครงการต่าง ๆ ที่เป็นการพัฒนาครูดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรมโดยเร่งด่วน เช่นยุทธศาสตร์และมาตรการการปฏิรูประบบครูศึกษาของประเทศของคณะอนุกรรมการครูศึกษาแห่งชาติ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการขยายผลการดำเนินงานในการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ครอบคลุมทั้งระบบโรงเรียนเพื่อให้ครูทุกคนในโรงเรียนได้เข้าร่วมเครือข่ายเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนได้อย่างทั่วถึง

2. ควรใช้ระบบการจัดการความรู้เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ทางวิชาชีพที่ได้จากการเข้าร่วมเครือข่าย ทั้งภายในโรงเรียนและระหว่างโรงเรียนอย่างเต็มที่ นับเป็นการสร้างเสริมบรรยากาศทางวิชาการ ซึ่งนำไปสู่แนวทางการพัฒนาความเป็นวิชาชีพครูและคุณภาพในการจัดการศึกษาในที่สุด

3. ควรพัฒนางานด้านการสื่อสารโดยใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศให้กว้างขวางเพิ่มขึ้น โดยการอบรมและฝึกทักษะภาคปฏิบัติให้แก่ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่เข้าร่วมโครงการในเครือข่ายการเรียนรู้ครั้งนี้ เพื่อให้สามารถติดต่อสื่อสารและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันอย่างกว้างขวาง สะดวก รวดเร็วและต่อเนื่อง

4. ควรจัดระบบการเสริมแรง (Reward System) เช่น การประกาศเกียรติคุณ หรือให้รางวัลเพื่อเป็นการยกย่องเชิดชูครูที่สร้างสรรค์ผลงานดีเด่นที่เป็นแบบอย่างที่ดีในการพัฒนาคุณภาพ การเรียนการสอนและถือเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่นได้

5. ควรจัดกิจกรรมประชุม สัมมนา เพื่อเสนอผลงานวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนหรือการคิดค้นนวัตกรรมต่าง ๆ ทางด้านการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

เป็นประจำทุกปีการศึกษา เพื่อให้ครูในเครือข่ายและผู้เกี่ยวข้องทั่วไปได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาทักษะวิชาชีพครูต่อไป

6. ควรจัดทำหอเกียรติยศ (Hall of Fame) ไว้ที่โรงเรียนหรือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อเป็นศูนย์รวมของผลงานครูที่ถือเป็นแบบอย่างควรแก่การเทิดทูนยกย่องและเผยแพร่ให้เป็นที่ประจักษ์แก่ครูและผู้สนใจทั่วไป

7. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ในฐานะหน่วยงานประสานเชิงนโยบาย ควรเป็นผู้ริเริ่มให้เกิดการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษาอย่างจริงจัง/ทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ โดยเฉพาะระดับกระทรวงประสานความร่วมมือและรัฐบาล ส่วนระดับปฏิบัติควรเริ่มที่สมาคมบัณฑิตคณะครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์แห่งประเทศไทย เพื่อสานต่อให้เกิดพลังในการขับเคลื่อนการปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม โดยเน้นการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนในแต่ละพื้นที่

8. การดำเนินกิจกรรมของเครือข่าย ต้องมีการจัดทำแผนกลยุทธ์ร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาวิชาชีพครู เช่น สถาบันอุดมศึกษา/เขตพื้นที่/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น/กทม./กศน. เป็นต้น ระดมทรัพยากรทั้งองค์ความรู้ วัสดุ อุปกรณ์ เทคโนโลยีงบประมาณ และบุคลากร เพื่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างจริงจังตามกลยุทธ์ที่วางไว้ โดยได้รับการสนับสนุนทรัพยากรจากรัฐบาลและหน่วยงานเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง

9. ควรดำเนินการศึกษา วิจัย เพื่อแสวงหารูปแบบการพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้นองครุ และบุคลากรทางการศึกษาที่เหมาะสมของแต่ละพื้นที่

10. ควรมีการบูรณาการการปฏิบัติงาน ร่วมกับเครือข่ายพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้เกิดความร่วมมือทุกระดับ กระจายไปทั่วประเทศอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง

11. ควรมีกระบวนการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลการดำเนินงาน โดยกำหนดมาตรฐาน ตัวชี้วัดความสำเร็จ เกณฑ์พิจารณาให้ชัดเจน โดยให้นำกระบวนการบริหารความเสี่ยงและระบบประกันคุณภาพมาใช้ในเครือข่ายอย่างจริงจัง

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ข
สารบัญ	ข
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของการวิจัย	1
คำถามของการวิจัย	4
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
ขอบเขตของการวิจัย	5
นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ	5
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	7
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
1. รูปแบบและองค์ประกอบที่ดีของนวัตกรรมเครื่องช่วยการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ตามบริบทสภาพภูมิศาสตร์ และวัฒนธรรมท้องถิ่น	10
2. บทบาทของสถาบันผลิตครู โรงเรียนเครือข่ายและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาเครื่องช่วยการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน	49
3. ปัจจัย เงื่อนไขที่ทำให้การทำงานร่วมกันระหว่างสถาบันอุดมศึกษา โรงเรียนเครือข่าย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงานนำไปสู่ความสำเร็จ และความยั่งยืน	51
4. จุดแข็งจุดอ่อนในการดำเนินงานตามรูปแบบเครื่องช่วยการเรียนรู้ของครูบุคลากรทางการศึกษา และสถาบันผลิตครูเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน	55
5. นวัตกรรมและระบบการบริหารเครื่องช่วยที่เป็นแบบอย่างที่ดี (Best Practice)	59

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	63
ประชากร	63
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	64
วิธีดำเนินการวิจัย	64
การวิเคราะห์ข้อมูล	65
บทที่ 4 ผลการสังเคราะห์	67
ตอนที่ 1 ผลการสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน	68
ตอนที่ 2 ผลการสังเคราะห์บทบาทและความร่วมมือของสถาบันอุดมศึกษา โรงเรียนเครือข่าย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน	73
ตอนที่ 3 ผลการสังเคราะห์ผลการดำเนินงานตามรูปแบบการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ของครู และบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน	83
ตอนที่ 4 ผลการสังเคราะห์นวัตกรรมและการดำเนินงานเครือข่ายที่เป็นแบบอย่างที่ดี	100
ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับการส่งเสริมเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน	105
บทที่ 5 บทสรุป	109
สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล	110
ข้อเสนอแนะ	128
ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับการส่งเสริมเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน	130
จำแนกตามรายศูนย์เครือข่าย	

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บรรณานุกรม	136
ประวัติคณะนักวิจัยผู้สังเคราะห์เอกสาร	142
รายชื่อนักวิจัยในโครงการวิจัยและพัฒนาวัตกรรมการเรียนรู้ออนไลน์ของครู และบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน	152
คณะผู้พิจารณาเอกสาร	157
คณะผู้จัดทำ	158

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
4.1 รูปแบบของผลงานที่ครูจัดทำขึ้นเพื่อพัฒนาผู้เรียน	87
4.2 ประเภทของนวัตกรรมที่ใช้ประกอบการวิจัยในชั้นเรียน	87
4.3 เนื้อหาวิชาที่ได้รับการนำมาใช้ในการวิจัยชั้นเรียน	88
4.4 ระดับชั้นที่ได้รับการพัฒนาด้วยการวิจัยชั้นเรียน	89
4.5 ผลสรุปด้านการดำเนินงานทั่วไปของแต่ละศูนย์เครือข่าย	97
4.6 นวัตกรรมและการดำเนินงานเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษา จำแนกตามศูนย์เครือข่าย	100

สารบัญภาพ

ภาพ	หน้า
2.1 รูปแบบเครือข่ายการเรียนรู้ของครู	17
2.2 ตัวอย่างการใช้เว็บไซต์เป็นฐานในเครือข่ายการเรียนรู้	18
2.3 รูปแบบเครือข่ายการเรียนรู้ โดย Cross และ Joftus	19
2.4 กรอบแนวคิดการสังเคราะห์การวิจัยโครงการวิจัยและพัฒนา นวัตกรรมการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษา	61
4.1 รูปแบบของเครือข่าย แบบที่ 1	71
4.2 รูปแบบของเครือข่าย แบบที่ 2	71
4.3 ตัวแปรที่นักเรียนได้รับการพัฒนา จากการดำเนินงานของเครือข่ายฯ	83
4.4 ลำดับขั้นในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน โดยผ่านการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนปกติ	90
5.1 รูปแบบเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากร ทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน	112

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของการวิจัย

ในปัจจุบันความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสารช่วยเชื่อมโลกให้เป็นหนึ่งเดียว และสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สังคมที่รับมือกับการเปลี่ยนแปลงไม่ได้จะต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่ Pant (2009) เรียกว่า Knowledge Divides หรือ การแบ่งแยกทางความรู้ อันเป็นผลมาจากความไม่เท่าเทียมกันในการเข้าถึงองค์ความรู้และความไม่เท่าเทียมกันในโอกาสการมีส่วนร่วม การเรียนรู้และการมีส่วนร่วมในกระบวนการเกี่ยวกับนวัตกรรม (UNESCO, อ้างถึงใน Pant, 2009) เป็นที่ยอมรับกันมากขึ้นว่าระบบการสื่อสารแบบเดิมไม่เอื้อต่อเสรีภาพในการแสดงออกและการเข้าถึงแหล่งข้อมูลและองค์ความรู้ อันเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับการพัฒนาคนและองค์กรในสังคมอุดมปัญญาหรือสังคมแห่งความรู้ อุปสรรคเหล่านี้จะได้รับการแก้ไขก็ต่อเมื่อ ทุกองค์กรเพิ่มช่องทางการสร้าง แบ่งปันและใช้ความรู้ ทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อให้สภาพช่องว่างทางปัญญาลดลง นั่นคือ เพิ่มโอกาสการเข้าถึงความรู้และเสรีภาพในการแสดงทางเครือข่ายการเรียนรู้ให้มากขึ้นนั่นเอง

สังคมแห่งการเรียนรู้จะเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านระบบการสื่อสาร กระบวนการถ่ายทอดความรู้ และมุมมองของการแก้ปัญหา อันนำไปสู่การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังที่ Leibold, Probst, and Gibbert (2002) กล่าวว่าสาเหตุหลักๆ ที่ผลักดันให้เกิดการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้มีดังต่อไปนี้

1. การเปลี่ยนระบบการสื่อสารจากระบบเดิมที่มีการถ่ายทอดความรู้ตามระเบียบปฏิบัติอย่างเป็นทางการ (Bureaucracies) มาเป็นการส่งและรับข้อมูลไปยังทุกหน่วยได้คร่าวเดียวกัน เครือข่ายความรู้จะทำให้เกิดความยืดหยุ่น คล่องตัว ของการแลกเปลี่ยนข้อมูล เมื่อผสมผสานข้อดีของระบบนี้เข้ากับระเบียบปฏิบัติของระบบเดิมในบางเรื่องอย่างเหมาะสม จะทำให้เกิดการสร้างสรรคงานขณะเดียวกันก็มีความรับผิดชอบต่อผลที่เกิดขึ้นได้

2. การเปลี่ยนแปลงของกระบวนการการเรียนรู้จะถูกกดดันให้ถ่ายย้ายความสำคัญไปที่ผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลา สามารถสร้างองค์ความรู้ได้ นอกจากนี้ ความรู้ที่ผู้เรียนสร้างและใช้ด้วยตนเอง จะมีความสำคัญมากกว่าความรู้ที่สะสมจากการบอกของผู้อื่น

3. มุมมองในการแก้ไขปัญหาของคนจะเปลี่ยนไปจากการคิดเชิงแข่งขันเป็นการคิดเชิงร่วมมือ การคิดแข่งขันมักนำไปสู่สภาพของการมีผู้ชนะและผู้แพ้ (Win-lose) ขณะที่การคิดเชิงร่วมมือจะมองผลในสภาพที่ทุกฝ่ายสามารถเป็นผู้ชนะได้ (Win-Win)

การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ศาสตราจารย์ Chris Dede จากมหาวิทยาลัย George Mason University สหรัฐอเมริกากล่าวว่า การร่วมมือกันอย่างกระฉับกระเฉง (Active Collaboration) ของเหล่านักการศึกษาในการสร้างการเรียนรู้แจ้งเห็นจริงเกี่ยวกับนวัตกรรมทำให้เกิดพลังในการนำไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพได้มากกว่าการได้รับทราบเพียงว่ามีผู้สร้างหรือพัฒนานวัตกรรมนั้น ๆ ไว้แล้ว การปรับเปลี่ยนจากการซึมซับข้อมูล มาสู่การแบ่งปันข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติที่เป็นแบบอย่างที่ดี (Best Practice) ทำให้เพิ่มพูนความรวดเร็วและประสิทธิผลของการนำนวัตกรรมไปประยุกต์ใช้ได้เป็นอย่างดี

ในการดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพของผู้เรียนนั้น ครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นทรัพยากรที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ดีให้แก่ผู้เรียน ดังนั้นสิ่งสำคัญที่สุดที่ทุกหน่วยงาน สถาบันการศึกษาระดับต่าง ๆ ต้องให้ความสำคัญในการพัฒนา ส่งเสริม รวมถึงการสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ และการร่วมมือกันพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งบุคคลที่จะทำให้เกิดการผลักดัน และการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ก็คือครูและบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งสถาบันผลิตครูทุกแห่งมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา เนื่องจากเป็นสถาบันหลักที่รอบรู้ และมีศักยภาพที่เข้มแข็ง เพียงพอที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษาได้ในรูปแบบต่าง ๆ นอกเหนือไปจากการจัดการศึกษาปกติ นอกจากนี้ สถาบันการผลิตครูควรได้แสดงบทบาทด้านการวิจัยและบริการวิชาการแก่สังคมซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญมากต่อการพัฒนาศักยภาพครู และบุคลากรทางการศึกษา โดยมีการติดต่อหรือสร้างพลังความเข้มแข็งด้านการวิจัยเพื่อการพัฒนาการเรียนรู้แก่บุคลากรเหล่านี้ ประกอบกับองค์การที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการศึกษา เช่น สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ก็เห็นความสำคัญในการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของครู และบุคลากรทางการศึกษา โดยกระตุ้นให้สถาบันผลิตครู ได้ใช้ศักยภาพด้านการวิจัยที่มีอยู่สร้างเครือข่ายการวิจัย เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ พัฒนาศักยภาพแก่ครูและบุคลากรทางการศึกษาในพื้นที่บริการ ให้ได้ใช้การวิจัยเป็นเครื่องมือในการแสวงหาองค์ความรู้ แก้ปัญหา และพัฒนาการจัดการเรียนรู้เพื่อคุณภาพผู้เรียนต่อไป

รูปแบบเครือข่าย และกิจกรรมดำเนินงานในรูปแบบของเครือข่ายการวิจัย จะเป็นจุดเริ่มต้นในการสร้างสรรค์นวัตกรรมในการจัดการเรียนรู้ ให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาของผู้เรียน ในขณะที่สถาบันผลิตครูเอง ก็จะได้รับองค์ความรู้เพื่อนำไปสู่การผลิตและการสอนนักศึกษาในสายวิชาชีพครูให้มีคุณภาพ และมีมาตรฐานตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และสมรรถนะวิชาชีพของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา นอกจากนี้การที่สถาบันผลิตครู ได้ดำเนินการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้กับสถานศึกษา ยังถือเป็นการปฏิบัติตามพันธกิจของการบริการวิชาการที่เหมาะสม สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของสถานศึกษาอีกด้วย ในขณะที่สถานศึกษาก็จะมีศักยภาพเพิ่มขึ้น มีเครือข่ายที่จะช่วยเหลือ ร่วมมือกันแสวงหาองค์ความรู้ใหม่ ๆ เพื่อการพัฒนาวิชาชีพอย่างยั่งยืน ทำให้เกิดภาคีของการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งจะช่วยให้การจัดการศึกษาในวิชาชีพครู มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันมากขึ้น ทั้งผู้ผลิตและผู้ใช้ครู เกิดความร่วมมือกันอย่างเป็นรูปธรรมในการปฏิบัติที่ชัดเจน และส่งผลกระทบต่อคุณภาพทั้งการผลิตบัณฑิต และสอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ และขณะเดียวกันผู้ใช้ครูก็ได้มีส่วนรับผลประโยชน์จากการเข้ามามีส่วนร่วมปฏิบัติการวิจัยกับสถาบันผลิตที่มีความเชี่ยวชาญมากกว่า เป็นการเติมเต็มศักยภาพให้เข้มแข็งมากขึ้นทั้งผู้ผลิตและผู้ใช้

กลุ่มนโยบายพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานนโยบายด้านคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้เห็นความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในรูปแบบเครือข่ายจึงได้ให้การสนับสนุนให้สถาบันผลิตครูจำนวน 11 สถาบัน ได้แก่ 1) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร 3) คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร 4) คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี 5) คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา 6) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 7) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา 8) คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง 9) คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา 10) คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช และ 11) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ดำเนินโครงการวิจัยและพัฒนาการส่งเสริมนวัตกรรมเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามเหตุผลและความจำเป็นดังกล่าวข้างต้น

การดำเนินงานโครงการวิจัยและพัฒนาการส่งเสริมนวัตกรรมเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน มีการดำเนินงานแบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ปีงบประมาณ 2552 และระยะที่ 2 ปีงบประมาณ 2553 ซึ่งสถาบันผลิตครูได้ดำเนินการในระยะที่ 1 และ 2 เสร็จสิ้นลงแล้ว ทางสำนักงานฯ จึงเห็นควรให้มีการดำเนินการสังเคราะห์เอกสารผลการวิจัยในภาพรวม เพื่อจะได้นำข้อมูลสารสนเทศที่ได้ไปใช้ในการพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินการเครือข่ายเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนต่อไป

คำถามของการวิจัย

1. รูปแบบและองค์ประกอบที่ดีของการพัฒนานวัตกรรมเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ตามบริบท สภาพภูมิศาสตร์ และวัฒนธรรมท้องถิ่นควรเป็นอย่างไร
2. บทบาทของสถาบันผลิตครู โรงเรียนเครือข่าย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาการส่งเสริมนวัตกรรมเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนควรเป็นอย่างไร มีบริบท ปัจจัยอะไรบ้างที่เกี่ยวข้อง
3. การทำงานร่วมกันระหว่างสถาบันผลิตครู โรงเรียนเครือข่าย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีระบบการบริหารจัดการอย่างไรที่จะก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานมีปัจจัยเงื่อนไขอะไรบ้างที่นำไปสู่ความสำเร็จและความยั่งยืน
4. ผลการดำเนินงานตามรูปแบบการพัฒนาการส่งเสริมนวัตกรรมเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนมีอะไรบ้าง มีจุดแข็ง จุดอ่อนในการดำเนินการอย่างไร
5. มีนวัตกรรมและการดำเนินงานเครือข่ายการเรียนรู้ที่เป็นแบบอย่างที่ดี (Best Practice) หรือไม่อย่างไร
6. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติในการส่งเสริมเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ของครู และบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน
2. เพื่อสังเคราะห์บทบาทและความร่วมมือของสถาบันผลิตครู โรงเรียนเครือข่าย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน
3. เพื่อสังเคราะห์ผลการดำเนินงานตามรูปแบบการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน
4. เพื่อศึกษานวัตกรรมและการดำเนินงานเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนที่เป็นแบบอย่างที่ดี
5. เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับการส่งเสริมเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยงานวิจัยโครงการวิจัยและพัฒนาการส่งเสริม นวัตกรรมเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ของสถาบันผลิตครู จำนวน 11 สถาบัน ได้แก่ 1) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร 3) คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร 4) คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี 5) คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครราชสีมา 6) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 7) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย บุรพา 8) คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง 9) คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัย ราชภัฏสงขลา 10) คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช และ 11) คณะ ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ทั้งระยะ 1 และระยะ 2 จำนวน 22 เล่ม

ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ทำการสังเคราะห์รูปแบบ บทบาทและความร่วมมือของ สถาบันผลิตครู โรงเรียนเครือข่าย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ ของครู และบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน สังเคราะห์ผลการดำเนินงานตาม รูปแบบนวัตกรรมและการดำเนินงานเครือข่ายการเรียนรู้ที่เป็นแบบอย่างที่ดี รวมถึงข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับการส่งเสริมเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อ พัฒนาคุณภาพผู้เรียน

นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ

การสังเคราะห์ หมายถึง การศึกษารายงานวิจัยที่มุ่งศึกษาประเด็นเดียวกัน เพื่อสรุป ผลการวิจัย สรุปความคล้ายคลึง และความแตกต่างระหว่างงานวิจัย เพื่ออธิบายถึงสาเหตุที่มา ของความแตกต่างเพื่อให้ได้องค์ความรู้ใหม่ที่จะนำไปใช้ประโยชน์ในทางการศึกษาอย่างกว้างขวาง

การเรียนรู้ หมายถึง การรับข้อมูลข่าวสาร การแปลความ การปรับปรุงและการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ ถ่ายทอดประสบการณ์ของผู้เกี่ยวข้องในโครงการ ได้แก่ ครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา ศึกษานิเทศก์และนักวิชาการในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา คณาจารย์จาก สถาบันอุดมศึกษา ซึ่งแต่ละบุคคลแสวงหาโอกาสในการเรียนรู้ สามารถประยุกต์ใช้ ข้อมูล ข่าวสารและความรู้เพื่อแก้ไขปัญหา มุ่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ตนรับผิดชอบ จนบังเกิดผลดี ต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการรวมกลุ่มบุคคลหรือองค์กรเพื่อจัดตั้งเครือข่ายและจัดระบบความสัมพันธ์ระหว่างผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา ศึกษาพิเศษและนักวิชาการในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา คณาจารย์จากสถาบันผลิตครู มีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน แบ่งปันความรู้แบ่งปันทรัพยากรร่วมพลังในการทำงานโดยมีเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในพื้นที่

การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน หมายถึง กระบวนการพัฒนาผู้เรียนโดยมีเป้าหมายให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

คุณภาพผู้เรียน หมายถึง พัฒนาการของผู้เรียนในสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ โดยพิจารณาจากการคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทักษะการปฏิบัติ

เครือข่ายการเรียนรู้ที่เข้มแข็ง หมายถึง เครือข่ายบุคคลและสถาบันที่มีความสามัคคี มีพันธสัญญาที่ให้ไว้ต่อกันเพื่อร่วมมือกันทำงานอย่างต่อเนื่อง มีการวางเป้าหมายการดำเนินงานร่วมกันเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน มีกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง ช่วยเหลือเกื้อกูล ฟังฟังอิงกัน มีการแบ่งปันทรัพยากรเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในเครือข่าย

บทบาท หมายถึง บทบาทหน้าที่ของเครือข่ายหลัก เครือข่ายสาขา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และที่เกี่ยวข้อง ที่กำหนดไว้ในการสร้างเครือข่ายการวิจัยและพัฒนาการส่งเสริมนวัตกรรมเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

สถาบันผลิตครู หมายถึง คณะศึกษาศาสตร์ และคณะครุศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยต่างๆ ที่เข้าร่วมโครงการวิจัยและพัฒนาการส่งเสริมนวัตกรรมเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

การดำเนินงานร่วมกันในลักษณะเครือข่าย หมายถึง การปฏิบัติงานร่วมกันตามบทบาทหน้าที่ ของสถาบันผลิตครู สถานศึกษา ครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ในการขับเคลื่อนเครือข่ายฯ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย หมายถึง แนวทางการดำเนินงานพัฒนารูปแบบเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาและสถาบันผลิตครูเพื่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนที่ได้จากการสังเคราะห์ผลการวิจัยในระยะที่ 1 และ 2 รวมทั้งการสังเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องนำเสนอเพื่อการดำเนินงานทั้งในระดับนโยบายและการปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมาย โดยแนวทางการดำเนินงานประกอบด้วย ด้านการวางแผน (Planning) การจัดองค์กร (Organizing) การนำองค์กร (Leading) และการควบคุม (Controlling)

ศูนย์เครือข่าย หมายถึง สถาบันผลิตครูที่เข้าร่วมโครงการวิจัยและพัฒนาการส่งเสริมนวัตกรรมเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

ด้านการวางแผน หมายถึง แนวทางการดำเนินงานเกี่ยวกับการวิเคราะห์องค์ประกอบ การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ กลยุทธ์ หรือแผนที่กลยุทธ์ การจัดทำแผนงาน โครงการและกิจกรรมที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ กลยุทธ์ หรือ แผนที่กลยุทธ์ การจัดทำแผนงาน โครงการและกิจกรรมที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์

ด้านการจัดองค์กร (Organizing) หมายถึง แนวทางการดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดรูปแบบโครงสร้างองค์กร การจัดระบบงานภายใต้โครงสร้าง การจัดการบุคลากรให้ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านการนำองค์กร (Leading) หมายถึง แนวทางการดำเนินงานเกี่ยวกับการขับเคลื่อนองค์กรไปสู่เป้าหมายได้แก่ การจูงใจบุคลากรให้ปฏิบัติงาน การสื่อสาร และประสานงาน การตัดสินใจเพื่อให้การดำเนินงานตามภารกิจขององค์กรประสบผลสำเร็จ

ด้านการควบคุม (Controlling) หมายถึง แนวทางการดำเนินงานเกี่ยวกับ การนิเทศ ติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล การปฏิบัติงาน การประกันความสำเร็จหรือ การประกันคุณภาพ การใช้เทคนิควิธี เทคโนโลยี และนวัตกรรมต่างๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการควบคุมการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายมากที่สุด

รูปแบบเครือข่ายการเรียนรู้ หมายถึง องค์ประกอบของรูปแบบเครือข่ายการเรียนรู้ของครู บุคลากรทางการศึกษา และสถาบันอุดมศึกษา เพื่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ซึ่งประกอบด้วยแนวคิด หลักการ วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ กลยุทธ์ในการพัฒนา นวัตกรรมเครือข่าย โครงสร้างของรูปแบบ บทบาทและภารกิจตามโครงสร้างของรูปแบบ

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับผลการวิจัยด้านเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ซึ่งทำให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่สำคัญต่อการนำไปบริหารจัดการด้านเครือข่ายการเรียนรู้ต่อไป ในประเด็นดังนี้

1.1) รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ของครู และบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

1.2) บทบาทและความร่วมมือของสถาบันผลิตครู โรงเรียนเครือข่าย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

1.3) ผลการดำเนินงานตามรูปแบบการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ของครู และบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

1.4) นวัตกรรมและระบบบริหารเครือข่ายที่เป็นแบบอย่างที่ดีที่เกิดจากการดำเนินงานด้านเครือข่าย

2. ทำให้ได้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับการส่งเสริมเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน กำหนดหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปกำหนดทิศทางการพัฒนางานด้านเครือข่ายต่อไป

3. ได้แนวทางในการดำเนินงาน การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

4. สถาบันผลิตครู สถานศึกษา และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ได้ร่วมมือกันปฏิบัติงานในรูปแบบเครือข่ายทางวิชาการ อันจะส่งผลต่อความสัมพันธ์อันดีในการร่วมมือกันทางวิชาการที่เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาครั้งนี้เป็นการสังเคราะห์งานวิจัยในโครงการวิจัยและพัฒนาการส่งเสริม นวัตกรรมเครือข่ายการเรียนรู้ของบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนของสถาบันผลิตครู จำนวน 11 สถาบัน สองระยะ จำนวน 22 เล่ม การทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการตามลำดับคำถามงานวิจัย ซึ่งได้เสนอตามลำดับดังต่อไปนี้

1. รูปแบบและองค์ประกอบที่ดีของนวัตกรรมเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ตามบริบท สภาพภูมิศาสตร์ และวัฒนธรรมท้องถิ่น

1.1 ความหมายของเครือข่ายและเครือข่ายการเรียนรู้

1.2 ความสำคัญของเครือข่ายการเรียนรู้

1.3 ประเภทและรูปแบบของเครือข่ายการเรียนรู้

1.4 องค์ประกอบของเครือข่ายการเรียนรู้

1.5 บริบทของการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้

1.6 การสร้างและพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้

1.7 ตัวอย่างเครือข่ายการเรียนรู้ที่ประสบความสำเร็จ

1.8 ปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินงานเครือข่ายการเรียนรู้

1.9 ทิศทางการพัฒนาและใช้ระบบเครือข่ายเพื่อพัฒนาครูศึกษาแห่งชาติ

2. บทบาทของสถาบันผลิตครู โรงเรียนเครือข่ายและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

3. ปัจจัย เงื่อนไขที่ทำให้การทำงานร่วมกันระหว่างสถาบันผลิตครู โรงเรียนเครือข่าย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงาน นำไปสู่ความสำเร็จและความยั่งยืน

4. ผลการดำเนินงานตามรูปแบบเครือข่ายการเรียนรู้ของครู บุคลากรทางการศึกษา และสถาบันผลิตครูเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน จุดแข็งจุดอ่อนในการดำเนินงานตามรูปแบบเครือข่ายการเรียนรู้ของครูบุคลากรทางการศึกษา และสถาบันผลิตครูเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

5. รูปแบบ นวัตกรรมและระบบการบริหารเครือข่ายที่เป็นแบบอย่างที่ดี (Best practice)

1. รูปแบบและองค์ประกอบที่ดีของนวัตกรรมเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ตามบริบท สภาพภูมิศาสตร์ และวัฒนธรรมท้องถิ่น

การทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อตอบคำถามวิจัยนี้ครอบคลุมความหมายของเครือข่ายและเครือข่ายการเรียนรู้ องค์ประกอบของเครือข่ายการเรียนรู้ ประเภทของเครือข่ายการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ ปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินงานเครือข่าย ตลอดจนตัวอย่างเครือข่ายการเรียนรู้ที่ประสบความสำเร็จ และนวัตกรรมที่เครือข่ายต่างๆ ใช้เพื่อสร้างความเข้มแข็ง ความยั่งยืนและความสำเร็จในการดำเนินงาน

ความหมายของเครือข่ายและเครือข่ายการเรียนรู้

คำนิยามของเครือข่ายในเอกสารรายงานการวิจัยของศูนย์เครือข่ายแต่ละศูนย์มีความคล้ายกันในระดับที่ว่าเป็นความร่วมมือของบุคคล กลุ่มบุคคล และองค์กรด้วยความสมัครใจ ร่วมคิด ตัดสินใจ และ ร่วมทำกิจกรรมอย่างเป็นระบบโดยมีเป้าหมายร่วมกันเพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ที่ตั้งไว้อย่างไรก็ตาม แต่ละคำนิยามจะมีจุดเน้นที่ต่างกันไปบ้างดังต่อไปนี้

ความหมายของเครือข่ายในแง่ของกระบวนการโดย เสรี พงศ์พิศ (2548) กล่าวว่า เครือข่าย หมายถึง ขบวนการทางสังคม เกิดจากการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่มองค์กร สถาบัน โดยมีเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และความต้องการบางอย่างร่วมกัน ร่วมกันดำเนินกิจกรรมบางอย่างโดยที่สมาชิกของเครือข่ายยังมีความเป็นเอกเทศไม่ขึ้นต่อกัน อีกรายหนึ่ง หมายถึง วัฒนธรรมองค์กร เป็นกระบวนการที่ใหม่ที่ทำให้มีการจัดความสัมพันธ์ภายในองค์กรหนึ่ง ระหว่างคนในองค์กรและระหว่างองค์กรนั้นกับองค์กรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องโดยการเปลี่ยนจากการจัดการแบบลำดับชั้น (Hierarchical) มาเป็นการสร้างเครือข่าย (Networking) ซึ่งวัฒนธรรมองค์กรในกระบวนการนี้จะไม่เน้นการใช้อำนาจในการบริหารจัดการแต่เน้นการจัดความสัมพันธ์ใหม่ การสร้างบรรยากาศ การทำงานที่ดี สร้างแรงบันดาลใจให้ทุกคนอยากทำงาน และทำลายกำแพงกันระหว่างกอง ฝ่าย โครงการต่างๆ ในองค์กรนั้นเกิดเป็นความร่วมมือเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดี และทำงานแบบประสานพลัง (Synergy)

ในทำนองเดียวกันกองส่งเสริมและพัฒนาเครือข่าย (2548) ให้ความหมายเครือข่ายที่เน้นเฉพาะไปที่กระบวนการทำงานโดยให้ความหมายว่า เครือข่าย หมายถึง กระบวนการทำงานที่มีการเชื่อมโยงประสานงานระหว่างบุคคล องค์กรหน่วยงานต่างๆ ที่มีฐานที่ตั้งอยู่บนวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายเดียวกัน และด้วยปรัชญาการอยู่ร่วมกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกันในหมู่สมาชิก โดยเห็นคุณค่าของสมาชิกทุกคนทุกหน่วยเสมอกัน สามารถสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างภาคีสมาชิกในแนวราบที่อาศัยความเข้าใจและความจริงใจเป็นกลไกให้เกิดการขับเคลื่อนของเครือข่าย อย่างไรก็ดีในการทำงานใดๆ ก็ตามย่อมประสบปัญหาและอุปสรรค ซึ่งปัญหาในการ

ดำเนินงานของเครือข่ายหลักๆ ก็คือ การขาดเงินทุนสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมให้ต่อเนื่อง การขาดความชัดเจนในกระบวนการทำงานตลอดจนผู้นำที่มีความสามารถและวิสัยทัศน์ เป็นต้น ในรายละเอียดของกระบวนการทำงานนั้นสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2547) ให้ความหมาย เครือข่าย หมายถึง การที่ปัจเจกบุคคล องค์กร หน่วยงานหรือสถาบันใด ๆ ตกลงที่จะประสานเชื่อมโยงเข้าหากันภายใต้วัตถุประสงค์หรือข้อตกลงอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันอย่างเป็นระบบกลุ่ม ดังนี้

- 1) เป็นการรวมตัวของบุคคล องค์กร หน่วยงานเพื่อร่วมคิดร่วมกระทำกิจกรรมอย่างเป็นระบบ โดยมีวัตถุประสงค์เดียวกันเพื่อให้บังเกิดผลในทางที่ดี
- 2) การเป็นแนวร่วม เพื่อดำเนินการไปสู่จุดมุ่งหมายเดียวกัน
- 3) การที่ปัจเจกบุคคล องค์กร หน่วยงานหรือสถาบันตกลงที่จะร่วมมือประสานและเชื่อมโยงโดยมีข้อตกลงและมีวัตถุประสงค์เดียวกัน
- 4) การทำงานเป็นระบบของหน่วยงาน หรือบุคคลต่าง ๆ และมีความสัมพันธ์แบบสองทาง (Two-way Relationship) โดยมีเป้าหมายเดียวกันและมีการประสานงานกัน

กระบวนการทำงานประสานสัมพันธ์ถือเป็นหัวใจของเครือข่าย คำนิยามที่ยืดการเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มคนจึงปรากฏ เช่น ธนา ประมุขกุล (2547) กล่าวว่า เครือข่าย หมายถึง การเชื่อมโยงอย่างมีเป้าหมาย การเชื่อมโยงนี้อาจเป็นการเชื่อมโยงระหว่างระบบที่ปฏิบัติการอยู่เข้าด้วยกัน เช่น การเชื่อมโยงคอมพิวเตอร์เข้าเป็นเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เป็นต้น หรืออาจเป็นการเชื่อมโยงระหว่าง บทบาทของบุคคล/องค์กรต่าง ๆ ภายใต้วัตถุประสงค์ของภาคีสมาชิก ซึ่งถ้าหากพิจารณาลึกลงไปในความเป็นบุคคล/องค์กรก็จะพบถึงความแตกต่างของระบบการทำงาน และตามบทบาทภารกิจที่มีลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคล/องค์กร การเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายจึงเท่ากับการเชื่อมโยงหลาย ๆ ระบบย่อยให้รวมกันขึ้นมาใหม่เป็นอีกหนึ่งระบบของหน่วยสมาชิกทุกหน่วยที่เข้ามารวมกัน

ความหมายที่อธิบายโดยยึดถือกลุ่มคนที่ร่วมกันทำกิจกรรมด้วยความสมัครใจเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายร่วมกันปรากฏดังเช่น ชนิษฐา กาญจนรังษิณนท์ (2542) กล่าวว่า เครือข่าย หมายถึง กลุ่มของคน หรือองค์กรที่สมัครใจแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลระหว่างกันหรือทำกิจกรรมร่วมกัน โดยมีการจัดรูปหรือจัดระเบียบโครงสร้างโดยคนหรือองค์กร สมาชิกยังมีความเป็นอิสระ ในความหมายนี้สาระสำคัญคือความสัมพันธ์ของสมาชิกในเครือข่ายต้องเป็นไปโดยสมัครใจ กิจกรรมที่ทำในเครือข่ายต้องมีลักษณะเท่าเทียมหรือแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน และการเป็นสมาชิกเครือข่ายไม่มีผลกระทบต่อความเป็นอิสระหรือความเป็นตัวของตัวเองของคนหรือองค์กรนั้น ๆ สอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2552) ที่ให้ความหมายว่า เครือข่ายคือ กลุ่มคน องค์กร สถาบันหรือหน่วยงานที่ประสานสัมพันธ์เชื่อมโยงซึ่งกันและกันด้วยความสมัครใจ ภายใต้วัตถุประสงค์หรือข้อตกลงอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันอย่างเป็นระบบ มี

การทำกิจกรรมร่วมกัน แลกเปลี่ยนข่าวสารกันในลักษณะที่บุคคลหรือองค์กรสมาชิกยังคงมีอิสระในการดำเนินกิจกรรมของตน

ในขณะที่เดียวกันเครือข่ายก็มีผู้ให้คำนิยามว่าเป็นรูปแบบเช่น กาญจนา แก้วเทพ (2538) กล่าวว่า เครือข่าย หมายถึง รูปแบบหนึ่งของการประสานงานของบุคคล กลุ่มหรือองค์กรหลาย ๆ องค์กรที่ต่างก็มีทรัพยากรของตนเอง มีเป้าหมาย มีวิธีการทำงานและมีกลุ่มเป้าหมายของตนเอง บุคคลหรือกลุ่มเหล่านี้ได้เข้ามาประสานงานกันเป็นระยะเวลายาวนานพอสมควร แม้อาจจะไม่มีกิจกรรมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอก็ตาม แต่ก็มี การวางฐานเอาไว้ เมื่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีความต้องการที่จะขอความช่วยเหลือหรือขอความร่วมมือจากกลุ่มอื่นเพื่อแก้ปัญหา ก็สามารถติดต่อได้ ในการเข้าร่วมเป็นองค์กรเครือข่ายแม้ว่าองค์กรเหล่านี้จะมีบางสิ่งบางอย่างร่วมกัน เช่น มีเป้าหมายการทำงานร่วมกัน มีผลประโยชน์ร่วมกัน องค์กรยังคงความเป็นเอกเทศอยู่ เพราะว่าการเข้าร่วมเป็นเครือข่าย เป็นการเข้าร่วมเพียงบางส่วนขององค์กรเท่านั้น

ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าเครือข่ายมีความหมายที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มคนที่มีความสมัครใจ และมีกระบวนการทำงานอย่างมีระบบ มีจุดมุ่งหมายร่วมกัน มีการเชื่อมโยงสัมพันธ์เกิดเป็นรูปแบบการทำงานแบบหนึ่งเมื่อพิจารณาความหมายของเครือข่ายการเรียนรู้จึงทำให้กระบวนการทำงานและจุดมุ่งหมายร่วมกันนั้นต้องเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้เป็นเรื่องหลักดังจะเห็นจากความหมายที่แสดงดังต่อไปนี้

ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ (2550) กล่าวว่า เครือข่ายการเรียนรู้ หมายถึง การแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด ข้อมูลข่าวสาร ประสบการณ์ และการเรียนรู้ระหว่างบุคคล กลุ่มบุคคล องค์กร และแหล่งความรู้ที่มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง จนเป็นระบบที่เชื่อมโยงกัน ส่งผลให้เกิดการเผยแพร่และการประยุกต์ความรู้ใหม่ๆ เพื่อวัตถุประสงค์ทางวิชาชีพหรือทางสังคม

สุวัฒน์ แก้วสังข์ทอง (2536) ได้ให้ความสำคัญแก่สมาชิกเครือข่ายที่เป็นแหล่งเรียนรู้ โดยกล่าวว่าเครือข่ายการเรียนรู้ หมายถึง การจัดระบบ และพัฒนาให้แหล่งความรู้ ซึ่งหมายถึง องค์กร สถานประกอบการ บุคคล ศูนย์ข่าวสารข้อมูล ภูมิปัญญาท้องถิ่น สถานที่ให้สามารถถ่ายทอดเกิดกระบวนการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน หรือผู้สนใจทั้งด้านความรู้ ทักษะเกี่ยวกับอาชีพ สังคม เศรษฐกิจ เทคโนโลยี ศาสนา และศิลปวัฒนธรรมที่เป็นของดีดั้งเดิม และที่พัฒนาแล้วที่มีอยู่ในชุมชน อำเภอ จังหวัด หรือจัดตั้งขึ้นใหม่

ส่วนองค์กรของรัฐได้มองความหมายเครือข่ายการเรียนรู้อันมีเป้าหมายการพัฒนาการเรียนรู้ของประชาชนอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ดังเช่น สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2552) ให้ความหมาย เครือข่ายการเรียนรู้ว่า หมายถึง การเชื่อมโยงประสานสัมพันธ์แหล่งความรู้ต่างๆ เข้าด้วยกันเพื่อการรับและส่งต่อ หรือถ่ายทอดความรู้ประเภทต่างๆ ไปยังประชาชนอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา และสำนักงานคณะกรรมการ-

การศึกษาแห่งชาติ (2547) ให้ความหมาย เครือข่ายการเรียนรู้ว่า หมายถึง การประสานแหล่ง ความรู้และข้อมูลข่าวสาร การใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และการปฏิบัติงานอย่างสอดคล้อง เชื่อมโยงกันทั้งระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบ การจัดการศึกษาในระบบและการศึกษานอกระบบ และระหว่างหน่วยงานอื่นๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนในระดับต่างๆ ตลอดจนระบบการเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการ เพื่อสร้าง แลกเปลี่ยนถ่ายทอด และกระจายความรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ ประชาชนมีโอกาสได้เรียนรู้อย่างกว้างขวางและต่อเนื่องตลอดชีวิต ตามความต้องการของ บุคคลและชุมชน

สรุปความหมายของเครือข่ายการเรียนรู้คือ ความร่วมมือของบุคคล กลุ่มบุคคล องค์กร หน่วยงาน หรือสถาบันด้วยความสมัครใจในการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด ข้อมูลข่าวสาร ประสบการณ์ และการเรียนรู้ระหว่างบุคคล กลุ่มบุคคล องค์กร และแหล่งความรู้ที่มีส่วนร่วมใน กระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องจนเป็นระบบที่เชื่อมโยงกัน ส่งผลให้เกิดการเผยแพร่และ การประยุกต์ความรู้ใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาผู้เรียน ตนเองและองค์กรอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

ความสำคัญของเครือข่ายการเรียนรู้

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2552) ระบุว่า เครือข่ายการเรียนรู้ เป็นกระบวนการหรือกลไกที่ก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ โดยการแบ่งปัน ความรู้และประสบการณ์

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2547) ระบุว่า ในวิถีการดำรงชีวิตของ มนุษย์ มีกระบวนการเรียนรู้เกิดขึ้นตลอดเวลา โดยเรียนรู้จากประสบการณ์ สิ่งแวดล้อม และ บุคคลรอบข้าง ในขณะที่เดียวกันก็ได้มีการจัดระบบการเรียนรู้และการถ่ายทอดให้สมาชิกใน สังคมด้วยวิธีการต่างกัน ในอดีตที่ผ่านมา ชุมชนได้ทำหน้าที่นี้ ทำให้สมาชิกของชุมชนมีความรู้ ประกอบอาชีพได้ สามารถสืบทอดวัฒนธรรมและค่านิยมได้อย่างต่อเนื่อง

วิชัย ตันศิริ (2536) กล่าวว่า หัวใจสำคัญของเครือข่ายการเรียนรู้อย่างหนึ่ง คือ การถ่ายทอด แลกเปลี่ยน และกระจายความรู้ ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสนับสนุนการสร้าง องค์กรความรู้ใหม่ๆ โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับชุมชน และความรู้ดั้งเดิมที่สืบทอดกันมาภายในชุมชน ในแต่ละชุมชนมักมีความรู้ที่มีการสะสมและสืบทอดกันมา ซึ่งมักเป็นความรู้ที่เกี่ยวข้องกับวิถี การดำเนินชีวิตของชุมชนนั้นๆ และเป็นความรู้ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของสภาพที่เป็นจริงของชุมชน

อเนก นาคะบุตร (2533) กล่าวว่า ลักษณะหรือรูปแบบของเครือข่ายการเรียนรู้ไม่มี กฎเกณฑ์หรือหลักเกณฑ์ตายตัว ประชาชนต้องเรียนรู้จากกันและกัน จากความรู้ที่ได้จากที่อื่น แล้วขยายความรู้ให้ผู้อื่นทราบด้วยเป็นการช่วยให้เกิดการศึกษที่หลากหลาย สอดคล้องกับ ความต้องการของบุคคล เครือข่ายการเรียนรู้มีจุดเริ่มต้นที่สำคัญ คือ การมี “เวที” ที่จะเชื่อมโยง คนเข้าสู่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เครือข่ายการเรียนรู้ มีบทบาทสำคัญในการพัฒนา

ชุมชนให้เกิดความยั่งยืน โดยก่อให้เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแก้ปัญหาพร้อมกัน ทำให้คนในชุมชนมีโอกาสคิด วิเคราะห์หาสาเหตุ และแนวทางแก้ไข ทดลองปฏิบัติ และสรุปบทเรียนร่วมกัน ซึ่งจะช่วยให้ชุมชนสามารถยกระดับการเรียนรู้ในการจัดการกับปัญหาต่างๆ ให้สูงขึ้น

ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ (2550) กล่าวว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ผู้เรียนต้องเป็นผู้จัดการกระทำต่อสิ่งเร้าหรือสาระการเรียนรู้ มิใช่เพียงรับสิ่งเร้า หรือสาระเข้ามาเท่านั้น ผู้เรียนต้องเป็นผู้สร้างความหมายของสิ่งเร้า หรือข้อความความรู้ที่รับเข้ามาด้วยตนเอง กระบวนการสร้างความหมายของสิ่งเร้าที่รับเข้ามาที่เป็นประสบการณ์เฉพาะตน (Personal Experience) มีความแตกต่างกันและมีกระบวนการคิดที่แตกต่างกัน ดังนั้น การเรียนรู้ของบุคคลจึงเป็นกระบวนการที่แต่ละบุคคลต้องดำเนินการเอง เพราะกระบวนการสร้างความหมายเป็นกระบวนการเฉพาะตน หลักสำคัญของเครือข่ายการเรียนรู้ คือ การเรียนรู้ตลอดชีวิต ควรเริ่มจากการมีส่วนร่วมของบุคคล องค์กรและชุมชนในการตระหนักถึงปัญหา และการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการสร้างเสริมประสบการณ์ การถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกัน จนทำให้เกิดการเรียนรู้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้สรุปหลักการสำคัญของเครือข่ายการเรียนรู้ดังนี้

- 1) การกระตุ้นความคิด ความใฝ่แสวงหาความรู้ จิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมในการพัฒนา
- 2) การถ่ายทอด แลกเปลี่ยน การกระจายความรู้ทั้งในส่วนของวิทยากรสากล และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสนับสนุนการสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ
- 3) การแลกเปลี่ยนข่าวสารกับหน่วยงานต่างๆ ของทั้งในภาครัฐและเอกชน
- 4) การระดมและประสานการใช้ทรัพยากรร่วมกัน เพื่อการพัฒนาและลดความซ้ำซ้อนสูญเสียเปลืองให้มากที่สุด

สรุปได้ว่า การเรียนรู้ มีความสำคัญต่อบุคคลและความเจริญของชาติ การเรียนรู้เป็นสื่อเชื่อมโยงกับข้อมูลข่าวสาร องค์ความรู้และทักษะซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่ การเรียนรู้ที่ประสบความสำเร็จก็คือ การที่แต่ละบุคคลสามารถประยุกต์ใช้เครื่องมือ ข้อมูลข่าวสารและองค์ความรู้ที่เหมาะสม เพื่อแก้ปัญหา และแสวงหาโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต ส่วนเครือข่ายการเรียนรู้ก็เป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิต เครือข่ายการเรียนรู้เป็นระบบการเชื่อมโยงระหว่างบุคคล หน่วยงาน องค์กร สถาบันเข้าด้วยกัน ทำให้สามารถแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด ข้อมูลข่าวสาร ทรัพยากร ตลอดจนส่งเสริมภารกิจให้มีผลสำเร็จ และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ประเภทและรูปแบบเครือข่ายการเรียนรู้ (Model of Learning Networks)

นักวิชาการได้จำแนกประเภทของเครือข่ายไว้แตกต่างกันโดยใช้เกณฑ์ในการจำแนกที่ต่างกัน ดังนี้

นฤมล นีราทร (2543) จำแนกประเภทของเครือข่าย 4 ประเภท ดังนี้

1) เครือข่ายตามพื้นที่ดำเนินงาน เช่น เครือข่ายระดับหมู่บ้าน ตำบล จังหวัด ภาคและระดับประเทศ

2) เครือข่ายตามประเภทกิจกรรมหรือประเด็นปัญหา เช่น เครือข่ายที่ทำงานด้านเด็ก สตรี สาธารณสุข เศรษฐกิจ พัฒนาชุมชน สิทธิมนุษยชน สิ่งแวดล้อม เป็นต้น

3) เครือข่ายตามอาชีพ หรือสถานภาพทางสังคม เช่น เครือข่ายแรงงาน เครือข่ายกลุ่มเครือข่ายครูพิทักษ์สิทธิเด็ก พระสงฆ์ เครือข่ายสารวัตรนักเรียน เป็นต้น

4) เครือข่ายตามรูปแบบโครงสร้างหรือความสัมพันธ์ การจำแนกโดยใช้เกณฑ์นี้จะทำให้เกิดเครือข่าย 2 ลักษณะ คือ เครือข่ายตามแนวตั้ง และเครือข่ายตามแนวนอน

4.1) เครือข่ายตามแนวตั้ง หมายถึงเครือข่ายที่โครงสร้างมีลักษณะเป็นช่วงชั้น ความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรภายในเครือข่ายไม่เท่ากัน มีองค์กรที่มีสถานภาพสูงกว่าและอยู่ในฐานะผู้ให้ความช่วยเหลือแก่องค์กรที่เป็นลูกข่าย เครือข่ายตามแนวตั้งพบมากในองค์กรธุรกิจ เช่น เครือข่ายแฟรนไชส์ต่าง ๆ ซึ่งลูกข่ายต้องพึ่งพาบริษัทแม่ในเรื่องเครื่องหมายการค้า ขณะที่ลูกข่ายต้องเสียค่าใช้จ่ายสำหรับประโยชน์ที่จะได้จากแม่ข่าย

4.2) เครือข่ายตามแนวนอน เป็นเครือข่ายที่ความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรต่าง ๆ ภายในเครือข่ายมีความเท่าเทียมกัน ลักษณะการแลกเปลี่ยนเป็นไปโดยช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การติดต่อภายในเครือข่าย เป็นการติดต่อระหว่างบุคคลหรือองค์กรหรืออาจจะมีการทำหน้าที่ประสานงานระหว่างเครือข่าย เช่น จัดประชุม กระจายข่าวสารข้อมูล หรือเป็นแกนกลางเมื่อต้องการมีการปฏิบัติการร่วมกัน องค์กรประสานงานนี้ก็ยังมีสถานภาพเท่าเทียมกับองค์กรอื่น ๆ ภายในเครือข่าย เครือข่ายในงานพัฒนาส่วนใหญ่เป็นเครือข่ายตามแนวนอน

ชนิษฐา กาญจนรังษิณนท์ (2542) จำแนกประเภทของเครือข่ายโดยใช้คุณลักษณะของสมาชิก พื้นที่ทางภูมิศาสตร์ กิจกรรมหลัก วัตถุประสงค์และโครงสร้างของเครือข่ายได้ 3 ประเภท ดังนี้

1) เครือข่ายตามคุณลักษณะของสมาชิก อาจจำแนกตามประเภทของสมาชิก เช่น ชาวนา นักวิจัย หรือวิศวกร บางคนรวมคนที่ทำงานในระดับเดียวกันเป็นประเภทเดียวกันหรือเน้นเครือข่ายแนวราบ เช่น เครือข่ายชาวนา (ประกอบด้วยคนที่เป็ชาวนาเท่านั้น) บางคนก็รวมคนที่ทำงานสาขาเดียวกันแต่ต่างระดับกันเข้าด้วยกันหรือเน้นเครือข่ายแนวตั้ง เช่น ชาวนา นักวิจัยด้านการเกษตรหน่วยงานกำหนดนโยบายการเกษตร และหน่วยงานระหว่างประเทศที่

ทำงานเกี่ยวข้องกับการเกษตรเป็นต้น บางเครือข่ายมีสมาชิกแบบบุคคล แต่บางแห่งก็มีสมาชิกเป็นองค์กรหรือสถาบัน และบางแห่งมีสมาชิกแบบบุคคลและองค์กรร่วมกัน

2) เครือข่ายตามพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ เป็นการจำแนกเครือข่ายที่ดำเนินงานในพื้นที่หนึ่งบางแห่งเป็นเครือข่ายระดับประเทศ เครือข่ายระดับภูมิภาค เครือข่ายระดับชุมชนลุ่มน้ำ เช่น เครือข่ายเกษตรกรรมภาคเหนือ เป็นต้น หรืออาจแบ่งตามเขตที่มีระบบนิเวศทางการเกษตรเหมือนกัน เช่น เครือข่ายข้อมูลข่าวสารในพื้นที่แห้งแล้ง

3) เครือข่ายตามวัตถุประสงค์ของเครือข่าย เครือข่ายจำนวนมากตั้งขึ้นเพื่อการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างสมาชิกและการแบ่งปันข้อมูลข่าวสารเป็นวัตถุประสงค์หลักของเครือข่าย บางเครือข่ายตั้งขึ้นเพื่อความร่วมมือในการวิจัยศึกษา ฝึกอบรมหรือตลาด บางเครือข่ายมุ่งเพื่อการแลกเปลี่ยนเครื่องมือในการประกอบอาชีพ บางเครือข่ายมุ่งเป็นกลุ่มพลังกระตุ้นความตระหนักของสังคม และเข้าไปมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐเพื่อพิทักษ์ผลประโยชน์ของสมาชิก เครือข่ายหลายแห่งมีวัตถุประสงค์หลายด้าน ทั้งแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ทั้งร่วมมือกันในการจัดการฝึกอบรมและวิจัยรวมทั้งผลักดันนโยบาย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2547) จำแนกประเภทของเครือข่ายตามรูปแบบของเครือข่ายได้ 3 ประเภท ดังนี้

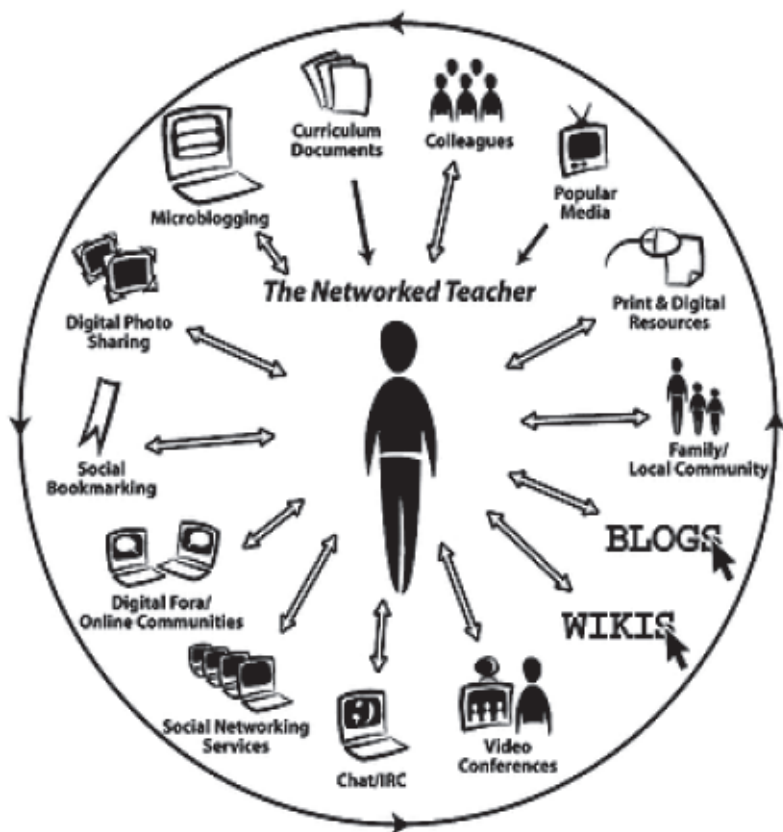
1) รูปแบบของเครือข่ายที่เกิดจากการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกัน เช่น เครือข่ายสถานศึกษา เครือข่ายสถานศึกษากับชุมชน เครือข่ายสถานศึกษากับองค์กรเอกชน เครือข่ายครู เครือข่ายผู้ปกครอง ฯลฯ ซึ่งมีทั้งรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ รูปแบบที่เป็นทางการ เช่น การตั้งคณะกรรมการเพื่อกำหนดระบบและแนวทางปฏิบัติ รูปแบบที่ไม่เป็นทางการ เช่น รวมตัวกันเองตามความสนใจซึ่งส่วนใหญ่จะมีความยั่งยืนมากกว่า เนื่องจากเป็นความสนใจที่แท้จริง

2) รูปแบบของเครือข่ายตามสถานที่ มี 2 รูปแบบ ได้แก่ เครือข่ายภายในสถานศึกษา และเครือข่ายภายนอกสถานศึกษา

3) รูปแบบของเครือข่ายที่พิจารณาจากลักษณะของโครงสร้างและเป้าหมายของระบบการศึกษาแบ่งออกเป็น 3 ระบบ คือ ในระบบ นอกระบบ และตามอัยยาศัย

สรุปได้ว่า การจำแนกประเภทของเครือข่ายจำแนกได้หลายประเภทโดยใช้เกณฑ์การจำแนกที่แตกต่างกัน ตัวอย่างเช่น เครือข่ายตามพื้นที่ดำเนินงาน หรือพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ เครือข่ายตามประเภทกิจกรรม หรือวัตถุประสงค์ เครือข่ายตามอาชีพ หรือคุณลักษณะของสมาชิก เครือข่ายตามรูปแบบโครงสร้างหรือความสัมพันธ์ เป็นต้น ซึ่งการวิจัยครั้งนี้มุ่งพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน เป็นเครือข่ายประเภทตามรูปแบบโครงสร้างหรือความสัมพันธ์ตามแนวนอน ที่มีความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรต่าง ๆ ภายในเครือข่ายมีความเท่าเทียมกัน มีลักษณะการแลกเปลี่ยนแบบช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

การติดต่อภายในเครือข่ายเป็นการติดต่อระหว่างบุคคลที่ทำหน้าที่ประสานงานระหว่างเครือข่าย เช่น จัดประชุม กระจายข่าวสารข้อมูล หรือเป็นแกนกลางเมื่อต้องการมีการปฏิบัติการร่วมกัน สำหรับเครือข่ายการเรียนรู้อาจเริ่มตั้งแต่การที่บุคคลสร้างความเชื่อมโยงกับผู้อื่นโดยผ่านเครื่องมือทาง ICT ที่มีอยู่ดังแสดงในภาพ 2.1

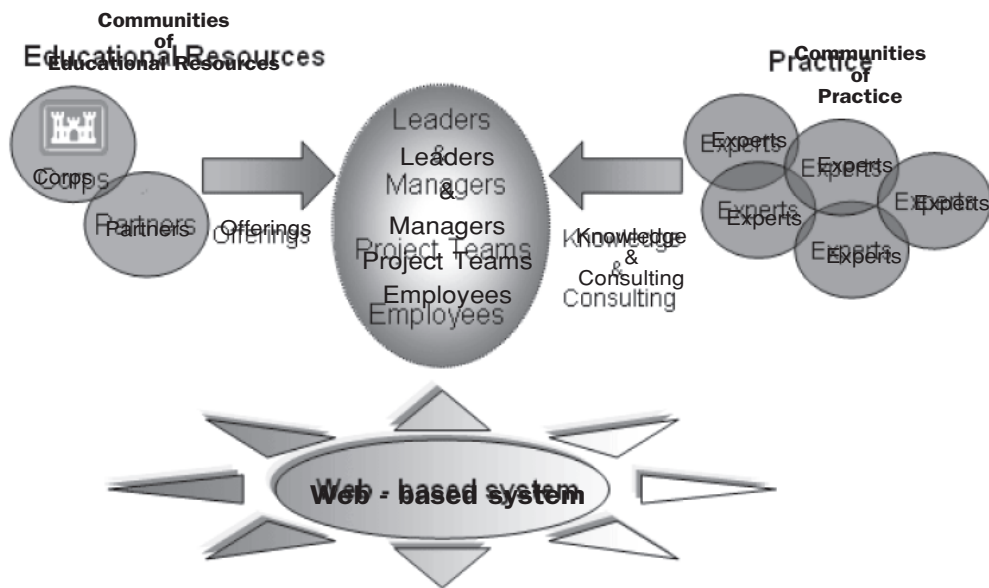
ภาพ 2.1 รูปแบบเครือข่ายการเรียนรู้ของครู
(อ้างอิงจาก <http://cours.wikispaces.com/sd71>)

นอกจากครูจะสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงการเรียนรู้กับผู้ร่วมงานและชุมชนโดยตรงแล้ว ยังแลกเปลี่ยนข้อมูลผ่านเครื่องมือต่าง ๆ เช่น เอกสารหลักสูตร แหล่งข้อมูลภาพและดิจิทัลดอล Blog Wiki การประชุมทางไกล บริการเครือข่ายทางสังคมประเภทต่าง ๆ ชุมชนออนไลน์ การจัดระบบข้อมูล (Social Bookmarking) เป็นต้น

เครือข่ายการเรียนรู้ที่ใช้เว็บไซต์เป็นฐาน เป็นที่นิยมอย่างแพร่หลายในประเทศตะวันตก ดังตัวอย่างในภาพ 2.2

USACE Learning Network

Leadership - Business / Communication - Technical

ภาพ 2.2 ตัวอย่างการใช้เว็บไซต์เป็นฐานในเครือข่ายการเรียนรู้
(อ้างอิงจาก<http://leadership.workforceconnect.org/ln>)

รูปแบบเครือข่ายความรู้ของ USACE แสดงถึงบทบาทที่แตกต่างกันแต่มีความประสานสัมพันธ์กันระหว่างองค์ประกอบต่อไปนี้

1. บุคคล กลุ่มคนหรือองค์กร ที่รวมตัวกันเป็นชุมชนสองกลุ่มคือ กลุ่มที่เป็นผู้เชี่ยวชาญและกลุ่มที่เป็นกองทัพ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ชุมชนทั้งสองมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันเกี่ยวกับองค์ความรู้สามด้าน

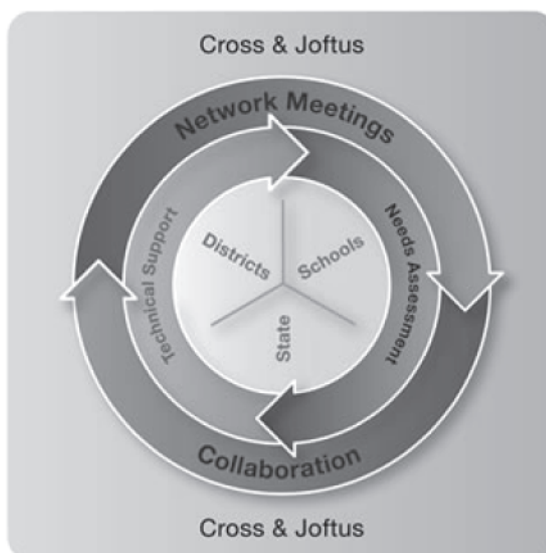
2 องค์ความรู้ ประกอบด้วยความเป็นเลิศ และความเชี่ยวชาญเรื่อง ภาวะผู้นำ (Leadership) ธุรกิจ/การสื่อสาร (Business/Communication) และความรู้ทางเทคนิค (Technical)

3. หน่วยสนับสนุนผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ (Web-based System) เป็นเวทีให้เกิดการเชื่อมโยง และการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดทั้งการเรียนรู้ที่เป็นทางการ เช่น การฝึกอบรม และการเรียนรู้ที่ไม่เป็นทางการเช่นการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เป็นต้น

หน่วยงานวิศวกรกองทัพบกสหรัฐเห็นความสำคัญของการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้จึงพัฒนารูปแบบเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อช่วยให้สมาชิกเครือข่ายแลกเปลี่ยนข้อมูลอย่างต่อเนื่อง ทำให้มีความรู้ความสามารถทันต่อความรู้อยู่คู่ใหม่และสามารถดำเนินการที่เป็นการปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ได้ โดยรูปแบบนี้แสดงถึงบทบาทที่แตกต่างกันแต่มีความประสานสัมพันธ์กันระหว่างองค์ประกอบ 3 ประการ ดังกล่าวข้างต้น

นอกจากนี้ยังมีรูปแบบเครือข่ายเรียนรู้ที่แสดงถึงความสัมพันธ์และกิจกรรมเป็นวงจรต่อเนื่องไม่สิ้นสุดดังแสดงในภาพ 2.3

The Learning Network™
Rethinking School Improvement

ภาพ 2.3 รูปแบบเครือข่ายการเรียนรู้ โดย Cross และ Joftus
(อ้างอิงจาก www.edstrategies.net/learning_network.php)

Christopher Cross & Scott Joftus ในเว็บไซต์ กลยุทธ์ทางการศึกษาเพื่อความสำเร็จ (Education Strategies for Success) เสนอรูปแบบเครือข่ายการเรียนรู้ที่ทำให้มีการพัฒนาการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ โดย Cross และ Joftus เสนอว่า โรงเรียน เขตการศึกษา และรัฐควรทำงานประสานกันเพื่อศึกษาความต้องการ พัฒนาการเรียนรู้ และให้การสนับสนุนเรื่องเทคโนโลยี และการดำเนินการจะอยู่ในรูปการร่วมมือกันที่นำไปสู่การประชุม เป็นวงจรที่ต่อเนื่องทุกกิจกรรม

สำหรับรูปแบบเครือข่ายการเรียนรู้ในต่างประเทศที่มหาวิทยาลัยมีส่วนร่วมนั้นสามารถจำแนกได้เป็น 6 รูปแบบโดยทุกรูปแบบจะสื่อสารแลกเปลี่ยนข้อมูลกันผ่านเว็บไซต์ ดังนี้ (อรุณศรี จิตต์แจ่ม, 2552: 92-93)

1. โครงการของรัฐ หน่วยงานของรัฐเป็นหน่วยงานกลาง บริหารหรือกำกับการดำเนินงานโดยคณะกรรมการ ซึ่งเป็นผู้กำหนดนโยบายแห่งชาติ (National Framework) หรือ แผนปฏิบัติการ (Action Plan) และกำหนดหน้าที่บทบาทกิจการโรงเรียน สถาบันอุดมศึกษา ภาคเอกชน ชุมชน พ่อแม่ องค์กรของรัฐ องค์กรท้องถิ่น ภาคประชาสังคมและหน่วยงานที่ไม่แสวงหากำไรในการดำเนินงานร่วมกันเป็นหุ้นส่วนในเครือข่ายระดับชาติ ดังเช่น National Council for Education Excellence (NCEE) ของประเทศสหราชอาณาจักร และโครงการหนุนเสริมการเรียนรู้ด้านการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Education for Development) ของญี่ปุ่น ทั้งนี้ แต่ละภาคส่วน ที่มีบทบาทในการดำเนินกิจกรรมในลักษณะหุ้นส่วนหรือสร้างเครือข่ายกับองค์กรภาคีตามความจำเป็นและเหมาะสมเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในภาพรวมของโครงการระดับชาติต่อไป

2. โครงการของรัฐ หน่วยงานของรัฐเป็นหน่วยกลาง ดำเนินการเครือข่าย จากความร่วมมือของโรงเรียน มหาวิทยาลัย องค์กรรัฐ ภาคเอกชน สถาบันวิจัย องค์กรไม่แสวงหาผลกำไรและประชาชนทั่วไป มหาวิทยาลัยเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่ายซึ่งสนับสนุนทางวิชาการ ดังเช่น โครงการ Scientists in Schools ของประเทศออสเตรเลีย โครงการ Super Science High School ในประเทศญี่ปุ่น

3. โครงการของรัฐ หน่วยงานของรัฐเป็นหน่วยกลาง มหาวิทยาลัยเป็นแกนหลักทางวิชาการ โดยดำเนินการวิจัย ฝึกอบรม พัฒนาทางวิชาการของโรงเรียนในเครือข่าย โดยมีการดำเนินการในลักษณะหุ้นส่วนกับองค์กรวิจัย หรือมหาวิทยาลัยอื่นๆ ดังเช่น โครงการ Regional Education Laboratory ของประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งมหาวิทยาลัยทำหน้าที่เป็นศูนย์ระดับภูมิภาคบางส่วนของศูนย์ฯ

4. โครงการของรัฐ ซึ่งมหาวิทยาลัยเป็นศูนย์บริหารและแกนหลักทางวิชาการ มหาวิทยาลัยพัฒนารูปแบบหรือวิธีการพัฒนาการเรียนรู้ออนไลน์จากผลงานวิจัย และนำไปใช้กับโรงเรียนเครือข่าย ด้วยความสนับสนุนจากองค์กรของรัฐระดับชาติ หรือมลรัฐท้องถิ่น ดังเช่น

การดำเนินงานของโครงการ Success for all , Accelerated School Plus ในประเทศสหรัฐอเมริกา โครงการ Networked Learning Communities Stimulating Physics ของมหาวิทยาลัย Leeds ในประเทศสหราชอาณาจักร โครงการ Improving the Quality of Education for All และ Accelerated School for Quality of Education ในเขตบริหารพิเศษฮ่องกง และโครงการ Quick Smart ประเทศออสเตรเลีย

5. โครงการที่มหาวิทยาลัยเป็นผู้ริเริ่ม และเป็นแกนหลักทางการบริหาร และวิชาการ ดำเนินการเป็นเครือข่าย รวมพลังกับโรงเรียน ภาคธุรกิจอุตสาหกรรม องค์กรของรัฐ ชุมชน พ่อ แม่ องค์กรท้องถิ่น และองค์กรภาคีอื่น ๆ โดยอาจได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐดังเช่นโครงการ Secondary Schools and QUT Engineering Program และโครงการ Out of the Square into Reality ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยี Queensland ประเทศออสเตรเลีย หรือเป็นการดำเนินงานด้วยเงินค่าบำรุงจากสมาชิก ดังเช่นโครงการ National Network of Partnership Schools ของมหาวิทยาลัย John Hopkins ประเทศสหรัฐอเมริกา

6. โครงการที่มหาวิทยาลัยเป็นผู้ริเริ่ม และเป็นหลักทางการบริหารและวิชาการ ดำเนินการในลักษณะงานบริการชุมชน (Outreach Program หรือ Community Services) ทั้งที่เป็นเครือข่ายและเปิดกว้าง ด้วยงบประมาณของมหาวิทยาลัย หรือได้รับการสนับสนุนจากรัฐ หรือมูลนิธิต่าง ๆ หรือภาคเอกชน โดยมหาวิทยาลัยจัดสรรบุคลากร เครื่องมือ อุปกรณ์ และแหล่งการเรียนรู้และความรู้ความเชี่ยวชาญสำหรับกิจกรรมต่าง ๆ ที่มหาวิทยาลัยเป็นผู้ดำเนินการ

ในประเทศไทยรูปแบบเครือข่ายการเรียนรู้ที่ผ่านมาจะอยู่ในรูปของความร่วมมือทางวิชาการระหว่างสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ (อมรรัตน์ ภิญญอนันตพงษ์, 2546) และความร่วมมือทางวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก (สุวิมล โพธิ์กลิ่น, 2549) โดยเครือข่ายระหว่างสถานศึกษาขนาดเล็กนั้นมีรูปแบบดังนี้

- 1) องค์กรประกอบหลักที่ 1 คือ เป็นรูปแบบความร่วมมือของ แกนนำ และ สมาชิกเครือข่าย ที่มีบทบาท/ภาระ การมีวิสัยทัศน์ การดำเนินงาน และการติดตามประเมินผลร่วมกัน
- 2) องค์กรประกอบหลักที่ 2 คือ มีขอบข่ายและภารกิจด้านวิชาการ ประกอบด้วย การพัฒนาหลักสูตรและพัฒนาการเรียนรู้อ การประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียน การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น การจัดหาและพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การนิเทศการศึกษา และการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- 3) องค์กรประกอบหลักที่ 3 คือ กระบวนการปฏิบัติงานของเครือข่าย ประกอบด้วย การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและปัญหา การระบุจุดหมายหรือเป้าหมาย การจัดทำแผนกลยุทธ์ การประเมินผล และการรายงานผล
- 4) องค์กรประกอบหลักที่ 4 คือ คุณลักษณะที่ดีของแกนนำ ประกอบด้วย มีบุคลิกภาพ กระตือรือร้นในการทำงาน มีความคิดสร้างสรรค์ ควบคุมอารมณ์ได้ดี มีความรับผิดชอบ และมีความมุ่งมั่นใน

การทำงานให้สำเร็จ องค์ประกอบหลักที่ 5 คือ เทคนิควิธีการพัฒนาสมาชิกเครือข่าย ประกอบด้วย การบรรยาย การอภิปราย การระดมสมอง การสัมมนา การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการปฏิบัติจริง

เครือข่ายการเรียนรู้อาจได้รับการพัฒนาเพื่อความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านเช่นในรายงานการวิจัยของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2552) เรื่องการวิจัยและพัฒนาระบบเครือข่ายการประเมินผลการศึกษาในระดับจังหวัด: กรณีศึกษาระบบเครือข่ายจังหวัดเชียงราย พบว่ารูปแบบและองค์ประกอบเครือข่ายเป็นลักษณะเครือข่ายแบบจัดตั้งโดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาในภาพรวมของจังหวัดเชียงรายตามกรอบตัวชี้วัดและเกณฑ์ การประเมินผลการจัดการศึกษาของประเทศที่สำนักงานเลขาธิการสภาศึกษากำหนด มีสมาชิกเครือข่ายรวม 23 หน่วยงาน โดยมีมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงเป็นแม่ข่าย (Node) สมาชิกเครือข่ายประกอบด้วยสถานศึกษาที่จัดการศึกษาในระดับต่าง ๆ ในจังหวัด หน่วยงานทางการศึกษาและที่เกี่ยวข้องทั้งในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงอื่น ในการบริหารจัดการเครือข่าย แม่ข่ายมีการบริหารจัดการเครือข่ายในรูปแบบของคณะกรรมการ 2 คณะ ได้แก่ 1) คณะกรรมการอำนวยการพัฒนาเครือข่ายและการประเมินผลการจัดการศึกษาในจังหวัดเชียงราย และ 2) คณะทำงานพัฒนาเครือข่ายและการประเมินผลการจัดการศึกษาในจังหวัดเชียงราย โดยมีมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงเป็นแม่ข่ายในระดับจังหวัด และทำหน้าที่ฝ่ายเลขานุการของคณะกรรมการทั้ง 2 คณะด้วย

สำหรับรูปแบบเครือข่ายที่มีขอบเขตกว้างขวางขึ้นจะเห็นได้จากรายงานการวิจัยของเสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ และคณะ (2545) ที่ศึกษารูปแบบเครือข่ายการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 พบว่า องค์ประกอบของเครือข่ายมีดังนี้ 1) หน่วยงานที่กำหนดนโยบาย แผน และมาตรฐานของการพัฒนาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ประกอบด้วย สภาครูและบุคลากรทางการศึกษา (คุรุสภา) คณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) สถาบันพัฒนาและส่งเสริมครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา (สคบศ.) โดยหน่วยงานทั้งสามหน่วยงานนี้ มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติ เช่น กำหนดนโยบายและพัฒนาวิชาชีพให้เป็นวิชาชีพชั้นสูง ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาวิชาชีพ เป็นต้น 2) แม่ข่าย เป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่เป็นศูนย์การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาของแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา แต่ละเขตศึกษามีแม่ข่ายหนึ่งแม่ข่ายการดำเนินการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาของแม่ข่าย และลูกข่ายเป็นหน่วยงานที่ให้บริการการพัฒนาแก่หน่วยรับพัฒนา ลูกข่ายอาจมีขนาดเล็กหรือขนาดใหญ่ มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทางหรือหลายๆ ทาง อาจดำเนินการพัฒนาด้วยตนเองทั้งหมดหรือบางส่วน หรืออาจทำหน้าที่เป็นตัวแทนของลูกข่ายอื่นๆ ลูกข่ายสามารถเชื่อมโยงกับแม่ข่ายหนึ่งหรือหลายแม่ข่ายก็ได้ ลูกข่ายอาจตั้งในเขตพื้นที่

การศึกษาหรือนอกเขตพื้นที่การศึกษาก็ได้ 3) หน่วยรับการพัฒนาเป็นบุคคล สถานศึกษา หรือหน่วยงานทางการศึกษาที่ประสงค์จะขอรับการพัฒนาวิชาชีพจากแม่ข่ายหรือลูกข่าย

จากการทบทวนวรรณกรรมพอสรุปได้ว่ารูปแบบเครือข่ายการเรียนรู้แสดงความเชื่อมโยงสัมพันธ์ของบทบาท หน้าที่ การดำเนินการ และแลกเปลี่ยนข้อมูลของสมาชิกเครือข่าย ตลอดจนเนื้อหาความรู้ของการแลกเปลี่ยน และช่องทางการสื่อสารอย่างเป็นระบบและสามารถแสดงออกเป็นภาพกราฟฟิกเพื่อความชัดเจนได้

องค์ประกอบของเครือข่ายการเรียนรู้

รุ่งโรจน์ เพชรบุรณิน (2546) กล่าวว่า องค์ประกอบของเครือข่าย ประกอบด้วย องค์ประกอบดังนี้

- 1) สมาชิกเครือข่ายจะต้องเริ่มต้นจากสมาชิกซึ่งหากเครือข่ายมีสมาชิกมากต้องมีการจัดแบ่งหน้าที่เป็นคณะกรรมการ เพื่อทำหน้าที่ในการจัดการและการประสานงาน
- 2) กรรมการ และผู้ประสานงาน เพื่อให้เกิดการจัดการที่ดีจำเป็นต้องมีผู้ประสานงานที่ทำให้สมาชิกสามารถนำพาเครือข่ายขับเคลื่อนไปด้วยพลังร่วม
- 3) เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ต้องมีความชัดเจน เพราะมีความสำคัญต่อการเข้าร่วมและคงอยู่ของสมาชิก ตลอดจนสามารถสนองตอบความต้องการหรือภารกิจของตนเองหรือองค์กร
- 4) กิจกรรมเครือข่าย ต้องมีกิจกรรมอย่างต่อเนื่องและเน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิก

ธนา ประมุขกุล (2547) กล่าวว่า เครือข่ายที่ดีควรมีองค์ประกอบ ดังนี้

1) สมาชิก เครือข่ายจะต้องเริ่มต้นจากการมีสมาชิกประกอบเข้ากันเป็นเครือข่ายหากมีสมาชิกจำนวนมากก็จำเป็นต้องมีคณะกรรมการ เพื่อทำหน้าที่ในการประสานงานให้เครือข่ายดำเนินไปได้โดยราบรื่นและด้วยเหตุที่เครือข่ายมีสมาชิกหลายองค์กร หลายบทบาท สมาชิกทั้งหมดจึงอาจจำแนกคร่าว ๆ ตามน้ำหนักความสำคัญของสมาชิกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ได้แก่ สมาชิกแกนหลักที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับผลงานตามเป้าหมายเครือข่าย และสมาชิกแกนเสริมที่เป็นฝ่ายสนับสนุน การจำแนกสมาชิกเป็น 2 กลุ่มนี้มีได้กำหนดไว้เป็นสาระสำคัญ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบทบาทสมาชิกแต่ละส่วนที่อาจมีความแตกต่างกันไปตามความสัมพันธ์ที่มีต่อเป้าหมายเครือข่ายดังกล่าว ผู้ที่เป็นสมาชิกแกนหลักก็จะได้ตระหนักว่าตนควรจะต้องทำอะไร ส่วนสมาชิกแกนเสริมก็เข้าไปมีบทบาทสนับสนุนอย่างเหมาะสมเพื่อมิให้สมาชิกแต่ละส่วนเกิดความสับสนในบทบาทของตนในการช่วยกันให้เครือข่ายดำเนินการไปได้อย่างยั่งยืน

2) กรรมการ/ผู้ประสานงาน เครือข่ายที่มีสมาชิกจำนวนมากจำเป็นต้องมีคณะกรรมการหรือหากมีจำนวนไม่มากก็จำเป็นต้องมีผู้ทำหน้าที่ประสานงานในการนัดหมายพบปะกัน เช่นเดียวกับการบริหารในองค์กรต่างๆ การเป็นเครือข่ายนั้นจะแตกต่างไปจากองค์กรการทำงานตรงที่องค์กรจะให้ความสำคัญกับผู้นำองค์กรมาก ในขณะที่การเป็นเครือข่ายจะให้

ความสำคัญกับสมาชิกทุกคนเสมอกัน สมาชิกแต่ละคนมีอิสระทางความคิด การตัดสินใจของเครือข่ายจึงเป็นผลรวมทางความคิดของสมาชิก ดังนั้นการขับเคลื่อนเครือข่ายจึงมีลักษณะการ “นำ” การดำเนินงานในระบบที่ไม่ต้องมีผู้นำเพราะผู้นำที่แท้จริงคือสมาชิกทั้งหมดและเพื่อให้เกิดการนำเครือข่ายได้ สิ่งที่เครือข่ายต้องการได้แก่ผู้ประสานงาน เพื่อให้เกิดการจัดการที่ดีต่อกระบวนการที่ทำให้สมาชิกสามารถนำเครือข่ายขับเคลื่อนไปด้วยพลังร่วมของสมาชิก

3) เป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ เนื่องจากเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ ถือเป็นจุดร่วมสำคัญของการเป็นเครือข่าย ดังนั้นความชัดเจนของเป้าหมายจึงมีความสำคัญต่อการเข้าร่วม และคงอยู่ของสมาชิกที่มากขึ้นหลากหลาย เพราะสมาชิกที่เข้ามาร่วมคงต้องมีคำตอบสำหรับตัวเองว่าเข้ามาร่วมในเครือข่ายเพื่ออะไรและเครือข่ายสามารถตอบสนองต่อความต้องการ หรือภารกิจของตนเอง/องค์กรหรือไม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเครือข่ายที่อยู่ในระยะเริ่มก่อตั้ง มีข้อเสนอแนะว่าควรกำหนดเป้าหมายหลักเพียงอย่างใดอย่างหนึ่งที่จะสามารถบรรลุให้ได้เสียก่อน ถ้าหากต้องการขยายวัตถุประสงค์ออกไปอีก จึงค่อยกำหนดในภายหลัง เมื่อเครือข่ายมีความเข้มแข็งมากขึ้นบ้างแล้ว

4) กิจกรรม เครือข่ายจำนวนมากที่มีองค์ประกอบทั้งสมาชิกและมีเป้าหมายครบถ้วนแต่ไม่สามารถดำเนินกิจกรรมที่เป็นความคิดของเครือข่าย หรือเป็นการดำเนินการแต่ต้องอาศัยองค์กร หน่วยงานภายนอกเป็นผู้จัดกิจกรรมให้ กิจกรรมจึงถูกจัดเป็นครั้งคราว ขาดความต่อเนื่อง ถึงแม้กิจกรรมเกิดขึ้นสมาชิกก็อาจจะไม่รู้สึกรู้ว่าเป็นเรื่องของเครือข่าย เนื่องจากกิจกรรมนั้นมิได้เกิดจากความคิดการตัดสินใจของสมาชิกส่วนรวม แต่เป็นไปตามความประสงค์ของหน่วยงานผู้จัด (เจ้าของงบประมาณ) ซึ่งแตกต่างจากเครือข่ายที่สามารถจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของเครือข่ายได้ โดยอาศัยการมีส่วนร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการและร่วมทรัพยากรของสมาชิกด้วยกันเอง กิจกรรมที่เกิดขึ้นไม่จำเป็นต้องเป็นกิจกรรมใหญ่โต แต่เกิดจากการที่สมาชิกส่วนหนึ่งมีความสนใจใคร่เรียนรู้จากสมาชิกอีกส่วนหนึ่ง ก็นับว่าเป็นกิจกรรมในเครือข่ายที่ควรสนับสนุนให้มีเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันเองอย่างเป็นธรรมชาติและเป็นการกระตุ้นให้เกิดการตื่นตัวในหมู่สมาชิก

สรุปได้ว่า เครือข่ายมีองค์ประกอบสำคัญ คือ สมาชิก กรรมการ และผู้ประสานงาน เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่มีความชัดเจน และกิจกรรมเครือข่ายที่มีความต่อเนื่องและเน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิก

ในส่วนขององค์ประกอบเครือข่ายการเรียนรู้สมาชิกจึงเป็นบุคลากรทางการศึกษา ตลอดจนผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางที่ช่วยเป็นที่ปรึกษาหรือแลกเปลี่ยนข้อมูลกับสมาชิกอื่น ๆ กรรมการหรือผู้ประสานงานซึ่งทั้งหมดดำเนินการด้วยความสมัครใจ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการศึกษาโดยรวม หรือด้านอื่น ๆ จากผลการวิจัยเชิงสังเคราะห์ (อรุณศรี จิตต์แจ้ง, 2552)

มีจุดประสงค์เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ด้านต่าง ๆ คือ พัฒนาการอ่านออกเขียนได้ พัฒนาการเรียน การสอนคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ พัฒนาการเรียนการสอนสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ เป็นต้น ส่วนองค์ประกอบที่เป็นกิจกรรมและเครื่องมือในการดำเนินการนั้นในวิจัยฉบับเดียวกัน สรุปว่ากิจกรรมและเครื่องมือในการดำเนินการประกอบด้วย

กิจกรรม ประกอบด้วย

1. การเรียนการสอนในห้องเรียน ได้แก่ การสร้างหลักสูตรเนื้อหาวิชาใหม่สอนร่วมกับ หลักสูตรปกติ การสอนเสริมเนื้อหาวิชาของหลักสูตรปกติในเวลาปกติโดยนักศึกษา การติว นอกเวลาเรียนโดยนักศึกษา การบรรยายพิเศษโดยอาจารย์มหาวิทยาลัยหรือผู้เชี่ยวชาญจาก ภาคธุรกิจ อุตสาหกรรมหรือ อาสาสมัครจากองค์กรไม่แสวงหากำไร หรือภาคประชาสังคม หรือ ผู้นำชุมชน

2. การเรียนการสอนนอกห้องเรียน ได้แก่ การบรรยายโดยอาจารย์มหาวิทยาลัยหรือนักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญในบรรยากาศเป็นกันเองอย่างไม่เป็นทางการ ซึ่งนักเรียนเป็นผู้จัดการบรรยายทั่วไป ที่จัดโดยมหาวิทยาลัย การฝึกอบรม การอบรมปฏิบัติการ การฝึกปฏิบัติ ภาคสนาม การทำโครงการโดยลงมือปฏิบัติ การทดลองในห้องทดลองปฏิบัติการ การดูงานใน สถานประกอบการหรือสถาบันวิจัย การให้คำปรึกษาแนะนำ หน่วยเคลื่อนที่หนุนเสริมการเรียน การสอน การประชุมทางวิชาการ

3. การเรียนการสอนระบบทางไกล ซึ่งผู้เรียนสามารถเลือกวิชาเรียนได้ตามความสนใจ

4. กิจกรรมอื่นๆ ได้แก่ การแข่งขันความสามารถทางวิชาการ การจัดนิทรรศการทั้งใน โรงเรียนและในงานอื่นๆ ภายนอก กิจกรรมเสริมความรู้และทักษะสำหรับพ่อแม่ผู้ปกครอง กิจกรรมทางวัฒนธรรมและสังคมสำหรับนักเรียน การเยี่ยมโรงเรียนโดยอาจารย์มหาวิทยาลัย หรือนักศึกษา

เครื่องมือ ประกอบด้วย ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) ห้องทดลอง วิทยาศาสตร์ อุปกรณ์เครื่องมือทางวิทยาศาสตร์ คู่มือดำเนินการ ผลงานวิจัย ชุดเครื่องมือทาง วิทยาศาสตร์ (Activity Kits) สื่อสิ่งพิมพ์สำหรับการสื่อสาร กล้องถ่ายภาพ

บริบทของการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้

บริบท หมายถึง เงื่อนไขหรือสถานการณ์หรือความเป็นจริงที่เป็นพื้นฐานรายรอบและ มีความเกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์หรือเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง (Dictionary.com, 2011) ในความหมายนี้เงื่อนไขหรือสถานการณ์อันเป็นบริบทของการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ จึงหมายรวมถึงเงื่อนไขที่เป็นลักษณะที่ตั้งเครือข่าย วัฒนธรรมของชุมชน วิสัยทัศน์และการดำเนินงานขององค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนนโยบายทางการศึกษาของรัฐ และข้อขัดแย้งหรือปัญหาทางสังคมที่เกิดขึ้นในขณะนั้น

มัญญ มุกข์ประดิษฐ์ (2548) มองว่าภูมิสังคม อันหมายถึง ลักษณะภูมิประเทศ สภาพแวดล้อมที่อยู่รอบตัว ตลอดจนสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม เป็นบริบทของชุมชนที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการศึกษา บริบทเหล่านี้ประกอบด้วย

1. ภูมิหลังและประวัติชุมชน โดยศึกษาประวัติการก่อตั้งของชุมชน จากการบอกเล่า บันทึกหลักฐานทางโบราณคดี เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุในชุมชน
2. สภาพทางกายภาพของชุมชน ทำให้มีความรู้ ความเข้าใจ ในทรัพยากรธรรมชาติที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตของคนในชุมชน เช่น พื้นที่ อาณาเขต ลักษณะทางภูมิศาสตร์ แหล่งทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ
3. โครงสร้างของสังคม เป็นการศึกษาเพื่อให้ทราบวิถีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน เช่น ระบบเครือญาติ ระบบเศรษฐกิจ การศึกษา ศาสนา การเมืองการปกครอง ความเชื่อ ผู้นำชุมชน จำนวนประชากร อาชีพ เป็นต้น
4. ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชน เป็นการศึกษาความเชื่อ ค่านิยม และวิถีปฏิบัติที่มีคุณค่า และได้ถ่ายทอดต่อเนื่องกันมา มีการประพฤติปฏิบัติอันเป็นการบำรุงรักษาสมาชิกให้ดำเนินชีวิตได้อย่างดี
5. ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นนวัตกรรมและวิธีการแก้ปัญหา ที่ได้ผลที่ชุมชนใช้ในการดำรงชีวิต เช่น การประกอบอาชีพ การติดต่อสัมพันธ์กัน
6. นวัตกรรมและการแก้ปัญหาของชุมชน เป็นประสบการณ์ของบุคคลที่ใช้ในการแก้ปัญหา โดยใช้นวัตกรรมและวิธีการทั้งใหม่และเก่าจนสามารถแก้ปัญหาได้

บริบทต่างๆดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาและคงอยู่ของเครือข่ายการเรียนรู้เป็นอย่างมากจะเห็นได้จากตัวอย่างในการสังเคราะห์เอกสารเรื่องการประสานเครือข่ายระหว่างสถาบันอุดมศึกษา โรงเรียนและองค์กรภาคีเพื่อการหนุนเสริมคุณภาพการเรียนรู้ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในต่างประเทศ (อรุณศรี จิตต์แจ้ง, 2552) พบว่า

การพัฒนาเครือข่ายอันเป็นผลมาจากนโยบายของรัฐบาลจะเห็นได้จากกรณีเครือข่ายการเรียนรู้ในประเทศสหราชอาณาจักรที่มักเป็นโครงการที่รัฐบาลให้การสนับสนุน เช่น กรณีเครือข่ายการเรียนรู้ชื่อ Networked Learning Communities ที่เริ่มพัฒนาขึ้นในปี คศ. 2002 ที่มีศูนย์วิชาการที่มหาวิทยาลัย Nottingham โดยได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐบาล สร้างเครือข่ายประกอบด้วยกลุ่มโรงเรียน เขตการศึกษาท้องถิ่น สถาบันอุดมศึกษาและชุมชน โดยอาจเป็นการรวมกลุ่มตามที่ตั้งหรือสภาพทางภูมิศาสตร์ หรือตามความสนใจร่วม การสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายอันเป็นผลจากนโยบายของรัฐบาลในการพัฒนาระบบการศึกษาของสหราชอาณาจักรให้เป็นระดับโลก (World class) ปรากฏชัดอีกครั้งในปี คศ 2007 โดยนายกรัฐมนตรี Gordon Brown ได้ก่อตั้ง National Council for Education Excellence ขึ้นเพื่อกำหนดกลยุทธ์และมาตรการในการพัฒนาระบบการศึกษาของสหราชอาณาจักรให้เป็นระดับโลก และระดม

สรรพกำลังจากกลุ่มสำคัญทางสังคมทั้งผู้นำทางธุรกิจ มหาวิทยาลัย และสถานศึกษาทุกระดับ ร่วมกันสนับสนุนการศึกษาของชาติ

ในประเทศญี่ปุ่นที่เครือข่ายการรวมพลังเพื่อพัฒนาการเรียนรู้มักเป็นโครงการที่ริเริ่มหรือดำเนินการโดยรัฐบาล และให้องค์กรภาคีหลายภาคส่วนเข้ามาร่วมกัน โดยมหาวิทยาลัยนั้น จะมีโรงเรียนตั้งแต่ระดับอนุบาล ประถมถึงมัธยมเป็นสถาบันสมทบ (Affiliated) ตัวอย่างเช่น การดำเนินการด้านการศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ที่มีความเป็นมาจากการสนับสนุนนโยบาย “ทศวรรษแห่งการศึกษา เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” ของสหประชาชาติตามที่ประเทศญี่ปุ่นเป็นผู้เสนอ และต่อมารัฐบาลกำหนดแผนปฏิบัติโดยระบุความยั่งยืนในเป้าหมายและเนื้อหาสาระของการศึกษา รวมทั้งการสร้างและสนับสนุนเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อให้บรรลุการเรียนรู้ที่ยั่งยืน จากความร่วมมือของทั้งองค์กรของรัฐ องค์กรที่ไม่ใช่ของรัฐ สถาบันการศึกษา และภาคธุรกิจเอกชน

เครือข่ายการเรียนรู้อาจได้รับการพัฒนาเพื่อตอบสนองต่อความต้องการเร่งด่วนของประเทศ เช่น การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ส่งผลให้เกิดเครือข่ายการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาด้านนี้เป็นจำนวนมากเช่นในประเทศออสเตรเลีย มีโครงการ Gifted and Talented Enrichment Days for Rural Students เพื่อพัฒนาทักษะการใช้ซอฟต์แวร์ ICT สำหรับครู การสร้างภาพเคลื่อนไหวโดยใช้ซอฟต์แวร์คอมพิวเตอร์และกล้องดิจิทัลสำหรับนักเรียนจากภูมิภาคหรือชนบทห่างไกล และสหรัฐอเมริกา มีโครงการ Techtronic's และ Exploring California Biodiversity Program ที่มีเป้าหมายส่งเสริมการเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์ระดับมัธยมศึกษา โครงการ Summer Research Program for Science Teachers ของมหาวิทยาลัย Columbia ในประเทศสหรัฐอเมริกา มีโครงการ Millennium Mathematics Project ที่มุ่งพัฒนาทักษะและความเข้าใจวิชาคณิตศาสตร์ผ่านระบบ ICT และเครือข่ายการเรียนรู้ที่มุ่งจัดการเรียนคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์แก่นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ เช่น เครือข่ายการเรียนรู้ของ Junior College Utrecht ประเทศเนเธอร์แลนด์ เครือข่ายการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีฮ่องกง เป็นต้น

ในส่วนของบริบทของปัญหาเฉพาะด้านที่ส่งผลให้มีการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหา นั้น จะเห็นได้จากกรณีที่กระทรวงศึกษาธิการประเทศญี่ปุ่นตระหนักว่าในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่มีความสามารถไม่เท่ากัน มีความแตกต่างกันมากขึ้น นักเรียนจำนวนมากไม่ชอบวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ผลสัมฤทธิ์ในวิชาคณิตศาสตร์ของนักศึกษาลดต่ำลง ประกอบกับวิทยาการทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่พัฒนาอย่างรวดเร็ว กระทรวงศึกษาธิการจึงจัดตั้งเครือข่ายการเรียนรู้ภายใต้โครงการ The Super Science High School Project มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการสร้างทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นเลิศด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ที่กล่าวมาข้างต้นเป็นบริบทที่เป็นภาพรวมของการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้นอกเหนือจากนี้ยังมีบริบทที่ใกล้เคียงอีก เช่น บริบทด้านสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน และสภาพทางภูมิศาสตร์ บริบทดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องกับเครือข่ายอย่างชัดเจน ดังตัวอย่างของ เครือข่าย Bears United in Literacy Development Program ของ University of California Berkley ที่ส่งเสริมการรู้หนังสือของเด็กยากจนในเขต Berkley และ Oakland หรือโครงการ Project Success ของมหาวิทยาลัย Harvard สำหรับเด็กด้อยโอกาส หรือชนกลุ่มน้อย ในเมือง Boston และ Cambridge

สำหรับการดำเนินการของเครือข่ายที่ปรับให้เข้ากับสภาพทางภูมิศาสตร์จะเห็นได้จากการมีของประเทศออสเตรเลียที่มีพื้นที่กว้างใหญ่ประชากรกระจุกตัวในเมืองใหญ่ แต่ในหลายพื้นที่ เช่นในทะเลทรายไม่มีผู้อยู่อาศัยหรือมีการกระจายของประชากรที่เป็นชาวพื้นเมืองการดำเนินการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนที่เป็นชนพื้นเมืองหรือนักเรียนในชนบทห่างไกลจะใช้การอบรมครู การสร้างบทเรียนแบบพิเศษที่เอื้อต่อการศึกษาในบริบทเฉพาะการใช้เทคโนโลยีการศึกษาทางไกล และการให้ออกาสครูและนักเรียนด้อยโอกาสเหล่านี้เข้ามาศึกษาในมหาวิทยาลัยในระยะเวลาสั้นๆ แต่ใช้วัตกรรมการสอนแบบเร่งรัด (Accelerated literacy) ตลอดจนการตั้งศูนย์ระดับมลรัฐ ในมหาวิทยาลัยต่างๆ ทำหน้าที่สร้างเครือข่ายกับครู นักศึกษาในท้องถิ่น ชุมชน และองค์กรวิชาชีพ เพื่อประโยชน์ในการวิจัยเพื่อพัฒนาวิชาการ และเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนของโรงเรียนในพื้นที่

การเกิดขึ้นของเครือข่ายการเรียนรู้ในประเทศไทยมักอยู่ในรูปแบบนโยบายและการสนับสนุนด้านงบประมาณจากรัฐ เช่น เครือข่ายการเรียนรู้เพื่อพัฒนาระบบสุขภาพชุมชนโดยสถาบันวิจัยและพัฒนาระบบสุขภาพชุมชน หรือในกรณีของ เครือข่ายการพัฒนาครูอาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาที่ประกาศแต่งตั้งโดยกระทรวงศึกษาธิการลงวันที่ 19 กันยายน 2549 และ 9 มกราคม 2550 อย่างไรก็ตาม บริบทด้านสังคม วัฒนธรรม และการดำรงชีวิตของชุมชนก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการรวมตัวในรูปเครือข่ายที่เอื้อต่อการประกอบอาชีพ เช่นเครือข่ายการเรียนรู้ของเกษตรกรที่ประกอบอาชีพเสริม ที่เกิดขึ้นได้จากบริบทที่เกี่ยวข้องใกล้เคียง เช่น สภาพสังคม สิ่งแวดล้อม ได้แก่ ครอบครัว เครือญาติ และเพื่อน สภาพความพร้อมทางเศรษฐกิจและปัจจัยเฉพาะบุคคลของเกษตรกรซึ่งได้แก่ อุปนิสัยส่วนตัวที่เอื้ออำนวยต่อการเกิดเครือข่ายการเรียนรู้ ความต้องการความรู้ ข้อมูลข่าวสาร ทักษะอาชีพและประสบการณ์ ความต้องการด้านการตลาดและการขาย รวมทั้งระยะเวลาและความบ่อยครั้งที่เกษตรกรพบปะกันด้วย นอกจากนี้สื่อมวลชน เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์และสิ่งพิมพ์ต่างๆ และกระบวนการส่งเสริมสนับสนุนจากองค์กร หน่วยงานภาครัฐและเอกชนก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริม สนับสนุน กระตุ้นและผลักดันให้เกษตรกรที่ประกอบอาชีพเสริมในชุมชนชนบทเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

หรือชวนชวยหาความรู้ในการประกอบอาชีพเสริมในชุมชนชนบทเกิดการแลกเปลี่ยนเรีบนรฐหรือชวนชวยหาความรู้ในการประกอบอาชีพเสริมของตนเอง

การสร้างและพัฒนาเครือช่ยการเรีบนรฐ

การสร้างและพัฒนาเครือช่ยโดยทั่วไปนั้น บัณทร อ่อนดำ (2538) กล่าวว่ เครือช่ยมีกระบวนการสร้าง 5 ชั้น ดังนี้

ชั้นที่ 1 การตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างเครือช่ย (Realization) เป็นชั้นตอนท่ผู้ปฏิบัติงาน หรือฝ่ายจัดการตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างเครือช่ย เพื่อท่จะทำงานให้บรรลุเป้าหมาย คำถามท่สำคัญเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้แก่ จะเข้าร่วมเป็นเครือช่ยกับองค์กรใด จะได้รับประโยชน์ หรือจะต้องเสียสละประโยชน์ด้านใดบ้างในการเข้าร่วมเป็นเครือช่ย ระยะเวลาในการเข้าร่วมเป็นเครือช่ยจะนานเท่าใด ซึ่งคำตอบสำหรับคำถามบางคำถามเหล่านี้อาจจะมีการเปลี่ยนแปลงเมื่อการทำงานผ่านไประยะหนึ่งแล้ว

ชั้นที่ 2 การติดต่อกับองค์กรท่จะเป็นสมาชิกหรือภาคีสมาชิก (Courtship) หลังจากตัดสินใจเลือกองค์กรท่เห็นว่าเหมาะสมจะเข้าร่วมเครือช่ยได้แล้ว ก็เป็นชั้นตอนของการติดต่อสัมพันธ์เพื่อชักชวนให้เข้าร่วมเป็นเครือช่ยในการทำงาน ซึ่งชั้นตอนนี้เป็นการสร้างควมคุ้นเคยและการยอมรับ รวมทั้งควมไว้วางใจระหว่งกัน และถือว่เป็นชั้นตอนของการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกัน อาจเรียกว่ เป็นชั้นตอนการเตรียมกลุ่มหรือเตรียมเครือช่ย (Pre-Group)

ชั้นที่ 3 การสร้างพันธกรณีร่วมกัน (Commitment) เป็นชั้นตอนของการสร้างควมผูกพันร่วมกัน หมายถึง การตกลงในความสัมพันธ์ต่อกัน ชั้นตอนนี้เป็น การตกลงว่จะทำงานร่วมกันอาจกระทำได้โดยการแลกเปลี่ยนความรู้ภายในกลุ่ม หรือแลกเปลี่ยนความรู้กับองค์กรภายนอก เช่น ศักษาตุงาน เขียววิทยากรมาถ่ายทอดควมรู้ เป็นต้น อาจเรียกว่ กลุ่มศักษาเรีบนรฐ (Learning Group)

ชั้นที่ 4 การพัฒนาควมสัมพันธ์ (Building) เป็นชั้นตอนท่การสร้างเครือช่ยปรากฏผลงานเป็นรูปธรรม เป็นชั้นตอนของการเริ่มทำกิจกรรมโดยใช้ทรัพยากรร่วมกัน ขณะเดียวกันมี การตกลงร่วมกันในการบริหารจัดการกลุ่ม โดยการกำหนดวัตถุประสงค์ บทบาทสมาชิก เป็นต้น อาจเรียกชั้นตอนนี้ว่ ชั้นกลุ่มกิจกรรม (Action Group) หากพิจารณาในประเด็นระดับการสร้างเครือช่ยก็เรียกว่เป็นระดับ Formal Agreement

ชั้นที่ 5 การพัฒนาควมสัมพันธ์จนนำไปสู่การทำกิจกรรมร่วมกันเมื่อผลงานเป็นท่ปรากฏชัด องค์กรเครือช่ยรู้สึกว่ตนได้รับประโยชน์จากการเข้าเป็นเครือช่ย ความสัมพันธ์ของเครือช่ยจะแน่นแฟ้นขึ้นพร้อมกับการเรีบนรฐร่วมกัน การเรีบนรฐร่วมกันนอกจากจะเป็นประโยชน์ต่อการทำงานของฝ่ายปฏิบัติการแล้วยังเป็นประโยชน์ต่อการสร้างควมสัมพันธ์ด้วย

ความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้น อาจนำไปสู่การขยายตัวซึ่งปรากฏในรูปของการขยายกิจกรรมหรือการขยายกลุ่มตามพื้นที่หรือตามลักษณะกิจกรรม

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2547) สรุปแนวทางการสร้างเครือข่าย ดังนี้

1) วิธีการแสวงหา โดยการประชาสัมพันธ์เพื่อหาสมาชิก เช่น ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ หรือใช้วิธีการบอกต่อ เป็นต้น การใช้วิธีการรับสมัครทำให้ได้สมาชิกที่มีความสมัครใจ สืบเสาะแสวงหา และเชิญชวนบุคคลต่าง ๆ โดยอาจร่วมมือกับชุมชนในการแสวงหาเครือข่ายที่เข้มแข็ง

2) ยุทธศาสตร์การรณรงค์ ดำเนินการดังนี้

2.1) สร้างความตระหนักของการสร้างเครือข่าย เช่น ให้ตระหนักว่าเครือข่ายมีประโยชน์อย่างไร

2.2) ให้ความสำคัญกับสมาชิกเครือข่าย และส่งเสริมให้มีบทบาทและมีส่วนร่วม

2.3) สร้างผลงานให้เป็นที่ยอมรับ เพื่อให้ยุทธศาสตร์การรณรงค์ได้รับการยอมรับมากยิ่งขึ้น

2.4) สร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของแก่สมาชิกเครือข่าย และกระตุ้นให้สมาชิกร่วมเป็นแกนนำในการดำเนินงาน

2.5) ใช้ยุทธศาสตร์การจูงใจและเสริมด้วยยุทธศาสตร์การประชาสัมพันธ์เพื่อให้การรณรงค์ประสบผลสำเร็จมากยิ่งขึ้น

3) กิจกรรมการดำเนินงาน ดังนี้

3.1) ศึกษาปัญหา กำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์และแผนที่ชัดเจน

3.2) สร้างแกนนำ เผยแพร่วัตถุประสงค์ของการตั้งเครือข่าย

3.3) หาสมาชิก และจัดทำทำเนียบสมาชิก

3.4) ระดมความคิดร่วมกันทั้งรูปแบบที่เป็นทางการ เช่น การประชุม หรือรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ เช่น การพบหารือ เป็นต้น

3.5) แบ่งบทบาทหน้าที่ของสมาชิก พัฒนาจุดด้อยและส่งเสริมจุดเด่นของเครือข่าย

3.6) เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ ขยายผล เชื่อมโยงเครือข่ายอื่น ๆ

3.7) มีการระดมทรัพยากรเพื่อใช้ในการดำเนินงานเครือข่าย

3.8) จัดตั้งคลินิกเครือข่ายเพื่อให้คำแนะนำกับสมาชิก

3.9) มีการรายงานผลการปฏิบัติงาน ติดตามประเมินผลการดำเนินงาน

กองส่งเสริมและพัฒนาเครือข่าย (2548) สรุปว่าเครือข่ายจะพัฒนาสู่ความยั่งยืนได้ ดังนี้

1) องค์กรที่เข้าร่วมต้องเข้าใจเป้าหมายการรวมตัวกันว่าจะก่อให้เกิดความสำเร็จในภาพรวม

2) สร้างการยอมรับในความแตกต่างระหว่างองค์กร ยอมรับในรูปแบบและวัฒนธรรมองค์กรสมาชิก

3) มีกิจกรรมสม่ำเสมอและมากพอให้แต่ละองค์กรทำร่วมกัน ยอมรับในรูปแบบว่าทำได้ ทำได้ถึง องค์กรควรเลือกกิจกรรมที่ง่ายและมีแนวโน้มประสบความสำเร็จ อย่าทำกิจกรรมที่ยาก โดยเฉพาะครั้งแรกๆ หากทำไม่สำเร็จอาจทำให้เครือข่ายที่เริ่มก่อตั้งแตกสลายได้

4) จัดให้มี และกระตุ้นการสื่อสารระหว่างกันอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

5) สนับสนุนทุกองค์กรในทุกด้านที่ต้องการความช่วยเหลือ เน้นการช่วยเหลือองค์กรที่ยังอ่อนแอให้สามารถช่วยตนเองได้

6) สร้างความสัมพันธ์ของบุคลากรในเครือข่าย

7) สนับสนุนให้องค์กรพัฒนาศักยภาพอย่างเต็มกำลัง หากสามารถตั้งเป้าหมายให้ทุกองค์กรในเครือข่ายพึ่งตนเองได้ทุกด้าน จะทำให้องค์กรมีความสามารถพิเศษเฉพาะด้านซึ่งจะเป็นพื้นฐานในการสร้างความหลากหลายและเข้มแข็งให้กับเครือข่าย

8) สร้างความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้น ระหว่างบุคลากรทุกระดับขององค์กรต่าง ๆ โดยเฉพาะระดับสูง

9) จัดกิจกรรมให้บุคลากรใหม่ขององค์กรเครือข่าย เพื่อเชื่อมต่อกับคนรุ่นเก่ากับคนรุ่นใหม่ ในการสืบทอดความเป็นเครือข่ายต่อไป

10) จัดให้มีเวทีระหว่างคนทำงานเพื่อพัฒนาหรือแก้ปัญหาในการทำงานด้านต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอรวมทั้งการให้กำลังใจซึ่งกันและกัน

11) จัดให้มีช่องทางการทำงานร่วมกัน การสื่อสารที่ง่ายต่อการเข้าถึงที่ทันสมัยและเป็นปัจจุบัน เช่น สร้างระบบการส่งต่องาน และสร้างเว็บไซต์ เป็นต้น เพื่อเชื่อมโยงเครือข่ายเข้าด้วยกัน

สรุปได้ว่า การสร้างเครือข่ายมีกระบวนการสำคัญ คือ การกำหนดวิธีการแสวงหาสมาชิกโดยการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ การกำหนดยุทธศาสตร์การรณรงค์ ได้แก่ การสร้างความตระหนักของการสร้างเครือข่าย การให้ความสำคัญกับสมาชิกเครือข่าย และส่งเสริมให้มีบทบาทและมีส่วนร่วม การสร้างผลงานให้เป็นที่ยอมรับ เพื่อให้ยุทธศาสตร์การรณรงค์ได้รับการยอมรับมากยิ่งขึ้น การสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของแก่สมาชิกเครือข่าย และกระตุ้นให้สมาชิกร่วมเป็นแกนนำในการดำเนินงาน การใช้ยุทธศาสตร์การจูงใจและเสริมด้วยยุทธศาสตร์การประชาสัมพันธ์เพื่อให้การรณรงค์ประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น และการกำหนดกิจกรรมการดำเนินงาน ดังนี้ ศึกษาปัญหา กำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์และแผนที่ชัดเจน สร้างแกนนำ เผยแพร่วัตถุประสงค์ของการตั้งเครือข่าย หาสมาชิก และจัดทำทำเนียบสมาชิก ระดมความคิดร่วมกันทั้งรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ แบ่งบทบาทหน้าที่ของสมาชิก พัฒนาจุดต่อและส่งเสริมจุดเด่นของเครือข่าย เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ ขยายผล เชื่อมโยงเครือข่ายอื่นๆ มีการระดมทรัพยากรเพื่อใช้ใน การดำเนินงานเครือข่าย จัดตั้งคลินิกเครือข่ายเพื่อให้คำแนะนำกับสมาชิก และมีการรายงานผล การปฏิบัติงาน ติดตามประเมินผลการดำเนินงาน

สำหรับการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ในต่างประเทศมีการพัฒนาและดำเนินการสำหรับการส่งเสริมการศึกษาในภาพรวมดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาทั่วทั้งโรงเรียน เป็นการพัฒนาที่ครอบคลุมทั้งคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียน คุณภาพครู การเรียนการสอน การบริหาร ครู และผู้บริหาร โดยมีเป้าหมายสุดท้ายคือคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียน ผลจากการดำเนินงานจะบังเกิดแก่นักเรียน ครู โรงเรียน บุคลากรของโรงเรียน มหาวิทยาลัย พ่อแม่ ผู้ปกครอง องค์กรทางการศึกษา ชุมชน และองค์กรภาคีต่างๆ เป็นวงกว้างระดับท้องถิ่น หรือมลรัฐ หรือประเทศ ทั้งนี้มีสาระและวิธีดำเนินการดังต่อไปนี้

โครงสร้าง: โครงการประเภทนี้จะประกอบด้วยศูนย์อำนวยการ ซึ่งอาจเป็นรูปของคณะกรรมการ หรือหน่วยงาน เช่น องค์กรของรัฐระดับกระทรวงหรือกรม หรือมหาวิทยาลัย ซึ่งดำเนินการร่วมกับโรงเรียน องค์กรของรัฐ องค์กรเอกชน มูลนิธิ และองค์กรภาคีอื่นๆ ทั้งนี้อาจมีศูนย์ย่อยเป็นผู้ประสานงาน หรือดำเนินการแทนระหว่างศูนย์อำนวยการกับโรงเรียนหรือหน่วยงานอื่นๆ

เนื้อหาสาระและวิธีการ: โครงการประเภทนี้ ใช้การวิจัยหรือผลงานวิจัยของมหาวิทยาลัยหรือสถาบันวิจัยเป็นหลักสำคัญ โดยมีองค์ประกอบดังนี้

หลักการ: ประกอบด้วย เอกภาพของวัตถุประสงค์ การร่วมตัดสินใจและร่วมรับผิดชอบ และการระดมสรรพกำลังจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งระดับประเทศระดับท้องถิ่น ขึ้นอยู่กับเขตของแต่ละโครงการ และการสนองความต้องการหรือความจำเป็นของโรงเรียนหรือนักเรียน

วิธีการ: ประกอบด้วย

ก. การวิจัยและใช้ผลการวิจัยเป็นพื้นฐานเพื่อสรุปเป็นรูปแบบหรือแนวทางวิชาการจัดทำเป็นเอกสารทางวิชาการ คู่มือ แนวปฏิบัติที่ดี คำแนะนำโดยมหาวิทยาลัย

ข. มหาวิทยาลัยจัดอบรมครูและผู้บริหารโรงเรียน และผู้แทนองค์กรที่เกี่ยวข้องและให้คำแนะนำปรึกษาโดยตรง หรือ ผ่านระบบสื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือการประชุมทางไกลด้วยระบบ ICT หรือการจัดประชุมทางวิชาการ การตรวจเยี่ยมโรงเรียน และการประเมินผล

ค. ครูใหญ่ ครู บุคลากรอื่นๆ ของโรงเรียนทุกคน พ่อแม่ ผู้ปกครอง สมาคมนักเรียนเก่า สมาคมผู้ปกครองและครู องค์กรทางการศึกษาสังคมและการปกครองระดับท้องถิ่น ชุมชนมูลนิธิ ภาคเอกชน อาจมีส่วนร่วมในฐานะกรรมการโรงเรียนหรือกรรมการจัดกิจกรรมของโรงเรียน ได้รับรู้รับทราบโครงการตลอดกระบวนการ และอาจจัดกิจกรรมของตนเองเสริมภายนอกโรงเรียนคู่ขนานไปด้วยหรือให้สนับสนุนทางการเงิน หรือเวลาหรือความรู้ความคิดเห็น หรือวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ สถานที่ตามความพร้อมของแต่ละคนหรือองค์กร

ง. การพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียนอาจใช้วิธีการสอนแบบเร่งรัด เน้นให้เด็กค้นคว้าและแก้ปัญหาโดยใช้เหตุผล โดยบูรณาการหลักสูตร การเรียนการสอนและการบริหาร ทั้งหลักสูตรในชั้นตามปกติ และโปรแกรมภาคฤดูร้อน

จ. โรงเรียนจะต้องแต่งตั้งผู้ประสานงานโครงการ และคณะทำงานกลุ่มย่อยเพื่อจัดทำแผนงานโครงการย่อย หรือแผนงานการสร้างควมมีส่วนร่วมจากหุ้นส่วนต่างๆ โดยมีสมาชิกจากองค์กรภาคีเข้าร่วมเป็นการทำงานด้วย

ฉ. การสื่อสารสองทางตลอดกระบวนการ ทั้งต่อภายนอกและภายใน โรงเรียนหรือโครงการในรูปของการประชุม การเผยแพร่ข่าวสารทางเอกสาร วิดิทัศน์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และเครือข่ายระบบคอมพิวเตอร์ รวมทั้งการจัดงาน (Event) ต่างๆ

2. การหนุนเสริมเฉพาะกลุ่มเป้าหมายหรือสาขาวิชา โครงการประเภทนี้มหาวิทยาลัยมักจะจัดสำหรับโรงเรียนหุ้นส่วนหรือโรงเรียนเครือข่ายที่ตั้งอยู่ในพื้นที่บริเวณใกล้เคียงหรือรอบๆ มหาวิทยาลัยเป็นการสอนซ่อมเสริมหรือหนุนเสริมสำหรับนักเรียนประถมศึกษา หรือมัธยมศึกษา

วิธีการ: ใต้แก่การติวโดยนักศึกษาให้แก่นักเรียน 1 ต่อ 1 ในวิชาการอ่าน และคณิตศาสตร์สำหรับระดับประถมศึกษา และวิชาภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ สำหรับมัธยมศึกษา วันละ 1-2 ชั่วโมง หลังเวลาเรียน หรือภาคฤดูร้อน นอกจากนี้ อาจเป็นการจัดบทเรียนและกิจกรรมการเรียนรู้ทางอินเทอร์เน็ตโดยนักศึกษา

ทั้งนี้ ใช้งบประมาณในการดำเนินงาน จากหลายแหล่งประกอบด้วย

1. เงินอุดหนุนจากภาครัฐ ทั้งระดับรัฐบาลกลาง มลรัฐและท้องถิ่น ซึ่งมักจะเป็นแหล่งอุดหนุนหลักที่สำคัญที่สุด
2. เงินอุดหนุนจากมูลนิธิ บริษัททางการเงิน ภาคธุรกิจ กองทุนส่วนบุคคล และการบริจาคจากพ่อแม่ผู้ปกครอง พ่อแม่ บุคคล ชุมชน และองค์กรอื่นๆ
3. งบประมาณของมหาวิทยาลัยที่เป็นแกนหลัก ซึ่งกรณีนี้มักได้แก่มหาวิทยาลัยที่มีใช้ของรัฐ
4. เงินรายได้จากค่าลงทะเบียนสมัครเข้าเรียนค่าสมาชิกเครือข่าย
5. เงินรายได้ของมหาวิทยาลัยที่เป็นแกนหลักจากบริการฝึกอบรม หรือการจัดทำเอกสารคู่มือ สิ่งพิมพ์ หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อจำหน่าย

อนึ่ง บางกรณีผู้รับบริการของเครือข่ายเช่น ครู หรือนักเรียนที่เข้าฝึกอบรม หรือฝึกงาน นอกจากไม่ต้องชำระค่าสมัครลงทะเบียนแล้ว ยังได้รับเบี้ยเลี้ยงหรือค่าตอบแทนจากมหาวิทยาลัยด้วย

จากเอกสารและงานวิจัยที่ผ่านมาจึงอาจสรุปได้ว่าการพัฒนาเครือข่ายสู่ความยั่งยืนได้นั้นองค์กรที่เข้าร่วมต้องเข้าใจเป้าหมายการรวมตัวกันว่าจะก่อให้เกิดความสำเร็จในภาพรวม มีการยอมรับในความแตกต่างระหว่างองค์กร ยอมรับในรูปแบบและวัฒนธรรมองค์กรสมาชิก มีกิจกรรมสม่ำเสมอและมากพอให้แต่ละองค์กรทำร่วมกัน มีการกระตุ้นการสื่อสารระหว่างกัน อย่างทั่วถึงสม่ำเสมอ มีการสนับสนุนทุกองค์กรในทุกด้านที่ต้องการความช่วยเหลือ เน้นการช่วยเหลือองค์กรที่ยังอ่อนแอให้สามารถช่วยตนเองได้สร้างความสัมพันธ์ของบุคลากรในเครือข่าย สนับสนุนให้องค์กรพัฒนาศักยภาพอย่างเต็มที่ สร้างความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้น ระหว่างบุคลากรทุกระดับขององค์กรต่างๆ โดยเฉพาะระดับสูง จัดให้มีเวทีระหว่างคนทำงานเพื่อพัฒนาหรือแก้ปัญหาในการทำงานด้านต่างๆ อย่างสม่ำเสมอรวมทั้งการให้กำลังใจซึ่งกันและกัน และจัดให้มีช่องทางการทำงานร่วมกัน การสื่อสารที่ง่ายต่อการเข้าถึงที่ทันสมัยและเป็นปัจจุบัน เช่น สร้างระบบการส่งต่องาน และสร้างเว็บไซต์ เป็นต้นเพื่อเชื่อมโยงเครือข่ายเข้าด้วยกัน

ตัวอย่างเครือข่ายการเรียนรู้ที่ประสบความสำเร็จ

ในประเทศสหราชอาณาจักรชุมชนเครือข่ายการเรียนรู้ (Networked Learning Communities (NLC) ที่ดำเนินงานมาตั้งแต่ปี ค.ศ.2002 นับเป็นเครือข่ายการเรียนรู้ที่เป็นที่ยอมรับ มีความยั่งยืนและประสบความสำเร็จ โดยเครือข่ายนี้เริ่มจัดตั้งโดยเริ่มต้นใน ค.ศ.2002 โดย National College of School Leadership (NCSL) องค์กรของรัฐซึ่งมีศูนย์ทางวิชาการที่มหาวิทยาลัย Nottingham ได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐบาลผ่าน Department for Children Schools and Families แต่ละ NLC ประกอบด้วยกลุ่มโรงเรียนดำเนินงานเป็นหุ้นส่วนร่วมกัน เขตการศึกษาท้องถิ่น (School District) สถาบันอุดมศึกษาและชุมชน เพื่อปรับปรุงความสำเร็จและมาตรฐานของนักเรียน อาจเป็นการรวมกลุ่มตามที่ตั้งหรือสภาพภูมิศาสตร์ หรือตามความสนใจร่วมก็ได้ ปัจจุบันโครงการนี้มีเครือข่ายกลุ่มโรงเรียนกว่า 134 เครือข่าย เฉลี่ยเครือข่ายละ 10 โรงเรียน ครอบคลุมนักเรียนกว่า 675,000 คน บุคลากรกว่า 25,000 คน

ส่วนเครือข่ายการเรียนรู้ในประเทศไทยที่ประสบความสำเร็จคือสถาบันวิจัยและพัฒนา ระบบสุขภาพชุมชน (สพช) และ เครือข่ายการพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา สถาบันวิจัยและพัฒนา ระบบสุขภาพชุมชน(สพช)ได้จัดทำโครงการศึกษาและพัฒนาเครือข่ายเรียนรู้เพื่อพัฒนาระบบสุขภาพชุมชนโดยมีเป้าหมายทั้งระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว ที่เกี่ยวกับการจัดทำบทเรียนในการพัฒนาเครือข่ายที่เกื้อหนุนให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาหน่วยบริการปฐมภูมิ พัฒนาคูณภาพเจ้าหน้าที่ให้สามารถบริการและประสานความร่วมมือให้เกิดระบบดูแลสุขภาพชุมชน ให้พึ่งตัวเองได้ ตลอดจนมีเครือข่ายพัฒนาสุขภาพของชุมชนที่ยั่งยืนในเป้าหมายระยะยาว ทั้งนี้ได้ระบุงบรอบภาระกิจการดำเนินการดังต่อไปนี้

1. สนับสนุนพื้นที่ในระดับ CUP หรือ เครือข่าย PCU ให้มีกระบวนการพัฒนาและประเมินผลการพัฒนาของ PCU อย่างต่อเนื่อง อย่างน้อยภาคละ 5 CUP แต่ละ CUP ควรมี PCU เข้าร่วมประมาณ 3 แห่ง

2. ประสานและจัดการให้เกิดการพัฒนาที่เลี้ยงของการพัฒนา PCU ซึ่งอาจเป็นผู้ปฏิบัติงานใน PCU หรือ นักวิชาการในระดับ CUP หรือ จังหวัด ทั้งนี้ขึ้นกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการดำเนินงานของแต่ละพื้นที่ (โดยที่อาจดำเนินการเองหรือทำร่วมกับส่วนกลาง หรือเครือข่ายในภาคอื่นๆ)

3. ประสาน คิดค้น และบริหารจัดการ จัดให้เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ความรู้ ในการดำเนินงานบริการของหน่วยบริการปฐมภูมิในพื้นที่เป้าหมาย เป็นระยะๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ของเจ้าหน้าที่และผู้เกี่ยวข้อง และการพัฒนาคุณภาพงานของหน่วยบริการปฐมภูมิที่เป็นเป้าหมาย

4. จัดให้มีการประชุมเครือข่ายการเรียนรู้และพัฒนาาร่วมกันในระดับภาค 4 ครั้งต่อปี ประมาณครั้งละ 50 คน โดยมีผู้เข้าร่วมเรียนรู้เป็นทั้งผู้ปฏิบัติงานในระดับ PCU CUP และจังหวัด รวมทั้งนักวิชาการอื่นที่เกี่ยวข้อง

5. จัดให้มีกระบวนการติดตาม ประเมินผลความก้าวหน้าของการพัฒนา และผลลัพธ์การดำเนินงานด้วยวิธีการต่างๆ ที่พื้นที่คิดค้นเองและด้วยวิธีการที่มีการตกลงร่วมกันกับส่วนกลาง

6. ติดตามความก้าวหน้า การดำเนินงานของเครือข่ายการเรียนรู้

7. เข้าร่วมประชุมเพื่อติดตาม และสรุปประสบการณ์การทำงานร่วมกับส่วนกลาง และเครือข่ายภาคอื่นๆ เป็นระยะ

8. รายงานผลการดำเนินงาน และความก้าวหน้า ให้กับสถาบันวิจัยและพัฒนา ระบบสุขภาพชุมชนทราบเป็นระยะๆ อย่างน้อยทุก 4 เดือน

9. สรุปรายงานผลการดำเนินงาน และผลลัพธ์งานที่เกิดขึ้นทั้งหมดในรอบ 1 ปี ส่งให้แก่สถาบันฯ

เครือข่ายการพัฒนาครู ณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ที่ประกาศแต่งตั้งโดยกระทรวงศึกษาธิการ โดยมุ่งดำเนินการประสานการปฏิบัติและพัฒนาาร่วมกันในลักษณะพันธมิตรเพื่อให้เกิดเอกภาพในนโยบายการพัฒนา เสริมสร้างสนับสนุนให้เกิดความหลากหลายในวิธีการปฏิบัติ โดยกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของหน่วยงานเครือข่าย ดังนี้

1) ประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาครู โดยวิเคราะห์ความต้องการเข้ารับการพัฒนาของครูและบุคลากรทางการศึกษาและผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียน/พัฒนาการเรียนของนักเรียน จัดลำดับความสำคัญความต้องการพัฒนาของกลุ่มเป้าหมาย

2) ออกแบบหลักสูตรการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาโดยเน้นการเสริมสร้างคุณภาพ ผลสัมฤทธิ์และความพึงพอใจของนักเรียนเป็นสำคัญ โดยประสานความร่วมมือกับสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา

3) จัดทำแผนพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาระยะ 3 ปี และแผนปฏิบัติงานประจำปีร่วมกับสถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พร้อมเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้กลุ่มเป้าหมาย และแจ้งให้สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาทราบ

4) ดำเนินการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาด้วยรูปแบบ วิธีการที่หลากหลาย เกิดประสิทธิผลต่อคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียน

5) นิเทศและติดตามผลการพัฒนาครูให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องอย่างน้อย 1 ภาคการศึกษา โดยร่วมกับศึกษานิเทศก์ในเขตพื้นที่การศึกษา

6) จัดทำระบบฐานข้อมูลและเทคโนโลยีสารสนเทศการบริหารจัดการการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาในเขตให้บริการ

7) รายงานผลการดำเนินการการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาต่อกระทรวงศึกษาธิการเมื่อสิ้นปีการศึกษา

8) หน้าที่อื่นๆ ตามความร่วมมือฯ

หน่วยงานเครือข่ายประกอบด้วย

การแต่งตั้งหน่วยงานเครือข่าย กระทรวงศึกษาธิการได้มีประกาศแต่งตั้งหน่วยงานเครือข่ายการพัฒนาครูคณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาตามประกาศลงวันที่ 19 กันยายน 2549 และวันที่ 9 มกราคม 2550 ในหน่วยงาน 3 สังกัดดังนี้

1) หน่วยงานเครือข่ายคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ในสถาบันอุดมศึกษา โดยสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาร่วมกับสมาคมบดีคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์แห่งประเทศไทย ดำเนินการจัดตั้งหน่วยงานเครือข่ายในสถาบันอุดมศึกษา 57 หน่วยงาน (คณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ ในมหาวิทยาลัยที่เป็นสมาชิกสมาคมบดีคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์แห่งประเทศไทย) โดยมีรายละเอียดหน่วยงานเครือข่าย คือ ภาคเหนือ จำนวน 10 หน่วยงาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 12 หน่วยงาน ภาคใต้ จำนวน 7 หน่วยงาน ภาคตะวันออก จำนวน 2 หน่วยงาน และภาคกลาง จำนวน 26 หน่วยงาน

2) หน่วยงานเครือข่ายสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 170 หน่วยงาน คือ ภาคเหนือจำนวน 42 หน่วยงาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือจำนวน 56 หน่วยงาน ภาคใต้จำนวน 25 หน่วยงาน ภาคตะวันออกจำนวน 12 หน่วยงาน และภาคกลางจำนวน 35 หน่วยงาน

3) หน่วยงานเครือข่ายสำนักงาน กศน. จังหวัด จำนวน 53 หน่วยงาน คือ ภาคเหนือจำนวน 7 หน่วยงาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือจำนวน 16 หน่วยงาน ภาคใต้จำนวน 9 หน่วยงาน ภาคตะวันออกจำนวน 8 หน่วยงาน และภาคกลางจำนวน 13 หน่วยงาน

ปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินงานเครือข่ายการเรียนรู้

การบริหารจัดการเครือข่ายให้ประสบความสำเร็จควรดำเนินการดังต่อไปนี้ (ประชาสรรค์ แสนภักดี (2552)

1) การจัดผังเครือข่าย (Mapping) ผู้บริหารเครือข่าย จะต้องมีความรู้ ทักษะ ของโครงการ ต้องมีข้อมูล บุคลากร ในองค์กรว่าใครมีความสามารถด้านไหน จะเข้ามามีบทบาทในงานพัฒนา ได้อย่างไรบ้าง เช่น การสร้าง แผนผังนักวิชาการขององค์กรว่าใครจบด้านไหน ใครมีผลงานเด่นด้านใด ทั้งนี้การจัด Mapping จะต้องมีการปรับปรุงให้เป็นปัจจุบัน นอกจากนี้ Mapping ในที่นี้ยังหมายถึง การสร้างแผนผัง องค์กรที่พัฒนาสู่มาตรฐานสากลประเทศไทย ทั่วประเทศด้วย เพื่อการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างกัน

2) การจัดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในเครือข่าย (Role and Responsibility) เมื่อคนเข้ามาทำงานร่วมกันจำนวนมากๆ จะต้องมีกำหนดบทบาท หน้าที่ความรับผิดชอบให้ในเรื่องบทบาท การแบ่งบทบาทจะเป็นช่องทางหนึ่งที่จะทำให้เกิดผู้นำใหม่ เพราะทุกคนจะได้แสดงบทบาทและความเป็นตัวเองออกมาสู่สายตาเพื่อนร่วมงาน

3) การจัดระบบติดต่อสื่อสาร (Communication System) ผู้บริหารโครงการ และเครือข่ายจะต้องจัดให้มีระบบการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ เช่น การเปิดเวทีเสวนาเรื่องคุณภาพ การจัดประชุมคณะทำงาน ประจำสัปดาห์ การจัดบรรยายพิเศษ โดยวิทยากร จากภายนอกองค์กร

4) การจัดระบบการเรียนรู้ร่วมกัน (Learning System) การจัดการเรียนรู้ร่วมกัน อาจจะดำเนินการในรูปแบบของการศึกษาดูงาน การสัมมนาออกสถานที่ การฝึกอบรม การเรียนรู้ร่วมกันจะเป็นช่องทางให้สมาชิกขององค์กร ได้รับความคิดของคนอื่นๆ ยอมรับฟังคนอื่น เกิดเป็นวัฒนธรรมใหม่ คือ วัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

5) การจัดระบบสารสนเทศ (Information System) ข้อมูลที่เกิดจากการพัฒนา จะต้องมีการจัดเก็บอย่างเป็นหมวดหมู่ เอกสารที่เกี่ยวข้องทุกขั้นตอน (Process Document) ต้องบันทึกไว้แล้วเมื่อจัดเก็บแล้วการเข้าถึงก็ทำได้ด้วยความสะดวก ไม่ใช่เก็บไว้แล้ว ไม่มีใครเข้าไปใช้ได้เลย อาจจะทำในรูปแบบของการสื่อสารข้อมูลผ่าน Internet Website เป็นต้น

ในการศึกษาเรื่องการประสานเครือข่ายระหว่างสถาบันอุดมศึกษา โรงเรียน และองค์กรภาคีเพื่อการหนุนเสริมคุณภาพการเรียนรู้ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในต่างประเทศที่ อรุณศรี จิตต์แจ้ง (2552) เสนอแนะในส่วนของปัจจัยความสำเร็จ ความต่อเนื่อง ความยั่งยืน และ ประสิทธิภาพของการดำเนินงานเครือข่ายการเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. การดำเนินงานโดยองค์กรหรือหน่วยงานในนามของสถาบัน (Institutionalization) มิใช่ในฐานะส่วนบุคคล โดยมหาวิทยาลัยอาจมอบหมายคณะวิชา หรือองค์กรเรียกชื่ออื่นใดที่มีอยู่แล้ว หรืออาจตั้งขึ้นมาใหม่เพื่อรับผิดชอบเป็นการเฉพาะ และอาจมีคณะกรรมการอำนวยการ ทำหน้าที่กำกับดูแลตามความจำเป็นและเหมาะสม การดำเนินงานโดยองค์กรภายใต้โครงสร้าง

การบริหารของสถาบันเช่นนี้ ทำให้สามารถกำหนดนโยบายและแผนงานด้านกิจกรรม บุคลากร และสิ่งอำนวยความสะดวก งบประมาณ ทรัพยากรอื่น ๆ และดำเนินการตามแผนงานอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่องยั่งยืน อีกทั้งเป็นการสร้างแรงจูงใจและความไว้วางใจ เชื่อถือจากโรงเรียน ชุมชน และองค์กรภาคีอื่น ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน องค์กรที่ไม่แสวงหากำไร ตลอดจนภาคประชาสังคม ในการเข้าร่วมเป็นหุ้นส่วนของเครือข่าย ซึ่งนอกจากจะเป็นประโยชน์ในการประสานเครือข่ายหนุนเสริมการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนแล้วยังเป็นประโยชน์ต่อองค์กรภาคีเครือข่าย ในการพัฒนาความรู้ความสามารถของบุคลากร การแบ่งปันและใช้ความรู้และทรัพยากรให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า และเสริมสร้างบทบาทหน้าที่ในฐานะสมาชิกที่ดีและรับผิดชอบต่อชุมชนด้วย

2. เนื้อหาสาระและวิธีการที่พิสูจน์แล้ว เนื้อหาสาระและวิธีดำเนินการเพื่อหนุนเสริมพัฒนาการเรียนรู้ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่ว่าจะเป็นโครงการเพื่อพัฒนาการศึกษาโดยรวมหรือพัฒนาอ่านออกเขียนได้ หรือการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ หรือการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ล้วนแล้วแต่พัฒนามาจากผลงานวิจัย หรือใช้การวิจัยเป็นฐานทั้งสิ้น โดยมีความยืดหยุ่นให้สามารถปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมสอดคล้องกับบริบททางวัฒนธรรม สังคม และเศรษฐกิจที่แตกต่างกันของแต่ละโรงเรียนหรือองค์กรที่นำไปดำเนินการได้ตามความจำเป็น นอกจากนี้ การริเริ่มงานเครือข่ายในขอบเขตจำกัดจากขนาดเล็กและขยายเป็นเครือข่ายที่มีโรงเรียนจำนวนนับร้อย หรือนับพันได้ มีเหตุผลประการสำคัญจากผลสำเร็จของนักเรียนหรือโรงเรียนเครือข่ายที่บรรลุวัตถุประสงค์ เป็นไปอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอจนเป็นที่ยอมรับจากโรงเรียนหรือภาครัฐ ว่าควรนำไปใช้ในวงกว้างยิ่งขึ้น จนถึงระดับประเทศ หรือแม้แต่ในต่างประเทศ

3. ทรัพยากรและงบประมาณ ทรัพยากรสำหรับการดำเนินงาน นอกจากความรู้ ความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาการต่าง ๆ บุคลากร เครื่องมืออุปกรณ์ สถานที่ และแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยและองค์กรภาคีแล้ว จำเป็นต้องได้รับงบประมาณค่าใช้จ่าย ซึ่งอาจเป็นการจัดสรรจากรัฐ ทั้งส่วนกลาง และท้องถิ่น หรือเงินรายได้ของมหาวิทยาลัย หรือโรงเรียน เครือข่ายตลอดจนเงินบริจาคมูลนิธิ ภาคเอกชน บุคคล ฯลฯ

4. การสื่อสาร การดำเนินงานเครือข่ายจำเป็นต้องมีการสื่อสารระหว่างองค์กรในเครือข่ายและระหว่างบุคลากรในเครือข่าย ตลอดกระบวนการเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ ความรับรู้การร่วมมือดำเนินกิจกรรม และการแลกเปลี่ยน การสอนหนุนเสริมระหว่างนักเรียนกับครูพี่เลี้ยง ที่ปรึกษา หรือบุคลากรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องการสื่อสารต้องเป็นกระบวนการสองทาง ทั้งโดยทางตรงระหว่างบุคคล และใช้ช่องทางหรือสื่อ เอกสารสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้งการสื่อสารด้วยระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

5. การประเมินผล โครงการที่ประสบความสำเร็จและมีความต่อเนื่องยั่งยืนมีการประเมินผลเป็นปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่ง ซึ่งประกอบด้วย การประเมินผลระหว่าง การดำเนินงาน ได้แก่ การประเมินเพื่อวัดความก้าวหน้าในการเรียนของเด็กระหว่างการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ การประเมินผล การปฏิบัติงานสอนของคุณครู หรือบุคลากรทางการสอนอื่น ๆ การประเมินผลตนเองของโรงเรียนโดยบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งจากภายในโรงเรียน และจากองค์กรภายนอก เพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานของโรงเรียน ให้บรรลุวัตถุประสงค์ของแผนงานหรือโครงการ และการประเมินผลของโรงเรียนหรือโครงการโดยรวม โดยมหาวิทยาลัยหรือองค์กรภายนอก

6. พันธสัญญา (Commitment) ขององค์กรภาคีและบุคลากร การดำเนินงานด้วยปัจจัยต่าง ๆ ดังที่กล่าวข้างต้นนั้น อาจไม่สามารถนำไปสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของการประสานเครือข่ายหนุนเสริมพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนได้ หากปราศจากพันธสัญญาจากองค์กรภาคีทุกองค์กร และบุคลากรที่มีบทบาทหน้าที่ร่วมอยู่ในการดำเนินงานทุกคน ภายใต้อุปการะพันธสัญญาขององค์กรภาคี พันธมิตรและมวลสมาชิกจะเป็นแรงจูงใจและแรงผลักดันให้ร่วมกันทุ่มเทกำลังกาย กำลังใจ พลังสมองและเวลา ในการทำงานด้วยจิตอาสาเพื่อคุณภาพการเรียนรู้ที่ดีขึ้นของเด็กและเยาวชน

เมื่อพิจารณาผลการวิจัยในประเทศที่เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการดำเนินงานเครือข่ายการเรียนรู้ของเกษตรกรพบว่า การแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากของจริงกับเจ้าของประสบการณ์จริง ในลักษณะธรรมชาติวิสัย ในภาษาและบรรยากาศแบบชาวบ้านด้วยกัน เป็นความสัมพันธ์ในแนวนอน จะทำให้เกิดความมั่นใจซึ่งกันและกัน แต่ขณะเดียวกันความสำเร็จก็เกิดจากความสัมพันธ์ในแนวตั้งด้วย เช่น การเรียนรู้จากองค์กร หรือหน่วยงานภายนอก ชุมชน โดยเนื้อหาหรือประสบการณ์นั้นต้องได้รับการยืนยันจากเกษตรกรรายอื่นในชุมชนด้วย กลุ่มเกษตรกร ที่ก้าวหน้าจะมีลักษณะการเรียนรู้ที่บูรณาการความรู้ใหม่เข้ากับความรู้เดิมที่มีอยู่ได้ด้วย (วาริ ถาวรรุ่งกิจ, 2548)

จุดเริ่มของการมีความสนใจร่วมกันมีส่วนสำคัญให้การดำเนินการเครือข่ายมีความยั่งยืน ดังจะเห็นได้จากการศึกษาวิจัยเรื่อง Best Practices เครือข่ายเข้มแข็ง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในงานพัฒนาสังคม พบว่า จุดเริ่มต้นการเกิดเครือข่ายของทุกเครือข่ายเกิดจากกลุ่มคนที่มีแนวคิดร่วมโดยมุ่งไปยังจุดหมายเดียวกันเพื่อหาวิธีจัดการกับปัญหาเรื่องใดเรื่องหนึ่ง และได้ขยายแนวความคิดออกไปในวงกว้างจนกระทั่งกลายเป็นเครือข่าย ด้านการสร้างเสริมความเข้มแข็งของเครือข่ายประชาชนและสมาชิกมีความเห็นตรงกันว่า ปัจจัยที่ทำให้เครือข่ายดำเนินงานมาอย่างต่อเนื่อง คือ ความร่วมมือขององค์กรสมาชิก/สมาชิก การมีคณะกรรมการที่เต็มใจเข้ามาทำงานองค์กรสมาชิกมีความผูกพันกัน ทำงานด้วยใจ มีความเอื้ออาทร เป็นการทำงานแบบ

เพื่อนไม่ใช่ การบังคับบัญชา สิ่งสำคัญที่ทำให้เครือข่ายเข้มแข็งได้แก่ การมีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง การมีส่วนร่วมของสมาชิก การมีเป้าหมาย การทำงานที่ชัดเจน การมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และการมีทีมงานที่ดี ส่วนปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานเครือข่ายเกือบจะทุกเครือข่าย เห็นพ้องกันว่าประมาณเป็นปัญหาสำคัญในการดำเนินกิจกรรมของเครือข่าย และแนวทางการพัฒนาเครือข่ายนั้น เครือข่ายทั้งหมดมีความเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่า กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ควรจะต้องเข้ามามีส่วนสนับสนุน ทั้งในด้านงบประมาณและเทคนิคกระบวนการ จากผลการศึกษา คณะผู้วิจัยได้เสนอแนะให้มีการจัดทำฐานข้อมูลเครือข่ายทางสังคม จัดตั้งกองทุนสำหรับเครือข่าย สนับสนุนการหาแหล่งทุนเพื่อให้เครือข่ายสามารถดำเนินกิจกรรม อย่างต่อเนื่อง เผยแพร่ผลการดำเนินงานของเครือข่ายให้เป็นที่รู้จักในสังคม พัฒนาศักยภาพแกนนำติดตามประเมินผลโครงการส่งเสริมและพัฒนาเครือข่ายอย่างเป็นระบบ ตลอดจนสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการสร้างและพัฒนาเครือข่ายทางสังคมให้มากขึ้น

ปัจจัยที่มีความสำคัญมากต่อความสำเร็จและความยั่งยืนของเครือข่ายที่ไม่สามารถละเว้นที่จะกล่าวถึงได้คืองบประมาณสนับสนุน ในรายงานการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการเครือข่ายการเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอเมืองเชียงราย (สันติภาพ ไกรกิจราษฎร์, 2550) สรุปว่าปัจจัยหลักที่จะทำให้การจัดการเครือข่ายการเรียนรู้ประสบความสำเร็จคือเรื่องงบประมาณ เกี่ยวกับบุคลากร พบว่า บุคลากรที่จะมาดำเนินการให้เครือข่ายการเรียนรู้ประสบความสำเร็จยังมีน้อย เนื่องจากขาดความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน และขาดการประสานงานกับฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับทรัพยากร พบว่า ทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเครือข่ายการเรียนรู้มีความพร้อมอยู่ค่อนข้างมาก โดยทรัพยากรส่วนใหญ่จะมีอยู่แล้ว ในสถานศึกษาและในท้องถิ่น เกี่ยวกับการบริหารจัดการ พบว่า ในภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ระบบบริหารจัดการส่วนใหญ่ทางสถานศึกษาจะเป็นฝ่ายนำในการดำเนินงาน โดยระบบบริหารที่ใช้ได้แก่ การบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

โดยสรุป กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2552) ยังให้ข้อคิดเพื่อการรักษาเครือข่ายที่ได้รับการพัฒนาขึ้นมาแล้วให้มีความยั่งยืนอย่างน่าสนใจดังนี้

1. การจัดกิจกรรมร่วมที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

เครือข่ายจะก้าวไปสู่ช่วงชีวิตที่ถดถอยหากไม่มีกิจกรรมใดๆ ที่สมาชิกของเครือข่ายสามารถกระทำร่วมกัน ทั้งนี้เนื่องจาก เมื่อไม่มีกิจกรรมก็ไม่มีกลไกที่จะดึงสมาชิกเข้าหากัน สมาชิกของเครือข่ายก็จะมีโอกาสปฏิสัมพันธ์กัน เมื่อการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกลดลงก็ส่งผลให้เครือข่ายเริ่มอ่อนแอ สมาชิกจะเริ่มสงสัยในการคงอยู่ของเครือข่าย บางคนอาจพาลคิดไปว่าเครือข่ายล้มเลิกไปแล้ว ความยั่งยืนของเครือข่ายจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อได้มีการจัดกิจกรรมที่

ดำเนิการอย่างต่อเนือองจนกระทั่งกิจกรรมดังกล่าวกลายเป็นแบบแผน (Pattern) ของการกระทำที่สมาชิกของเครือหำยอยอมรับโดยทั่วกัน ด้วยเหตุนี้ การที่จะรักษาเครือหำยไว้ได้ ต้องมีการกำหนัดโครงสร้างและตารางกิจกรรมไว้ให้ชัดเจน ทั้งในแง่ของเวลา ความถี่ และต้องเป็นกิจกรรมที่น่าสนใจเพียงพอที่จะดึงดูดสมาชิกให้เข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว ไม่จำเป็นต้องเป็นกิจกรรมเดียวที่ใช้สำหรับสมาชิกทุกคน สำรวจดูความต้องการเฉพาะของสมาชิกในระดับย่อยลงไปในแต่ละคนและแต่ละกลุ่ม กล่าวคือควรจะมีกิจกรรมย่อยที่หลากหลายเพียงพอที่จะตอบสนองความสนใจของสมาชิกกลุ่มย่อยในเครือหำยด้วย โดยที่กิจกรรมเหล่านี้ก็ยังคงอยู่ในทิศทางที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายของเครือหำย กิจกรรมเหล่านี้อาจจัดในรูปแบบที่เป็นทางการ เช่น การวางแผนงานร่วมกัน การพบปะเพื่อประเมินผลร่วมกันประจำทุกเดือน ฯลฯ หรือจัดในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ เช่น จัดกีฬาสนทนาการระหว่างสมาชิก จัดงานประเพณีท้องถิ่นร่วมกัน เป็นต้น ในกรณีทีเครือหำยครอบคลุมพื้นที่ที่กว้างขวางมาก กิจกรรมไม่ควรรวมศูนย์อยู่เฉพาะส่วนกลาง ควรกระจายจุดพบปะสังสรรค์หมุนเวียนกันไปเพื่อให้สมาชิกเข้าร่วมได้โดยสะดวก

2. การรักษาสัมพันธภาพที่ีระหว่างสมาชิกเครือหำย

สัมพันธภาพที่ดีเป็นองค์ประกอบสำคัญยิ่งในการรักษาเครือหำยให้ยั่งยืนต่อไป ความสัมพันธ์ที่ดีเป็นเสมือนน้ำมันที่คอยหล่อลื่นการทำงานร่วมกันให้ดำเนินไปอย่างราบรื่น เมื่อใดทีสมาชิกของเครือหำยเกิดความรู้สึกบาดหมางไม่เข้าใจกัน หรือเกิดความขัดแย้งระหว่างกันโดยหาข้อตกลงไม่ได้ สัมพันธภาพระหว่างสมาชิกก็จะเริ่มแตกร้าว ซึ่งหากไม่มีการแก้ไขอย่างทันท่วงที ก็จะไปสู่ความเสื่อมถอยและความสิ้นสุดลงของเครือหำยได้ ดังนั้น ควรมีการจัดกิจกรรมที่มีจุดประสงค์เพื่อกระชับความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกโดยเฉพาะ และควรจัดอย่างสม่ำเสมอไม่ใช้จัดในช่วงทีมีปัญหาเกิดขึ้นเท่านั้น นอกจากนี้สมาชิกของเครือหำยพึงตระหนักถึงความสำคัญของการรักษาสัมพันธภาพ เพื่อหลีกเลี่ยงความขัดแย้งหรือความไม่เข้าใจกันที่อาจเกิดขึ้น สมาชิกควรแสดงความเป็นมิตรต่อกัน เมื่อเกิดความขัดแย้งต้องรีบแก้ไขและดำเนิการไกล่เกลี่ยให้เกิดความเข้าใจกันใหม่ นอกจากนี้ควรมีมาตรการป้องกันปัญหา ก่อนทีจะเกิดความขัดแย้งระหว่างกัน เช่น ในการจัดโครงสร้างองค์กรควรแบ่งอำนาจหน้าที่ให้ชัดเจนและไม่ซ้ำซ้อน การกำหนัดเป้าหมายการทำงานทีสมาชิกยอมรับร่วมกัน การจัดสรรทรัพยากรอย่างเพียงพอ การกำหนัดผู้นำทีเหมาะสม การกำหนัดกติกาอันเป็นที่ยอมรับร่วมกัน เป็นต้น

3. การกำหนัดกลไกสร้างระบบจูงใจ

สมาชิกจะยังเข้าร่วมกิจกรรมของเครือหำยตราบเท่าทียังมีสิ่งจูงใจเพียงพอที่จะดึงดูดให้เข้าไปมีส่วนร่วม ดังนั้น จึงจำเป็นต้องกำหนัดกลไกบางประการทีจะช่วยจูงใจให้สมาชิกเกิดความสนใจอยากเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งตามทฤษฎีแรงจูงใจแล้ว ปัจเจกต่างก็มีสิ่งจูงใจทีต่างกัน ดังนั้นควรทำการวิเคราะห์เพื่อบ่งชี้ถึงแรงจูงใจทีแตกต่างกันหลากหลายในแต่ละบุคคล แล้วทำการ

จัดกลุ่มของสิ่งจูงใจที่ใกล้เคียงกันออกเป็นกลุ่ม ๆ อาทิ ค่าตอบแทน เกียรติยศชื่อเสียง การยอมรับ ฯลฯ อันจะนำไปสู่มาตรการในการสร้างแรงจูงใจสำหรับบุคคลในแต่ละกลุ่มอย่างเฉพาะเจาะจง ถ้าจำเป็นจะต้องให้ค่าตอบแทนเพื่อเป็นสิ่งจูงใจ ควรเป็นการแลกเปลี่ยนกับผลงานมากกว่า การให้ผลตอบแทนในลักษณะเหมาจ่าย กล่าวคือผู้ที่รับค่าตอบแทนต้องสร้างผลงานเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยน โดยผลงานที่ได้ต้องสนับสนุนและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการพัฒนาเครือข่าย และควรมีการทำสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษรให้ชัดเจน เพื่อสร้างทักษะผูกพันระหว่างผู้รับทุนและผู้ให้ทุน การให้ค่าตอบแทนก็ไม่ควรให้ทั้งหมดในงวดเดียว ทั้งนี้เพื่อให้มีการปรับลดค่าตอบแทนได้หากผู้รับทุนไม่ดำเนินการตามสัญญา ในกรณีที่ต้องการให้เกียรติยศและชื่อเสียงเป็นสิ่งจูงใจโดยเฉพาะในงานพัฒนาสังคมที่มักจะไม่มีการตอบแทนการดำเนินงาน จำเป็นต้องหาสิ่งจูงใจอื่นมาชดเชยสิ่งตอบแทนที่เป็นตัวเงิน ตามทฤษฎีของ Maslow ความต้องการการยกย่องจากผู้อื่น (Esteem Needs) ที่อยู่ในรูปของอำนาจเกียรติยศชื่อเสียง หรือสถานะทางสังคม เป็นสิ่งที่นำมาใช้จูงใจได้ อาจทำเป็นรูป “สัญลักษณ์” บางอย่าง ที่สื่อถึงการได้รับเกียรติยศ การยกย่องและมีคุณค่าทางสังคม เช่น การประกาศเกียรติยศ เข็มเชิดชูเกียรติ โล่เกียรติยศ เป็นต้น โดยสัญลักษณ์เหล่านี้ต้องมีคุณค่าเพียงพอให้เขาปรารถนาอยากที่จะได้ และควรมีเกียรติยศหลายระดับที่จูงใจสมาชิกเครือข่ายให้ร่วมมือลงแรงเพื่อไต่เต้าไปสู่ระดับที่สูงขึ้นต่อไป ซึ่งจะช่วยให้เกิดความต่อเนื่อง และควรมีการประชาสัมพันธ์เผยแพร่รายชื่อคนกลุ่มนี้อย่างกว้างขวาง

4. การจัดหาทรัพยากรสนับสนุนอย่างเพียงพอ

หลายเครือข่ายต้องหยุดดำเนินการไป เนื่องจากขาดแคลนทรัพยากรสนับสนุน การดำเนินงานที่เพียงพอ ทั้งด้านวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ และบุคลากร ที่สำคัญคือเงินทุนในการดำเนินงาน ซึ่งเปรียบเสมือนเลือดที่ไหลเวียนหล่อเลี้ยงเครือข่ายให้สามารถดำเนินการต่อไปได้ เมื่อขาดเงินทุนเพียงพอที่จะจุนเจือ เครือข่ายอาจต้องปิดตัวลงในที่สุด หากได้รับการสนับสนุนจะต้องมีระบบตรวจสอบการใช้จ่ายอย่างรัดกุม และมีการรายงานผลเป็นระยะ หากการดำเนินงานไม่คืบหน้าอาจให้ระงับทุนได้

5. การให้ความช่วยเหลือและช่วยแก้ไข้ปัญหา

เครือข่ายอาจเกิดปัญหาระหว่างการดำเนินงานได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเครือข่ายที่เพิ่งเริ่มดำเนินการใหม่ๆ การมีที่ปรึกษาที่ดีคอยให้คำแนะนำและคอยช่วยเหลือจะช่วยทำให้เครือข่ายสามารถดำเนินการต่อไปได้ และช่วยหนุนเสริมให้เครือข่ายเกิดความเข้มแข็งยิ่งขึ้น ควรมีที่ปรึกษาเพื่อทำหน้าที่ช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ เป็นแหล่งข้อมูลให้ศึกษาค้นคว้า และช่วยอบรมภาวะการเป็นผู้นำให้กับสมาชิกเครือข่าย

6. การสร้างผู้นำรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง

องค์กรหรือเครือข่ายที่เคยประสบความสำเร็จกลับต้องประสบกับความล้มเหลวอย่างรุนแรงเมื่อเวลาผ่านไป เพราะไม่ได้ “สร้างคน” ขึ้นมารับไม้ผลัดต่อจากคนรุ่นก่อนเพื่อสานต่อภารกิจของเครือข่าย จำเป็นต้องสร้างผู้นำรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง เครือข่ายต้องคัดเลือกคนที่มีคุณสมบัติเหมาะสม ทั้งด้านความรู้ความสามารถ การมีประสบการณ์ร่วมกับเครือข่าย และที่สำคัญ คือเป็นที่ยอมรับนับถือและสามารถเป็นศูนย์รวมใจของคนในเครือข่ายได้ดำเนินการให้คนเหล่านี้เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อเพิ่มประสบการณ์ในการทำหน้าที่เป็นสมาชิกแกนหลัก เพื่อสืบสานหน้าที่ต่อไปเมื่อสมาชิกแกนหลักต้องหมดวาระไป

การดำเนินการใดอาจพบปัญหาอุปสรรค ดังนั้นความสำเร็จของการดำเนินงานจะขึ้นอยู่กับความเข้าใจในปัญหาของเครือข่ายที่ นฤมล นีราทร (2543) อธิบายว่ามีสองระดับคือ

1) ปัญหาการดำเนินงานภายใน การดำเนินงานภายในมีความแตกต่างในด้านวัฒนธรรมในการทำงานระหว่างเครือข่าย ความแตกต่างทั้งในด้านบุคลิกภาพ ความรู้ความสามารถระหว่างบุคคลที่มาร่วมเป็นเครือข่าย ปัญหาที่มักพบในการทำงานประการแรก ได้แก่ การแบ่งหน้าที่ในการทำงานเครือข่าย เนื่องจากสมาชิกทุกคนมีงานประจำอยู่ ไม่มีใครต้องพึ่งพิงเครือข่าย จึงทำให้เครือข่ายอาจไม่มีผลในการเคลื่อนไหว หรือทำกิจกรรมเท่าที่ควร ประการที่สอง เป็นปัญหาเรื่องความสามารถในการบริหารจัดการเครือข่าย โดยเฉพาะเรื่องการประสานงาน ส่วนปัญหาอื่นๆ เช่น การขาดทุนเพื่อการดำเนินกิจกรรม ไม่มีทุนสนับสนุน และขาดวิธีการประเมินผลเครือข่าย ฯลฯ

2) ปัญหาของเครือข่ายในภาพรวม ปัญหาที่พบได้แก่ เครือข่ายมุ่งเน้นความสำเร็จมากเกินไป ทำให้มองข้ามความสำคัญของการเรียนรู้และสร้างประสบการณ์ในการทำงานร่วมกัน ประการที่สอง เครือข่ายขาดความชัดเจนในกระบวนการทำงาน ขาดความสามารถในการมองสภาพการณ์ทั้งในระดับลึกและระดับกว้าง และขาดการทำงานอย่างต่อเนื่อง ประการที่สาม ขาดแนวร่วมในการทำงาน เนื่องจากเครือข่ายที่จะสามารถทำงานบรรลุวัตถุประสงค์ได้ ต้องมีแนวร่วมที่หลากหลาย มิใช่เฉพาะองค์กรประเภทเดียวกันเท่านั้น แต่ต้องมีแนวร่วมในระดับกว้าง เช่น นักวิชาการ และสื่อต่างๆ และประการที่สี่ เครือข่ายขาดผู้นำที่มีความสามารถและมีวิสัยทัศน์

เครือข่ายมักเผชิญกับปัญหาในการจัดระเบียบองค์กรไม่น้อย บางแห่งก็มีปัญหาในแง่ของโครงสร้าง และการเงิน บางแห่งมีปัญหาด้านบุคคลที่เกี่ยวข้องในเครือข่าย (ชนัญญากาญจนรังษิณนท์, 2542) ดังนี้

1) การขาดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนโดยทั่วไปเครือข่ายจะเกิดขึ้นมาจากความต้องการความจำเป็นบางอย่างของกลุ่มบุคคลหรือองค์กรจำนวนหนึ่ง ซึ่งความต้องการความจำเป็นดังกล่าวจะถูกนำมากำหนดเป็นวัตถุประสงค์ของเครือข่าย แต่ก็มีเครือข่ายบางแห่งไม่เคยมีการ

กำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ที่ชัดเจนไว้เลย เมื่อเครือข่ายไม่มีทิศทางวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน บุคคลหรือองค์กรสมาชิกที่มีความเข้มแข็งกว่า ก็มีโอกาสดำเนินการรอบงำชักจูงเครือข่ายไปในทางที่เป็นประโยชน์เฉพาะกับบุคคล หรือองค์กรที่มีอำนาจมากกว่านั่นเอง นอกจากนี้การไม่มีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนของเครือข่ายยังทำให้การติดตามประเมินผลเครือข่ายเป็นไปได้ยาก เพราะไม่รู้ว่าจะได้ผลสัมฤทธิ์ของเครือข่ายที่ตรงไหน อีกทั้งเป็นการยากที่จะคงไว้ซึ่งประโยชน์ของมวลสมาชิก เครือข่ายลักษณะนี้ให้ผลต่อสมาชิกที่สามารถวัดได้นั้นน้อยมาก

2) ความไม่เท่าเทียมกันของสมาชิก เครือข่ายที่มีสมาชิกหลากหลายประเภทหรือมีความแตกต่างกันระหว่างฐานะ ขนาด ความเข้มแข็ง และสภาพภาพอื่น ๆ ของสมาชิก ยากที่จะทำให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในเครือข่ายโดยเท่าเทียมกัน โดยเฉพาะความแตกต่างในลักษณะของการมีอำนาจเหนือกันตามลำดับชั้น องค์กรใหญ่ที่มีทุนมาก และมีผู้นำองค์กรที่มีความรู้สูง มีความเชื่อมั่นในตัวเอง มีแนวโน้มที่จะครอบงำองค์กรที่มีขนาดเล็กกว่า การมีความคิดและอุดมการณ์ในระดับต่างกันเป็นประโยชน์ต่อเครือข่าย และกระตุ้นให้เกิดความกดดันในทางที่สร้างสรรค์ และเกิดการถกเถียงกันอย่างมีชีวิตชีวาระหว่างสมาชิกเครือข่าย อย่างไรก็ตามเมื่อคนที่มีความคิดเข้มแข็งกว่าหรือเสียงดังกว่าบังเอิญมีความคิดที่ขัดแย้งกับคนอื่น คนพวกนี้อาจทำให้การประชุมและ ความคืบหน้าของการอภิปรายหยุดชะงักลงได้ ซึ่งเหตุการณ์เหล่านี้ อาจนำไปสู่การสร้างพันธมิตรกลุ่มใหม่ โดยสมาชิกที่รู้สึกว่าคุณกลุ่มไม่ยุติธรรม จึงเบื่อและชวนกันออกจากเครือข่ายไป

3) การครอบงำเครือข่าย สามารถถูกครอบงำได้โดยง่ายจากองค์กร กลุ่มผลประโยชน์ หัวคะแนน นักการเมือง กลุ่มชาติพันธุ์ นักวิชาการ หรือผู้มีอิทธิพลอื่นๆ บ่อยครั้งที่เครือข่ายเริ่มจากคนไม่กี่คนหรือองค์กรหนึ่งที่ต้องการหาคนที่มีความตั้งใจตรงกันมาเป็นพวก สภาพภาพสมาชิก และกิจกรรมเครือข่าย จึงเป็นไปตามความพอใจของกลุ่มผู้ก่อตั้งหรือกลุ่มที่มีอิทธิพลครอบงำ เครือข่าย ความอิจฉา และความพอใจกันระหว่างบุคคล หรือองค์กรจะนำไปสู่การแยกตัวออกมาอย่างเด็ดขาดของบางคนหรือบางองค์กร เมื่อกระบวนการครอบงำเริ่มขึ้นเป็นเรื่องยากที่จะหยุด เพราะสมาชิกภาพหน้าที่ของเครือข่ายและระเบียบวาระการประชุมเครือข่ายถูกควบคุมโดยกลุ่มๆ หนึ่ง บุคคลหรือองค์กรที่รู้สึกว่าคุณกลุ่มถูกครอบงำหรือถูกกีดกันมีโอกาสน้อยมากที่จะเปลี่ยนแปลง เครือข่าย คนพวกนี้อาจเลิกยุ่งเกี่ยวกับกิจการของเครือข่ายหรืออาจก่อแค้นและเป็นปรปักษ์อย่างรุนแรงกับเครือข่าย เมื่อไม่สามารถเปลี่ยนแปลงอะไรในเครือข่ายได้เขาก็อาจแยกตัวออกไปสร้างหรือเข้าร่วมในเครือข่ายอื่น

4) การรวมศูนย์และระบบราชการ การรวมศูนย์เกิดขึ้นเมื่อผู้ประสานงานของเครือข่าย เลขานุการ คณะทำงานและคณะกรรมการเริ่มควบคุมและดำเนินการเครือข่ายในนามของตนเอง มากกว่าการประสานงานและอำนวยความสะดวกให้กับกิจกรรมของสมาชิก การตัดสินใจถูก รวมศูนย์และการติดต่อสื่อสารภายในเครือข่ายดำเนินการโดยเลขานุการเครือข่าย กิจกรรมเครือ

ช่วยแบบอิสระถูกมองว่าไม่ใช่เรื่องของเครือข่ายและไม่ได้รับการสนับสนุน เครือข่ายจำนวนมากที่เริ่มต้นแบบไม่เป็นทางการมักจะถูกรวมศูนย์ อีกนัยหนึ่งเครือข่ายที่ตั้งขึ้นโดยองค์กรเจ้าของทุนอุดหนุนและสถาบันระหว่างประเทศมักมีการรวมศูนย์ เครือข่ายบางแห่งพยายามอย่างหนักที่จะตั้งหน้าที่และกิจกรรมออกมาจากศูนย์กลางให้เป็นเครือข่ายที่สมาชิกมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง แต่บางเครือข่ายก็ติดใจการรวมอำนาจและองค์กรเจ้าของทุนก็มักจะมีอำนาจเหนือเครือข่ายเหล่านั้น การรวมศูนย์มักจะมีความสัมพันธ์กับความเป็นราชการ เครือข่ายที่เลขานุการ ผู้ประสานงานหรือคณะกรรมการเริ่มเพิ่มความห่วงใยต่อการรักษาอาคารสำนักงาน ยึดครองการติดต่อ และส่งจดหมายข่าว กิจกรรมสร้างเครือข่ายระหว่างสมาชิกก็จะลดลงและสมาชิกที่แข็งขันของเครือข่ายก็เฉื่อยชาลง คนภายนอกอาจไม่รู้ถึงถึงปัญหาลักษณะนี้ เพราะสำนักงานของเครือข่ายมีกิจกรรมแข็งขัน และบัญชีรายชื่อสมาชิกก็มีจำนวนมาก อันตรายของการรวมศูนย์อำนาจจะชัดเจนขึ้นเมื่อเลขานุการหรือ ผู้ประสานงานเครือข่ายเริ่มเฉื่อยชาลงในช่วงหนึ่ง (อาจเนื่องจากงานมากเกินไป บวยใช้ หมดทุนดำเนินงานหรือไปทำงานอื่น) เครือข่ายทั้งหมดถึงกับสลายโดยสิ้นเชิงได้เพราะไม่มีใครรู้สึกว่าตนเองมีอำนาจหน้าที่ที่จะเริ่มการประชุมหรือเริ่มกิจกรรมขึ้นมาใหม่

5) การขาดทรัพยากร บ่อยครั้งที่เครือข่ายประสบปัญหาอันเนื่องจากการขาดเงินทุนสำหรับกิจกรรมและการประสานงานภายในเครือข่าย ขณะที่สมาชิกเตรียมที่จะสละเวลาให้กับการทำงานในนามของเครือข่าย แต่ก็มักจะไม่มีความเพียงพอ ในเครือข่ายระดับชาติ สมาชิกอาจพบว่าการเดินทางไปเมืองหลวงเพื่อเข้าร่วมประชุม หรือการไปเยี่ยมเพื่อนที่ทำงานในชนบทที่ห่างไกลไปนั้นต้องใช้ค่าใช้จ่ายในการเดินทางจำนวนมาก ถ้าเป็นการเดินทางไปต่างประเทศยิ่งเป็นไปได้ยากที่จะให้สมาชิกแต่ละคนออกค่าใช้จ่ายเอง ดังนั้นเครือข่ายต้องหาทุนเพื่อสนับสนุนการเดินทางของสมาชิกที่จะมาร่วมในกิจกรรมของเครือข่าย มิฉะนั้นสมาชิกที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีเท่านั้นที่จะมาร่วมในกิจกรรมของเครือข่ายอย่างสม่ำเสมอ สมาชิกที่ไม่มีทุนหมดสิทธิ์ที่จะทำได้

6) การจัดการทรัพยากรของเครือข่าย เครือข่ายที่ได้รับเงินอุดหนุนมีแนวโน้มที่จะบริหารเงินอุดหนุนตามรูปแบบที่แหล่งทุนต้องการ อย่างไรก็ตามการกระจายเงินต้องทำอย่างยุติธรรมและเท่าเทียมกัน มิฉะนั้นอาจเกิดความอิจฉาริษยาและความไม่พอใจระหว่างสมาชิกได้ สมาชิกเครือข่ายทั้งที่มีฐานะดีและไม่ดีต่างก็จะขอเงินอุดหนุนเพื่อการทัศนศึกษา การเดินทางไปต่างประเทศและอุดหนุนโครงการ คำร้องจากคนที่อยู่ส่วนกลาง เช่น ผู้ประสานงานหรือเลขานุการมักจะได้รับการพิจารณาอนุมัติให้เป็นอันดับต้นตามด้วยกลุ่มคนที่มีอิทธิพลในเครือข่าย สมาชิกที่ติดต่อกันได้ง่าย เหล่านี้ อาจทำให้เกิดความไม่เข้าใจกันในเครือข่ายได้

7) ข้อมูลข่าวสารผิดๆ ในเครือข่าย ขณะที่เครือข่ายสามารถกระจายข้อมูลข่าวสารที่มีคุณค่าระหว่างบุคคลไปยังบุคคลต่างๆ ได้อย่างเสรี ข้อมูลข่าวสารบางเรื่องอาจเชื่อถือไม่ได้และบางเรื่องก็อาจผิดไปจากความเป็นจริง ถ้าไม่มีบรรยากาศที่เอื้ออำนวยให้คนซักถามหรือวิพากษ์

วิจารณ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลข่าวสารภายในเครือข่าย ก็อาจทำให้ข่าวสารผิดๆ กระจายไปทั่วในหมู่เพื่อนฝูงระหว่างการประชุมเครือข่ายได้ เป็นการยากที่สมาชิกเครือข่ายและผู้ประสานงานจะแยกแยะความแตกต่างระหว่างรายงานที่ถูกต้องและไม่ถูกต้อง

8) การแข่งขัน เครือข่ายสามารถถูกกระทบจากการแข่งขันของเครือข่ายหรือองค์กรอื่นที่มีงานคาบเกี่ยวกันซึ่งอาจนำไปสู่การร่วมมือกัน แต่ก็อาจนำไปสู่การแข่งขันเพื่อให้ได้รับการยอมรับการสนับสนุนทรัพยากรและการเพิ่มจำนวนสมาชิกได้เช่นกัน แหล่งทุนสามารถใช้จำนวนเครือข่ายที่มีให้เลือกเป็นข้ออ้างที่จะไม่ให้ทุนสนับสนุนกิจกรรมของเครือข่ายที่คล้ายคลึงกัน องค์กรที่มีทุนมากเมื่อไม่ชอบเครือข่ายบางแห่ง ก็อาจใช้ความเป็นผู้อุดหนุนชักจูงสมาชิกไม่ไปร่วมการประชุมกับเครือข่ายอื่น นักวิชาการที่มีภารกิจมากมายมักมีเวลาน้อยที่จะให้กับการสร้างเครือข่ายและการแข่งขันก็ยังเป็นตัวการสำคัญในการทำลายเครือข่ายเล็ก ๆ ที่มีทุนน้อย ๆ อีกด้วย

9) การแทรกแซงของแหล่งทุน แหล่งทุนมักใช้พลังทางการเงินของตนมาใช้อิทธิพลเหนือนโยบายของเครือข่ายซึ่งทำได้ง่ายโดยใช้อคติในการวิจารณ์ผลการดำเนินงานของเครือข่าย การร่วมประชุม และการตรวจสอบตัดตอนแก้ไขเอกสารประชาสัมพันธ์ของเครือข่ายสมาชิก เครือข่ายมักจะถูกแทรกแซงโดยแหล่งทุนและตัวแทนของสถาบันเจ้าของทุนแกนนำของเครือข่าย มักไม่ค่อยจะได้แย้งกับคนเหล่านั้นนักทั้งนี้ไม่เพียงแต่มุ่งให้เครือข่ายได้รับการอุดหนุนทุนเท่านั้น แต่ยังหวังความช่วยเหลือในอาชีพและในโครงการของตัวเองอีกด้วย แม้ว่าสถาบันที่ให้การดูแลนั้นจะไม่ได้เข้ามาแทรกแซงอำนาจอิสระของเครือข่ายอย่างเป็นทางการนัก แต่เป็นที่ทราบกันดีว่าตัวแทนสถาบันชอบแสดงอำนาจและทำลายศักยภาพในการทำงานของเครือข่าย ในกรณีร้ายแรงคือแหล่งทุนสามารถปิดเครือข่ายได้โดยสิ้นเชิงโดยการตัดความช่วยเหลือ อิทธิพลของแหล่งทุน ประเภทบุคคลและองค์กรจะมีน้อยลง ถ้าเครือข่ายเปิดรับการช่วยเหลือจากแหล่งทุนหลาย ๆ แห่ง

10) การติดตามและประเมินผล การติดตามและประเมินผลเครือข่ายมีค่อนข้างน้อย เนื่องจากธรรมชาติของเครือข่ายคือ ความไม่เป็นระบบและมีโครงสร้างหลวมที่มุ่งเน้นความก้าวหน้าในอนาคตไม่ใช่ประสบการณ์ในอดีต เครือข่ายที่มีการเคลื่อนไหว แข็งขัน มักมุ่งที่จะสร้างเครือข่ายและสร้างงาน มากกว่าจะสละเวลาและทรัพยากรมาคิดหน้าคิดหลัง เครือข่ายที่ไม่มีประสิทธิภาพก็ไม่อยากเสี่ยงต่อการเปิดโอกาสให้กับการวิพากษ์วิจารณ์ แม้ว่ากระบวนการประเมินตนเองแบบไม่เป็นทางการจะเป็นเพียงการตรวจสอบและวิพากษ์ตนเองเท่านั้นก็ตาม แต่เครือข่ายที่ประสบความสำเร็จสูงก็ยังรู้สึกที่ไม่จำเป็นนัก ส่วนเครือข่ายที่ไม่ค่อยประสบความสำเร็จยิ่งรู้สึกที่ไม่จำเป็นเลย ข้อมูลเชิงปริมาณสามารถใช้ได้ในการวัดผลการดำเนินงานของเครือข่าย เช่นจำนวนสมาชิก จำนวนจดหมายข่าว จำนวนจดหมายตอบรับ การจัดการประชุม ฯลฯ แต่ตัวเลขเหล่านั้นไม่ได้บ่งบอกถึงคุณภาพ สมาชิกที่แข่งขันในเครือข่ายจำนวน 100 คน

ยอมดีกว่าสมาชิกจำนวน 1,000 คน ในบัญชีรายชื่อ การจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการที่เข้มข้นเพียง 1 ครั้งหรือการเผยแพร่ข่าวสารที่มีคุณค่าต่อสมาชิกยอมดีกว่าการประชุมเรื่องพื้นๆ 2 ครั้ง เป็นต้น จำนวนอาจทำให้เกิดแนวความคิดกว้างๆ ถึงระดับกิจกรรมของเครือข่าย แต่ไม่ได้ให้ความรู้สึกที่เพียงพอถึงเรื่องของประสิทธิภาพการประเมินผลยิ่งเป็นเรื่องยากเพราะอาจมีความผิดพลาดคลาดเคลื่อนในการประเมิน อันเนื่องมาจากการวัดกิจกรรมที่มองเห็นโดยไม่สามารถทราบถึงการกระทำและสิ่งที่ได้รับอีกมากมายที่มองไม่เห็น (Iceberg Effect) หรือการวัดผลของการทำกิจกรรมโดยไม่ทราบว่าผลที่เกิดขึ้นไม่ใช่เป็นเพราะการปฏิบัติงานของผู้นำเครือข่าย แต่เป็นเพราะสิ่งที่เกิดขึ้นหลังจากการปฏิบัติงานในรอบแรกและมีการเปลี่ยนจุดเน้นและวิธีการทำงาน รวมทั้งอาจมีการติดต่อและร่วมมือกันในภายหลังอีกครั้งหนึ่ง (Snowball Effect) โดยที่ผู้นำเครือข่ายไม่ทราบ

11) ข้อจำกัดทางการเมือง เครือข่ายระดับชาติและเครือข่ายระหว่างประเทศต้องดำเนินการภายใต้ขอบเขตทางการเมืองของประเทศหรือภูมิภาคนั้น ความไม่มั่นคงและการถูกควบคุมจึงเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นทั่วไปในการทำงานของเครือข่ายในบางประเทศการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างบุคคลจะถูกมองด้วยความเคลือบแคลงสงสัยและการติดต่อกัน การแจกจ่ายจดหมายข่าว การทัศนศึกษาการประชุมเชิงปฏิบัติต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐบาล การไม่มีความอดทนต่อการถูกกล่าวหาที่เป็นเรื่องธรรมดาเช่นกัน จึงเป็นเรื่องยากที่เครือข่ายจะกำหนดนโยบายของตนโดยปราศจากการขัดขวางจากรัฐบาล

ข้อเสนอแนะที่สรุปได้จากการปฏิบัติจริงจึงจะนำไปสู่การปฏิบัติยอดเยี่ยม (Best Practice) ของการดำเนินงานเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในประเทศไทยได้เช่นกัน

ทิศทางการพัฒนาและใช้ระบบเครือข่ายเพื่อพัฒนาระบบครูศึษาแห่งชาติ

จากยุทธศาสตร์และมาตรการปฏิรูประบบครูศึษาแห่งชาติ เสนอโดยคณะอนุกรรมการครูศึษาแห่งชาติให้มีการดำเนินการปฏิรูประบบครูศึษาของประเทศ โดยมีเป้าหมายเพื่อการผลิตครูที่มีคุณภาพ อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของชาติ โดยเฉพาะตัวผู้เรียนเป้าหมายสำคัญ คือครูมีคุณภาพ = ครูพันธุ์ใหม่+ครูยุคใหม่ ซึ่งหมายถึง ครูที่กำลังผลิต และครูประจำการที่ต้องได้รับการพัฒนา มาตรการสำคัญ คือ (คณะอนุกรรมการครูศึษาแห่งชาติ, 2552)

1. การจัดตั้งสถาบันครูศึษาแห่งประเทศไทย เพื่อขับเคลื่อนการปฏิรูประบบครูศึษาของประเทศ โดยมีมาตรการสำคัญ คือ การกำหนดนโยบายและการวางแผนการผลิตการพัฒนาและการใช้ครู การสร้างความเข้มแข็งให้สถาบันผลิตครู การวิจัยและพัฒนาครูทั้งระบบวิชาการและวิชาชีพให้มีคุณภาพมาตรฐานสู่ความเป็นเลิศ การจัดตั้งกองทุนส่งเสริมครู

สร้างภาคีเครือข่ายและระดมทรัพยากรจากภายในและภายนอกประเทศ การพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศในการกำหนดนโยบายและทิศทางการดำเนินงาน

2. การยกเครื่องระบบการพัฒนาและฝึกอบรมครูทั้งในและนอกระบบโรงเรียนโดยการพัฒนาวัตกรรมการนิเทศการศึกษา การจัดระบบบัตรทองทางการศึกษา คุ้มครองทางการศึกษา ใช้การฝึกอบรมที่หลากหลายเน้นกระจายสู่พื้นที่ (Area-based Training) ยกระดับสถาบันครูศึกษาแห่งชาติให้เป็นองค์กรมหาชน และกำหนดนโยบายและทิศทางการดำเนินงาน

3. การสร้างครูพันธุ์ใหม่ โดยการพัฒนาเกณฑ์การคัดเลือกนักร้องการผลิตครูพันธุ์ใหม่ ขยายขอบข่ายการดำเนินงานให้ครอบคลุมทุกภูมิภาคของประเทศ

4. การส่งเสริมวัตกรรมการผลิตครูที่หลากหลายโดยการศึกษา วิจัย พัฒนาองค์ความรู้ด้านนวัตกรรมหลักสูตรให้เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง ปรับโครงสร้างและสาระหลักสูตร

5. การยกเครื่องระบบบริหารบุคคลของครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นผู้ประกอบการวิชาชีพชั้นสูง เช่น การปรับระบบเงินเดือน ค่าตอบแทน สวัสดิการและสิทธิประโยชน์ การส่งเสริมขวัญกำลังใจ และกำหนดหลักเกณฑ์ความก้าวหน้าและการคงอยู่ของการประกอบวิชาชีพ กำหนดเกณฑ์การใช้ประโยชน์จากครูที่เกษียณอายุราชการ การพัฒนาสมรรถนะศึกษานิเทศก์ การปรับระบบเข้าสู่ตำแหน่งบริหารสถานศึกษา และการสนับสนุนให้ครูสภาปรับปรุงมาตรฐานวิชาชีพให้เหมาะสม

6. การสร้างความพร้อมและความเข้มแข็งให้สถาบันผลิตครู โดยกลไกคลัสเตอร์ครูศึกษา (Teacher Education Cluster-TEC) ยึดหลักสำคัญ คือ สถาบันผลิตครูต้องเป็นผู้นำการปฏิรูปการศึกษา เป็นการนำพลังจากภายนอกมาร่วมกระบวนการสร้างความพร้อม ใช้การสนับสนุนจากภาครัฐ เอกชน และประชาชน มาตรการสำคัญ คือ การศึกษา วิจัย และพัฒนาเพื่อสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับนวัตกรรมและประสานกลุ่มครูศึกษาในรูปแบบที่หลากหลาย นำร่องต้นแบบในสาขาวิชาเร่งด่วน เช่น คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาต่างประเทศ ปฐมวัย และดนตรี เป็นต้น ก่อนขยายไปสาขาวิชาอื่นๆ ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาและการวิจัยเชิงนวัตกรรมทั้งด้านวิชาการและวิชาชีพ สนับสนุนการจัดกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางของสถาบันผลิตครูและด้านการวิจัยทางการศึกษา รวมทั้งการจัดสรรงบประมาณเป็นพิเศษให้แก่คณะครูศาสตราจารย์ เพื่อพัฒนาครูสู่ความเป็นเลิศด้วย

2. บทบาทของสถาบันอุดมศึกษาโรงเรียนเครือข่ายและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

อรุณศรี จิตต์แจ้ง (2552) ได้สรุปบทบาทของสมาชิกเครือข่ายการเรียนรู้ของต่างประเทศไว้ดังนี้

1. มหาวิทยาลัยมีบทบาทในการเป็นผู้บริหารเครือข่ายหรือแกนหลักทางวิชาการ ดำเนินการวิจัย พัฒนาผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้อง พัฒนาทางวิชาการ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารความรู้อย่างเป็นระบบในรูปแบบของสื่อสิ่งพิมพ์และบนเครือข่ายระบบคอมพิวเตอร์จัดการฝึกอบรม การอบรมปฏิบัติการ การจัดหลักสูตรหนุนเสริมโดยการบรรยายหรือการใช้โครงการวิจัย การให้คำแนะนำปรึกษา การเป็นที่เลี้ยงทางการวิจัย การตีพิมพ์เสริมให้แก่ักเรียน การเปิดให้มีการเยี่ยมชมทัศนศึกษาในพื้นที่บริเวณมหาวิทยาลัย การจัดนิทรรศการ การเปิดให้นักเรียนและครูเข้าไปใช้ห้องทดลองปฏิบัติการของสาขาวิชาต่างๆ เครื่องมืออุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอน พิพิธภัณฑ์ ห้องสมุดของมหาวิทยาลัยเพื่อการเรียนรู้โดยบางกรณีอาจนำไปใช้ในการเรียนการสอนในโรงเรียน การจัดแข่งขันความสามารถทางวิชาการ

องค์กรหรือบุคลากรที่เกี่ยวข้องได้แก่ คณะวิชาภาควิชาต่างๆ สถาบันวิจัย พิพิธภัณฑ์ ห้องสมุด และแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ผู้บริหาร อาจารย์ นักวิจัย บุคลากรด้านต่างๆ และนักศึกษาทุกระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก

2. โรงเรียน ซึ่งเป็นหน่วยดำเนินการที่สำคัญ มีบทบาทในการระดมบุคลากรภายใน ตั้งแต่ครูใหญ่ ครู บุคลากรด้านต่างๆ บรรณารักษ์ ในการเข้าร่วมในกระบวนการพัฒนาตลอดกระบวนการตามบทบาท หรือภาระหน้าที่ในโครงการภายใต้แนวทางวิธีการที่มหาวิทยาลัยแกนกลางกำหนด

3. องค์กรทางการศึกษาระดับท้องถิ่น มีบทบาทสนับสนุนเครือข่ายหนุนเสริมการพัฒนาการเรียนรู้ ทั้งในการประสานงานระหว่างโรงเรียนกับหน่วยงานภาครัฐระดับสูงขึ้นไป การให้คำแนะนำปรึกษาด้านการดำเนินโครงการ การช่วยแสวงหาความช่วยเหลือทางวิชาการ หรือการเงินจากภายนอก การแสวงหาความร่วมมือจากองค์กรอื่นๆ ภายในท้องถิ่น การช่วยเผยแพร่ข่าวสารข้อมูลของโครงการหรือรวบรวมข่าวสารข้อมูลจากภายนอกที่เป็นประโยชน์ต่อเครือข่าย และการจัดส่งบุคลากรเข้าร่วมในการดำเนินงานของเครือข่ายในรูปแบบกรรมการหรือคณะทำงาน

4. พ่อแม่และสมาคมผู้ปกครองและครู มีส่วนร่วมในเครือข่าย โดยการเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อเสริมความรู้ความเข้าใจและทักษะของพ่อแม่ผู้ปกครอง เกี่ยวกับโครงการเครือข่าย การเข้าร่วมเป็นคณะทำงานหรือกรรมการ การจัดหรือเข้าร่วมกิจกรรมอาสาสมัครพัฒนาการเรียนรู้ของเด็ก การให้ความสนับสนุนด้านความรู้ หรือเวลา หรือเงินอุดหนุนตามอัตภาพ

การแสวงหา ความสนับสนุนจากภายนอกในรูปแบบต่างๆ และการช่วยเผยแพร่ข่าวสารข้อมูลของเครือข่าย

5. ภาครัฐกิจอุตสาหกรรม มีบทบาทในการให้ความรู้ด้วยการบรรยายหรือจัดกิจกรรม หนุนเสริมเปิดสถานประกอบการหรือห้องทดลองปฏิบัติการให้สำหรับการศึกษาเรียนรู้ของนักเรียน การร่วมให้คำแนะนำ หรือความช่วยเหลือในองค์ประกอบคณะกรรมการหรือคณะทำงานของ สถาบันการศึกษา และการจัดสรรเงินอุดหนุนการดำเนินงานเครือข่าย

6. องค์กรหรือผู้เชี่ยวชาญระดับท้องถิ่น เช่น ผู้นำชุมชน ศิลปินพื้นบ้าน ภาคประชาสังคม ศูนย์ประชาคม ห้องสมุดประจำท้องถิ่น ฯลฯ อาจร่วมมีบทบาทในเครือข่ายโดยการแบ่งปัน ความรู้ความเชี่ยวชาญหรือเวลา หรือวัสดุเงินอุดหนุนในรูปแบบของการร่วมเป็นคณะทำงาน การบรรยาย การสอนเสริม การติว การจัดกิจกรรมหนุนเสริมของตนเอง การเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร และการช่วยระดมความสนับสนุนจากภายนอกเครือข่าย

ในส่วนของเครือข่ายที่มีผู้จัดการเครือข่าย ศรีผ่อง จิตกรณกิจศิลป์ (2552) กล่าวว่า มีหน้าที่ดูแลรักษาเครือข่ายดังต่อไปนี้

1. ช่วยสร้างแรงจูงใจและกระตุ้นสมาชิกรวมตัวกันทำงาน โดยมีกิจกรรมเป็นสื่อ เช่น การประชุมประจำปี การจัดเวทีแลกเปลี่ยนข้อมูล การแก้ปัญหาาร่วมกัน การวางแผนและ ดำเนินการจัดกิจกรรมใหม่

2. สมาชิกแกนนำต้องเปิดโอกาสให้มีการสื่อสารระหว่างกัน ส่งข่าวผ่านจดหมาย ข่าวของเครือข่าย มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน เก็บรวบรวมข้อมูลและตั้งเป็นศูนย์ข้อมูลของเครือข่ายเพื่อให้สมาชิกเข้าถึง

3. สร้างความรักความผูกพันและความไว้วางใจระหว่างคนในกลุ่มสมาชิก เริ่มจัดกิจกรรมง่ายๆ ที่มีโอกาสประสบความสำเร็จร่วมกันก่อน มีกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง บุคลากรในกลุ่มสมาชิกเป็นประจำ จัดเวทีให้มีการพูดคุยกันโดยตรงไปตรงมาเมื่อเกิดปัญหา ขัดแย้งระหว่างกลุ่มสมาชิก จัดกิจกรรมส่งต่องานที่เกี่ยวข้อง

4. จัดให้มีกระบวนการตัดสินใจโดยให้สมาชิกทุกกลุ่มมีส่วนร่วม พยายามสร้าง สภาพแวดล้อมให้มีบรรยากาศที่ดี

5. การเสนอความคิดเห็นอย่างเป็นอิสระ ไม่รวบอำนาจ ควรแบ่งกันเป็นผู้นำผู้ตาม ตามความถนัด ทำการรวบรวมข้อมูลจากสมาชิกทุกกลุ่มก่อนการตัดสินใจเพื่อทำให้เกิดการยอมรับ และเต็มใจที่จะนำผลการตัดสินใจของเครือข่ายไปปฏิบัติ

6. วางแผนในการประสานงานระหว่างสมาชิก และเชื่อมต่อกับเครือข่ายอื่น ๆ จัดระบบการประสานงานให้คล่องตัวและทั่วถึง การประสานงานถือเป็นหน้าที่หลักของสมาชิกแกนนำ เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการสนับสนุนทุกระดับให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

3. ปัจจัยเงื่อนไขที่ทำให้การทำงานร่วมกันระหว่างสถาบันอุดมศึกษา โรงเรียนเครือข่าย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงานนำไปสู่ความสำเร็จ และความยั่งยืน

การทำงานร่วมกัน หมายถึง บุคลากรทุกคนร่วมปฏิบัติงานโดยที่รู้ปัญหาอย่างแท้จริง และสามารถปรับปรุงแก้ไขงานการศึกษา ทำให้ทั้งในส่วนตนและส่วนรวมได้อย่างเป็นระบบ ทุกคนมีโอกาสได้แสดงความคิดเห็น ข้อคิด ข้อเสนอแนะต่าง ๆ เพื่อการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง โดยจะต้องให้คนทราบว่า ทุกคนคือส่วนหนึ่งของทีมงาน (Team Work) (ณรงค์ ณ ลำพูน และคณะ, 2546, หน้า 40) ตัวแปรสำคัญที่ทำให้เกิดการสร้างเครือข่ายคือ ความต้องการด้านทรัพยากร และการรับสาระความเสี่ยงร่วมกัน แต่ตัวแปรอื่น ๆ ก็มีความสำคัญเช่นเดียวกัน เช่น ในกรณีความเชี่ยวชาญ ซึ่งเกี่ยวข้องกับโอกาสที่จะเรียนรู้และความสามารถที่จะเข้าไปทำงานในพื้นที่ หรือในสถานการณ์ของปัญหาที่แปลกใหม่ การจัดการกับความไม่แน่นอน รวมถึงการสนองตอบอย่างรวดเร็วต่อสถานการณ์ปัญหา รวมทั้งโอกาสที่จะได้พัฒนาความรู้ใหม่ในการทำงาน ความจริงในเรื่องของทรัพยากรนั้น หมายรวมถึงการรับภาระต้นทุนในการทำงานร่วมกันด้วย ทั้ง 2 ตัวแปรนี้เป็นตัวแปรสำคัญที่นำไปสู่การสร้างเครือข่ายการทำงาน ตัวแปรอีก 2 ตัว คือ ความต้องการที่จะประสาน และประสิทธิภาพ ซึ่งถ้าหากองค์กรไม่ได้ต้องการที่จะไปทำงานร่วมกับใคร การสร้างเครือข่ายก็จะเกิดขึ้นไม่ได้ ความต้องการที่จะประสานเกิดขึ้นจากความตระหนักและความเข้าใจในความต้องการขององค์กรอื่นและมีความไปด้วยกันได้ กับองค์กรของตนด้วย ส่วนประสิทธิผลและความประหยัดมองในแง่ความครอบคลุมในการปฏิบัติงาน เนื่องจากการปฏิบัติงานร่วมกันของหลายหน่วยงานความประหยัดเวลาในการทำงาน ความยืดหยุ่นและคุณภาพของงานที่ได้

จากการทำงานของเครือข่าย ตัวแปรสำคัญสุดท้ายคือ ความเต็มใจที่จะสร้างและเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่ายเป็นตัวแปรที่จะกำหนดว่าเครือข่ายจะเกิดขึ้นได้จริงหรือไม่ความเต็มใจนี้เกิดจากการเห็นประโยชน์ของการสร้างเครือข่ายที่จะมีต่องานของตน ความเชื่อ และศรัทธาที่มีต่อกัน ซึ่งมีที่มาจากกรมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันมาก่อนและการมีเป้าหมายระยะยาวร่วมกันด้วยความเต็มใจที่จะสร้างและเข้าเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่ายเป็นสิ่งที่อธิบายความแตกต่างระหว่างเครือข่ายที่เกิดโดยธรรมชาติ และเครือข่ายที่เกิดจากการจัดตั้งเพราะเครือข่ายที่เกิดโดยธรรมชาติและผ่านกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันมาแล้วระดับหนึ่งจนถึงขั้นที่เรียกว่า พิสูจน์น้ำใจกัน แล้วจะทำให้องค์กรหรือบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการจัดตั้งได้มากกว่าเครือข่ายที่เกิดจากการจัดตั้งอย่างเป็นทางการ โดยความพยายามจากภายนอก กระบวนการพัฒนาต้องมีการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ ตลอดจนกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การคิด

วิเคราะห์ร่วมกันวางแผน ร่วมกันทำกิจกรรม และร่วมกันประเมินผลการปฏิบัติงาน การเสริมสร้าง การมีส่วนร่วมจึงเป็นทั้งวิธีการ (Means) และเป้าหมาย (Ends) ในเวลาเดียวกัน แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา (People Participation for Development) จึงได้รับการยอมรับและใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน กระบวนการของการมีส่วนร่วมมีได้ขึ้นอยู่กับ การริเริ่มหรือการวางแผนโดยรัฐ แต่ความสำเร็จอยู่กับประชาชนในชุมชน ต้องเข้ามามีส่วนร่วม ในกระบวนการการบริหารจัดการเครือข่ายการเรียนรู้ของสถานศึกษาก็เช่นกัน จำเป็นต้อง รวมพลังกันในลักษณะเบญจภาคี ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการ และประชาชน อันรวมถึงแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น

ดังนั้นการทำงานร่วมกันต้องทำอย่างเป็นขั้นตอนเป็นระบบ มีเทคนิคต่าง ๆ สร้างบทบาท และมีวินัยการทำงานของฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ สร้างแผนปฏิบัติและตัดสินใจร่วมกันซึ่ง รัฐและหน่วยงานท้องถิ่น ต้องปรับกระบวนการทัศน์ไปสู่การร่วมเรียนรู้กับแหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญา ท้องถิ่นในชุมชน พร้อมทั้งสนับสนุนเชื่อมโยงประสานให้เกิดประโยชน์สูงสุดในทางปฏิบัติ

นอกจากนี้ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมความสำเร็จของ การดำเนินงานเครือข่าย ที่สะท้อนให้เห็นลักษณะการทำงานร่วมกันของสมาชิกเครือข่ายที่นำไปสู่ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการดำเนินงานของเครือข่ายการเรียนรู้ได้เช่นกันดังนี้

1) การรับรู้มุมมองร่วมกัน (Common Perception) สมาชิกที่เข้ามาอยู่ในเครือข่าย ต้อง มีความรู้สึกและการรับรู้ร่วมกันถึงเหตุผล การเข้าร่วมเป็นเครือข่าย อาทิ มีความเข้าใจในปัญหา และมีสำนึกในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน มีประสบการณ์ในปัญหาร่วมกัน มีความต้องการ ความช่วยเหลือในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน เป็นต้น ซึ่งจะส่งผลให้สมาชิกของเครือข่ายเกิด ความรู้สึกผูกพันในการดำเนินกิจกรรมบางอย่างร่วมกันเพื่อแก้ปัญหา ความเดือดร้อนที่เกิดขึ้น การรับรู้ร่วมกันถือเป็นหัวใจของเครือข่ายที่จะทำให้เครือข่ายมีความต่อเนื่อง เพราะหากสมาชิก ไม่มีความเข้าใจเป็นเครือข่ายจะมีผลทำให้การประสานงานและการขอความร่วมมือในการ ดำเนินการเป็นไปอย่างยากลำบาก เพราะต่างคนต่างก็ใช้กรอบการมองโลกคนละกรอบ เหมือน ใส่ว่านดากันคนละสี่จอมมองปัญหาหรือความต้องการที่เกิดขึ้นไปคนละทิศทาง แต่ทั้งนี้มิได้ หมายความว่าสมาชิกของเครือข่ายไม่สามารถจะมีความคิดเห็นแตกต่างกัน เพราะมุมมองที่ แตกต่าง ย่อมมีประโยชน์ช่วยให้เกิดการสร้างสรรค์ ในการทำงาน แต่ความคิดที่แตกต่างนี้ต้อง อยู่ภายใต้ความร่วมมือของเครือข่ายที่สมาชิกยอมรับกัน

2) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Common Vision) วิสัยทัศน์ร่วม เป็นการมองเห็นภาพของ จุดมุ่งหมายในอนาคตร่วมกันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม การรับรู้เข้าใจถึงทิศทางเดียวกัน และการมี เป้าหมายที่จะไปด้วยกันจะช่วยทำให้ขบวนการเคลื่อนไหวมีพลัง เกิดเอกภาพและช่วยบรรเทา ความขัดแย้งอันเกิดจากมุมมองความคิดที่แตกต่างลงไปได้ ในทางตรงข้าม เมื่อใดที่วิสัยทัศน์

หรือเป้าหมายส่วนตัวขัดแย้งกับวิสัยทัศน์ หรือเป้าหมายของเครือข่าย พฤติกรรมการปฏิบัติของสมาชิกก็จะเริ่มแตกต่างจากสิ่งที่สมาชิกเครือข่ายกระทำร่วมกัน ดังนั้น แม้ว่าวิสัยทัศน์ร่วมกันเป็นสิ่งที่ต้องใช้เวลาในการสร้างให้เกิดขึ้น แต่จำเป็นต้องสร้างให้เกิดขึ้นและสมาชิกของเครือข่ายควรมีวิสัยทัศน์ย่อยส่วนตัวที่สอดคล้องไปด้วยกันกับวิสัยทัศน์ของเครือข่ายแม้อาจไม่ได้ซ้อนทับอย่างแนบสนิทกับวิสัยทัศน์ของเครือข่าย แต่อย่างน้อยก็ควรสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน

3) การเกิดผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน (Mutual Interests/Benefits) เครือข่ายเกิดจากการที่สมาชิกแต่ละคนมีความต้องการของตนเอง แต่ความต้องการเหล่านั้นจะไม่สามารถบรรลุผลสำเร็จได้หากสมาชิกต่างคนต่างอยู่ ความจำกัดนี้ทำให้เกิดการรวมตัวกันบนฐานของผลประโยชน์ร่วมที่มากเพียงพอจะดึงดูดใจให้รวมเป็นเครือข่าย ดังนั้น การรวมเป็นเครือข่ายจึงต้องตั้งอยู่บนฐานของผลประโยชน์ที่มีร่วมกัน ซึ่งผลประโยชน์ในที่นี้ครอบคลุมทั้งผลประโยชน์ที่เป็นตัวเงินและผลประโยชน์ไม่ใช่ตัวเงินด้วย อาทิ เกียรติยศ ชื่อเสียง การยอมรับ โอกาสในความก้าวหน้า ความสุข ความพึงพอใจ ฯลฯ

4) การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง (All Stakeholders Participation) การมีส่วนร่วมของสมาชิกในเครือข่ายนับเป็นกระบวนการที่สำคัญมากในการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่าย เพราะกระบวนการมีส่วนร่วมทุกฝ่ายในเครือข่าย (All Stakeholders in Network) ย่อมเป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการร่วมรับรู้ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมลงมือกระทำอย่างเข้มแข็ง ดังนั้น สถานะของสมาชิกในเครือข่าย จึงควรเป็นไปในลักษณะของความเท่าเทียมกัน (Equal Status) ในฐานะ “หุ้นส่วน” (Partner) ของเครือข่าย ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ในแนวราบ (Horizontal Relationship) ที่เท่าเทียมกันแทนความสัมพันธ์ในแนวตั้ง (Vertical Relationship) หมายความว่า หากการรวมตัวเป็นเครือข่ายเกิดขึ้นระหว่างรัฐกับชุมชนท้องถิ่นหน่วยงานภาครัฐก็ต้องวางสถานะของตนเองเทียบเท่ากับประชาชนในฐานะของสมาชิกเครือข่าย มิใช่การวางตัวเป็นเจ้านายเหนือประชาชน

5) การเสริมสร้างซึ่งกันและกัน (Complementary Relationship) องค์ประกอบที่จะทำให้เครือข่ายดำเนินไปอย่างต่อเนื่องก็คือ การที่สมาชิกของเครือข่ายต่างเสริมสร้างซึ่งกันและกันโดยที่จุดแข็งของฝ่ายหนึ่งไปช่วยแก้ไขจุดอ่อนของอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งจะทำให้ผลตอบแทนหรือผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการรวมตัวเป็นเครือข่ายมากกว่าการไม่สร้างเครือข่ายแต่ต่างคนต่างอยู่ ตัวอย่างเช่น นักวิชาการที่เข้าใจสภาพท้องถิ่นเข้าไปทำการวิจัยร่วมกับประชาชนในท้องถิ่นจะช่วยให้เกิดการสะสมองค์ความรู้ของท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ อันเป็นประโยชน์ต่อชุมชน ในขณะที่ประชาชนในท้องถิ่นให้ข้อมูลและความร่วมมือในการศึกษาวิจัยหรือการที่มูลนิธิขององค์กรธุรกิจช่วยสนับสนุนด้านเงินแก่องค์กรประชาชน ขณะเดียวกันความสำเร็จขององค์กรประชาชนก็สร้างชื่อเสียงแก่องค์กรธุรกิจนั้นด้วย

6) การพึ่งพิงอิงร่วมกัน (Interdependence) เนื่องจากธรรมชาติความจำกัดของสมาชิกในเครือข่ายทั้งด้านทรัพยากร ความรู้ เงินทุน กำลังคน ฯลฯ สมาชิกของเครือข่ายจึงไม่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างสมบูรณ์ด้วยตัวเอง การจะทำให้เป้าหมายร่วมสำเร็จได้นั้น สมาชิกต่างจำเป็นต้องพึ่งพาซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกในเครือข่ายเพื่อให้เกิดการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน การจะทำให้สมาชิกหรือหุ้นส่วนของเครือข่ายยึดโยงกันให้แน่นหนา จำเป็นต้องทำให้หุ้นส่วนแต่ละคนรู้สึกว่าเขาถือหุ้นส่วนคนใดคนหนึ่งออกไปจะทำให้เครือข่ายล้มลงไปได้ การดำรงอยู่ของหุ้นส่วนแต่ละคนจึงจำเป็นต้องดำรงอยู่ของเครือข่าย ซึ่งการพึ่งพิงอิงร่วมกันนี้จะส่งผลทำให้สมาชิกต้องมีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันโดยอัตโนมัติ

7) การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน (Interaction) สมาชิกในเครือข่ายต้องทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกด้วยกัน เช่น มีการติดต่อกันผ่านทาง การเขียน หรือการพบปะพูดคุย การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน หรือมีกิจกรรมประชุมสัมมนา ร่วมกัน เป็นต้น ซึ่งผลของการปฏิสัมพันธ์นี้ต้องก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเครือข่ายตามมาด้วย ปฏิสัมพันธ์ดังกล่าวจะเป็นลักษณะความสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนระหว่างกัน (Reciprocal Exchange) มิใช่ปฏิสัมพันธ์ฝ่ายเดียว (Unilateral Exchange) ยิ่งสมาชิกมีการปฏิสัมพันธ์กันมากเท่าใด ก็จะมีเกิดความผูกพันภายในระหว่างกันมากขึ้นเท่านั้น ช่วยให้เกิดการเชื่อมโยงในระดับที่แน่นแฟ้น มากยิ่งขึ้น (Highly Integrated) นอกจากนี้การปฏิสัมพันธ์ยังช่วยให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างกันมากขึ้น อันจะช่วยให้เครือข่ายเข้มแข็งยิ่งขึ้น

การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนระหว่างสมาชิกเครือข่ายมีความสำคัญเนื่องจากจะทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ (สมจิต สวชนไพบูลย์ และคณะ, 2545) โดยเฉพาะการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ในการทำสิ่งต่อไปนี้คือ การร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมประเมินผล และร่วมรับประโยชน์

การมีปฏิสัมพันธ์ในลักษณะของการมีส่วนร่วมของเครือข่ายอาจเกิดขึ้นในสามลักษณะดังนี้

1. ด้านบริบท (Context) การมีปฏิสัมพันธ์ในลักษณะการมีส่วนร่วมในการพัฒนา ทำให้สามารถตัดสินใจได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

2. ด้านการปฏิบัติ (Practical) การมีปฏิสัมพันธ์ในลักษณะการมีส่วนร่วมในการทำประโยชน์โดยใช้ความสามารถของตนในการร่วมทำงาน ทั้งในรูปของความคิด การตัดสินใจและการกระทำอย่างเต็มที่ รวมทั้งความรู้สึกในการเป็นเจ้าของเครือข่าย และต้องร่วมกันในทางแก้ไขปัญหา เป็นสิ่งที่สร้างความร่วมมือแท้จริงในเครือข่าย

3. ด้านจิตใจ (Moral) การมีปฏิสัมพันธ์ในลักษณะการมีส่วนร่วมทำเครือข่ายเกิดความรู้สึก ก่อให้เกิดการตัดสินใจที่มีผลต่อวิถีชีวิตของตน ก่อให้เกิดคุณค่าทางบวกแก่จิตใจ

การพัฒนาใด ๆ ก็ตามจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้บุคคลที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ เป็นการสร้างให้เกิดความรับผิดชอบ ส่งผลให้การพัฒนานั้นดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุตามเป้าหมาย นอกจากนี้ส่วนร่วมของเครือข่าย ควรมีการดำเนินการเป็นขั้นตอน ดังนี้

- 1) เครือข่ายมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและจัดลำดับความสำคัญของปัญหา
- 2) เครือข่ายมีส่วนร่วมวางแผนดำเนินกิจกรรมแก้ไข้ปัญหา
- 3) เครือข่ายมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เพื่อการมีส่วนร่วมในการกำหนดยุทธศาสตร์

การพัฒนา รวมถึงโอกาส การจัดการทรัพยากร

4. จุดแข็งจุดอ่อนในการดำเนินงานตามรูปแบบเครือข่ายการเรียนรู้ของครู บุคลากรทางการศึกษา และสถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

การดำเนินงานในรูปแบบเครือข่ายที่ประสบความสำเร็จจะทำให้เกิดผลดีต่อทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้ (สมจิต สวชนไพบุลย์ และคณะ, 2545)

1. ผลดีต่อสมาชิกเครือข่าย กล่าวคือเนื่องจากเครือข่ายเชื่อมโยงบุคลากรจากส่วนงานต่าง ๆ เข้าด้วยกันทั้งประสบการณ์ และวิธีทำงาน ให้มีโอกาสร่วมกัน ส่งผลให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน สร้างความเชี่ยวชาญให้แก่สมาชิก จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ข้อมูลข่าวสาร ทักษะ ประสบการณ์ และด้านการจัดการเรียนการสอน มีการแบ่งปันความคิด และปัญญา ทำให้ร่วมกันแก้ปัญหา เพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน

ตัวอย่างที่เห็นชัดเจน เช่น ในด้านความสามารถในการวิเคราะห์หลักสูตรที่นำไปสู่ประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน ประครอง จันทรังค (2546) พบว่า การพัฒนาครูเครือข่ายด้านการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โรงเรียนยโสธรพิทยาสรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ซึ่งการศึกษาครั้งนี้มีความหมายเพื่อพัฒนาครูเครือข่ายด้านการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดำเนินการโดยใช้การอบรมเชิงปฏิบัติ การประชุมปฏิบัติการ และการนิเทศแบบกัลยาณมิตร โดยครูแกนนำ ตามขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ผู้สมัครใจเข้าร่วมศึกษาค้นคว้าประกอบด้วย ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ ครูแกนนำ 5 คน ครูเครือข่าย 15 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบบันทึกการสังเกตการสอนของครูเครือข่ายแบบสัมภาษณ์ครูเครือข่าย แบบสัมภาษณ์นักเรียน การตรวจสอบคุณภาพข้อมูลใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบหลายมิติ (Triangulation) การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษาค้นคว้าปรากฏดังนี้

ก่อนการพัฒนาพบว่า ครูเครือข่ายไม่มีความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดอย่างเป็นระบบ และคิดอย่างมีวิจารณญาณ วิเคราะห์หลักสูตรไม่เป็น จัดทำแผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไม่ได้ ขาดเทคนิคในการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไม่เข้าใจในวิธีการวัดผลการเรียนรู้ของผู้เรียนตามสภาพจริง ขาดเทคนิคในการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนการแก้ปัญหาการเรียนรู้ของผู้เรียน และครูเครือข่ายไม่ค่อยสนใจในการพัฒนาตนเอง

หลังจากที่ได้จัดการอบรมเชิงปฏิบัติการ การประชุมปฏิบัติการ การนิเทศแบบกัลยาณมิตร ตามขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการทำให้มีการเปลี่ยนแปลง 3 ด้าน คือ

1. ด้านหลักสูตร ครูเครือข่ายมีความรู้ ความเข้าใจในการวิเคราะห์หลักสูตรสามารถเขียนแผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สามารถวางแผนการวัดผลและประเมินผลตามสภาพจริง วัดผลและประเมินผลอย่างหลากหลายวิธี เช่น การสังเกตขณะผู้เรียนปฏิบัติงาน ความสามารถในการแก้ปัญหาตามสถานการณ์ที่สร้างขึ้น การพิจารณาจากกระบวนการของผู้เรียนและผู้เกี่ยวข้องกับผู้เรียนในเรื่องต่างๆ สามารถผลิตสื่อและใช้สื่อเหมาะสมกับเนื้อหาวิชา และวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับผู้เรียน และกิจกรรมส่งผลให้ผู้เรียนสนใจการเรียนรู้ใฝ่รู้ใฝ่เรียนมากยิ่งขึ้น

2. ด้านจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครูเครือข่ายสามารถวางแผนการจัดการเรียนรู้ปรับเปลี่ยนกลยุทธ์การเรียนการสอน ใช้กิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายเหมาะสมกับธรรมชาติวิชานั้นๆ โดยใช้วิธีการสอนแบบบูรณาการ วิธีสอนแบบสอบสวน วิธีสอนที่ใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ วิธีสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนใฝ่รู้ใฝ่เรียน และมีความสุข

3. ด้านการแก้ปัญหาของผู้เรียนและการพัฒนาตนเอง ครูเครือข่ายมีความตั้งใจ และต้องการที่จะพัฒนาตนเองมากขึ้น มีการสมัครเพื่อรับการประเมินเป็นครูแกนนำ เอาใจใส่ในความแตกต่างโดยวิธีการเรียนรู้ศักยภาพของผู้เรียนที่แตกต่างกันและหลากหลายในทางพหุปัญญาสามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนได้อย่างเหมาะสมและทันท่วงที

การศึกษาและพัฒนาครูเครือข่ายในครั้งนี้ทำให้ครูเครือข่ายมีความรู้ความเข้าใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้ดียิ่งขึ้น

2. ผลดีต่อสถานศึกษา เป็นการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า มีการประหยัดการใช้ทรัพยากรที่ซ้ำซ้อน และรวมทรัพยากรเพื่อการบรรลุผลร่วมกัน อย่างก้าวหน้ารวดเร็ว ส่งผลต่อสังคมในวงกว้างมากกว่าต่างคนต่างทำ และยกระดับคุณภาพสถานศึกษาสู่เป้าหมายการปฏิรูปการเรียนรู้

3. ผลดีด้านการสร้างองค์ความรู้ นอกจากผลดีสองด้านดั่งที่ สมจิต สวชนไพบูลย์ และคณะ (2545) กล่าวแล้วนี้ผลของการดำเนินการเครือข่ายการเรียนรู่ยังรวมองค์ความรู้ที่ได้สำหรับเครือข่ายการเรียนรู่เพื่อพัฒนาผู้เรียนองค์ความรู้ที่สำคัญมากเรื่องหนึ่งคือ นวัตกรรม การเรียนการสอน กรมวิชาการ กระทรวงศีกษาธิการ (2521) ให้ความหมายนวัตกรรมว่าเป็นการปฏิบัติหรือกรรมวิธีนำเอาสิ่งใหม่ๆเข้ามาใช้หรือทำการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงวิธีทำสิ่งต่างๆให้ดีกว่าเดิม คือทำให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น คำนิยามนี้เน้นวิธีการใหม่สอดคล้องกับคำนิยามของ Thomas Hughes (อ้างใน บุญเกื้อ ควรรหาเวช, 2530) ที่ว่าเป็นการนำเอาวิธีใหม่ ๆ มาปฏิบัติ หลังจากได้ผ่าน การทดลองหรือได้รับการพัฒนามาเป็นขั้น ๆ แล้วโดยเริ่มตั้งแต่การคิดค้น (Invention) การพัฒนา (Development) ซึ่งอาจจะเป็นไปในรูปของโครงการทดลองปฏิบัติก่อน แล้วจึงนำไปปฏิบัติจริงซึ่งมีความแตกต่างไปจากการปฏิบัติเดิมที่เคยปฏิบัติมาขณะที่ Morton (อ้างใน บุญเกื้อ ควรรหาเวช, 2530) รวมความหมายของนวัตกรรมไปถึงการปรับปรุงของเก่าและพัฒนาศักยภาพของบุคลากร ตลอดจนหน่วยงานหรือองค์กรนั้น และไม่ใช้การจัดหรือล้มล้างสิ่งเก่าให้หมดไป แต่เป็นการปรับปรุงเสริมแต่งและพัฒนาเพื่อความอยู่รอดของระบบ

ในปัจจุบันนวัตกรรมการสอนมักมุ่งไปที่การใช้เทคโนโลยีทันสมัยในการเรียนการสอน อีกด้วยเช่นในคำนิยามที่ให้โดยเวปไซด์ Mondofacto (2008) ที่ว่า “นวัตกรรมการสอน หมายถึงการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตรอันเป็นผลมาจากการใช้วิธีสอนที่มีประสิทธิภาพรวมกับการใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาการเรียนรู่”

จากความหมายที่นักวิชาการ ได้กล่าวไว้ นั้น สรุปได้ว่านวัตกรรม หมายถึงแนวคิด วิธีการปฏิบัติและสิ่งประดิษฐ์คิดค้นของบุคคลที่เห็นว่าเป็นของใหม่โดยเฉพาะเทคโนโลยีสมัยใหม่ และรวมทั้งการเปลี่ยนแปลงของเก่าให้เหมาะสมยิ่ง ๆ ขึ้นและสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่นี้ได้รับการทดลองและพัฒนาจนเป็นที่เชื่อถือได้ ได้ผลดีในทางปฏิบัติ เมื่อนำเข้ามาใช้เพื่อการศึกษาจึงเรียกว่า “นวัตกรรมทางการศีกษา”

เมื่อพิจารณาถึงจุดแข็งและจุดอ่อนในการดำเนินงานของเครือข่ายการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องชี้ให้เห็นว่าการดำเนินงานที่มีการทำงานร่วมกัน ถ้ามีการทำงานดังต่อไปนี้จะเป็นจุดแข็ง ถ้าไม่เป็นไปตามข้อเสนอแนะจะเป็นจุดอ่อนได้ (ศรีผ่อง จิตกรณกิจศิลป์, 2552)

1. สร้างความผูกพันและความรับผิดชอบต่อการสร้างเครือข่าย เครือข่ายจะประสบความสำเร็จก็ต่อเมื่อผู้ปฏิบัติงาน “เอาด้วย” เครือข่ายต้องผ่านการพูดคุยวิเคราะห์ปัญหา ร่วมกันและมีความพร้อมที่จะทำงานร่วมกัน

2. เตรียมตัวเตรียมใจไว้ว่าการสร้างเครือข่ายต้องใช้เวลา หมายความว่าผู้บริหารต้องให้เวลากับการสร้างเครือข่าย หากไม่ไว้ใจว่ามีเวลาพอ อย่าเพิ่งเข้าไปสร้างเครือข่ายกับใคร เพราะการมีเครือข่ายมีความหมายมากกว่าการมารวมกันเพื่อทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมายเฉพาะกิจ

เท่านั้น แต่ยังมีหมายถึงการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความสัมพันธ์และมีความเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

3. การเคารพและความไว้วางใจระหว่างกันเป็นสิ่งสำคัญ หากไม่ไว้วางใจในองค์กร หรือบุคคลที่จะเข้าไปสร้างเครือข่ายด้วย เลิกคิดเรื่องการสร้างเครือข่ายได้

4. พี่ระลึกไว้เสมอว่าองค์กรที่ร่วมเครือข่ายจะต้องได้รับประโยชน์จากการสร้างเครือข่าย ดังนั้น การได้รับประโยชน์ร่วมกัน จึงเป็นสิ่งจำเป็น จึงต้องทำความเข้าใจไว้แต่แรกว่า ต้องยอมเสียสละบางอย่าง เพื่อให้การทำงานเครือข่ายประสบความสำเร็จ นอกจากนั้นภายในองค์กรเครือข่ายเอง ต้องหมั่นสรุปบทเรียนการทำงาน วิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อนต่าง ๆ

5. ในกรณีที่มีการสร้างเครือข่ายจำเป็นต้องมีการลงนามในสัญญาต้องให้แน่ใจว่าเป็นสัญญาที่จัดทำอย่างรอบคอบ และหากมีปัญหาหรือข้อที่เห็นไม่ตรงกัน ก็ควรจะต้องทำความเข้าใจตกลงกันให้เรียบร้อย และเมื่อมีการลงนามในสัญญาแล้ว ก็ไม่ควรที่จะไปสนใจในสัญญานั้นอีก เพราะหากมีภาวะที่ต้องกลับไปตรวจสอบสัญญา แปลว่าเริ่มมีปัญหาแล้ว

6. จำไว้เสมอว่าในช่วงการร่วมเป็นเครือข่ายหรือประสานงานกันสถานการณ์อาจมีการเปลี่ยนแปลง ต้องตระหนักถึงปัญหาขององค์กรเครือข่าย และมีความยืดหยุ่นพอสมควร

7. ต้องแน่ใจว่าองค์กรที่เป็นเครือข่ายมีความคาดหวังที่ตรงกันในการร่วมมือกันทำงาน ตลอดระยะเวลาที่ตกลงจะร่วมงานกัน เมื่อใดก็ตามที่มีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่มีความสุขกับการทำงานเครือข่าย แปลว่าความล้มเหลวกำลังรออยู่ข้างหน้า

8. ตระหนักในความแตกต่างทางวัฒนธรรมทั้งในด้านพื้นที่และวัฒนธรรมขององค์กร อย่าคาดหวังว่าองค์กรเครือข่ายจะสนองตอบต่อปัญหาเหมือนที่ท่านตอบสนอง

9. ตระหนักในความเป็นอิสระขององค์กรที่ร่วมเป็นเครือข่าย

10. รับผิดชอบในความสำเร็จ หรือความล้มเหลวร่วมกัน

ในทำนองเดียวกัน ประชาสรวณ แส่นภักดี (2552) ได้กล่าวถึงการบริหารจัดการเครือข่ายที่สามารถนำไปสู่การพิจารณาถึงจุดแข็งของการดำเนินงานเครือข่ายได้ดังนี้

1) การจัดผังเครือข่าย (Mapping) ผู้บริหารเครือข่าย จะต้องมีความรู้ ทักษะการของโครงการ ต้องมีข้อมูล บุคลากร ในองค์กรว่าใครมีความสามารถด้านไหน จะเข้ามามีบทบาทในงานพัฒนา ได้อย่างไรบ้าง เช่น การสร้าง แผนผังนักวิชาการที่จบการศึกษาในระดับปริญญาโทขององค์กรว่าใครจบด้านไหน ใครมีผลงานเด่นด้านใด ทั้งนี้การจัด Mapping จะต้องมีการปรับปรุงให้เป็นปัจจุบัน นอกจากนี้ Mapping ในที่นี้ยังหมายถึง การสร้างแผนผัง องค์กรที่พัฒนาสู่มาตรฐานสากลประเทศไทย ทั่วประเทศด้วย เพื่อการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างกัน

2) การจัดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในเครือข่าย (Role and Responsibility) เมื่อคนเข้ามาทำงานจำนวนมากๆ จะต้องมีการกำหนดบทบาท หน้าที่ความรับผิดชอบให้ชัดเจน

เพราะถ้าไม่แบ่งบทบาท ก็ไม่ต่างอะไรกับการนำอิฐมากองรวมกัน ซึ่งไม่เหมือนกับ การนำอิฐมาก่อกำแพงอย่างเป็นระเบียบ ถ้าความชัดเจนในเรื่อง บทบาท การแบ่งบทบาทจะเป็นช่องทางหนึ่งที่จะทำให้เกิดผู้นำใหม่ เพราะทุกคนจะได้แสดงบทบาทและความเป็นตัวเองออกมาสู่สายตาเพื่อนร่วมงาน

3) การจัดระบบติดต่อสื่อสาร (Communication System) ผู้บริหารโครงการ และเครือข่ายจะต้องจัดให้มีระบบการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ เช่น การเปิดเวทีเสวนาเรื่องคุณภาพการจัดประชุมคณะทำงาน ประจำสัปดาห์ การจัดบรรยายพิเศษ โดยวิทยากร จากภายนอกองค์กร

4) การจัดระบบการเรียนรู้ร่วมกัน (Learning System) การจัดการเรียนรู้ร่วมกันอาจจะดำเนินการในรูปแบบ ของการศึกษาดูงาน การสัมมนานอกสถานที่ การฝึกอบรม การเรียนรู้ร่วมกันนี้จะ เป็นช่องทางให้สมาชิกขององค์กร ได้รับความคิดของคนอื่นๆ ยอมรับฟังคนอื่น เกิดเป็นวัฒนธรรมใหม่ คือ วัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

5) การจัดระบบสารสนเทศ (Information System) ข้อมูลที่เกิดจากการพัฒนา จะต้องมีการจัดเก็บอย่างเป็นหมวดหมู่ เอกสารที่เกี่ยวข้องทุกขั้นตอน (Process Document) ต้องบันทึกไว้ แล้วเมื่อ จัดเก็บแล้วการเข้าถึงก็ต้องทำได้ด้วยความสะดวก ไม่ใช่เก็บไว้แล้ว ไม่มีใครเข้าไปใช้ได้เลย อาจจะทำในรูปแบบของการสื่อสารข้อมูลผ่าน Internet Website เป็นต้น

5. นวัตกรรมและการดำเนินงานเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนที่เป็นแบบอย่างที่ดี (Best Practice)

นวัตกรรมและระบบการบริหารเครือข่ายที่เป็นแบบอย่างที่ดี (Best practice) ควรช่วยเหลือการขับเคลื่อนขององค์กรไปสู่สังคมแห่งปัญญา ในมุมมองของ Leibold, Probst, and Gibbert (2002) องค์ประกอบหลักสามประการของการเป็นแบบอย่างที่ดีของเครือข่ายในภาพรวมคือ

1. มีการผสมผสานข้อดีของระบบการสื่อสารแบบเครือข่ายที่เน้น ความเร็วความทั่วถึงครอบคลุมทุกหน่วยย่อยขององค์กร ความคล่องตัว ความยืดหยุ่น เข้ากับความเคารพในข้อปฏิบัติบางอย่างของระบบสื่อสารแบบเดิม ทำให้มีการสร้าง ใช้และแบ่งปันข้อมูล อย่างมีประสิทธิภาพแต่อยู่บนฐานของความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ที่เกิดด้วย

2. มีการถ่ายย้ายความสำคัญจากผู้สอนไปที่ผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลา สามารถสร้างองค์ความรู้ได้ แน่หนอนว่าความรู้ที่ผู้เรียนสร้างและใช้ด้วยตนเองจะมีความสำคัญมากกว่าความรู้ที่สะสมจากการบอกของผู้อื่น

3. มุมมองในการแก้ปัญหาของคนควรเปลี่ยนไปจากการการคิดเชิงแข่งขันเป็นการคิดเชิงร่วมมือ การคิดเชิงแข่งขันมักนำไปสู่สภาพของการมีผู้ชนะและผู้แพ้ (Win-Lose) ขณะที่การคิดเชิงร่วมมือจะมองผลในสภาพที่ทุกฝ่ายสามารถเป็นผู้ชนะได้ (Win-Win)

ตัวอย่างในรายละเอียดของนวัตกรรมจากการวิเคราะห์วิธีดำเนินการของเครือข่ายการหนุนเสริมการพัฒนาการเรียนรู้ออนไลน์ในต่างประเทศ (อรุณศรี จิตต์แจ้ง 2552) พอสรุปได้ว่านวัตกรรมที่เกี่ยวกับวิธีการดำเนินการมีดังต่อไปนี้

1. การสร้างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เช่นการให้รางวัลประจำปีแก่บุคคล กลุ่มคน หรือองค์กรที่เป็นสมาชิกเครือข่าย การจัดประชุมประจำปีของโรงเรียนเครือข่ายเพื่อนำเสนอผลงานแต่ละโรงเรียน

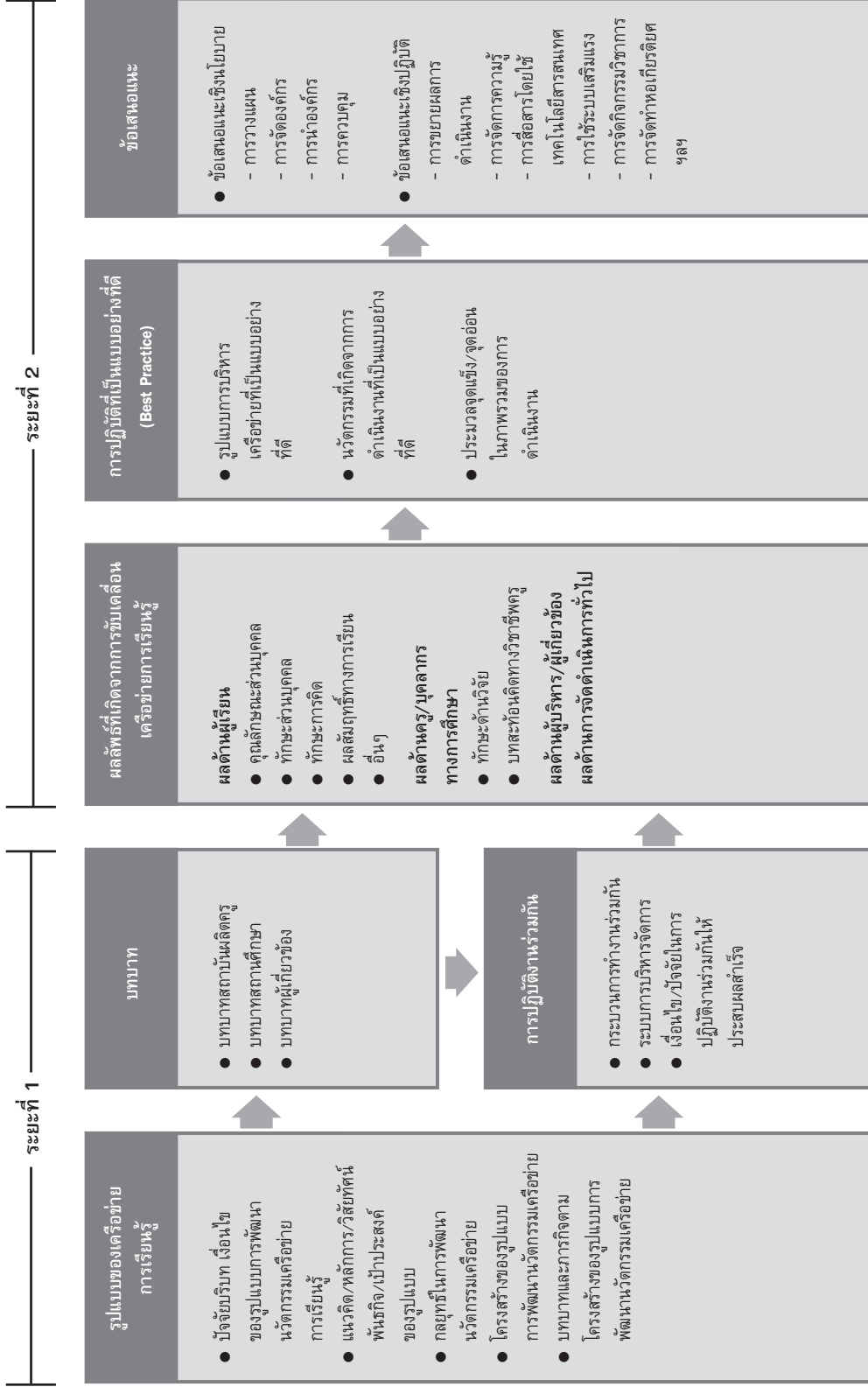
2. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียม เช่น ระดมพลังจากครู ผู้ปกครอง องค์กรท้องถิ่น ในการรวบรวมสภาพปัญหา กำหนดวิสัยทัศน์ จัดลำดับโครงการ และการตัดสินใจ โดยใช้กระบวนการสืบเสาะความรู้ (Inquiry) การประเมินผลโครงการหุ่นส่วนโดยโรงเรียน ผู้ปกครอง เด็ก เขตพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง

3. การใช้นวัตกรรมการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ เช่นการเรียนรู้อย่างร่วมมือ (Cooperative Learning) การเน้นการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์และ การเรียนที่ใช้ความคิดรวบยอดเป็นฐาน (Concept-based Learning) การสอนทางไกลบนอินเทอร์เน็ต การสอนให้อ่านออกเขียนได้แบบเร่งด่วน (Accelerated Literacy)

4. การสร้างแรงจูงใจในการเรียนมหาวิทยาลัยแบบต่างๆ เช่น การคัดเลือกเด็กเข้าเรียนภาคฤดูร้อนโดยให้พักในหอพักมหาวิทยาลัย ให้นักเรียนมัธยมที่มีความสามารถสูงที่ยากจนหรือด้อยโอกาสลงทะเบียนวิชาภาคฤดูร้อนของมหาวิทยาลัย โดยให้สะสมหน่วยกิต เสริมการเรียนด้านวิทยาศาสตร์ระดับมัธยมศึกษา โดยการสอนเสริมวิศวกรรมคอมพิวเตอร์ โยธา เครื่องกล และชีวการแพทย์ในวันเสาร์ ให้นักเรียนมาทำงานในห้องทดลองของมหาวิทยาลัย นำผลงานเด็กขึ้นเว็บไซต์ของมหาวิทยาลัย จัดโปรแกรมสามวันในมหาวิทยาลัยเพื่อการเรียนแบบเร่งรัดในเนื้อหาที่นอกเหนือหลักสูตรมัธยมศึกษา และทำโครงการวิจัย

5. การบริการชุมชน เช่นนำเครื่องมืออุปกรณ์และความเชี่ยวชาญทางวิทยาศาสตร์เป็นหน่วยเคลื่อนที่ไปสู่โรงเรียน

6. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูกับอาจารย์มหาวิทยาลัย เช่นให้ครูทำหน้าที่ผู้ช่วยนักวิจัยในห้องทดลองปฏิบัติการของมหาวิทยาลัย การจัด Café in the University ที่มีบรรยากาศไม่เป็นทางการ เพื่อพบปะแลกเปลี่ยนหัวข้อสนทนา ระหว่างนักวิทยาศาสตร์ นักวิจัยกับบุคคลทั่วไป และนักเรียน

ภาพ 2.4 กรอบแนวคิดการสังเคราะห์การวิจัยโครงการวิจัยและพัฒนา นวัตกรรมเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การสังเคราะห์งานวิจัยครั้งนี้ เป็นการสังเคราะห์งานวิจัยใน “โครงการวิจัยและพัฒนา นวัตกรรมเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน” มีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์รูปแบบ บทบาทและความร่วมมือ ผลการดำเนินงาน ศึกษา นวัตกรรมและการดำเนินงานเครือข่ายการเรียนรู้ที่เป็นแบบอย่างที่ดี และเพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับการส่งเสริมเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการสังเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ รายงานผลการวิจัยของสถาบันอุดมศึกษา ที่ผลิตครูที่เข้าร่วมโครงการ ในระยะที่ 1 จำนวน 11 เล่ม และระยะที่ 2 จำนวน 11 เล่ม รวมเป็น 22 เล่ม จากสถาบันอุดมศึกษาที่ผลิตครูเข้าร่วมโครงการ จำนวน 11 แห่ง ดังนี้

1. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
2. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
3. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
4. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
5. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
6. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
7. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
8. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
9. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
10. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
11. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบบันทึกการสังเกตระหังงานวิจัย เป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้นเพื่อใช้บันทึกลักษณะรายละเอียดของงานวิจัย โดยแบบการสังเกตระหังงานวิจัย ประกอบด้วยประเด็นตามคำถามการวิจัย ดังนี้

1. รูปแบบและองค์ประกอบที่ดีของการพัฒนานวัตกรรมการเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ตามบริบท สภาพภูมิศาสตร์ และวัฒนธรรมท้องถิ่น
2. บทบาทของสถาบันผลิตครู โรงเรียนเครือข่าย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนานวัตกรรมการเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน
3. ปัจจัยและเงื่อนไขที่นำไปสู่ความสำเร็จในการทำงานร่วมกันระหว่างสถาบันผลิตครู โรงเรียนเครือข่าย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีระบบการบริหารจัดการอย่างไรที่จะก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน การสร้างและพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน
4. ผลการดำเนินงานตามรูปแบบการพัฒนานวัตกรรมการเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเกิดผลอย่างไรบ้าง มีจุดแข็ง จุดอ่อนในการดำเนินการอย่างไร
5. นวัตกรรมและการดำเนินงานเครือข่ายการเรียนรู้ที่เป็นแบบอย่างที่ดี (Best Practice)
6. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติในการส่งเสริมเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กำหนดกรอบแนวคิด โครงสร้างรายละเอียดรายงานการสังเกตระหังงานวิจัย
2. ดำเนินการศึกษา วิเคราะห์และบันทึกข้อมูลลงในแบบบันทึกการสังเกตระหังงานวิจัยของสถาบันอุดมศึกษาที่ผลิตครูที่เข้าร่วมโครงการทั้งระยะที่ 1 และ 2 จำนวน 22 เล่ม ตามกรอบแนวคิดการสังเกตระหังงานวิจัย
3. ดำเนินการวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหา เพื่อให้ได้ข้อสรุปตามหลักการสังเกตระหังงานวิจัยและครอบคลุมในประเด็นทุกประเด็นตามกรอบที่กำหนดไว้ โดยการจัดหมวดหมู่ของข้อมูลและเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของข้อมูลเข้าด้วยกัน
4. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของการสังเกตระหังงานวิจัย
5. สรุปรายงานผลการสังเกตระหังงานวิจัย อภิปรายผล และให้ข้อเสนอแนะ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนที่เป็นข้อมูลเชิงปริมาณ ด้วยสถิติเชิงบรรยาย (Descriptive Statistics) โดยดำเนินการหา ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลที่เป็นเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

บทที่ 4

ผลการสังเคราะห์

การสังเคราะห์เอกสารรายงานการวิจัยในโครงการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ในครั้งนี้คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ สังเคราะห์ได้ผลการสังเคราะห์ตามลำดับดังนี้

- ตอนที่ 1 ผลการสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ของครู และบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน
- ตอนที่ 2 ผลการสังเคราะห์บทบาทและความร่วมมือของสถาบันผลิตครู โรงเรียนเครือข่าย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน
- ตอนที่ 3 ผลการสังเคราะห์ผลการดำเนินงานตามรูปแบบการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ของครู และบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน
- ตอนที่ 4 ผลการสังเคราะห์นวัตกรรมและการดำเนินงานเครือข่ายที่เป็นแบบอย่างที่ดี
- ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับการส่งเสริมเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

ตอนที่ 1 ผลการสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

การสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ของครู และบุคลากรทางการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ได้กำหนดกรอบเนื้อหาสาระเป็น 5 ส่วน โดยยึดกระบวนการวางแผนยุทธศาสตร์เป็นหลัก รวมทั้งความชัดเจนในการนำไปสู่การปฏิบัติตามรูปแบบที่แต่ละสถาบันผลิตครูทั้ง 11 แห่ง ได้ดำเนินการไว้ ตามประเด็นต่อไปนี้

- 1.1 ปัจจัย บริบท เงื่อนไขของรูปแบบการพัฒนานวัตกรรมเครือข่ายการเรียนรู้
- 1.2 แนวคิด/หลักการ/วิสัยทัศน์/พันธกิจ/เป้าประสงค์ของรูปแบบ
- 1.3 กลยุทธ์ในการพัฒนานวัตกรรมเครือข่าย
- 1.4 โครงสร้างของรูปแบบการพัฒนานวัตกรรมเครือข่าย
- 1.5 บทบาทและภารกิจตามโครงสร้างของรูปแบบการพัฒนานวัตกรรมเครือข่าย

ปัจจัย บริบท เงื่อนไขของรูปแบบการพัฒนานวัตกรรมเครือข่ายการเรียนรู้

ปัจจัย/บริบท/เงื่อนไข ด้านปัญหาและความพร้อมขององค์กรเครือข่ายพบว่า ส่วนใหญ่ คณะศึกษาศาสตร์และคณะครุศาสตร์มีความพร้อมที่จะสามารถบริหารจัดการในรูปแบบเครือข่ายได้ ส่วนปัญหาที่เป็นมูลเหตุของการพัฒนาเครือข่ายมาจากคุณภาพการศึกษา การขาดการพัฒนาวิชาชีพครูให้มีสมรรถนะในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อการพัฒนาผู้เรียน

ปัจจัย/บริบท/เงื่อนไข ด้านความร่วมมือ พบว่า มาจากสภาพของความร่วมมือช่วยเหลือกันระหว่างผู้ผลิตและผู้ใช้ครูที่มีอยู่แล้ว โดยมีโครงการ กิจกรรมหลายประเภทที่เกิดขึ้น โดยมีเป้าหมายเพื่อการผลิตและพัฒนาครูและเป็นบริการทางวิชาการของสถาบันผลิตครู

ส่วนปัจจัย/บริบท/เงื่อนไข ด้านการบริหารจัดการ พบว่า ทั้งสถาบันผลิตครู โดยคณะ ครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ และองค์กรเครือข่ายในเขตพื้นที่เช่น สพท./อปท./สถานศึกษามีโครงสร้างและวิธีบริหารจัดการที่เน้นการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมที่มีอยู่แล้ว จึงสามารถร่วมมือกันได้ที่ระดับองค์กรและตัวบุคคล

แนวคิด/หลักการ/วิสัยทัศน์/พันธกิจ/เป้าประสงค์ของรูปแบบ

1. เน้นการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาที่เกิดขึ้น โดยความร่วมมือกันระหว่าง สถาบันผลิตครู หน่วยงานทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในพื้นที่บริการ

2. การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ และองค์กรแห่งการเรียนรู้ระหว่างสถาบันผลิตครู และเครือข่ายการเรียนรู้ โดยใช้กิจกรรมการจัดการความรู้เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อน

3. เน้นการสร้างและส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมทางการเรียนการสอนเพื่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเป็นหลัก เครื่องมือสำคัญคือการวิจัยในชั้นเรียน

4. การสร้างความเข้มแข็งของเครือข่าย ให้สามารถบริหารจัดการการศึกษาอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน

5. กลุ่มเป้าหมายคือ บุคลากรของคณะครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร် ครู และบุคลากรทางการศึกษาในพื้นที่สังกัด อปท. สพท. รวมถึงนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูด้วย

กลยุทธ์ในการพัฒนานวัตกรรมเครือข่าย

1. การออกแบบโครงสร้างความร่วมมือให้แต่ละหน่วยงานในเครือข่ายได้มีบทบาทและหน้าที่สำคัญในการสร้าง สนับสนุน ประสานงานในกิจกรรม และภารกิจของเครือข่ายอย่างชัดเจนและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

2. การใช้แนวคิด ทฤษฎี และรูปแบบการดำเนินงานเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินการให้เกิดผลตามเป้าหมาย เช่น ผังดุลดัชนี (Balanced Scorecard หรือ “BSC”) กระบวนการจัดการคุณภาพ (P-D-C-A) กระบวนการทำงานรูปแบบความร่วมมือแบบ “TCID” (Thinking Together/Construction Together/Improving Together/Developing Together) รวมทั้งการจัดการระบบ เทคโนโลยีสารสนเทศ “IT” ที่ทันสมัยเพื่อการเข้าถึงและเชื่อมโยงการดำเนินงานภายในเครือข่าย

3. เน้นการพัฒนาศักยภาพของครูให้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะและประสบการณ์สมรรถนะวิชาชีพครู โดยสถาบันผลิตครูจะเป็นแกนกลางในการพัฒนา เนื้อหาสำคัญในการพัฒนาเช่น การวิจัยในชั้นเรียน เทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดการความรู้ ทักษะในการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อการจัดการเรียนรู้ เป็นต้น

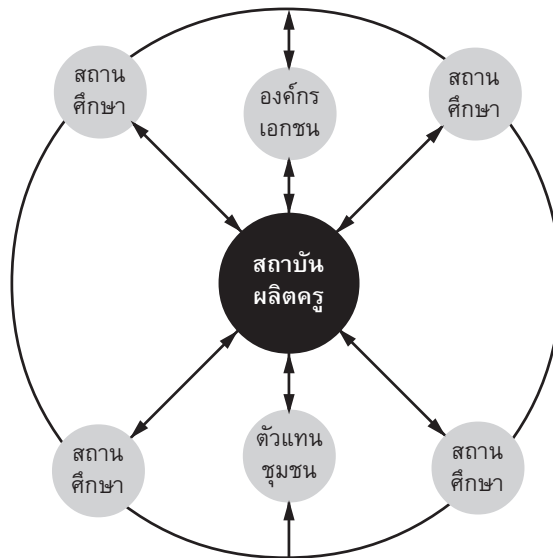
4. การพัฒนาระบบฐานข้อมูลเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการวิจัย และความเชื่อมโยงประสานงานระหว่างกันอย่างคล่องตัวและหลากหลายวิธีมากขึ้น

5. การจัดกิจกรรมร่วมกันในเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง และส่งเสริมให้สมาชิกได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นำเสนอผลงาน ติดต่อสื่อสารเพื่อประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาวิชาชีพครู

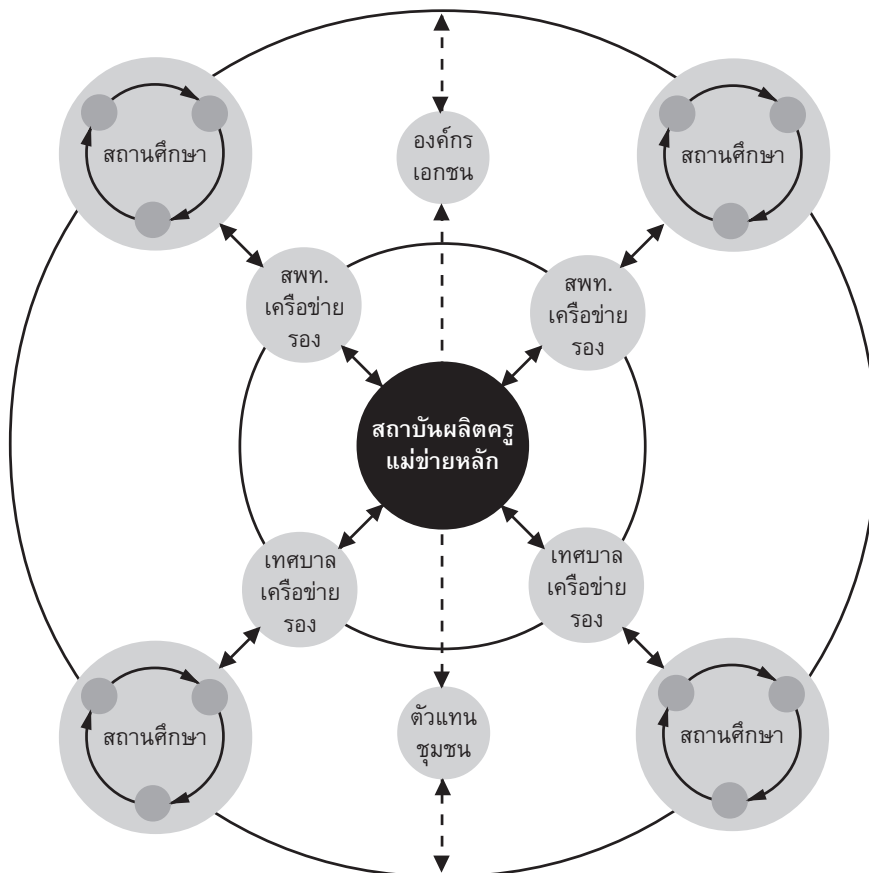
โครงสร้างของรูปแบบการพัฒนานวัตกรรมเครือข่ายที่ปฏิบัติได้ดี

1. รูปแบบเครือข่ายมีสถาบันผลิตครู โดยคณะศึกษาศาสตร์หรือครุศาสตร์เป็นแกนกลางในการจัดตั้งเครือข่ายกลาง ซึ่งองค์ประกอบของคณะบุคคลมีทั้งที่ดำเนินการโดยบุคลากรของคณะศึกษาศาสตร์หรือครุศาสตร์ระดับบริหารและระดับปฏิบัติอาจเป็นคณบดีและหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายเป็นคณะกรรมการบริหาร ในขณะที่บางแห่งคณะกรรมการมาจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เช่น ผู้บริหารจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (สพท.) เทศบาลและหรือองค์การภาครัฐ เอกชน ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้อง ตัวแทนชุมชน เป็นคณะกรรมการร่วมในเครือข่ายกลาง และเครือข่ายสถานศึกษาบางแห่งมีคณะกรรมการอำนวยการ ซึ่งเป็นผู้บริหารระดับสูงของสถาบันอุดมศึกษาเช่น อธิการบดีและรองอธิการบดี (กรณีมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง) ในขณะที่สถาบันอุดมศึกษาบางแห่งแบ่งสายงานบังคับบัญชาไว้ชัดเจน เช่น งานบริหารทั่วไป งานบริหารบุคคล งานบริหารวิชาการและการวิจัย งานบริหารการเงินและงบประมาณ เป็นต้น (กรณี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่)

2. เครือข่ายรองหรือเครือข่ายสาขาอาจมีทั้ง 2 ระดับ ระดับ สพท. หรือเทศบาลและระดับสถานศึกษา โดยมีเจตนาที่จะส่งเสริมความร่วมมือและให้เกิดการประสานงานที่มีประสิทธิภาพ โดยหน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษาทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการประสานระหว่างสถาบันผลิตครูกับสถานศึกษาซึ่งเป็นระดับปฏิบัติ องค์ประกอบของคณะกรรมการในระดับเครือข่ายรองหรือเครือข่ายสาขาส่งส่วนใหญ่เป็นคณะบุคคลที่แต่งตั้งโดย ผู้บังคับบัญชาให้รับผิดชอบเป็นการเฉพาะ และมีบางสถาบันผลิตครูที่จัดโครงสร้างตามเครือข่ายหลักหรือแม่ข่ายในลักษณะ Matrix Structure ลักษณะความเชื่อมโยงสรุปได้เป็น 2 รูปแบบดังภาพประกอบ

ภาพ 4.1 รูปแบบของเครือข่าย แบบที่ 1

ภาพ 4.2 รูปแบบของเครือข่าย แบบที่ 2

บทบาทและการกิจตามโครงสร้างรูปแบบการพัฒนาวัตกรรมการเครือข่าย

1. เครือข่ายหลักหรือแม่ข่าย มีบทบาทสำคัญในการวางแผนงานร่วมกับเครือข่ายรองหรือเครือข่ายสาขา ประสานงาน อำนวยการ ส่งเสริม สนับสนุนการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ตามแผนการสร้างความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ ประสบการณ์ให้ทั้งระดับหน่วยงานและระดับบุคคลให้มีศักยภาพในการขับเคลื่อนเครือข่ายให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามเป้าหมาย มีการกำหนดกฎเกณฑ์ กติกา คุณสมบัติของสมาชิก ปฏิทินการปฏิบัติงาน การนิเทศติดตาม ประเมินผล การปฏิบัติงาน เพื่อให้การบริหารจัดการรูปแบบเครือข่ายดำเนินการได้อย่างมีคุณภาพ โดยใช้เทคนิคการจัดการความรู้ เป็นหลักในการสร้างค่านิยมของความร่วมมืออย่างจริงจัง กรณีมีเครือข่ายรองระดับ สพท. และเทศบาล ก็จะทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการเชื่อมโยงการปฏิบัติระหว่างเครือข่ายหลักหรือแม่ข่ายกับเครือข่ายรองหรือเครือข่ายสาขาโดยการบังคับบัญชา ประสานงานตามระบบและโครงสร้างของหน่วยงานที่สังกัด

2. เครือข่ายรองหรือเครือข่ายสาขา ทำหน้าที่ให้ความร่วมมือ ส่งเสริมให้สมาชิกปฏิบัติตามแผน และกฎเกณฑ์ กติกา ที่เป็นข้อตกลงร่วมกันกับเครือข่ายหลักหรือแม่ข่าย เช่น การสมัครเข้าเป็นสมาชิก การแสวงหาสมาชิก การเข้ารับการฝึกอบรมและพัฒนา การร่วมกิจกรรมนำเสนอผลงานหรือนวัตกรรมการจัดทำวิจัยในชั้นเรียน เป็นต้น

ตอนที่ 2 ผลการสังเคราะห์บทบาทและความร่วมมือของสถาบันผลิตครู โรงเรียนเครือข่าย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

2.1 ผลการสังเคราะห์บทบาทของสถาบันผลิตครูที่เข้าร่วมโครงการสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้อง ในการสร้างและพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน มีบริบท และปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. เครือข่ายหลัก ได้แก่ สถาบันผลิตครู มีบทบาทหน้าที่ในการขับเคลื่อนเครือข่ายฯ ดังนี้

1) การประสานงาน ประสานงานด้านต่างๆ ได้แก่ การประสานงานสมาชิกภายในเครือข่าย นอกเครือข่าย จัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และจัดสมาชิกสัมพันธ์

2) การวางแผนและพัฒนา ได้แก่ วางแผนในการดำเนินงาน วางแผนในการจัดกิจกรรม วางแผนในการพัฒนา ฯลฯ

3) ดำเนินการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากร การให้ความรู้ การศึกษาดูงาน การแสวงหาความรู้ การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน เช่น การใช้นวัตกรรม กิจกรรม เทคนิค วิธีการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การสอน การวิจัยและการประเมินผล การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การจัดเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

4) การนิเทศ ติดตาม ให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือทางวิชาการ กระตุ้นให้กำลังใจในการทำงานทางด้านวิชาการ การติดตามและประเมินผลการพัฒนา การนำผลการประเมินมาปรับปรุงงานต่อไป

5) จัดระบบสารสนเทศ ได้แก่ การจัดทำฐานข้อมูล สารสนเทศต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเครือข่าย การแจ้งข่าวสาร การนัดหมายต่างๆ การจัดเก็บและเผยแพร่ผลงานของเครือข่าย

6) วิจัยและพัฒนา ได้แก่ การวิจัยและพัฒนา นวัตกรรม กิจกรรม เทคนิค วิธีการใหม่ๆ ที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน เป็นฐานการวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

7) เป็นแหล่งผู้เชี่ยวชาญที่ให้การสนับสนุนในด้านวิชาการ เช่น เอกสาร ตำรา บุคลากร

8) งานสารบัญญ/ธุรการ ได้แก่ หนังสือเข้า-ออก การรับส่งหนังสือ จัดเก็บเอกสาร ฯลฯ

9) ทะเบียนสมาชิก ได้แก่ จัดเก็บประวัติของสมาชิก ข้อมูลส่วนตัว ความเชี่ยวชาญของสมาชิก ฯลฯ

10) การเงิน/งบประมาณ ได้แก่ การทำบัญชีรายรับรายจ่าย การจัดซื้อจัดจ้าง พัสดุ ครุภัณฑ์ ฯลฯ การจัดหารายได้/ระดมทรัพยากร ได้แก่ การระดมทุนและทรัพยากรต่างๆ และจัดหารายได้มาใช้ในเครือข่าย และการจัดการสิทธิประโยชน์ เช่น จัดสิทธิบัตรที่เป็นผลงานที่เกิดจากสมาชิกในเครือข่าย

11) ประกันคุณภาพ ได้แก่ การจัดทำประกันคุณภาพของเครือข่าย

2. เครือข่ายสาขา ได้แก่ โรงเรียนและครูที่เข้าร่วมเครือข่าย มีบทบาทหน้าที่ในการขับเคลื่อนเครือข่าย ดังนี้

1) ค้นหาปัญหาและความต้องการในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษาของตนเอง

2) ร่วมกับเครือข่ายหลัก ศึกษาหานวัตกรรม กิจกรรม เทคนิควิธีการในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

3) พัฒนาดตนเองให้มีความรู้ความสามารถในการใช้นวัตกรรม กิจกรรม เทคนิควิธีการในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน เช่น การเข้ารับฝึกอบรม ศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ฯลฯ

4) ดำเนินการใช้นวัตกรรม กิจกรรม เทคนิควิธีการในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

5) ดำเนินการวัดและประเมินผลการใช้งานนวัตกรรม กิจกรรม เทคนิควิธีการในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และนำผลการประเมินมาปรับปรุงงานต่อไป

6) วิจัยและพัฒนา ได้แก่ การทำวิจัยในชั้นเรียน การพัฒนานวัตกรรม สื่อ กิจกรรม เทคนิควิธีการใหม่ๆ ที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

7) งานสารบัญญ/ธุรการ ได้แก่ หนังสือเข้า ออก การรับส่งหนังสือ ฯลฯ

8) ประสานงานและสมาชิกสัมพันธ์ ได้แก่ การประสานงานสมาชิกภายในเครือข่าย นอกเครือข่าย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันละกัน การแสวงหาความรู้ การจัดการความรู้ การให้คำปรึกษา แนะนำ กระตุ้นให้กำลังใจในการทำงานซึ่งกันละกัน

9) การเงิน/งบประมาณ ได้แก่ การทำบัญชีรายรับรายจ่าย การจัดซื้อจัดจ้าง พัสดุ ครุภัณฑ์ ฯลฯ รวมทั้งการจัดหารายได้ ระดมทรัพยากรมาใช้ในเครือข่าย

10) จัดระบบสารสนเทศ ได้แก่ การจัดทำฐานข้อมูล สารสนเทศต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเครือข่าย เช่น จัดเก็บประวัติของสมาชิก ข้อมูลส่วนตัว ผลงานวิชาการ ความเชี่ยวชาญของสมาชิก เป็นต้น

3. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต้นสังกัดและผู้ที่เกี่ยวข้อง มีบทบาทหน้าที่ในการขับเคลื่อนเครือข่าย ดังนี้

- 1) ให้การสนับสนุนและอำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ เช่น งบประมาณ บุคลากร อาคารสถานที่
- 2) ทำหน้าที่ประสานงาน ระหว่างเครือข่ายหลัก สมาชิกภายในเครือข่าย นอกเครือข่าย ครู ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และสมาชิกสัมพันธ์ จัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน
- 3) ร่วมวางแผน วิจัย ค้นหาวัตถุกรรม กิจกรรม เทคนิควิธีการ ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ให้การฝึกอบรม การให้ความรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน
- 4) ร่วมจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น การฝึกอบรม เป็นวิทยกรให้ความรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้
- 5) ร่วมการนิเทศติดตามและประเมินผลของเครือข่าย ได้แก่ การให้คำปรึกษา แนะนำ กระตุ้นให้กำลังใจในการทำงาน นำผลการประเมินมาปรับปรุงงานต่อไป
- 6) งานสารบัญ/ธุรการ ได้แก่ หนังสือเข้า ออก การรับส่งหนังสือ ฯลฯ
- 7) จัดระบบสารสนเทศ ได้แก่ การจัดทำฐานข้อมูลสารสนเทศต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเครือข่าย เช่น จัดเก็บประวัติของสมาชิก ข้อมูลส่วนตัว ผลงานวิชาการ ความเชี่ยวชาญของสมาชิก เป็นต้น
- 8) การเงิน/งบประมาณ ได้แก่ การทำบัญชีรายรับรายจ่าย การจัดซื้อ จัดจ้าง พัสดุ ครุภัณฑ์ ฯลฯ จัดหารายได้/ระดมทรัพยากร ได้แก่ การระดมทุนและทรัพยากรต่างๆ และจัดหารายได้มาใช้ในเครือข่าย

4. บริบทและปัจจัย ที่มีผลต่อการสร้างและพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

1) **ด้านที่ตั้งและภูมิประเทศที่มีผลต่อการสร้างและพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน** ซึ่งภาคเหนือ พื้นที่ส่วนใหญ่ประกอบด้วยป่าไม้และเขาสูงหุบเขา ภาคกลาง พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบสูง ภาคตะวันออก พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบ มีบางส่วนติดทะเล มีภูเขาบ้าง ส่วนภาคใต้ พื้นที่ส่วนใหญ่ติดทะเล ดังนั้นลักษณะภูมิประเทศย่อมมีผลต่อการสร้างเครือข่าย โดยพื้นที่ที่เป็นภูเขา พื้นที่สูง มีปัญหาเกี่ยวกับการคมนาคมการเดินทางไม่สะดวก การติดต่อสื่อสารยากลำบาก ซึ่งในบางพื้นที่โทรศัพท์และไฟฟ้า ยังเข้าไม่ถึง เป็นต้น ซึ่งจะเป็นปัญหาอุปสรรคในการสร้างและพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน เมื่อพิจารณาในเรื่องนโยบายทางการศึกษาของรัฐ ถ้าในภาครัฐมีการเปลี่ยนแปลงนโยบายบ่อย ก็จะมีปัญหาในการ

สร้างและพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน ในเรื่องความต่อเนื่องในการพัฒนา และการได้รับงบประมาณสนับสนุน ส่วนพื้นที่ชายแดนสามจังหวัดภาคใต้ ได้แก่ ยะลา ปัตตานี และ นราธิวาส ยังมีปัญหาความปลอดภัยของสมาชิกของเครือข่าย ในการดำเนินการจัดกิจกรรมต่างๆ ของเครือข่ายเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

2) นโยบายทางการศึกษาของรัฐ ถ้าในภาครัฐมีการเปลี่ยนแปลงนโยบาย บ่อย ก็จะมีปัญหาในการสร้างและพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ในเรื่อง ความต่อเนื่องในการพัฒนา และการได้รับงบประมาณสนับสนุน

3) ปัญหาทางการเมืองและการปกครอง ในพื้นที่ชายแดนสามจังหวัดภาคใต้ ได้แก่ ยะลา ปัตตานี และนราธิวาส ยังมีปัญหาความปลอดภัยของสมาชิกของเครือข่าย ในการ ดำเนินการจัดกิจกรรมต่างๆ ของเครือข่ายเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

4) ความเชื่อ ศาสนา ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชน มีส่วนให้ชุมชน ในพื้นที่ให้การสนับสนุนในการสร้างและพัฒนาเครือข่ายเรียนรู้ของผู้เรียน

5) ภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร ในพื้นที่บางแห่ง เช่น ชาวเขา หรือในภาคใต้ มีพื้นที่บางแห่งยังมีปัญหาในเรื่องของการใช้ภาษาไทยในการติดต่อสื่อสาร สร้างความเข้าใจกัน ในการสร้างและพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

6) วัตถุประสงค์ของเครือข่าย ถ้ามีความสอดคล้องกับความต้องการของ สมาชิกยิ่งมากเท่าไร โอกาสที่จะสร้างและพัฒนาเครือข่ายให้ประสบความสำเร็จและยั่งยืนก็ยิ่ง มีมากเท่านั้น

7) ผลประโยชน์ที่สมาชิกจะได้รับจากเครือข่าย ถ้าสมาชิกได้รับ ผลประโยชน์จากเครือข่ายมาก โอกาสที่สร้างและพัฒนาเครือข่ายให้ประสบความสำเร็จและ ยั่งยืนก็มากเช่นกัน

8) ทรัพยากรต่างๆ ที่จะนำมาใช้ในการขับเคลื่อนเครือข่าย ได้แก่ งบประมาณ ต้องมีแหล่งงบประมาณ ใ้งบประมาณมาขับเคลื่อนดำเนินงานเครือข่ายอย่าง เพียงพอ และต่อเนื่อง มีแหล่งความรู้ มีผู้เชี่ยวชาญที่จะมาขับเคลื่อนเครือข่ายได้อย่างมี ประสิทธิภาพและต่อเนื่อง

9) สมาชิกของเครือข่าย ต้องเต็มใจเข้าร่วมเครือข่าย มีทัศนคติที่ดีต่อ เครือข่าย มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนเครือข่าย และเห็นประโยชน์ของเครือข่าย

10) การบริหารจัดการที่ดี มีระเบียบ ข้อตกลง ที่ชัดเจน มีการติดต่อสื่อสาร อย่างทั่วถึง ช่วยเหลือสมาชิกที่มีปัญหา มีการนิเทศติดตาม ประเมินผล กระตุ้นการดำเนินงานมี การปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

11) การสร้างผู้นำรุ่นใหม่ มีการสร้างและพัฒนาผู้นำรุ่นใหม่ ให้การดำเนินงาน อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

12) มีกิจกรรมของเครือข่ายฯ ที่ต่อเนื่องและเป็นประโยชน์ต่อสมาชิกในเครือข่าย ฯ และไม่ยากเกินไปที่สมาชิกจะดำเนินการได้

2.2 ผลการสังเคราะห์การดำเนินงานร่วมกันในลักษณะเครือข่าย ระหว่างสถาบันผลิตครูที่เข้าร่วมโครงการ สถานศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้อง ในการใช้นวัตกรรมหรือกิจกรรมในการขับเคลื่อนเครือข่ายฯก่อให้เกิดประสิทธิภาพการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยมีปัจจัยเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จ และมีความยั่งยืน สรุปได้ ดังนี้

1. คุณภาพผู้เรียนที่ผู้วิจัยพัฒนา ประกอบด้วย

1) ด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความมีวินัย ใฝ่รู้ใฝ่เรียน ความซื่อสัตย์ ความมุ่งมั่นในการทำงาน ความอดทน ความเชื่อมั่นในตนเอง

2) ด้านทักษะส่วนบุคคลและสังคม ได้แก่ การทำงานร่วมกับผู้อื่น การสื่อสาร แลกเปลี่ยนความคิดเห็น การวางแผนในการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย การยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี และการกล้าแสดงออก นิัยรักการเรียนรู้ เจตคติที่ดีต่อการเรียน

3) ด้านทักษะการคิด ได้แก่ ความรู้ความจำ ความคิดสร้างสรรค์ การคิดวิเคราะห์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การสังเคราะห์ การเชื่อมโยง การเปรียบเทียบ และการลำดับความสำคัญ ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์

4) ทักษะการอ่าน การเขียน การเล่าเรื่อง การคัดลายมือ การแต่งคำประพันธ์

5) ทักษะการวาดภาพระบายสี

6) ทักษะชีวิตในในคุณลักษณะ 8 ประการ ตามหลักสูตรแกนกลาง 2551 ได้แก่ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ความซื่อสัตย์ ความมีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างเพียงพอ มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย และจิตสาธารณะ

2. ขั้นตอนในการดำเนินงาน การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน พอสรุปเป็นขั้นตอนต่างๆ ได้ดังนี้

1) คัดเลือกคุณภาพผู้เรียนที่จะพัฒนา โดยสถานศึกษา และครูในสถานศึกษา เป็นผู้ดำเนินการ

2) แสวงหานวัตกรรม เทคนิควิธีการในการพัฒนา โดยสถาบันผลิตครูศึกษานิเทศก์ และครู ร่วมกันดำเนินการ

3) จัดฝึกอบรม ให้ความรู้ เรียนรู้จากตัวอย่างที่ดี (Best Practice) โดยสถาบันผลิตครู และศึกษานิเทศก์ เป็นผู้ดำเนินการ

4) จัดทำแผนการการพัฒนา โดย ครูเป็นผู้ดำเนินการ อยู่ภายใต้การให้คำแนะนำจาก สถาบันผลิตครู และศึกษานิเทศก์

5) ดำเนินการตามแผนการการพัฒนา โดยครู เป็นผู้ดำเนินการ

6) นิเทศติดตาม ให้ข้อเสนอแนะ โดยสถาบันผลิตครู และศึกษานิเทศก์ เป็นผู้ดำเนินการ

7) นำเสนอ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยสถาบันผลิตครู และศึกษานิเทศก์ เป็นผู้ดำเนินการ และครูเป็นผู้นำเสนอ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

3. เทคนิควิธีการ/กิจกรรม ที่นำมาใช้ในการขับเคลื่อน

3.1 เพื่อพัฒนาคุณภาพครูผู้สอน ประกอบด้วย

- 1) การจัดการฝึกอบรม ให้ความรู้
- 2) การจัดการความรู้
- 3) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้
- 4) การจัดเวทีคุณภาพเพื่อนำเสนอผลการปฏิบัติที่ดีและดีเลิศ และสังเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้จากเวที

5) การใช้ Blog

6) การใช้ Website

7) การเข้าช้บทเรียน Online

8) การนิเทศแบบกัลยาณมิตร

3.2 เทคนิควิธีการที่ใช้ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ประกอบด้วย

- 1) สอดแทรกในกระบวนการเรียนการสอนตามปกติ
- 2) สอดแทรกในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาครู
- 3) จัดเป็นกิจกรรมพิเศษ ใช้เวลานอกชั่วโมงเรียน
- 4) ใช้กระบวนการวิจัยในชั้นเรียนเป็นตัวขับเคลื่อน
- 5) ใช้เครือข่ายการเรียนรู้เป็นตัวขับเคลื่อน
- 6) การจัดการเรียนรู้โดยใช้จิตตปัญญาเป็นตัวขับเคลื่อน
- 7) การจัดการเรียนรู้โดยใช้ฐานการเรียนรู้เป็นตัวขับเคลื่อน
- 8) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเป็นตัวขับเคลื่อน
- 9) การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือกันเป็นตัวขับเคลื่อน
- 10) การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นตัวขับเคลื่อน
- 11) การจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มเป็นตัวขับเคลื่อน
- 12) การจัดการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติจริงเป็นตัวขับเคลื่อน

- 13) การจัดการเรียนรูโดยใช้สื่อผสมเป็นตัวขับเคลื่อน
- 14) การจัดการเรียนรูแบบ 3P เป็นตัวขับเคลื่อน
- 15) การจัดการเรียนรูโดยตามแนว ATLAS เป็นตัวขับเคลื่อน

4. สื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนรู มีหลากหลาย เช่น

- 1) ใบความรู้ ใบงาน
- 2) เอกสารประกอบการเรียน หนังสือเรียน
- 3) แผนภูมิ บัตรคำ แถบประโยค
- 4) แบบฝึกทักษะต่างๆ
- 5) บทเพลง บทร้อยกรอง
- 6) ชุดการเรียนรูแผนผังความคิด
- 7) หนังสือเล่มเล็ก
- 8) หนังสือนิทานคุณธรรม
- 9) หนังสือพิมพ์ หัวข้อข่าว
- 10) ของที่มีอยู่ตามธรรมชาติ เช่น ต้นไม้ ดอกไม้ ไม้กลายเป็นหิน
- 11) ห้องสมุดโรงเรียน
- 12) คอมพิวเตอร์ คอมพิวเตอร์ช่วยสอน และเกม
- 13) Power-Point
- 14) E-Book
- 15) VDO

5. เครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมินผลการศีกษา มีหลากหลาย เช่น

- 1) แบบทดสอบ
- 2) แบบสัมภาษณ์
- 3) แบบบันทึกผลการเรียนรู
- 4) แบบบันทึกพฤติกรรมกรการเรียนของนักเรียน
- 5) แบบทดสอบก่อนเรียนหลังเรียน
- 6) รูปรีคส์การประเมิน
- 7) เกณฑ์การประเมิน
- 8) แบบประเมินการพูด การทำงาน เจตนาคิดต่อการร่วมกิจกรรม
- 9) แบบประเมินการทดลอง
- 10) แบบประเมินคุณลักษณะ
- 11) แบบประเมินการทำงานกลุ่ม

6. ระดับชั้นเรียน/เนื้อหาสาระที่พัฒนา มีตั้งแต่ชั้นอนุบาล ถึง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 และอาชีวศึกษา สำหรับเนื้อหาสาระที่ใช้ในการพัฒนา มีทั้ง 8 สาระการเรียนรู้ คือ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ศิลปศึกษา การงานอาชีพและเทคโนโลยี สุขศึกษาและพลศึกษา

7. บทบาทหน้าที่ของฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนเครือข่ายฯ

7.1 เครือข่ายหลัก ได้แก่ สถาบันผลิตครู มีบทบาทหน้าที่ใน การขับเคลื่อนเครือข่าย ดังนี้

1) การประสานงาน ประสานงานด้านต่าง ๆ ได้แก่ การประสานงานสมาชิกภายในเครือข่าย นอกเครือข่าย จัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน และสมาชิกสัมพันธ์

2) วางแผนและพัฒนา ได้แก่ วางแผนในการดำเนินงาน วางแผนในการจัดกิจกรรม วางแผนในการพัฒนา เป็นต้น

3) ดำเนินการพัฒนาครูในเครือข่าย โดยการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การฝึกอบรม การให้ความรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การจัดเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นต้น เนื้อหาสาระที่พัฒนาให้กับครู ได้แก่ การใช้นวัตกรรม สื่อ กิจกรรม เทคนิควิธีการในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวิจัยและการประเมินผล เป็นต้น

4) ให้การนิเทศ ติดตาม ให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือทางวิชาการ กระตุ้นให้กำลังใจในการทำงานทางด้านวิชาการ การติดตามและประเมินผลการพัฒนา การนำผลการประเมินมาปรับปรุงงานต่อไป

5) เป็นแหล่งผู้เชี่ยวชาญที่ให้การสนับสนุนในด้านวิชาการ

6) จัดระบบสารสนเทศ ได้แก่ การจัดทำฐานข้อมูล สารสนเทศต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเครือข่าย

7) วิจัยและพัฒนา ได้แก่ การวิจัยและพัฒนา นวัตกรรม กิจกรรม เทคนิค วิธีการใหม่ ๆ ที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน เป็นฐานการวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

7.2 เครือข่ายสาขา ได้แก่ โรงเรียนและครูที่เข้าร่วมเครือข่าย มีบทบาทหน้าที่ในการขับเคลื่อนเครือข่าย ดังนี้

1) ค้นหาปัญหาและความต้องการในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษาของตนเอง

2) ร่วมกับเครือข่ายหลัก ศึกษาหา นวัตกรรม กิจกรรม เทคนิควิธีการในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

3) พัฒนาตนเองให้มีความรู้ ความสามารถในการใช้นวัตกรรม กิจกรรม เทคนิควิธีการ ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน เช่น การเข้ารับฝึกอบรม ศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นต้น

4) ดำเนินการใช้นวัตกรรม กิจกรรม เทคนิควิธีการในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

5) ดำเนินการวัดและประเมินผลการใช้นวัตกรรม กิจกรรม เทคนิควิธีการ ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และนำผลการประเมินมาปรับปรุงงานต่อไป

6) วิจัยและพัฒนา ได้แก่ การทำวิจัยในชั้นเรียน การพัฒนานวัตกรรม สื่อ กิจกรรม เทคนิควิธีการใหม่ๆ ที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

7.3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต้นสังกัด และผู้ที่เกี่ยวข้อง มีบทบาทหน้าที่ในการขับเคลื่อนเครือข่าย ดังนี้

1) ให้การสนับสนุนและอำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ
2) ทำหน้าที่ประสานงาน ระหว่างเครือข่ายหลัก สมาชิกภายในเครือข่าย นอกเครือข่าย ครู และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และสมาชิกสัมพันธ์ จัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน

3) ร่วมวางแผน วิจัย ค้นหานวัตกรรม กิจกรรม เทคนิควิธีการ ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ให้การฝึกอบรม การให้ความรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

4) ร่วมการนิเทศติดตามและประเมินผลของเครือข่าย ได้แก่ การให้คำปรึกษา แนะนำ กระตุ้นให้กำลังใจในการทำงาน นำผลการประเมินมาปรับปรุงงานต่อไป

8. ปัจจัย บริบท และเงื่อนไข ที่มีอิทธิพลต่อการสร้างและพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ให้เข้มแข็งและยั่งยืน ประกอบด้วย

8.1 ด้านความพร้อมของเครือข่าย ได้แก่

1) สมาชิกต้องเข้าใจเป้าหมายของเครือข่าย
2) มีการสร้างการยอมรับในความแตกต่างระหว่างสมาชิกและวัฒนธรรมองค์กร

3) ต้องให้เวลากับการสร้างความพร้อมก่อนการพัฒนาเครือข่าย
4) มีกิจกรรมสร้างความผูกพันและความรับผิดชอบต่อเครือข่าย
5) มีการตั้งศักยภาพภูมิปัญญามาใช้ประโยชน์มากที่สุด

6) มีการศึกษา สார்วจข้อมูลในเครือข่ายอย่างต่อเนื่องเพื่อใช้ประโยชน์ในการพัฒนา

7) การจัดสื่อ อุปกรณ์ให้พร้อมต่อการดำเนินงาน
8) มีแกนนำ หรือผู้นำเครือข่ายที่มีคุณภาพ

อย่างต่อเนื่อง

9) การมีวิสัยทัศน์ร่วม

8.2 ด้านกิจกรรมของเครือข่าย ได้แก่

- 1) มีกิจกรรมสม่ำเสมอ และมากพอที่จะทำให้สมาชิกทำงานร่วมกันได้
- 2) มีการกระตุ้น สื่อสารถึงกันอย่างทั่วถึง
- 3) มีกิจกรรมสนับสนุนสมาชิกกลุ่มที่ต้องการความช่วยเหลือ
- 4) มีกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ในเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง
- 5) มีกิจกรรมพัฒนาสมาชิกในเครือข่าย
- 6) มีกิจกรรมสืบทอดความเป็นเครือข่าย
- 7) จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

8.3 ด้านการบริหารจัดการเครือข่าย ได้แก่

- 1) มีการจัดทำแผนกลยุทธ์
- 2) การจัดช่องทางการสื่อสารที่ทันสมัยและเป็นปัจจุบัน
- 3) การสร้างเจตคติที่ดีในการใช้ประโยชน์ร่วมกัน
- 4) มีกฎเกณฑ์ สัญญา ข้อตกลงร่วมกันอย่างชัดเจน
- 5) มีความร่วมมือกันทำงานอย่างต่อเนื่อง
- 6) มีความตระหนักถึงความแตกต่างของวัฒนธรรมองค์กร
- 7) มีความรับผิดชอบในผลงานที่เกิดขึ้น
- 8) มีการจัดโครงสร้างที่เหมาะสมและชัดเจน
- 9) มีระบบการติดต่อ สื่อสารที่มีประสิทธิภาพ
- 10) มีระบบสารสนเทศที่ดี
- 11) มีการรักษาสัมพันธ์ภาพระหว่างสมาชิกที่ดี
- 12) มีการกำหนดกลไกสร้างแรงจูงใจ
- 13) มีทรัพยากรสนับสนุนที่เพียงพอ
- 14) มีระบบการดูแลช่วยเหลือ แก้ไขปัญหา
- 15) มีการสร้างผู้นำรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง
- 16) มีระบบการนิเทศ ติดตาม ประสานงานที่เหมาะสม
- 17) มีทีมงาน และการสร้างทีมงานที่เข้มแข็ง
- 18) สมาชิกมีความพึงพอใจต่อเครือข่าย
- 19) มีศูนย์ประสานงานที่เป็นระบบ
- 20) มีระบบประกันคุณภาพภายในที่ดี
- 21) มีการประเมินผล และรายงานผลอย่างต่อเนื่อง

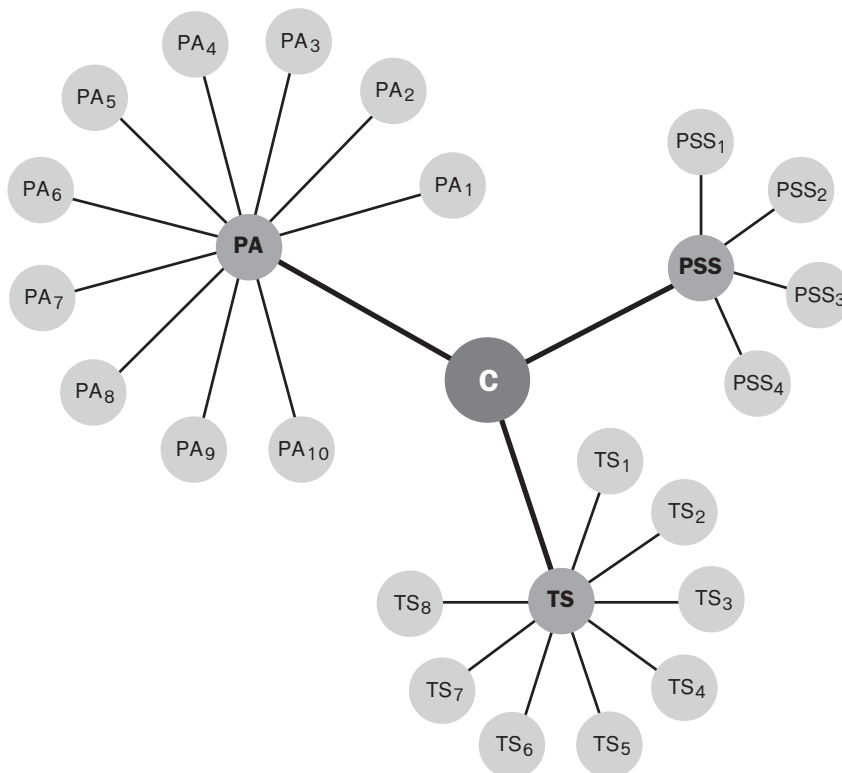
ตอนที่ 3 ผลการสังเคราะห์ผลการดำเนินงานตามรูปแบบการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ของครู และบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

ผลการดำเนินงานแยกนำเสนอ 4 ประเด็น คือ 1) ผลด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน 2) ผลด้านการพัฒนาวิชาชีพครู 3) ผลด้านผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้อง และ 4) ผลการดำเนินการทั่วไป รายละเอียด นำเสนอเป็นลำดับ ดังนี้

1. ผลการสังเคราะห์ด้านพัฒนาผู้เรียน

1.1 ตัวแปรที่นักเรียนได้รับการพัฒนา จากการดำเนินงานของศูนย์เครือข่ายการเรียนรู้ทั้ง 11 ศูนย์ พบว่าโดยภาพรวมตัวแปรที่นักเรียนได้รับการพัฒนาจำแนกได้ 5 กลุ่ม ดังนี้

1.1.1 กลุ่มตัวแปรด้านคุณลักษณะ (Characteristics) จัดกลุ่มจำแนกได้ 3 ด้าน ดังภาพ

ภาพ 4.3 ตัวแปรที่นักเรียนได้รับการพัฒนา จากการดำเนินงานของเครือข่ายฯ

จากภาพ 4.3 พบว่ากลุ่มตัวแปรด้านคุณลักษณะ (Characteristics) ที่นักเรียนได้รับการพัฒนา สามารถนำมาจัดกลุ่มจำแนกได้ 3 ด้าน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล (Personal Attributes: PA) ประกอบด้วยคุณลักษณะภายในตัวบุคคลดังนี้

- ความรับผิดชอบ (PA1)
- ความมีวินัย (PA2)
- ความตรงต่อเวลา (PA3)
- ความใฝ่รู้ใฝ่เรียน (PA4)
- ความมุ่งมั่นในการทำงาน (PA5)
- ความซื่อสัตย์สุจริต (PA6)
- ความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ (PA7)
- ความอยู่อย่างพอเพียง (PA8)
- ความรักความเป็นไทย (PA9)
- จิตสาธารณะ (PA10)

ด้านทักษะส่วนบุคคลและสังคม (Personal and Social Skills : PSS) ประกอบด้วย ความสามารถที่เกิดจากการฝึกฝนทักษะในการปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่นหรือมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมรอบตัวดังนี้

- ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น (PSS1)
- ความสามารถในการวางแผนการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย (PSS2)
- ความสามารถสื่อสารแลกเปลี่ยนความคิดเห็น (PSS3)
- ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีการเรียนรู้ (PSS4)

ด้านทักษะคิด (Thinking Skills :TS) ประกอบด้วย ความสามารถในการใช้ทักษะการคิดของบุคคลดังนี้

- ทักษะด้านความรู้ความจำ (TS1)
- ทักษะด้านความเข้าใจ (TS2)
- ทักษะด้านการนำไปใช้ (TS3)
- ทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ (TS4)
- ทักษะด้านการสังเคราะห์ (TS5)
- ทักษะด้านการประเมินค่า (TS6)

ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (TS7)

ทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ (TS8)

1.1.2 กลุ่มตัวแปรด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Achievement) ประกอบด้วย ผลการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ดังนี้

- ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์
- ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์
- ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย
- ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ
- ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ

วัฒนธรรม

- ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา
- ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและ

เทคโนโลยี

1.1.3 กลุ่มตัวแปรด้านทักษะปฏิบัติ (Practical Skills) ประกอบด้วยทักษะปฏิบัติทางการกีฬา/สุขภาพ และทักษะปฏิบัติอื่น ๆ

- ทักษะด้านการยิงประตูแบบสองมือในเส้นโทษในกีฬาบาสเกตบอล
- ทักษะการตีลูกโด่งเหนือศีรษะแบบหน้ามือในกีฬาแบดมินตัน
- ทักษะการเสิร์ฟลูกมือล่างในกีฬาวอลเลย์บอล
- สมรรถภาพทางกายเพื่อสุขภาพ ระบบไหลเวียนโลหิตและระบบหายใจ
- ความคล่องในการใช้กล้ามเนื้อ
- พฤติกรรมการป้องกันการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร
- พฤติกรรมการบริโภคที่เหมาะสมสำเร็จรูป
- ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์
- ทักษะการทดลอง

1.1.4 กลุ่มตัวแปรด้านทักษะการอ่าน/เขียน(Reading and Writing Skills) ประกอบด้วยความสามารถของผู้เรียนในด้านการอ่านและเขียนดังนี้

- การอ่านออกเสียง
- การอ่านจับใจความ
- การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ
- การอ่านทำนองเสนาะ
- การอ่านคำศัพท์

พฤติกรรมการอ่าน

ความสนใจในการอ่าน

ความกระตือรือร้นในการอ่าน

ความสามารถในการอ่าน

การแบ่งวรรคตอนในการอ่าน

การแสดงอารมณ์ในการอ่าน

การเขียนคำคล้องจอง

การเขียนสะกดการ์นต์

การเขียนสะกดตามมาตราตัวสะกด

การคัดลายมือ

การแต่งคำประพันธ์

1.1.5 กลุ่มตัวแปรด้านอื่นๆ ประกอบด้วยลักษณะทางจิตพิสัยและลักษณะทางจิตตปัญญา ดังนี้

จิตปัญญาศึกษา

เจตคติต่อการเรียน

ความพึงพอใจต่อการเรียน

ความคิดเห็นต่อการเรียน

การประเมินการรู้จักของตนเอง

สรุปได้ว่าตัวแปรที่นักเรียนได้รับการพัฒนาทั้ง 5 กลุ่ม ข้างต้นครอบคลุมทั้งด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) จิตพิสัย (Affective Domain) และทักษะพิสัย (Psychomotor Domain)

2. ผลการสังเคราะห์ ด้านการพัฒนาวิชาชีพครู

จากการดำเนินงานของเครือข่ายการเรียนรู้ทั้ง 11 ศูนย์ จัดกลุ่มจำแนกได้เป็น 2 ประเด็นหลักคือ 1.) ผลด้านการวิจัยหรือกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและ 2.) ผลด้านการสะท้อนคิดของครูในเครือข่ายต่อการพัฒนาทักษะทางวิชาชีพ (Professional Skills Development Reflection) มีดังนี้

2.1 ผลการสังเคราะห์ด้านการวิจัย/กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

จากการดำเนินงานของเครือข่ายการเรียนรู้ทั้ง 11 ศูนย์ ทำให้ครูที่ร่วมในเครือข่ายสร้างงานวิจัยในชั้นเรียนหรือสร้างกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียนได้อย่างหลากหลาย ดังตาราง 4.1 ถึง 4.4

ตาราง 4.1 รูปแบบของผลงานที่ครูจัดทำขึ้นเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

รูปแบบของผลงานที่ใช้พัฒนาผู้เรียน	จำนวนรายการ	ร้อยละ
วิจัยชั้นเรียน	125	53.64
โครงการ/โครงการ	10	4.29
กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน	24	10.30
กิจกรรมพัฒนาทักษะคิด	29	12.45
กิจกรรมพัฒนาจิตตปัญญา	37	15.89
บทเรียนออนไลน์	8	3.43
รวม	233	100.00

จากตาราง 4.1 พบว่ารูปแบบของผลงานที่ครูจัดทำเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนส่วนใหญ่จัดทำในรูปของการวิจัยในชั้นเรียน ซึ่งมีถึงร้อยละ 53.64 รูปแบบผลงานที่เหลือร้อยละ 46.36 ไม่ได้จัดทำในรูปของการวิจัยในชั้นเรียนแต่ทำในรูปของกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทั้งด้านการอ่าน/ทักษะคิด/ จิตตปัญญาและบทเรียนออนไลน์

ตาราง 4.2 ประเภทของนวัตกรรมที่ใช้ประกอบการวิจัยในชั้นเรียน

ประเภทของนวัตกรรมที่ใช้ประกอบการวิจัยในชั้นเรียน	จำนวน	ร้อยละ
ชุดกิจกรรม/แบบฝึก	50	40.00
กลยุทธ์การเรียน/กิจกรรม	52	41.60
วิธีการทางจิตวิทยา	16	12.80
สื่อออนไลน์/สิ่งพิมพ์	7	5.60
รวม	125	100.00

จากตาราง 4.2 ผลงานวิจัยในชั้นเรียนจำนวน 125 เรื่อง เมื่อนำมาจัดกลุ่มแยกประเภทของนวัตกรรมได้ทั้งหมด 4 ประเภท พบว่านวัตกรรมที่ครูใช้มากที่สุดในการวิจัยชั้นเรียนคือ กลยุทธ์การเรียน/กิจกรรม ซึ่งมีถึงร้อยละ 41.60 นวัตกรรมที่ใช้มากรองลงไป ได้แก่ ชุดกิจกรรม/แบบฝึก คิดเป็นร้อยละ 40.00 รองลงไปได้แก่ใช้วิธีการทางจิตวิทยา และสื่อออนไลน์/สิ่งพิมพ์ คิดเป็นร้อยละ 12.80 และ 5.60 ตามลำดับ

ตาราง 4.3 เนื้อหาวิชาที่ได้รับการนำมาใช้ในการวิจัยชั้นเรียน

เนื้อหาที่นำมาใช้ในการวิจัยชั้นเรียน	จำนวน	ร้อยละ
ภาษาไทย	33	26.40
ภาษาอังกฤษ	7	5.60
คณิตศาสตร์	22	17.60
วิทยาศาสตร์	24	19.20
สังคมศึกษา	5	4.00
สุขศึกษา/พลศึกษา	7	5.60
การงานและเทคโนโลยี	18	14.40
ปฐมวัยศึกษา	9	7.20
รวม	125	100.00

จากตาราง 4.3 พบว่าเนื้อหาวิชาที่ได้รับการนำมาใช้ในการวิจัยในชั้นเรียนคือภาษาไทยโดยมีค่าร้อยละเป็น 26.40 รองลงไปได้แก่เนื้อหาวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเนื้อหาวิชาการงานและเทคโนโลยี มีค่าร้อยละใกล้เคียงกันคือ 19.20, 17.60 และ 14.40 ตามลำดับ ส่วนเนื้อหาวิชาที่เหลือคือปฐมวัยศึกษา ภาษาอังกฤษ สุขศึกษา/พลศึกษา และสังคมศึกษา มีค่าร้อยละต่ำกว่าภาษาไทย วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ โดยมีค่าร้อยละเป็น 7.20, 5.60, 5.60 และ 4.00 ตามลำดับ

ตาราง 4.4 ระดับชั้นที่ได้รับการพัฒนาด้วยการวิจัยชั้นเรียน

ระดับชั้นที่ใช้ในการวิจัยในชั้นเรียน	จำนวน	ร้อยละ
อนุบาล	9	7.20
ป.1 - ป.3	26	20.80
ป.4 - ป.6	36	28.80
ม.1 - ม.3	23	18.40
ม.4 - ม.6	19	15.20
ไม่ระบุ	12	9.60
รวม	125	100.00

จากตาราง 4.4 พบว่าระดับชั้นที่ใช้ในการวิจัยในชั้นเรียนภายใต้โครงการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ของทั้ง 11 ศูนย์ ได้จัดทำกับระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย (ป.4-ป.6) มีค่าร้อยละสูงสุดคือ 28.80 รองลงไปได้แก่ระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น (ป.1-ป.3) มีค่าร้อยละเป็น 20.80 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีค่าร้อยละเป็น 18.40 ซึ่งใกล้เคียงกับระดับมัธยมศึกษาตอนปลายซึ่งมี ค่าร้อยละเป็น 15.20 ส่วนระดับอนุบาลมีค่าร้อยละต่ำสุดซึ่งมีเพียงร้อยละ 7.20

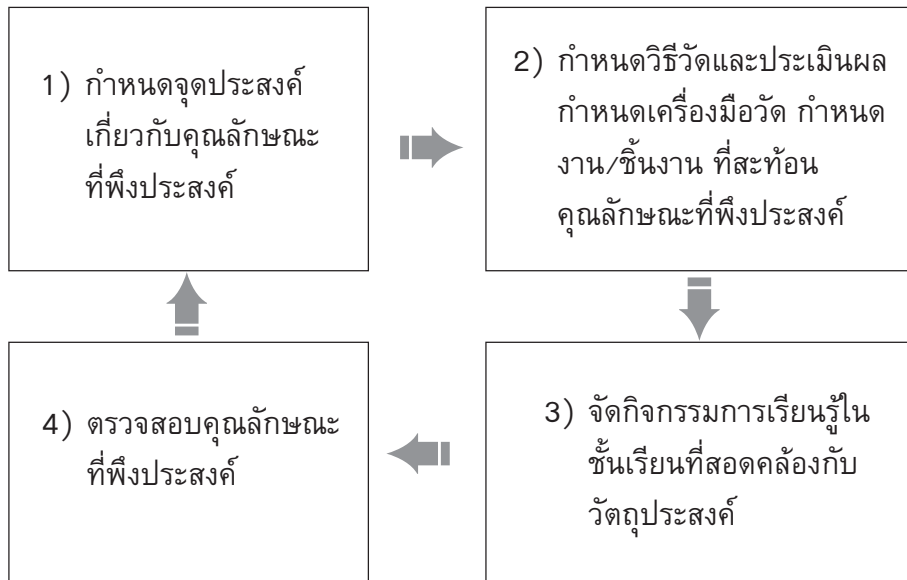
2.2 ผลการสังเคราะห์ด้านการสะท้อนคิดทางการพัฒนาวิชาชีพของครู

จากการประมวลผลด้านการสะท้อนคิดทางการพัฒนาวิชาชีพของครูในเครือข่ายทั้ง 11 ศูนย์ สรุปได้เป็น 6 ประเด็นหลักดังต่อไปนี้

2.2.1 บทสะท้อนคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน

การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนทั้งด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล ทักษะส่วนบุคคล และทักษะการคิดสามารถพัฒนาได้ควบคู่ไปกับการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนปกติทุกระดับชั้นและทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยผู้สอนควรระบุจุดประสงค์การเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ควบคู่ไปกับจุดประสงค์เชิงพุทธิพิสัยและต้องเห็นแนวทางในการประเมินผลและกำหนดเครื่องมือการวัดรวมตลอดถึงการกำหนดชิ้นงานหรือกิจกรรมที่เป็นตัวแทนของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไว้อย่างชัดเจนจากนั้นจึงดำเนินการขับเคลื่อนเพื่อให้เกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์โดยเลือกกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมและหากมีการ

ปฏิบัติเช่นนี้ อย่างต่อเนื่อง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่ต้องการจะเกิดขึ้นกับตัวผู้เรียนได้อย่างชัดเจนสรุปได้ ดังภาพ 4.4

ภาพ 4.4 ลำดับขั้นในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน โดยผ่านการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนปกติ

นอกจากนี้ครูที่ร่วมในเครือข่ายการเรียนรู้ครั้งนี้ยังสะท้อนว่าการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์นั้น นักเรียนต้องได้รับการปลูกฝังเกิดเป็นนิสัยและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันและพัฒนาขยายผลให้เกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในหลายๆ ด้าน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่กำหนด คือ 1) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ 2) ซื่อสัตย์สุจริต 3) มีวินัย 4) ใฝ่เรียนรู้ 5) อยู่อย่างพอเพียง 6) มุ่งมั่นในการทำงาน 7) รักความเป็นไทย 8) มีจิตสาธารณะ ซึ่งทำให้บรรยากาศการเรียนการสอนเป็นไปอย่างประสิทธิภาพ จุดประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ในวิชาที่เรียนบรรลุผลสำเร็จตรงเป้าหมาย นักเรียนมีผลการเรียนในแต่ละเรื่องผ่านเกณฑ์ทุกเรื่อง และจะเป็นประโยชน์อีกมากมายหากนำไปขยายผล นำไปใช้ในการเรียนการสอนในรายวิชาอื่นๆ นับว่าเป็นการเริ่มต้นที่ดี ในการวางแผนเพื่อจัดการศึกษาให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศไทยต่อไป

2.2.2 บทสะท้อนคิดเกี่ยวกับการใช้นวัตกรรมในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

จากการวิจัยในชั้นเรียนหรือการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของครูที่ร่วมเครือข่ายการเรียนรู้ทั้ง 11 ศูนย์ พบภาพโดยรวมเกี่ยวกับสะท้อนคิดของครูเกี่ยวกับการใช้นวัตกรรมที่ครูเลือกใช้อย่างหลากหลายบทเรียนที่ครูได้รับพบว่า

1) การใช้ผังกราฟิกเป็นการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย เนื่องจากผู้เรียนจะสามารถทำแผนผังกราฟิกได้จะต้องใช้ทักษะการฟัง พูด อ่าน และเขียน ซึ่งสรุปประโยชน์ของการใช้แผนผังกราฟิกได้ดังนี้ คือช่วยส่งเสริมและพัฒนาการคิดในระดับสูง ช่วยให้ผู้เรียนสามารถสรุปองค์ความรู้ได้อย่างเป็นระบบ ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจในสิ่งที่เรียนได้ง่าย กระชับ กะทัดรัด ชัดเจน ช่วยให้ผู้เรียนสามารถจำได้และเป็นการจำอย่างถาวร ช่วยให้ผู้เรียน ได้พัฒนาปัญญาอย่างหลากหลาย เช่น ปัญญาด้านภาษา ปัญญาด้านความคิด และปัญญาด้านมิติสัมพันธ์ อย่างไรก็ตามการมอบหมายให้นักเรียนที่ยังไม่คุ้นเคยกับการทำผังกราฟิกไปทำชิ้นงานเป็นการบ้าน โดยปราศจากความเข้าใจ อาจได้ผังกราฟิกที่ไม่ตรงเนื้อหาและสื่อความหมายไม่เข้าใจทั้งตัวของนักเรียนเองและผู้อื่น ดังนั้นจึงควรให้นักเรียนฝึกเป็นกลุ่มและมีการวิจารณ์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชั้นเรียนระดับหนึ่งก่อน จึงสามารถมอบหมายให้ไปทำด้วยตนเองได้ นอกจากนี้การตรวจชิ้นงานและให้ข้อมูลย้อนกลับในทันทีจะช่วยให้นักเรียนเข้าใจยิ่งขึ้นและปรับวิธีคิด จึงส่งผลให้นักเรียนคิดวิเคราะห์เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผลตามแนวคิดเรื่อง การสังเคราะห์ด้วยแสง ซึ่งปรากฏว่าสามารถเขียนอธิบายได้มากขึ้นและสมเหตุสมผลมากขึ้น

2) การจัดการเรียนการสอนโมเดลชิปปา (CIPPA Model) สามารถพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนทั้ง 3 ด้านดังจะเห็นได้ว่าผู้เรียนสามารถทำงานร่วมกัน มีการแสดงความคิดเห็น สื่อสาร และแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ร่วมกัน มีการทำงานอย่างเป็นขั้นตอน มีการใช้หลักเหตุและผล รู้จักคิดวิเคราะห์ ปรับปรุงพัฒนาผลงาน สร้างองค์ความรู้ร่วมกัน และผลงานเสร็จตามเวลาที่กำหนด ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนโมเดลชิปปาจึงน่าจะสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ในสาระการเรียนรู้อื่น เพื่อจะได้พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตรงตามหลักสูตรทุกประการ

3) การจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือ ทำให้นักเรียนสามารถพัฒนาคุณลักษณะด้านการวางแผนการทำงานร่วมกับผู้อื่น สามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง รู้จักกระบวนการคิด ยอมรับความคิดของผู้อื่น ตลอดจนจนเป็นการส่งเสริมและปลูกฝังด้านคุณธรรมจริยธรรม มีการช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน และตระหนักถึงความสำคัญของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ สามารถวัดและประเมินผลได้อย่างชัดเจน และทำให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ได้เป็นอย่างดี

4) การใช้ชุดการเรียนรู้แผนผังความคิด ครูผู้สอนควรอธิบายโมโนทัศน์หลัก โมโนทัศน์รอง โมโนทัศน์ย่อย ของแผนผังความคิดประเภทต่างๆ พร้อมให้ดูตัวอย่าง สำหรับนักเรียนที่เขียนแผนผังความคิดไม่เป็น ครูผู้สอนควรกำกับดูแลอย่างใกล้ชิด และให้เพื่อนในกลุ่มช่วยสอน ส่วนการนำเสนอผลงานในชั้นเรียนควรผลัดเปลี่ยนให้นักเรียนแต่ละคนได้ออกมานำเสนอผลงานและเปิดโอกาสให้มีการถามตอบในประเด็นที่นำเสนอทุกครั้ง รวมถึงยกย่องชมเชยนักเรียนที่ทำกิจกรรมกลุ่ม และกิจกรรมรายบุคคลได้บรรลุจุดประสงค์ ซึ่งจะทำให้การพัฒนาคุณลักษณะส่วนบุคคล ทักษะส่วนบุคคลและสังคม ทักษะการคิดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสามารถขยายผลสู่วิชาอื่นๆ ได้

2.2.3 บทสะท้อนคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน

ครูที่เป็นสมาชิกเครือข่ายการเรียนรู้ครั้งนี้ บางส่วนได้จัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่านให้แก่ นักเรียนในความรับผิดชอบ เมื่อได้จัดกิจกรรมแล้วได้สะท้อนคิดที่แสดงถึงการเรียนรู้ของครูที่เกิดจากการใช้กิจกรรมที่สร้างขึ้นไว้ว่า สมาชิกเครือข่ายและผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับความรู้และประสบการณ์ตรงในการพัฒนานวัตกรรมด้านการส่งเสริมการอ่าน อันส่งผลให้ผู้เรียนมีความมุ่งมั่นต่อการอ่านจนเคยชิน อ่านจนเป็นนิสัย โดยอ่านได้ทุกที่ทุกเวลา ทุกโอกาส จนสามารถนำทักษะการอ่านไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองได้ นอกจากนี้ ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ แนวคิด วิธีการในการพัฒนาและขับเคลื่อนเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษา ด้านการส่งเสริมการอ่าน เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน สมาชิกเครือข่าย เกิดความตระหนัก และเห็นความสำคัญของการส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้มีนิสัยรักการอ่านและจากการเข้าร่วมฝึกอบรมกับเครือข่ายหลักทำให้ได้นวัตกรรมด้านการส่งเสริมการอ่านรูปแบบใหม่ๆ ที่มีความหลากหลายและมีคุณภาพ สามารถให้สมาชิกเครือข่ายนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนได้เหมาะสมกับบริบทในพื้นที่ของตนเอง และยังสามารถเรียนรู้ว่าการสร้างเจตคติที่ดีต่อการอ่าน การส่งเสริมและกระตุ้นให้นักเรียนรู้จักมีความพยายามในการที่จะฝึกอ่านด้วยตนเองนั้น สามารถส่งเสริมให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการอ่านเพิ่มขึ้น และจะได้พัฒนาศักยภาพในการอ่านของตนเองให้ดีขึ้นตามไปด้วย

2.2.4 บทสะท้อนคิดเกี่ยวกับการใช้เว็บบล็อก (Web Blog) ในการส่งเสริมการเรียนรู้ของเครือข่าย

จากการดำเนินงานของเครือข่ายการเรียนรู้ครั้งนี้ พบว่ามีการนำเว็บบล็อก มาใช้ในการขับเคลื่อนการเรียนรู้ระหว่างสมาชิกเครือข่ายทั้งที่ครูและนักเรียนพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ให้ความสนใจและต้องการให้นำรูปแบบการสอนโดยใช้ KM Blog มาสอนในโรงเรียน เพราะคิดว่าเป็นวิธีสอนที่แปลกใหม่ ทันสมัย ดึงดูด น่าสนใจ สะดวก KM Blog ทำให้เข้าใจเนื้อหาเรื่องคุณธรรมจริยธรรมมีลักษณะเป็นนามธรรมได้ง่ายขึ้นและคิดว่า การเรียนรู้ที่

ผ่านสื่อหลายๆ แบบช่วยให้สามารถเข้าใจได้ง่ายขึ้น เนื้อหาคุณธรรมจริยธรรมสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ นักเรียนต้องการให้โรงเรียนสนับสนุนให้ครูจัดทำข้อมูลใหม่ให้นักเรียนและบุคคลทั่วไปได้เข้ามาเรียนรู้ได้และนักเรียนต้องการให้โรงเรียนและครูผู้สอนได้พัฒนาการเรียนการสอนโดยใช้ KM Blog ครอบคลุมทุกกลุ่มสาระ ซึ่งสามารถสรุปได้ว่านักศึกษาที่มีความพึงพอใจและจากการติดตามข้อมูลจากครูฝ่ายเทคโนโลยีทางการศึกษา พบว่า สถานศึกษาให้การสนับสนุนและเปิดโอกาสให้ครูได้เข้ามามีส่วนร่วมในการใช้ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ ได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลและเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เข้าเรียน KM Blog และ Blog อื่นๆ ได้ สำหรับการนำ KM Blog มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนครูฝ่ายเทคโนโลยีมีความคิดเห็นว่าเป็นสิ่งที่ดีผลที่เกิดขึ้นเป็นที่น่าพอใจ แต่พบว่ามีปัญหาในเรื่องการจัดทำบทเรียนของครู เพราะครูบางท่านยังไม่มี ความชำนาญในการจัดพื้นที่ของ KM Blog ดังนั้นตามความคิดเห็นของครูฝ่ายเทคโนโลยีถ้าจะ ให้การใช้เครือข่ายของ KM Blog สามารถใช้ได้อย่างต่อเนื่อง ผู้จัดทำโดยเฉพาะครูต้องได้รับการช่วยเหลือหรือพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จากการติดตามข้อมูลจากครูผู้สอน พบว่าครูมีความ พึงพอใจต่อระบบเครือข่ายการจัดการเรียนรู้ เพราะได้นำความรู้จากการเข้าอบรมไปสร้างและ พัฒนาบทเรียนออนไลน์โดยใช้ KM Blog ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้นเพราะ การนำ KM Blog มาใช้ในการจัดกิจกรรมการสอน สามารถทำให้ผู้เรียนเข้าใจสิ่งที่ไม่สามารถ อธิบายเป็นคำพูดได้ ปัญหาที่ค้นพบจากการนำ KM Blog มาใช้ คือมีเนื้อหาในแต่ละเรื่อง น้อยเกินไป จึงควรมีการปรับปรุงข้อมูลเพิ่มพื้นที่ และประชาสัมพันธ์การใช้ KM Blog ให้ทั่วถึง มากกว่านี้เพื่อประโยชน์แก่ผู้เรียนและผู้สนใจ นอกจากนี้บางเครือข่ายยังพบว่าการอบรม บล็อก (Blog) เพื่อการศึกษาซึ่งเป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่าน Blog เป็นแนวทางหนึ่งที่ช่วยสร้าง ความยั่งยืนให้เครือข่ายและเป็นการขยายเครือข่ายได้อย่างกว้างขวาง การใช้ Blog เป็นเวทีการ แลกเปลี่ยนระหว่างเพื่อนครูนำไปสู่ “ชุมชนครูนักปฏิบัติ” ได้เป็นอย่างดีและ การจัดเวที แลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบ F2F และ B2B ช่วยให้สมาชิกในเครือข่ายได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กิจกรรมต่างๆ ที่ได้ปฏิบัติเพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทั้งเรื่องการจัดการเรียนการสอน ตามแนวคิดปริญญาศึกษา การวิจัยชั้นเรียน การวัดและประเมินผล และยังรวมถึงความยั่งยืน ของเครือข่าย และสมาชิกยังได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในโลกของ ICT ผ่านเวบบล็อกของ เครือข่ายอีกด้วย

2.2.5 บทสะท้อนคิดเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียน

ครูในสมาชิกเครือข่ายการเรียนรู้ครั้งนี้ส่วนใหญ่ได้พัฒนาผู้เรียนโดย การวิจัยในชั้นเรียนเป็นตัวขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนที่ตนรับผิดชอบ ครูได้สะท้อนคิดเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียนโดยระบุว่า การวิจัยในชั้นเรียนสามารถช่วยพัฒนา การเรียนการสอนของครูรวมทั้งสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ดังนั้นทุก

ฝ่ายควรมีการร่วมมือประสานกำลังกันให้เกิดการอบรมเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน รวมทั้งการสร้างเจตคติทางบวกให้ครูได้เห็นความสำคัญของการวิจัยในชั้นเรียนและการนำการวิจัยในชั้นเรียนไปใช้ในการพัฒนาวิชาชีพของตน การอบรมวิจัยในชั้นเรียนไม่ใช่การอบรมที่จะให้ความรู้กับครูเพียงอย่างเดียว แต่ต้องอบรมให้ครูสามารถนำไปใช้ในการทำงานได้จริง และต้องเป็นการอบรมที่เข้าถึงปัญหาในการวิจัยในชั้นเรียนของครูให้ได้ และทำให้ครูสามารถไปปฏิบัติได้ การวิจัยในชั้นเรียนมีความสำคัญแต่การอบรมให้กับครูนั้น ต้องเป็นการอบรมที่แก้ปัญหาและชี้จุดปัญหาให้กับครูได้ไม่ใช่การอบรมความรู้เกี่ยวกับการวิจัยแบบทั่ว ๆ ไปแต่ควรเป็นการอบรมที่เน้นเรื่อง การปฏิบัติในสถานการณ์จริง และการให้คำแนะนำช่วยเหลือเป็นรายบุคคลจะสามารถทำให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียนได้ นอกจากนี้การนิเทศติดตามจากเครือข่ายหลักช่วยให้ครูได้พัฒนาความรู้ ทักษะและเจตคติก่อนการวิจัยได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตามการสร้างแหล่งความรู้เกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียนจัดเป็นช่องทางหนึ่งที่จะช่วยให้ครูได้รับความสะดวกในการทำวิจัยได้เป็นอย่างดี การเข้าถึงแหล่งความรู้เกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียน ได้แก่ คลินิกวิจัยออนไลน์ และ Social Network คลินิกวิจัยออนไลน์ เป็นแหล่งการเรียนรู้มีประโยชน์อย่างมากในการช่วยให้ผู้ใช้สามารถหาความรู้จากการเข้าใช้คลินิกวิจัยออนไลน์และสามารถนำไปปรับใช้ในการทำวิจัย ทั้งสมาชิกในเครือข่ายและบุคคลภายนอก คลินิกวิจัยออนไลน์เป็นตัวกลางในการส่งผ่านความรู้ ความเข้าใจการแลกเปลี่ยนความรู้และการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการทำวิจัย เป็นสถานที่ในการพบและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ความรู้ด้านการวิจัย สถิติเพื่อการวิจัยทั้งบุคคลในเครือข่ายและภายนอกเครือข่าย ส่วน Social Network ช่วยให้เครือข่ายการวิจัยมีความใกล้ชิดกันในด้าน การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ภาพกิจกรรม ข่าวเหตุการณ์และเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทั้งด้านการวิจัยและการดำเนินกิจกรรมตามแผนดำเนินการวิจัย Social Network ช่วยให้สมาชิกในเครือข่ายสามารถใช้เป็นสถานที่ในการจัดการความรู้ของตนเองและสมาชิกในเครือข่าย ทั้งในเรื่องของการแสวงหาความรู้ การสร้างความรู้ การแลกเปลี่ยนและการบูรณาการความรู้ รวมถึงการเผยแพร่ความรู้

2.2.6 บทสะท้อนคิดเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการคิด

ทักษะการคิดเป็นตัวแปรทางการศึกษาที่สำคัญที่ผู้เรียนควรได้รับการพัฒนา ในการนี้ครูในเครือข่ายการเรียนรู้ครั้งนี้จำนวนมากได้จัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะการคิดให้แก่ผู้เรียนและมีบทสะท้อนคิดเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการคิดไว้ 6 ประเด็นดังนี้

1. บรรยากาศและสภาพแวดล้อมของการจัดการเรียนที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ควรเป็นบรรยากาศแห่งความไว้วางใจเป็นบรรยากาศที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน ที่ส่งเสริมพฤติกรรมการเรียนรู้ ได้แก่ การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียน มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน การเรียนเป็นกลุ่มย่อย โดยการร่วมมือกันเรียนรู้

มีการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกลุ่ม ครูผู้สอนเป็นบุคคลสำคัญในการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่จะส่งผลต่อการพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียน

2. การจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมทักษะการคิด ได้แก่ การเข้าใจ และเห็นคุณค่าของจุดมุ่งหมายในการเรียน การเข้าใจกระบวนการเรียนรู้และมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายตามความต้องการและความแตกต่างของผู้เรียน การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ และการเรียนเป็นกลุ่มย่อย โดยการร่วมมือกันเรียนรู้ การได้รับข้อมูลย้อนกลับและการให้เวลาในการเรียนอย่างเพียงพอ ตลอดจนการประเมินและสะท้อนผลความรู้ความเข้าใจและความคิดของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง จะส่งผลต่อพัฒนาการในการเรียนของผู้เรียน

3. ความรู้หรือประสบการณ์ของผู้เรียนเกี่ยวกับเรื่องราวที่เรียนเป็นสิ่งสำคัญ ครูผู้สอนต้องพยายามกระตุ้นให้ผู้เรียน ได้แสดงความรู้เดิมของตนและนำมาสัมพันธ์กับความรู้ใหม่ เพื่อเพิ่มพูนทักษะการคิดให้มากขึ้น

4. การพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ตามขั้นตอน/กระบวนการเรียนการสอนในแผนการจัดการเรียนการสอน เป็นปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนให้ผู้เรียนใช้กระบวนการคิดวิเคราะห์อย่างต่อเนื่อง และสามารถประเมินตนเองได้ว่าคิดได้ถูกต้องหรือไม่ โดยให้ผู้เรียนได้อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับคนอื่น ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น หรือแสดงคัดค้านเมื่อไม่เห็นด้วยอย่างมีเหตุผล ซึ่งจะฝึกให้ผู้เรียนเป็นคนใจกว้าง ไม่ยึดมั่นในความคิดของตนเองมากเกินไปให้ผู้เรียน ได้มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เป็นคนที่มีเหตุผลและการให้ ผู้เรียนประเมินกระบวนการคิดของตนเองโดยการนำเสนอแนวคิดของตนต่อกลุ่มการได้รับข้อมูลย้อนกลับและการให้เวลาในการเรียนอย่างเพียงพอ ตลอดจนการประเมินและสะท้อนผลความรู้ความเข้าใจและความคิดของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง จะส่งผลต่อการพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียน

5. บทบาทของครูผู้สอนมีความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะคิดอย่างมาก ครูผู้สอนจึงควรเข้าใจบทบาทและและหน้าที่ของตนเป็นอย่างดีว่าเป็นผู้วางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียน ได้ฝึกปฏิบัติกิจกรรมการคิดวิเคราะห์ ต้องคอยกระตุ้นให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นหรือแนวทางในการคิด อดทนที่จะช่วยเหลือเมื่อผู้เรียนไม่เข้าใจ และให้กำลังใจ ชมเชยเมื่อผู้เรียนสามารถคิดได้ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพของตนอย่างเต็มที่ เพราะการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพของบุคคลประกอบด้วยความสามารถและแรงจูงใจ การให้ข้อมูลย้อนกลับต่อการแสดงความคิดเห็นของผู้เรียน เป็นการเสริมแรงและกระตุ้นให้ผู้เรียนได้พัฒนาความคิดของตน จะส่งผลต่อประสิทธิภาพในการเรียนรู้และการคิดวิเคราะห์ด้วย

6. บทบาทของผู้เรียนในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดนั้น ผู้เรียนควรมีการเตรียมตนเองในด้านความรู้พื้นฐานและทักษะจำเป็นในการคิดมีความมั่นใจกล้า แสดงความคิดเห็น มีความสามารถในการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น มีทักษะในการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี ซึ่งบทบาทและคุณลักษณะเหล่านี้จะช่วยส่งเสริมให้ครูผู้สอนสามารถดำเนินการจัดการเรียน การสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

7. การใช้เวลาในการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดนั้น ควรมีการปฏิบัติซ้ำหรือการกระทำบ่อยๆ เพื่อจะทำให้การเรียนรู้นั้นคงทนถาวรและการฝึก การคิดต้องหมั่นฝึกฝนให้เกิดความชำนาญ ซึ่งจำเป็นต้องใช้เวลามากในช่วงแรก แต่หากฝึกฝน ให้เกิดความชำนาญแล้วจะใช้เวลาน้อยลง และมีประสิทธิภาพในการคิดมากขึ้น การให้ผู้เรียนได้ ตระหนักถึงกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมจะช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็น เครื่องมือสำคัญสำหรับการพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้และการคิดวิเคราะห์อย่างต่อเนื่อง ตลอดชีวิต

3. ผลการสังเคราะห์ด้านผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้อง

จากการดำเนินงานการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของทั้ง 11 เครือข่าย พบว่าผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องได้แสดงบทบาท ในการดำเนินงานครั้งนี้ โดยผู้บริหารที่เข้ามามีส่วนร่วมในระดับโรงเรียนส่วนใหญ่ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษาและผู้ดูแลรับผิดชอบงานพัฒนาทางวิชาการ โดยภาพรวมผู้บริหารที่ เข้ามามีส่วนร่วมได้แสดงบทบาทในการร่วมวางแผนการดำเนินงานตั้งแต่ต้นโดยได้ให้ ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงาน ได้ร่วมประชุมระดมสมองร่วมกับคณะอาจารย์ จากสถาบันการผลิตครูที่เป็นแม่ข่ายหลักและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่โรงเรียนสังกัดอยู่ ได้ร่วมให้การสนับสนุนโดยเฉพาะช่วงการดำเนินงานที่ครูในโรงเรียนกำลังขับเคลื่อนการพัฒนา คุณภาพผู้เรียนในโรงเรียนทั้งในรูปของการจัดกิจกรรมหรือการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนา คุณภาพการเรียนการสอน ผู้บริหารสถานศึกษาบางแห่งได้ให้การสนับสนุนโดยการจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ งบประมาณ โดยจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการดำเนินการวิจัยในชั้นเรียนให้แก่ครูใน โรงเรียน และสนับสนุนให้มีการขยายเครือข่ายวิจัยสู่คณะครูในวงกว้างอีกด้วย นอกจากนี้ยัง สนับสนุนให้ครูที่ร่วมในเครือข่ายได้เผยแพร่ผลงานที่เกิดจากการเข้าร่วมเครือข่ายสู่ชุมชน วิชาชีพครูทั้งในรูปของการนำเสนอผ่านสื่อในรูปแบบต่างๆ จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ใน สถานศึกษาอันเป็นการสนับสนุนให้ใช้การจัดการความรู้ในสถานศึกษา ซึ่งนำไปสู่ความ ก้าวหน้าและความตื่นตัวในการพัฒนาวิชาชีพครูอีกด้วย

นอกจากผู้บริหารสถานศึกษาได้แสดงบทบาทดังกล่าวแล้ว พบว่าผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินการในครั้งนี้อีกกลุ่มหนึ่งคือ บุคลากรจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่โรงเรียนสังกัดอยู่ได้เข้ามามีส่วนร่วมส่วนใหญ่ได้แก่ผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่และหรือศึกษานิเทศก์ที่มีหน้าที่ดูแลโรงเรียนที่เข้าร่วมเครือข่ายได้แสดงบทบาททั้งในด้านการสนับสนุนและส่งเสริมการดำเนินงาน โดยร่วมประชุมวางแผนร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมปฏิบัติงานในชั้นการปฏิบัติระดับโรงเรียนและร่วมติดตามประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามการดำเนินงานครั้งนี้ทางเครือข่ายหลักพบว่าสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และชุมชนตลอดจนองค์กรเอกชนยังมีบทบาทไม่เด่นชัดในการดำเนินงานครั้งนี้มากนักควรส่งเสริมให้มีบทบาทเท่าเทียมกับสมาชิกเครือข่ายอื่นๆ เพิ่มขึ้น

4. ผลการสังเคราะห์ด้านการดำเนินงานทั่วไป

จากการดำเนินงานเรื่องการวิจัย และพัฒนาการส่งเสริมนวัตกรรมเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเฉพาะผลด้านการดำเนินงานทั่วไป โดยภาพรวมของทั้ง 11 เครือข่ายหลักพบว่าส่วนใหญ่ได้มีการประเมินผลในเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามขอเขตเนื้อหาของการประเมินครอบคลุม การดำเนินงานก่อนการขับเคลื่อนการดำเนินงานระหว่างการขับเคลื่อนดำเนินการ และหลังการขับเคลื่อนดำเนินการ ซึ่งผลสรุปโดยภาพรวมปรากฏดังตาราง 4.5

ตาราง 4.5 ผลสรุปด้านการดำเนินงานทั่วไปของแต่ละเครือข่ายหลัก

เครือข่ายหลัก	ค่าเฉลี่ย	แปลผล
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	4.28	พึงพอใจมาก
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร	4.41	พึงพอใจมาก
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี	3.99	พึงพอใจมาก
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา	4.37	พึงพอใจมาก
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง	4.05	พึงพอใจมาก
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช	4.05	พึงพอใจมาก

จากตาราง 4.5 พบว่าผลการประเมินการดำเนินงานทั่วไปของทั้ง 6 เครื่องข่ายหลักอยู่ในระดับพึงพอใจมาก โดยมีขอบเขตค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.99-4.41 นอกจากนี้การดำเนินงานทั่วไปของอีก 5 เครื่องข่ายหลักที่เหลือคือ เครื่องข่ายหลักคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา และคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ได้มีการประเมินผลในเชิงคุณภาพ พบว่าผู้เข้าร่วมเครือข่ายการเรียนรู้มีความคิดเห็นในเชิงบวก โดยเห็นประโยชน์และคุณค่าของการร่วมเครือข่าย ได้รับความรู้และสามารถนำไปปฏิบัติได้

ข้อดีและข้อจำกัดในการดำเนินการขับเคลื่อนเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

ข้อดี

1. การดำเนินการขับเคลื่อนเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนครั้งนี้ เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องจากสถาบันการผลิตครูสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โรงเรียนในโครงการโดยมีสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาให้การสนับสนุนและประสานการดำเนินงานโดยภาพรวม นับเป็นการประสานการดำเนินการขับเคลื่อนของเครือข่ายหลักให้เกิดความเข้าใจในเป้าหมายการดำเนินงานร่วมกันตั้งแต่เริ่มต้นร่วมดำเนินการร่วมกันจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ร่วมแก้ไขปัญหา ร่วมนิเทศติดตามและประเมินผลทำให้เกิดพลังในการขับเคลื่อนที่ดี

2. การแสดงบทบาทและการปฏิบัติงานร่วมกันของทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งในระดับสถาบันผลิตครู โรงเรียนเครือข่าย ผู้บริหาร ครู และบุคลากร ช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน คณาจารย์จากสถาบันอุดมศึกษาซึ่งเป็นสถาบันการผลิตครูได้แสดงบทบาทคือได้ให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชน ได้ปฏิบัติภารกิจวิจัย ใต้องค์ความรู้และสามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้จากการวิจัยและบริการวิชาการไปสู่การจัดการเรียนการสอนให้นักศึกษาสาขาวิชาชีพครูต่อไป นับเป็นการสนับสนุนการแสดงบทบาทของอาจารย์ทั้งด้านการบริการวิชาการ การวิจัยและการจัดการเรียนการสอนควบคู่ไปพร้อม ๆ กัน ซึ่งการปฏิบัติเช่นนี้ส่งเสริมให้อาจารย์ได้แสดงบทบาทตามพันธกิจของสถาบันได้อย่างสมบูรณ์

3. การที่ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้มีโอกาสร่วมปฏิบัติงานในเครือข่ายการเรียนรู้ช่วยให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้พัฒนาทักษะทางวิชาชีพ โดยเฉพาะทักษะการวิจัยในชั้นเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน รวมถึงการได้รับโอกาสในการพัฒนานวัตกรรมหรือกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนที่เป็นประโยชน์ในการเรียนรู้ของผู้เรียน และการได้รับโอกาสในการฝึกฝนทักษะในการใช้และพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศในรูปแบบต่าง ๆ ช่วยให้ครูได้ทางเลือกในการจัดการศึกษาที่หลากหลายเพิ่มขึ้น

4. การพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งเป็นผลมาจากการปฏิบัติงานของเครือข่ายการเรียนรู้ครั้งนี้ช่วยให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาทั้งคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ทักษะปฏิบัติ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยกระบวนการวิจัยในชั้นเรียน และ/หรือจากการใช้นวัตกรรมหรือกิจกรรมที่น่าเชื่อถือ ส่งผลให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างถูกวิธีและส่งผลกระทบต่อการใช้แบบอย่างที่ดีในการจัดการเรียน การสอนอีกด้วย

5. ในการขับเคลื่อนเครือข่ายในแต่ละพื้นที่ ก่อนการดำเนินงาน โดยภาพรวมได้มีการสำรวจความต้องการและทำข้อตกลง ความร่วมมือ ระหว่างโรงเรียนและสถาบันผลิตครู จึงทำให้การพัฒนานวัตกรรมดำเนินการตามความต้องการ และตามสภาพปัญหาของสถานศึกษา ส่งผลให้การดำเนินงานเป็นรูปธรรม สามารถส่งผ่านไปถึงการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนได้อย่างชัดเจน

6. การดำเนินงานเครือข่ายมีระบบติดตามระหว่างสมาชิกในหลากหลายช่องทาง ทั้งทางโทรศัพท์ การลงเยี่ยมให้ความช่วยเหลือในพื้นที่ รวมถึงการใช้ระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (website, blog) ทำให้การติดต่อสื่อสารสามารถเชื่อมโยงระหว่างสถานศึกษาต่าง ๆ กับเครือข่ายหลัก (สถาบันผลิตครู) ได้อย่างรวดเร็วและสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันได้อย่างต่อเนื่อง

7. สถาบันผลิตครูมีความพร้อมทั้งในด้านบุคลากรและทรัพยากรต่าง ๆ รวมถึงการให้บริการวิชาการแก่สังคมอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้การดำเนินการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ รวมถึงความช่วยเหลือโรงเรียนเครือข่ายต่าง ๆ ได้ผลเป็นอย่างดี

ข้อจำกัด

1. ระยะเวลาในการดำเนินการขับเคลื่อนเครือข่ายการเรียนรู้จัดทำในช่วงเวลาสั้นและจำกัด อาจส่งผลต่อความยั่งยืนของการดำเนินงานในรูปของเครือข่ายได้ หากได้มีการเพิ่มระยะเวลาในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและมีการนิเทศติดตามอย่างเป็นระบบย่อมช่วยให้เกิดความยั่งยืน และการขยายผลเครือข่ายออกไปอย่างกว้างขวางขึ้นได้

2. การขาดความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ตลอดจนอุปกรณ์ การสื่อสารของครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานเครือข่ายการเรียนรู้ หากได้มีการพัฒนาและเพิ่มเวลาในการศึกษาฝึกฝนเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในรูปแบบต่าง ๆ และจัดหาอุปกรณ์การสื่อสารให้เหมาะสมและเพียงพอ จะช่วยให้การดำเนินงานเครือข่ายบรรลุผลสำเร็จมากขึ้น

3. ความแตกต่างของรูปแบบการดำเนินงานเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทาง การศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของทั้ง 11 เครือข่ายหลัก มีความหลากหลายทั้งในด้านหลักการ เป้าประสงค์ บทบาท วิธีดำเนินการ ผลลัพธ์และผลกระทบต่าง ๆ ทำให้ยากต่อการสังเคราะห์หาจุดร่วมที่ชัดเจนได้

ตอนที่ 4 ผลการสังเคราะห์นวัตกรรมและการดำเนินงานเครือข่ายที่เป็นแบบอย่างที่ดี

การดำเนินงานที่เป็นแบบอย่างที่ดีในการนำเสนอครั้งนี้หมายรวมถึงการพัฒนาเครือข่ายและการดำเนินการภายใต้เครือข่ายที่เป็นลักษณะเด่นมากกว่าการดำเนินงานเครือข่ายทั่วไป ส่วนนวัตกรรมหมายถึงกิจกรรมการเรียนการสอนที่ต่างไปจากจัดการเรียนการสอนแบบดั้งเดิม เมื่อเปรียบเทียบข้อมูลจากสถาบันการศึกษาทุกแห่ง ได้ข้อค้นพบดังแสดงในตาราง 4.6

ตาราง 4.6 นวัตกรรมและการดำเนินงานเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษา จำแนกตามศูนย์เครือข่าย

สถาบันการศึกษา	การพัฒนา	การดำเนินการ	นวัตกรรมการเรียนการสอน
มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา			บทเรียน On-line KM blog
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช		แต่ละเครือข่ายจัดเวทีให้ครูและนักเรียนเสนอผลงานพัฒนาคุณภาพผู้เรียน	ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์		จัดเวทีนำเสนอผลงานที่ดี และผลงานที่ดีที่สุด	โครงการ เพื่อนและครูช่วยหนูได้ โครงการบ้านเลขที่ 3 โครงการเพลงคณิตคิดสนุก
มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง	ใช้รูปแบบ ร่วมคิด ร่วมสร้าง ร่วมปรับปรุง และร่วมพัฒนา	1. ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อแก้ปัญหา ระยะทาง เวลา และช่องทางการสื่อสาร (คลินิควิจัยออนไลน์ แลกเปลี่ยนข้อมูลและเอกสารความรู้ผ่าน social network และเว็บไซต์ของสถาบัน)	MCAR-Model รูปแบบวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

สถาบันการศึกษา	การพัฒนา	การดำเนินการ	นวัตกรรมการเรียนการสอน
		2. มีระบบชัดเจน ในการประสานงาน และที่ปรึกษา เช่น มีแกนนำทุกระดับ แม่ข่ายหลัก แม่ข่ายรอง และโรงเรียนลูกข่าย มีทีมหมอบประจำโรงเรียน และแม่ข่าย 3. มีเวทีแลกเปลี่ยน ผลงานวิจัย สร้างแรงจูงใจ โดยการมอบรางวัล Best of Schools และ Best MCAR-Model	
มหาวิทยาลัยย่นเรศวร		สมาชิกแลกเปลี่ยนข้อมูล ผ่านเวป บลอค	จิตตปัญญาศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏ กำแพงเพชร		1. แกนนำเครือข่าย สร้างเครือข่ายย่อยเพิ่ม เป็นเครือข่ายแบบ ไยแมงมุม 2. มีการนำเสนอ นวัตกรรมที่เป็น Best practice ในการพัฒนาผู้เรียน จังหวัดกำแพงเพชร	บูรณาการกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน เข้ากับการเรียนการสอน

สถาบันการศึกษา	การพัฒนา	การดำเนินการ	นวัตกรรมการเรียนการสอน
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	มีการลงพื้นที่ศึกษาสภาพบริบทของแต่ละโรงเรียนที่เกี่ยวข้องด้านภูมิสังคมภายในภายนอก และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผู้เรียน มีกลยุทธ์การขับเคลื่อนเครือข่ายการเรียนรู้	1. เครือข่ายหลักก่อบรมทักษะที่จำเป็นทั้งด้านนวัตกรรม การสอน การวางแผน การสอน การทำรูปริกส์ประเมิน การเรียนรู้ ควบคู่กับการวิจัยชั้นเรียน 2. มีประชุมปฏิบัติการเพื่อติดตามผล การทดลองใช้แผน การเรียนรู้ และ ความก้าวหน้าของ การทำวิจัยชั้นเรียน 3. มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสื่อสารทั้งผ่าน การเยี่ยมเยียนและผ่าน Social network และ เว็บไซต์ของ คณะศึกษาศาสตร์	1. การพัฒนาคุณลักษณะสามด้านของผู้เรียนโดยการวิจัยชั้นเรียนเป็นฐาน 2. การใช้ Assessing Design Framework ในการวางแผน การสอน 3. กิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมเมตาคอกนิชั่น ทักษะคิด และความร่วมมือ เช่น ผังความคิด คู่คิดคู่สร้าง Fishbowl, ATLAS (Active Teaching Learning Approach in Science) 4. กิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้ ICT เป็นหน่วยสนับสนุน เช่น E-book, CAI, การเรียนจากสื่อYoutube clips เป็นต้น
มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครราชสีมา		ปฏิสัมพันธ์แบบ ร่วมคิด ร่วมสร้าง ร่วมปรับปรุง และร่วมพัฒนา บูรณาการการจัดการ ความรู้กับการพัฒนา เครือข่าย	กิจกรรม 3 ชั้น ในการพัฒนา การคิดวิเคราะห์ ชั้นบริหารสมอง ชั้นฝึกคิด โดยใช้เทคนิคต่างๆ เช่น SCUMPS หมวกคิดหกใบ PMI Mind Mapping และ ชั้นสรุปประเมินผล
มหาวิทยาลัยราชภัฏ อุบลราชธานี		ปฏิสัมพันธ์แบบ ร่วมคิด ร่วมสร้าง ร่วมปรับปรุง และ ร่วมพัฒนาทุกกิจกรรม	3P (Project Based, Problem Based, Product Based Learning) หมายเหตุ ไม่มีรายงานเกี่ยวกับ รายละเอียดของนวัตกรรมและ การใช้

สถาบันการศึกษา	การพัฒนา	การดำเนินการ	นวัตกรรมการเรียนการสอน
มหาวิทยาลัยบูรพา	Balanced Scorecard ที่แปลงวิสัยทัศน์สู่เป้าหมายและการปฏิบัติงานสะท้อนมุมมองด้านการเงิน ลูกค้านักเรียน การดำเนินการภายใน และด้านการเรียนรู้และพัฒนา	ดำเนินการตามยุทธศาสตร์ C1 มีการผลิตผลงานวิจัย/นวัตกรรมการเรียนรู้ของครูคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เพิ่มขึ้น มีการให้เงินสนับสนุนในการวิจัยสถานศึกษาละ 15,000 บาท	การจัดการเรียนการสอนตามแนวทางการสร้างความรู้ ประกอบด้วย การสอนแบบวงจรการเรียนรู้ การสอนสืบเสาะหาความรู้แบบ 5E การสอนแบบ Active Learning การสอนแบบแนะให้รู้คิด การสอนแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ Problem Based Learning Team Assisted Individualization การเรียนรู้แบบร่วมมือ A.C. Model
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์		การใช้สารสนเทศผ่านการติดต่อสื่อสารทางอินเทอร์เน็ตและกระดานสนทนา Web board Website การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ	การร่วมวิจัยระหว่างนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพ อาจารย์นิเทศก์และครูพี่เลี้ยง ใต้นวัตกรรม การเรียนการสอนคือ การเขียนแผนภาพ ชุดกิจกรรมความคิดสร้างสรรค์ กระบวนการแก้ปัญหาตามแนวคิดของโพลยา กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ การสอนแบบใช้คำถาม กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ การเรียนรู้ตามแนว Constructivism

สรุปนวัตกรรมและการดำเนินงานที่เป็นแบบอย่างที่ดี พบว่า การพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนควรเริ่มจากการวิเคราะห์บริบทของเครือข่ายทั้งที่เป็นบริบทแบบกว้างคือสภาพและปัญหาของสังคมโลก นโยบายของรัฐ และบริบทใกล้ตัวคือสภาพที่ตั้ง วัฒนธรรมของชุมชน ตลอดจนปัญหาอุปสรรค จุดเด่น โอกาสการพัฒนาของสถานศึกษา

การพัฒนาเครือข่ายต้องแปลงวิสัยทัศน์ไปสู่การปฏิบัติงานที่สะท้อนมุมมองทั้งสี่ด้านของ balanced scorecard และที่สำคัญผู้ที่เกี่ยวข้อง มีส่วนได้ส่วนเสียควรมีส่วนร่วม ทั้งร่วมคิด ร่วมสร้าง ร่วมปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานทุกขั้นตอน

เมื่อได้โครงสร้างเครือข่ายแล้วการดำเนินงานที่เป็นแบบอย่างที่ดีควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการส่งเสริมให้กำลังใจซึ่งกันและกัน มีเวทีการนำเสนอผลงานของทั้งครูและนักเรียน มีการนำเสนอผลงานที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นผลงานที่ดี มีการให้รางวัลแก่ผลงานที่ดี โรงเรียนเครือข่ายที่ดี และนวัตกรรมที่ส่งผลพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ให้ทุนสนับสนุนการวิจัย เป็นต้น

2. การประสานงาน มีระบบชัดเจนในการประสานงาน และการให้คำปรึกษา เช่น มีแกนนำทุกระดับของเครือข่าย ที่ประสานงานและให้คำปรึกษาได้ มีทีมผู้เชี่ยวชาญประจำโรงเรียน มีการสร้างความเข้มแข็งให้สมาชิกอย่างต่อเนื่อง โดยการสร้างเครือข่ายย่อยเพิ่มเป็นเครือข่ายใยแมงมุม

3. ผู้เชี่ยวชาญ มีผู้เชี่ยวชาญที่พร้อมให้การสนับสนุนและการบริการทางวิชาการ เช่น การอบรมด้านนวัตกรรมการสอน การวางแผนการสอน การประเมินการเรียนรู้ ตลอดจนติดตามความก้าวหน้าของผลการใช้นวัตกรรม และการวิจัยชั้นเรียน เป็นต้น

ด้านนวัตกรรมการเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่ากิจกรรมที่แปลกใหม่ น่าสนใจและมีประโยชน์ดังนี้

1. กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง นักเรียนได้ปฏิบัติ ได้สร้างองค์ความรู้ ได้เรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น เช่น การเรียนผ่านการทำโครงการงาน Project based, Problem based, Product based, Active learning, การสอนสืบเสาะหาความรู้ การสอนแบบใช้คำถาม การเรียนรู้ตามแนวconstructivism การเรียนแบบร่วมมือ เช่น Fish bowl, Team Assisted Individualization

2. กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการวิจัย เช่น วิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางโดยใช้วิจัยเป็นฐาน การวิจัยร่วมระหว่างนิสิตฝึกประสบการณ์กับอาจารย์และครูพี่เลี้ยง

3. กิจกรรมที่เน้นทักษะคิด และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ คุณลักษณะส่วนบุคคล ทักษะส่วนบุคคลและทักษะคิดโดยใช้วิจัยเป็นฐาน ผังความคิด ชุดกิจกรรมความคิดสร้างสรรค์ กิจกรรมพัฒนาคิดโดยใช้ เทคนิคSCUMPS หมวกคิดหกใบ PMI, Mind mapping การสอนแบบแนะให้รู้คิด การสอนแบบแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ จิตตปัญญาศึกษา

4. กิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้ ICT เป็นหน่วยสนับสนุน เช่น E-book, CAI, Youtube clip, บทเรียน On-line KM blog

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับการส่งเสริมเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

ผลการสังเคราะห์ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการสังเคราะห์ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อไปนี้จะใช้กรอบแนวคิดของกระบวนการบริหารจัดการองค์การทั่วไป ที่ให้ความสำคัญใน 4 ส่วน เพื่อดำเนินงานให้เกิดคุณภาพ ในที่นี้กำหนดนิยามศัพท์ไว้เพื่อความเข้าใจที่ตรงกันดังต่อไปนี้

1. การวางแผน (Planning) หมายถึง กระบวนการเชิงนโยบายที่เน้นกระบวนการของการวิเคราะห์องค์การ การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ กลยุทธ์ หรือ แผนที่ยุทธศาสตร์จนถึงการจัดทำแผนงานโครงการและกิจกรรมที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ดังกล่าว

2. การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึง กระบวนการเชิงนโยบายเกี่ยวกับการจัดรูปแบบโครงสร้างองค์การ การจัดระบบงานภายใต้โครงสร้าง การจัดการบุคลากร ให้ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การนำองค์กร (Leading) หมายถึง กระบวนการเชิงนโยบายที่มุ่งเน้นการขับเคลื่อนองค์การไปสู่เป้าหมายได้แก่ การจูงใจบุคลากรให้ปฏิบัติงาน การสื่อสารและประสานงาน การตัดสินใจเพื่อให้การดำเนินงานตามภารกิจขององค์การประสบผลสำเร็จ

4. การควบคุม (Controlling) หมายถึง กระบวนการเชิงนโยบายที่เน้นการนิเทศ ติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลการปฏิบัติงาน การประกันความสำเร็จหรือประกันคุณภาพ การใช้เทคนิควิธี เทคโนโลยีและนวัตกรรมต่าง ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการควบคุมการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายมากที่สุด

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับการส่งเสริมเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการสังเคราะห์งานวิจัย

1.1 ด้านการวางแผน (Planning) เสนอแนะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องระดับนโยบายร่วมกันวางแผนเป็นวาระแห่งชาติ นำเสนอรัฐบาลเพื่อให้เกิดความชัดเจนเป็นนโยบายแห่งชาติ โดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ควรทำหน้าที่เป็นผู้ประสานและผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) ในระดับนโยบายนี้ ส่วนหน่วยงานระดับกระทรวงเช่น กระทรวงศึกษาธิการ/กระทรวงมหาดไทย/กระทรวงพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และสิ่งแวดล้อม ทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุนการเปลี่ยนแปลง (Change Sponsor)

1.2 ด้านการจัดองค์การ (Organizing) ควรจัดโครงสร้างเครือข่ายตามบริบทของพื้นที่ มีการวิเคราะห์บริบท ปัจจัย เงื่อนไขเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการจัดองค์การรองรับให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา ความต้องการของพื้นที่อย่างแท้จริง จัดโครงสร้างที่ยืดหยุ่น โดยมีหน่วยประสานหลักหรือรองและเครือข่ายรองหรือเครือข่ายสาขา เพื่อให้การปฏิบัติงานคล่องตัว และสอดคล้องกับวัฒนธรรมการปฏิบัติงานของแต่ละหน่วยงานในเครือข่าย

1.3 ด้านการนำองค์การ (Leading) ควรจัดทำคู่มือ การปฏิบัติงานให้ชัดเจน สร้างเครือข่ายสารสนเทศ/พัฒนาสมรรถนะทางการสอนและการวิจัยเพื่อพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้แก่ครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างจริงจัง/ให้กิจกรรม “KM” เป็นเครื่องมือในการพัฒนา/บูรณาการกระบวนการผลิตบัณฑิตสาขาวิชาชีพครูให้กลมกลืนกับเป้าหมายการพัฒนาครูพันธุ์ใหม่/ดำเนินกิจกรรมสำคัญเพื่อส่งเสริมการปฏิบัติงานรูปแบบเครือข่ายให้ยั่งยืนเช่น การสร้างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์แก่ครูและบุคลากรทางการศึกษา/การส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมกัน/การใช้นวัตกรรมทางการสอนต่าง ๆ เป็นตัวขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้/การบริการวิชาการแก่ชุมชน ที่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายจริง ๆ/การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างบุคคลในเครือข่ายในรูปแบบต่าง ๆ การสร้างขวัญกำลังใจแก่ครูและบุคลากรทางการศึกษาให้พร้อมในการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะในพื้นที่เสี่ยงภัยและชายขอบ

1.4 ด้านการควบคุม (Controlling) ควรมีการกำหนดมาตรฐานตัวบ่งชี้ และเกณฑ์ที่ชัดเจนเพื่อใช้ในการประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการปฏิบัติงาน/จัดประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นำเสนอผลงานเป็นประจำ/ใช้กระบวนการบริหารความเสี่ยงและระบบประกันคุณภาพดำเนินงานเพื่อประกันความสำเร็จอย่างจริงจัง นอกจากนี้ควรมีการวิจัยปฏิบัติการหรือวิจัยและพัฒนาเพื่อแสวงหารูปแบบที่เหมาะสมที่สุดของแต่ละพื้นที่ในการบริหารจัดการให้เกิดผลสำเร็จมากที่สุดด้วย

2. มาตรการส่งเสริมในระดับนโยบายและการปฏิบัติ

2.1 รัฐควรดำเนินการตามยุทธศาสตร์และมาตรการการปฏิรูประบบคุรุศึกษาของประเทศ ของคณะอนุกรรมการคุรุศึกษาแห่งชาติ ที่มุ่งการยกระดับสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา (สคบศ.) ให้เป็นองค์กรมหาชน เพื่อความคล่องตัวในการบริหารจัดการและสร้างเครือข่ายองค์กรร่วมพัฒนาคุณภาพ และสมรรถนะในการฝึกอบรมครู การจัดตั้งศูนย์วิชาการสำหรับครูในพื้นที่ทั่วประเทศ และควรส่งเสริมให้มีหน่วยงานหลักส่วนกลางทำหน้าที่เชิงนโยบายและการปฏิบัติเป็นต้นแบบที่เน้นการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาทั่วประเทศ โดยในช่วงแรกอาจเป็นสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา เป็นเจ้าภาพหลักไปพลางก่อน แล้วสร้างเครือข่ายระดับภูมิภาค ให้เป็นผู้เชี่ยวชาญ (Expert) โดยใช้คณะครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์เป็นฐานในการพัฒนาและสร้างเครือข่ายการพัฒนาครูในพื้นที่

ตามนโยบายของส่วนกลาง ดังนั้น การพัฒนาในระบบ “เหมารวม” จะหมดไป ความหลากหลายของรูปแบบ หรือกิจกรรมจะกระจายอยู่ในพื้นที่ลักษณะ “Area-base Training” จะเป็นรูปธรรมมากขึ้นตามยุทธศาสตร์และมาตรการปฏิรูประบบครูศึกษาของประเทศ

2.2 การนำพลังจากภายนอกวงการครุศึกษามาร่วมในกระบวนการสร้างและพัฒนาศักยภาพครูเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มากขึ้น ทั้งในส่วนกลาง ระดับภูมิภาคจนถึงระดับสถาบันการศึกษา เช่นในมหาวิทยาลัย ที่ต้องใช้ความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาต่าง ๆ มาร่วมกันออกแบบหรือดำเนินการเพื่อการพัฒนาครูอย่างจริงจัง และเกิดประสิทธิภาพสูงสุด ไม่ใช่เฉพาะสาขาวิชาในด้านครุศึกษาเท่านั้น นอกจากนั้นยังอาจใช้ภาคีเครือข่ายจากภายนอกมหาวิทยาลัยที่เป็นเอกชน ประชาชน ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะต่าง ๆ เข้ามาร่วมดำเนินการด้วย เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนที่เข้มแข็ง ในขณะที่ระดับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาก็ต้องยึดหลักการและการปฏิบัติเหมือนกัน เน้นการสร้างและใช้ภาคีเครือข่ายภายในและภายนอกที่หลากหลายเพื่อความเข้มแข็งของเครือข่ายที่ยั่งยืน

2.3 ใช้กลไกการสื่อสารและสารสนเทศที่ทันสมัย เผยแพร่นวัตกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาครู และผู้เรียนให้มีศักยภาพสูงขึ้น ผ่านเครือข่ายสารสนเทศของภาครัฐและเอกชน หรือดำเนินการโดยหน่วยงานระดับชาติที่เป็นส่วนกลาง ผลิตสื่อ นวัตกรรมในรูปแบบต่าง ๆ เช่น E-TV/Teacher Channel/Website เป็นต้น เพื่อให้บุคลากรทางการศึกษาทั่วประเทศได้รับข่าวสาร ข้อมูล นวัตกรรมต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ เป็นเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านสื่อที่สามารถเข้าถึงง่าย โดยมาตรการสนับสนุนควรมีทั้งงบประมาณ บุคลากร ผู้เชี่ยวชาญ เงินทุน การให้ค่าตอบแทน หรือผลประโยชน์ที่จูงใจ การลดภาษีสำหรับภาคเอกชนที่มาร่วมดำเนินการ การให้เกียรติยกย่อง รางวัลที่เหมาะสมสำหรับการเข้าร่วมดำเนินการ และผู้มีผลงานดีเลิศ หน่วยงานที่ปฏิบัติได้ดี (Best Practice) ซึ่งมาตรการเหล่านี้รัฐต้องให้การสนับสนุนอย่างจริงจัง

2.4 สถาบันผลิตครู หรือมหาวิทยาลัยในภูมิภาค ควรปรับเปลี่ยนปรัชญา แนวคิดใหม่ มุ่งเน้นการเป็นต้นแบบของการผลิตและการพัฒนาครู โดยใช้เครือข่ายทางวิชาการและวิชาชีพ จัดการเรียนรู้และพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงระหว่างทฤษฎีและการปฏิบัติให้ชัดเจน แสวงหาและพัฒนา นวัตกรรมเพื่อส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนอย่างจริงจัง กลยุทธ์สำคัญจะต้องสอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษารอบที่ 2 นับตั้งแต่ การกำหนดคุณลักษณะของบัณฑิตที่อยู่บนมาตรฐานวิชาชีพ และสมรรถนะวิชาชีพ การพัฒนาหลักสูตรและบริหารหลักสูตรตามเกณฑ์มาตรฐาน TQF การสร้างเครือข่ายสนับสนุนการผลิตและบริการวิชาการที่หลากหลาย เช่น เครือข่ายสารสนเทศ เครือข่ายการวิจัย เครือข่ายวิชาชีพแต่ละสาขาวิชา เครือข่ายผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นต้น นอกจากนั้นจะต้องเน้นระดมทรัพยากรภายในและภายนอกทั้งภาครัฐ เอกชน และ

ประชาชน เข้ามาร่วมบริหารจัดการศึกษาอย่างเป็นทางการ หรือรูปแบบ “Project - based” เฉพาะเรื่อง เฉพาะโครงการ เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนที่มีพลังมากขึ้นในการปฏิบัติ

2.5 รูปแบบการบริการวิชาการของมหาวิทยาลัย ควรเป็นการพัฒนามาตรฐานวิชาชีพ และสมรรถนะวิชาชีพครูเป็นสำคัญ เช่น สมรรถนะด้านการศึกษา วิจัย การค้นคว้าได้ด้วยตนเอง ริเริ่มและสร้างผลงานได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง การเป็นที่พึ่งและเชี่ยวชาญในวิชาชีพ การเป็นต้นแบบของการจัดการเรียนรู้ที่เป็นเลิศ เป็นต้น โดยรูปแบบการบริการวิชาการควรมีลักษณะเป็นชุดโครงการที่มีความต่อเนื่อง และครบวงจร หรือเป็น Modules ที่เน้นการสร้างคุณลักษณะหรือทักษะต่าง ๆ ตามสมรรถนะวิชาชีพอย่างชัดเจน

บทที่ 5

บทสรุป

รายงานการสังเคราะห์ครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 5 ประการ ดังนี้ 1) เพื่อสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ของครู และบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน 2) เพื่อสังเคราะห์บทบาทและความร่วมมือของสถาบันผลิตครู โรงเรียนเครือข่าย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน 3) เพื่อสังเคราะห์ผลการดำเนินงานตามรูปแบบการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ของครู และบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน 4) เพื่อศึกษานวัตกรรมและระบบบริหารเครือข่ายที่เป็นแบบอย่างที่ดี ที่เกิดจากการดำเนินงานเครือข่าย และ 5) เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับการส่งเสริมเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน การวิจัยครั้งนี้ เป็นการสังเคราะห์งานวิจัยโครงการวิจัยและพัฒนาการส่งเสริมนวัตกรรมเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ของสถาบันผลิตครู จำนวน 11 สถาบัน ได้แก่ 1) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร 3) คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร 4) คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี 5) คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา 6) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 7) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา 8) คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง 9) คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา 10) คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช และ 11) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ทั้งระยะ 1 และ ระยะ 2 จำนวน 22 เล่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสังเคราะห์งานวิจัย เป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้นเพื่อใช้บันทึกลักษณะรายละเอียดของงานวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนที่เป็นข้อมูลเชิงปริมาณ ได้ดำเนินการหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลที่เป็นเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ได้ผลสรุปพร้อมอภิปรายผลที่พบได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

1. ผลการสังเคราะห์รูปแบบพัฒนาวัตกรรมการเรียนรู้ออนไลน์ของครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

จากการวิเคราะห์สังเคราะห์งานรูปแบบการพัฒนาวัตกรรมการเรียนรู้ออนไลน์ของครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน สามารถสรุปและอภิปรายได้ดังนี้

1.1 การพัฒนาเริ่มจากการวิเคราะห์บริบท ปัจจัย หรือเงื่อนไขที่เกี่ยวข้อง มีการวิเคราะห์ปัญหา ความต้องการ และสภาพของวัฒนธรรมการปฏิบัติงานของแต่ละพื้นที่ที่จะช่วยให้เกิดความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับบริบทที่เป็นจริง ซึ่งจะช่วยให้เกิดความร่วมมือที่สมาชิกในเครือข่าย รู้สึกสบายใจและสนใจให้เกิดผลในทางปฏิบัติมากยิ่งขึ้น เช่นเดียวกับที่ อรุณศรี จิตต์แจ้ง (2552) ที่กล่าวว่า มหาวิทยาลัยควรมีบทบาทในการเป็นผู้บริหารเครือข่ายหรือแกนหลักทางวิชาการดำเนินการวิจัยพัฒนาผู้เชี่ยวชาญ พัฒนาวิชาการ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารความรู้อย่างเป็นระบบ โดยองค์กรทางการศึกษาระดับท้องถิ่นมีบทบาทสนับสนุนเครือข่าย บริบทต่างๆ มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาและคงอยู่ของเครือข่ายการเรียนรู้ออนไลน์อย่างมาก อย่างไรก็ตามการพัฒนาจะสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นถ้ามีการวิเคราะห์บริบทในแนวกว้าง เช่น ปัญหาในระดับสังคมโลก สภาพความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และนโยบายของรัฐประกอบการพิจารณา

1.2 รูปแบบการพัฒนาวัตกรรมการเรียนรู้ออนไลน์ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ด้านแนวคิด หลักการ วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์มีจุดร่วมตรงกันคือ การสร้างความร่วมมือกันอย่างจริงจังสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ องค์กรแห่งการเรียนรู้ และบุคคลแห่งการเรียนรู้ นั้น เป็นไปตามหลักการแนวคิดของการสร้างเครือข่ายตามที่ ธนา ประมุขกุล (2547) ที่กล่าวว่า เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ถือเป็นจุดร่วมสำคัญของการเป็นเครือข่าย ดังนั้นความชัดเจนของเป้าหมายจึงมีความสำคัญต่อการเข้าร่วมและคงอยู่ของสมาชิกที่มากขึ้นหลากหลาย เพราะสมาชิกต้องการคำตอบว่าเข้าร่วมเพื่ออะไร และเครือข่ายสามารถตอบสนองความต้องการหรือภารกิจของตนเอง/องค์กรหรือไม่

รูปแบบเครือข่ายการวิจัยของ 11 สถาบันเสนอโครงสร้างที่ชัดเจนมีสถาบันผลิตครูเป็นเครือข่ายหลักแต่ยังขาดเครือข่ายที่เชื่อมโยงสถาบันผลิตครูเข้าด้วยกันที่ทำหน้าที่แสวงหาแหล่งทุน ประสานงาน ติดตามผล จัดทำ และดูแลเว็บไซต์ ลงข่าวสารประชาสัมพันธ์ ข้อมูลตลอดจนองค์ความรู้ที่ได้จากการดำเนินงานของเครือข่าย ทั้งนี้อาจจัดนำเสนอในรูปแบบของวารสารออนไลน์

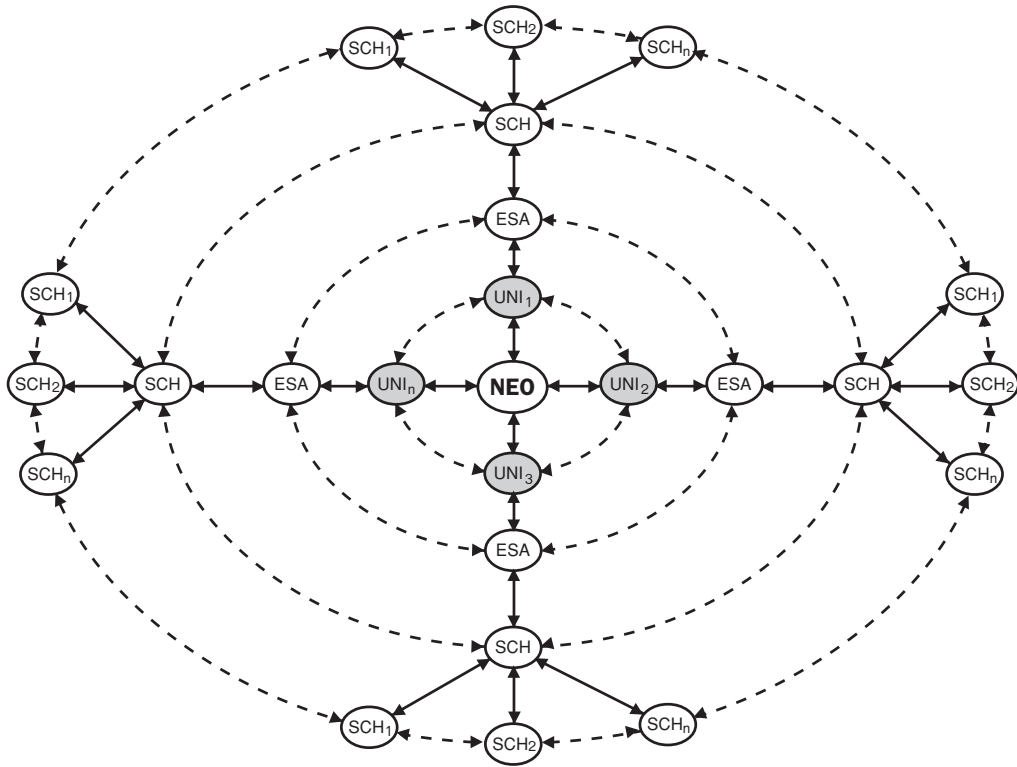
ส่วนกลยุทธ์ในการพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ออนไลน์ที่พบว่า จะต้องมีความชัดเจนและอาจใช้แนวคิด ทฤษฎี รูปแบบการจัดการที่สามารถเพิ่มประสิทธิภาพของการดำเนินงานออนไลน์เป็นเครื่องมือด้วยนั้น สอดคล้องกับที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2547) สรุปแนวทางการสร้างเรียนรู้ออนไลน์ว่า ควรมียุทธศาสตร์การรณรงค์ในรูปแบบต่างๆ เช่น การสร้างความตระหนักให้ความสำคัญ สร้างผลงาน สร้างความรู้สึกรักเป็นเจ้าของ จูงใจและเสริมด้วยยุทธศาสตร์ การประชาสัมพันธ์ และกิจกรรมดำเนินงานต่างๆ อย่างต่อเนื่องและหลากหลาย

ในการดำเนินงานที่พบว่ามีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิกเครือข่าย ถ้าการสื่อสารเพิ่มช่องทางมากขึ้นทั้งทางเว็บไซต์และ Social network จะทำให้การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นมีความสะดวกรวดเร็วมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้การเปิดโอกาสให้นักเรียนนำเสนอผลงานและการเพิ่มการให้แรงเสริมทางบวก เช่น การประกาศเกียรติคุณ และให้รางวัลประจำปี เป็นต้น

เมื่อพิจารณาจุดแข็งประการหนึ่งของการดำเนินงานเรียนรู้ออนไลน์ของ 11 สถาบันคือ การใช้วัตกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายสอดคล้องกับวิธีการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตามการยังมีพื้นที่ของการพัฒนาได้อีกโดยการใช้ประโยชน์เทคโนโลยีสารสนเทศในการเรียนการสอนให้เพิ่มมากขึ้น

สำหรับโครงสร้างของรูปแบบเรียนรู้ออนไลน์ และการกำหนดบทบาทภารกิจในการสังเคราะห์งานวิจัยครั้งนี้พบว่า จะต้องมีความยืดหยุ่นและเน้นความสอดคล้องกับบริบทและวัฒนธรรม การปฏิบัติของแต่ละหน่วยงานของสมาชิกในเครือข่าย ซึ่งมี 2 ลักษณะคือ เครือข่ายกลางและสถานศึกษา หรือเครือข่ายกลางและมีเครือข่ายรองก่อนถึงเครือข่ายสถานศึกษานั้นก็เป็นไปตามประเภทและรูปแบบเรียนรู้ออนไลน์ของ นฤมล นิราทร (2543) ที่แบ่งลักษณะเป็น 2 ลักษณะคือ เครือข่ายตามแนวตั้ง ที่เป็นช่วงชั้นบังคับบัญชาระหว่างองค์กรภายในเครือข่ายไม่เท่ากันตามลำดับบังคับบัญชา ส่วนเครือข่ายตามแนวนอน เป็นความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรในเครือข่ายระดับเดียวกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีการติดต่อภายในระหว่างบุคคลหรือองค์กร ซึ่งในการจัดโครงสร้างระดับสถานศึกษา สามารถดำเนินการได้ตามความสะดวกและวัฒนธรรมการทำงานที่มีอยู่ได้คืออยู่แล้ว ในขณะที่ระดับอุดมศึกษาเองก็มีสายบังคับบัญชาที่ชัดเจนและสามารถประสานงาน สั่งการ ตัดสินใจได้ตามระบบงานของแต่ละแห่งแล้วเช่นเดียวกัน โครงสร้างทั้ง 2 ลักษณะจึงสามารถนำมาใช้บูรณาการกันได้เพื่อประสิทธิภาพการดำเนินงานรูปแบบเรียนรู้ออนไลน์

เมื่อพิจารณาทั้งจุดแข็งจุดที่พัฒนาเพิ่มเติมได้เพื่อความสมบูรณ์ตามหลักการดังกล่าว การสังเคราะห์ครั้งนี้ สามารถสรุปรูปแบบเรียนรู้ออนไลน์เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งในระดับนโยบายและการปฏิบัติได้ ดังนี้

ภาพ 5.1 รูปแบบเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

- NEO = องค์การการศึกษาระดับชาติ (National Education Organization)
 UNI = มหาวิทยาลัยที่มีสถาบันผลิตครู (University)
 ESA = สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (Educational Service Area Office)
 SCH = โรงเรียนในเครือข่าย (Schools)

หน้าที่ขององค์กรการศึกษาระดับชาติคือกำกับดูแลการดำเนินงานของเครือข่ายในนโยบายหลักได้แก่การพัฒนาคุณภาพการศึกษา แสวงหาทุนสนับสนุน ประสานงาน ติดตามผล และจัดทำและดูแลเว็บไซต์ อับเดทข้อมูล ประชาสัมพันธ์ จัดทำวารสารออนไลน์

หน้าที่ของสถาบันผลิตครู คือ การสนับสนุนการบริการทางวิชาการ เช่น เป็นที่ปรึกษาจัดอบรม จัดประชุมทางวิชาการ จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และมอบรางวัล หรือประกาศเกียรติคุณแก่ผู้มีผลงานดีเด่น และรายงานผลการดำเนินงานต่อองค์กรการศึกษาระดับชาติ

หน้าที่ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา คือ การสนับสนุนครู นักเรียน และบุคลากรในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาการศึกษา

หน้าที่ของสถานศึกษา คือ ดำเนินการพัฒนาการศึกษา และส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ทั้งภายในสถานศึกษา และระหว่างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

หน้าที่ของครูที่เป็นสมาชิกเครือข่าย คือ พัฒนาคุณภาพผู้เรียน สร้างและพัฒนา นวัตกรรม วิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน แลกเปลี่ยนเรียนรู้องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย รวมถึงการสร้างและขยายเครือข่ายการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน

1.3 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการพัฒนานวัตกรรมเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

จากการสังเคราะห์ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจากข้อค้นพบนี้ ไม่ว่าจะเป็ด้าน การวางแผน การจัดองค์กร การนำองค์กร และการควบคุมได้นำเสนอ เป็น 3 ส่วนสำคัญคือ ระดับนโยบาย ระดับการประสานงาน และระดับการปฏิบัติ โดยเน้นให้มีหน่วยงานเจ้าภาพที่ชัดเจน ระดับน้อยคือ กระทรวงหรือหน่วยงานที่ทำหน้าที่เชิงประสานงานให้เกิดนโยบาย ควรร่วมกันจัดทำแผนพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ชัดเจน เป็นวาระแห่งชาติ มีองค์กรระดับประสานงาน การปฏิบัติที่ชัดเจน จนถึงการเสนอกิจกรรมต่างๆ ในการนำองค์กร การควบคุมคุณภาพ มาตรฐาน การปฏิบัติงานนั้น จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า เครือข่ายที่ประสบความสำเร็จจะมีหน่วยงานที่เป็นเจ้าภาพชัดเจนในระดับสูง เช่น ในประเทศสหราชอาณาจักร มีชุมชนเครือข่ายการเรียนรู้ (Networked Learning Communities หรือ) “MLC” ซึ่งเริ่มต้นโดยองค์กรของรัฐชื่อ National College of School Leadership หรือ “NCSL” ได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐบาลผ่าน Department for Children Schools and Families เป็นการรวมกลุ่มแบบหุ้นส่วนระหว่างเขตการศึกษาท้องถิ่น/สถาบันอุดมศึกษาและชุมชน ในขณะที่ ณรงค์ ฤ ล่ำพูน และคณะ (2546) กล่าวว่า แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาจะต้องเกิดจากการรวมพลังลักษณะเบญจภาคีได้แก่ ภาครัฐ/เอกชน/องค์กรพัฒนาเอกชน/นักวิชาการ/และประชาชน นอกจากนี้ยังมีเครือข่าย การพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ของกระทรวง

ศึกษาศาสตร์ ซึ่งก่อตั้งเมื่อ 19 กันยายน 2549 และ 9 มกราคม 2550 มุ่งประสานการปฏิบัติ และพัฒนาร่วมกันลักษณะพันธมิตระหว่างสถาบันผลิตครูที่เป็นสมาชิกและหน่วยงานใน เครือข่ายแต่ละภาค หน่วยงานเครือข่ายระดับเขตพื้นที่การศึกษา และกรมการศึกษานอกโรงเรียน

2. ผลการสังเคราะห์บทบาทและการร่วมมือกันของสถาบันผลิตครู โรงเรียน ในเครือข่าย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการส่งเสริมเครือข่ายการเรียนรู้ของ ครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

2.1 ผลการสังเคราะห์บทบาทของสถาบันผลิตครูที่เข้าร่วมโครงการ สถานศึกษา และผู้เกี่ยวข้อง ในการสร้างและพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยสรุปและอภิปรายผลได้ ดังนี้

2.1.1 สถาบันผลิตครู ผลการสังเคราะห์ข้อมูล พบว่า มีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

- 1) การประสานงาน ประสานงานด้านต่าง ๆ ทั้งภายในเครือข่าย และภายนอกเครือข่าย
- 2) การวางแผนและพัฒนา วางแผนในการดำเนินงาน วางแผนในการจัดกิจกรรม วางแผนในการพัฒนา
- 3) ดำเนินการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากร การให้ความรู้ การไปศึกษาดูงาน การแสวงหาความรู้ ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน
- 4) การนิเทศ ติดตาม ให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือทางวิชาการ กระตุ้นให้กำลังใจในการทำงานทางด้านวิชาการ การติดตามและประเมินผลการพัฒนา การนำผลการประเมินมาปรับปรุงงานต่อไป
- 5) จัดระบบ สารสนเทศ ได้แก่ การจัดทำฐานข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเครือข่าย
- 6) วิจัยและพัฒนา ได้แก่ การวิจัยและพัฒนานวัตกรรม กิจกรรม เทคนิควิธีการใหม่ๆ ที่มีประสิทธิภาพ ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเป็นฐานการวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน
- 7) เป็นแหล่งผู้เชี่ยวชาญที่ให้การสนับสนุนในด้านวิชาการ

สถาบันผลิตครูในฐานะเป็นเครือข่ายหลัก เป็นผู้จัดตั้งเครือข่าย เพื่อให้การดำเนินงานของเครือข่ายเป็นไปด้วยดี จึงควรมีบทบาทหน้าที่ในการประสานงานกับฝ่าย ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นสถานศึกษา ครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้อง การวางแผน ในการดำเนินงาน วางแผนในการการจัดกิจกรรมว่าจะจัดกิจกรรมอะไร จัดเมื่อไร ที่ไหน และ วางแผนในการการพัฒนาว่าจะพัฒนาใคร ในเรื่องใด พัฒนาอย่างไร รวมทั้งดำเนินการจัด กิจกรรมต่างๆ เพื่อพัฒนาครูในฐานะที่เป็นผู้ขับเคลื่อนในการพัฒนาผู้เรียนอาจจะโดยการฝึกอบรม การให้ความรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในเรื่องเกี่ยวกับการใช้นวัตกรรม กิจกรรม เทคนิควิธีการ พัฒนาคุณภาพผู้เรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวิจัยและการประเมินผล เพื่อให้ สมาชิกครูได้นำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน เมื่อสมาชิกครูได้ใช้นวัตกรรมขับเคลื่อน ในการพัฒนาผู้เรียนไประยะหนึ่งแล้ว สถาบันผลิตครูในฐานะที่มีผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญ และเป็นแหล่ง

วิชาการ ควรได้ออกนิเทศ ติดตาม ให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือ กระตุ้นให้กำลังใจ และ ประเมินผลการดำเนินงานของสมาชิกครูในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน นอกจากนี้สถาบันผลิตครู ในฐานะที่เป็นเครือข่ายหลักควรมีหน้าที่ในการจัดทำระบบสารสนเทศ เกี่ยวกับ ประวัติ ความ เชี่ยวชาญ และผลงานของสมาชิก รวมทั้งการเผยแพร่ผลงานของเครือข่าย เพื่อให้การทำงานของ เครือข่ายมีระบบ สามารถนำข้อมูลออกมาใช้ได้สะดวก รวดเร็ว งานวิจัยและพัฒนาที่เป็น งานที่สำคัญอีกงานหนึ่งที่สถาบันผลิตครู ในฐานะที่มีแหล่งผู้เชี่ยวชาญ ควรจะทำ เพื่อพัฒนา นวัตกรรม กิจกรรม เทคนิควิธีการใหม่ๆ ที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ซึ่ง สอดคล้องกับผลการศึกษาของ อรุณศรี จิตต์แจ้ง (2552) ที่ว่า มหาวิทยาลัยมีบทบาทในการ เป็นผู้บริหารเครือข่ายหรือแกนหลักทางวิชาการ ดำเนินการวิจัย พัฒนาผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้อง พัฒนาทางวิชาการ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารความรู้อย่างเป็นระบบในรูปแบบของสื่อสิ่งพิมพ์และ บนเครือข่ายระบบคอมพิวเตอร์ จัดการฝึกอบรม ให้คำแนะนำปรึกษา และการเป็นที่เลี้ยง ทางการวิจัย

2.1.2 เครือข่ายสาขา ได้แก่ โรงเรียนและครูที่เข้าร่วมเครือข่าย จากการ สังเคราะห์ข้อมูล พบว่า มีบทบาทหน้าที่ ดังนี้ 1) ค้นหาค้นหาและความต้องการในการพัฒนา คุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษาของตนเอง 2) ร่วมกับเครือข่ายหลัก ศึกษาหา นวัตกรรม กิจกรรม เทคนิควิธีการในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน 3) พัฒนาตนเองให้มีความรู้ ความสามารถในการ ใช้ นวัตกรรม กิจกรรม เทคนิควิธีการ ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน 4) ดำเนินการใช้นวัตกรรม กิจกรรม เทคนิควิธีการในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน 5) ดำเนินการวัดและประเมินผลการใช้ นวัตกรรม กิจกรรม เทคนิควิธีการ ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และนำผลการประเมินมา ปรับปรุงงานต่อไป 6) วิจัยและพัฒนา ได้แก่ การทำวิจัยในชั้นเรียน การพัฒนานวัตกรรม สื่อ กิจกรรม เทคนิควิธีการใหม่ ๆ ที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน 7) งานสารบัญ/ ธุรการ ได้แก่ หนังสือเข้า-ออก การรับส่งหนังสือ 8) ประสานงานและสมาชิกสัมพันธ์ 9) การเงิน/ งบประมาณ และ 10) จัดระบบสารสนเทศ

โรงเรียนและครูที่เข้าร่วมเครือข่าย ซึ่งอยู่ใกล้ชิดกับผู้เรียน และเป็นหน้าที่ ที่จะต้องพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอยู่แล้ว จึงควรมีบทบาทหน้าที่ในการค้นหาค้นหาและความ ต้องการในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษาของตนเอง ว่าควรพัฒนานักเรียนในชั้นใด ในด้านใด ในเรื่องใด และทำหน้าที่ร่วมกับเครือข่ายหลัก สถาบันการศึกษาที่ผลิตครูในฐานะที่มี ผู้เชี่ยวชาญ ศึกษาหา นวัตกรรม กิจกรรม เทคนิควิธีการในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และครูจะ ต้องพัฒนาตนเองให้มีความรู้ ความสามารถในการใช้นวัตกรรม กิจกรรม เทคนิควิธีการ ในการ พัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยการเข้ารับการฝึกอบรม การศึกษาดูงาน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อ ให้ตนเองมีความรู้ความสามารถในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน แล้วจึงลงมือดำเนินการ

พัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยใช้นวัตกรรม กิจกรรม เทคนิควิธีการในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนที่ได้รับการฝึกอบรม เรียนรู้มา นอกจากนี้ ยังควรมีหน้าที่ในการวัดและประเมินผลการพัฒนาผู้เรียนจากการใช้นวัตกรรม กิจกรรม เทคนิควิธีการในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และนำผลการประเมินมาปรับปรุงงานต่อไป รวมทั้ง การทำวิจัยในชั้นเรียน การพัฒนานวัตกรรม สื่อ กิจกรรม เทคนิควิธีการใหม่ๆ ที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน รวมทั้งการประสานงาน การเงิน/งบประมาณ การจัดหารายได้ ระดมทรัพยากร มาใช้ในเครือข่าย จัดระบบสารสนเทศ ข้อมูลผลงานและเผยแพร่ผลงานของสมาชิก เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืนของเครือข่าย

2.1.3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต้นสังกัดและผู้ที่เกี่ยวข้อง จากการสังเคราะห์ข้อมูล พบว่า มีบทบาทหน้าที่ในการขับเคลื่อนเครือข่าย ดังนี้ 1) ให้การสนับสนุนและอำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ 2) ทำหน้าที่ประสานงาน ระหว่างเครือข่ายหลัก สมาชิกภายในเครือข่าย นอกเครือข่าย 3) ร่วมวางแผน วิจัย ค้นหาวัตกรรมการเรียนรู้ออนไลน์ กิจกรรม เทคนิควิธีการในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน 4) ร่วมจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น การฝึกอบรม เป็นวิทยากรให้ความรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ 5) ร่วมการนิเทศติดตามและประเมินผลของเครือข่าย 6) งานสารบัญ/ธุรการ ได้แก่ หนังสือเข้า ออก การรับส่งหนังสือ 7) จัดระบบสารสนเทศ และ 8) การเงิน/งบประมาณ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต้นสังกัดและผู้ที่เกี่ยวข้อง ในฐานะผู้บังคับบัญชาชั้นต้นของครูผู้ขับเคลื่อนในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ควรมีบทบาทหน้าที่ในการขับเคลื่อนเครือข่าย โดยให้การสนับสนุนและอำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ เช่น งบประมาณ บุคลากร อาคารสถานที่ ทำหน้าที่ประสานงาน ระหว่างเครือข่ายหลัก ครู และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และจัดสมาชิกสัมพันธ์ จัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ร่วมกับเครือข่ายหลัก คือ สถาบันผลิตครู ในการวางแผน วิจัย ค้นหาวัตกรรมการเรียนรู้ออนไลน์ กิจกรรม เทคนิควิธีการ ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ร่วมจัดกิจกรรมต่างๆ ในการพัฒนาครู และพัฒนาคุณภาพผู้เรียน เช่น การฝึกอบรม เป็นวิทยากรให้ความรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ต่างๆ ร่วมในการนิเทศติดตามและประเมินผลของเครือข่าย ได้แก่ การให้คำปรึกษา แนะนำ กระตุ้นให้กำลังใจในการทำงาน และนำผลการประเมินมาปรับปรุงงานการพัฒนาผู้เรียนต่อไป

2.1.4 บริบทและปัจจัย ที่มีผลต่อการสร้างและพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน จากการสังเคราะห์ข้อมูล พบว่า บริบทและปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างและพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน มีดังนี้ 1) ด้านที่ตั้งและภูมิประเทศของเครือข่าย 2) นโยบายทางการศึกษาของรัฐ 3) ปัญหาทางการเมืองและการปกครอง 4) ความเชื่อ ศาสนา ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชน 5) ภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร 6) วัตถุประสงค์ของเครือข่ายฯ 7) ผลประโยชน์ที่สมาชิกจะได้รับจากเครือข่ายฯ 8) ทรัพยากรต่างๆ ที่จะนำมา

ใช้ในการขับเคลื่อนเครือข่ายฯ 9) สมาชิกของเครือข่ายฯ 10) การบริหารจัดการเครือข่าย
11) การสร้างผู้นำรุ่นใหม่ และ 12) กิจกรรมของเครือข่ายฯ

ด้านบริบท เมื่อพิจารณาด้านที่ตั้งและภูมิประเทศของเครือข่าย ลักษณะภูมิประเทศที่เป็นภูเขา พื้นที่สูง และป่าไม้ มีปัญหาเกี่ยวกับการคมนาคม การติดต่อสื่อสาร ยากลำบาก ซึ่งในบางพื้นที่โทรศัพท์และไฟฟ้า ยังเข้าไม่ถึง เป็นต้น ซึ่งจะเป็นปัญหาอุปสรรคในการสร้างและพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน เมื่อพิจารณาในเรื่องนโยบายทางการศึกษาของรัฐ ถ้าในภาครัฐมีการเปลี่ยนแปลงนโยบายบ่อย ก็จะมีปัญหาในการสร้างและพัฒนาเครือข่าย การเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน ในเรื่องความต่อเนื่องในการพัฒนา และการได้รับงบประมาณมาสนับสนุน ขณะเดียวกันปัญหาทางการเมืองและการปกครอง ในพื้นที่ชายแดนสามจังหวัดภาคใต้ ได้แก่ ยะลา ปัตตานี และนราธิวาส ยังมีปัญหาความปลอดภัยของสมาชิกของเครือข่าย ในการดำเนินการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของเครือข่ายเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน นอกจากนี้ ความเชื่อ ศาสนา ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชน มีส่วนทำให้ชุมชนในพื้นที่ให้การสนับสนุนในการสร้างและพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ของผู้เรียน ปัจจัยที่สำคัญที่มีผลต่อการสร้างและพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้อีกประการหนึ่ง คือ ภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร ในพื้นที่บางแห่ง เช่น ชาวเขา หรือในภาคใต้ มีพื้นที่บางแห่งยังมีปัญหาในเรื่องของการใช้ภาษาไทยในการติดต่อสื่อสาร สร้างความเข้าใจกันในการสร้างและพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และเมื่อพิจารณาปัจจัยอื่น ๆ เช่น วัตถุประสงค์ของเครือข่ายฯ ถ้ามีความสอดคล้องกับความต้องการของสมาชิกยิ่งมากเท่าไร โอกาสที่จะสร้างและพัฒนาเครือข่ายให้ประสบความสำเร็จและยั่งยืนก็ยิ่งมีมากเท่านั้น ผลประโยชน์ที่สมาชิกจะได้รับจากเครือข่ายฯ ถ้าสมาชิกได้รับผลประโยชน์จากเครือข่ายมาก โอกาสที่สร้างและพัฒนาเครือข่ายให้ประสบความสำเร็จและยั่งยืนก็มาก เช่นกัน ทรัพยากรต่าง ๆ ที่จะนำมาใช้ในการขับเคลื่อนเครือข่ายฯ ได้แก่ งบประมาณ ต้องมีแหล่งงบประมาณ ให้งบประมาณมาขับเคลื่อนดำเนินงานเครือข่ายอย่างเพียงพอ และต่อเนื่อง มีแหล่งความรู้ มีผู้เชี่ยวชาญที่จะมาขับเคลื่อนเครือข่ายได้อย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง สมาชิกของเครือข่าย ฯ ต้องเต็มใจเข้าร่วมเครือข่าย มีทัศนคติที่ดีต่อเครือข่าย มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนเครือข่าย และเห็นประโยชน์ของเครือข่าย การบริหารจัดการที่ดี มีระเบียบ ข้อตกลงที่ชัดเจน มีการติดต่อสื่อสารอย่างทั่วถึง ช่วยเหลือสมาชิกที่มีปัญหา มีการนิเทศติดตาม ประเมินผล กระตุ้นการดำเนินงาน มีการปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีกิจกรรมของเครือข่ายฯ ที่ต่อเนื่อง และเป็นประโยชน์ต่อสมาชิกในเครือข่าย ฯ และไม่ยากเกินไปที่สมาชิกจะดำเนินการได้ มีการสร้างผู้นำรุ่นใหม่ มีการสร้างและพัฒนาผู้นำรุ่นใหม่ให้การดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

2.2 ผลการสังเคราะห์การดำเนินงานร่วมกันในลักษณะเครือข่าย ระหว่างสถาบันผลิตครู สถานศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้องในการใช้นวัตกรรมหรือกิจกรรมในการขับเคลื่อนเครือข่ายฯ ก่อให้เกิดประสิทธิภาพการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และมีปัจจัยเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จ และมีความยั่งยืน สรุปและอภิปรายผล ได้ดังนี้

2.2.1 คุณภาพผู้เรียนที่พัฒนา จากการสังเคราะห์งานวิจัย พบว่า มีดังนี้

1) ด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความมีวินัย ใฝ่รู้ใฝ่เรียน ความซื่อสัตย์ ความมุ่งมั่นในการทำงาน ความอดทน ความเชื่อมั่นในตนเอง 2) ด้านทักษะส่วนบุคคลและสังคม ได้แก่ การทำงานร่วมกับผู้อื่น การสื่อสารแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การวางแผนในการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย การยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี และการกล้าแสดงออก นิสัยรักการเรียนรู้ เจตคติที่ดีต่อการเรียน 3) ด้านทักษะการคิด ได้แก่ ความรู้ความจำ ความคิดสร้างสรรค์ การคิดวิเคราะห์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การสังเคราะห์ การเชื่อมโยง การเปรียบเทียบ และการลำดับความสำคัญ ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ 4) ทักษะการอ่าน การเขียน การเล่าเรื่อง การคัดลายมือ การแต่งคำประพันธ์ 5) ทักษะการวาดภาพระบายสี 6) ทักษะชีวิตในในคุณลักษณะ 8 ประการตามหลักสูตรแกนกลาง 2551 ได้แก่ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ความซื่อสัตย์ ความมีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างเพียงพอ มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย และมีจิตสาธารณะ

คุณภาพผู้เรียนที่พัฒนาส่วนมากเน้นในเรื่องของคุณลักษณะส่วนบุคคล เพื่อพัฒนาผู้เรียน มีดังนี้ อยู่อย่างเพียงพอ มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) ที่เน้นความสามารถทางสมอง ประกอบด้วย ด้านทักษะการคิด ได้แก่ ความรู้ความจำ ความคิดสร้างสรรค์ การคิดวิเคราะห์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การสังเคราะห์ การเชื่อมโยง การเปรียบเทียบ และการลำดับความสำคัญ ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ด้านจิตพิสัย (Affective Domain) ซึ่งเน้นทางด้านจิตใจ ประกอบด้วย คุณลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความมีวินัย ใฝ่รู้ใฝ่เรียน ความซื่อสัตย์ ความมุ่งมั่นในการทำงาน ความอดทน ความเชื่อมั่นในตนเอง รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ อยู่อย่างเพียงพอ รักความเป็นไทย และมีจิตสาธารณะ และด้านทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) ซึ่งเน้นทางด้านปฏิบัติจริง ประกอบด้วย ทักษะส่วนบุคคลและสังคม ได้แก่ การทำงานร่วมกับผู้อื่น การสื่อสารแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การวางแผนในการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย การยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี และความกล้าแสดงออก นิสัยรักการเรียนรู้ ทักษะการอ่าน การเขียน การเล่าเรื่อง การคัดลายมือ การแต่งคำประพันธ์ ทักษะการวาดภาพระบายสี คุณภาพผู้เรียนที่เน้นเหล่านี้ล้วนแล้วเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับตัวนักเรียนทั้งสิ้น

2.2.2 ขั้นตอนในการดำเนินการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน สรุปผลการสังเคราะห์จากการวิจัยและอภิปรายผลได้ ดังนี้

1) คัดเลือกคุณภาพผู้เรียนที่จะพัฒนา พบว่า สถานศึกษาและครูในสถานศึกษาเป็นผู้ดำเนินการคัดเลือก ทั้งนี้เพราะสถานศึกษาและครูเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับนักเรียน เป็นผู้รู้หรือสามารถสำรวจปัญหาและความต้องการในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในด้านใด และในเรื่องใด ได้สะดวก

2) แสวงหานวัตกรรม เทคนิควิธีการในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน พบว่า สถาบันผลิตครู และศึกษานิเทศก์ เป็นผู้ดำเนินการ ทั้งนี้เป็นเพราะสถาบันผลิตครู เป็นแหล่งรวมผู้เชี่ยวชาญทางด้านจัดการเรียนการสอน สื่อ การวัดและประเมินผล รวมทั้งงานวิจัย การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และศึกษานิเทศก์ เป็นผู้มีความสามารถในการสอน เป็นผู้นิเทศ ให้คำปรึกษา แนะนำครู เป็นประจำอยู่แล้ว จึงควรมีบทบาทหน้าที่ในการแสวงหานวัตกรรม เทคนิควิธีการในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน รวมทั้งครูผู้สอนควรมีส่วนร่วมในการแสวงหาด้วย เพราะเป็นผู้ที่จะนำไปใช้จริงต่อไป

3) จัดฝึกอบรม/ ให้ความรู้ สถาบันผลิตครูและศึกษานิเทศก์ เป็นผู้ดำเนินการจัดฝึกอบรมและให้ความรู้กับครูในการใช้นวัตกรรม เทคนิควิธีการในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

4) จัดทำแผนการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน พบว่า ครูเป็นผู้จัดทำแผนการพัฒนา โดยอยู่ภายใต้การให้คำแนะนำจาก สถาบันผลิตครู และศึกษานิเทศก์ ทั้งนี้เพราะครูเป็นผู้ที่จะต้องนำแผนนี้ไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนจึงควรเป็นผู้จัดทำ ถ้ามีปัญหา อุปสรรคในการทำแผนก็มีสถาบันผลิตครู และศึกษานิเทศก์ เป็นผู้คอยให้คำแนะนำช่วยเหลือ

5) ดำเนินการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามแผนการพัฒนา พบว่า ครูเป็นผู้ดำเนินการใช้แผนการพัฒนาที่จัดทำขึ้นไปพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษาของตนเอง

6) นิเทศติดตาม พบว่า สถาบันผลิตครู และศึกษานิเทศก์ เป็นผู้ดำเนินการ กล่าวคือหลังจากครูได้ดำเนินการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนไปแล้วระยะหนึ่ง อาจจะพบปัญหา อุปสรรคในการใช้แผนในการพัฒนาผู้เรียน สถาบันผลิตครู และศึกษานิเทศก์ จะออกนิเทศ ติดตาม เยี่ยมเยียน ให้คำปรึกษา แนะนำ ให้กำลังใจ กับครูและนักเรียน

7) จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พบว่า สถาบันผลิตครู และศึกษานิเทศก์ เป็นผู้จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ครูผู้สอนเป็นผู้นำเสนอ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันละกัน ทั้งนี้เพราะการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทำให้ครูผู้สอนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้การใช้นวัตกรรม เทคนิควิธีการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ตลอดจนปัญหาอุปสรรคต่างๆ ที่พบ จะได้ร่วมกันหาแนวทางแก้ไขได้

2.2.3 เทคนิควิธีการ /กิจกรรม ที่นำมาใช้ในการขับเคลื่อนเครือข่าย

1) เทคนิควิธีการ/กิจกรรม ที่นำมาใช้พัฒนาคุณภาพครูผู้สอนให้มีความรู้ความสามารถในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน พบว่า มีหลากหลาย ดังนี้ 1) การจัดการฝึกอบรม การให้ความรู้ 2) การจัดการความรู้ 3) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 4) การจัดเวทีคุณภาพเพื่อนำเสนอผลการปฏิบัติที่ดี และดีเลิศ และสังเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้จากเวที 5) การใช้ Blog 6) การใช้ Web-Site 7) การใช้บทเรียน Online 8) การนิเทศแบบกัลยาณมิตร การให้คำแนะนำปรึกษา เป็นต้น การที่จะพัฒนาครูผู้สอนให้มีความรู้ความสามารถในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย ทั้งนี้เพื่อให้เหมาะสมกับ บริบท เนื้อหาสาระ และตัวครูผู้ที่จะพัฒนา

2) เทคนิควิธีการ /กิจกรรม พัฒนาคุณภาพผู้เรียน พบว่า เทคนิควิธีการ/กิจกรรมที่นำมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียนก็มีหลากหลาย ได้แก่ 1) สอดแทรกในกระบวนการเรียนการสอนตามปกติ 2) สอดแทรกในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาครู 3) จัดเป็นกิจกรรมพิเศษ ใช้เวลานอกชั่วโมงเรียน 4) ใช้กระบวนการวิจัยในชั้นเรียนเป็นตัวขับเคลื่อน 5) ใช้เครือข่ายการเรียนรู้เป็นตัวขับเคลื่อน 6) การจัดการเรียนรู้โดยใช้จิตตปัญญา 7) การจัดการเรียนรู้โดยใช้ฐานการเรียนรู้ 8) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 9) การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือกัน 10) การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงาน 11) การจัดการเรียนรู้แบบกลุ่ม 12) การจัดการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติจริง 13) การจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อผสม 14) การจัดการเรียนรู้แบบ 3P 15) การจัดการเรียนรู้โดยแนว ATLAS เป็นต้น การใช้เทคนิควิธีการ/กิจกรรมในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนควรใช้หลาย ๆ วิธี ทั้งนี้ควรเลือกใช้ให้เหมาะสมกับ บริบท เนื้อหา ระดับชั้นเรียนของนักเรียน

3) สื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน พบว่า มีหลากหลาย ได้แก่ 1) ใบความรู้ ใบงาน 2) เอกสารประกอบการเรียน หนังสือเรียน 3) แผนภูมิ บัตรคำ แถบประโยค 4) แบบฝึกทักษะต่าง ๆ 5) บทเพลง บทร้อยกรอง 6) ชุดการเรียนรู้ แผนผังความคิด 7) หนังสือเล่มเล็ก 8) หนังสือนิทานคุณธรรม 9) หนังสือพิมพ์ หัวข้อข่าว 10) ของที่มีอยู่ตามธรรมชาติ เช่น ต้นไม้ ดอกไม้ ไม้กลายเป็นหิน 11) ห้องสมุดโรงเรียน 12) คอมพิวเตอร์ คอมพิวเตอร์ช่วยสอน และเกม 13) Power-Point 14) E-Book 15) VDO เป็นต้น การเลือกใช้สื่อในการจัดการเรียนรู้ควรเลือกใช้ให้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชาและระดับชั้นเรียน และควรใช้สื่อหลายๆ อย่างผสมกัน

4) เครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมินผลการศึกษา พบว่า มีหลากหลาย ได้แก่ 1) แบบทดสอบ 2) แบบสัมภาษณ์ 3) แบบบันทึกผลการเรียนรู้ 4) แบบบันทึกพฤติกรรม การเรียนของนักเรียน 5) แบบทดสอบก่อนเรียนหลังเรียน 6) RUBRIC การประเมิน 7) เกณฑ์

การประเมิน 8) แบบประเมินการพูด การทำงาน เจตนาคิดต่อการร่วมกิจกรรม 9) แบบประเมินการทดลอง 10) แบบประเมินคุณลักษณะ 11) แบบประเมินการทำงานกลุ่ม เป็นต้น การเลือกเครื่องมือในการวัดและประเมินผล ควรใช้วิธีวัดผลหลายวิธี เลือกให้เหมาะสมเนื้อหาวิชา และคุณลักษณะที่จะวัด

5) ระดับชั้นเรียน/เนื้อหาสาระที่พัฒนา พบว่า มีตั้งแต่ชั้นอนุบาล ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 และอาชีวศึกษา ส่วนเนื้อหาสาระที่ใช้ในการพัฒนา มีทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ คือ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศิลปะศึกษา การงานอาชีพและเทคโนโลยี สุขศึกษาและพลศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางพุทธศักราช 2551

6) ปัจจัย บริบท และเงื่อนไข ที่มีอิทธิพลต่อการสร้างและพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ให้เข้มแข็งและยั่งยืน พบว่า ประกอบด้วย องค์ประกอบและเงื่อนไข ดังต่อไปนี้

6.1) ด้านความพร้อมของเครือข่าย พบว่า 1) สมาชิกต้องเข้าใจเป้าหมายของเครือข่าย 2) มีการสร้างการยอมรับในความแตกต่างระหว่างสมาชิกและวัฒนธรรมองค์กร 3) ต้องให้เวลากับการสร้างความพร้อมก่อนการพัฒนาเครือข่าย 4) มีกิจกรรมสร้างความผูกพันและความรับผิดชอบต่อเครือข่าย 5) มีการดึงศักยภาพภูมิปัญญามาใช้ประโยชน์มากที่สุด 6) มีการศึกษา สำรวจข้อมูลในเครือข่ายอย่างต่อเนื่องเพื่อใช้ประโยชน์ในการพัฒนา 7) การจัดสื่อ อุปกรณ์ให้พร้อมต่อการดำเนินงาน 8) มีแกนนำ หรือผู้นำเครือข่ายที่มีคุณภาพ และ 9) การมีวิสัยทัศน์ร่วม เรื่องความพร้อมของเครือข่าย นับเป็นสิ่งสำคัญมาก ถ้าทุกสิ่งทุกอย่างมีความพร้อมก็จะทำให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความราบรื่น

6.2) ด้านกิจกรรมของเครือข่าย พบว่า ประกอบด้วย องค์ประกอบและเงื่อนไข ดังต่อไปนี้ 1) มีกิจกรรมสม่ำเสมอ และมากพอที่จะทำให้สมาชิกทำงานร่วมกันได้อย่างต่อเนื่อง 2) มีการกระตุ้น สื่อสารถึงกันอย่างทั่วถึง 3) มีกิจกรรมสนับสนุนสมาชิกกลุ่มที่ต้องการความช่วยเหลือ 4) มีกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ในเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง 5) มีกิจกรรมพัฒนาสมาชิกในเครือข่าย 6) มีกิจกรรมสืบทอดความเป็นเครือข่าย 7) จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับ กองส่งเสริมและพัฒนาเครือข่าย (2548) ที่กล่าวว่า กิจกรรมที่จัดควรมีความสม่ำเสมอและมากพอให้แต่ละองค์กรทำร่วมกัน องค์กรควรเลือกกิจกรรมที่ง่ายและมีแนวโน้มประสบความสำเร็จ อย่าทำกิจกรรมที่ยากโดยเฉพาะครั้งแรกๆ หากทำไม่สำเร็จอาจจะทำให้เครือข่ายที่เริ่มก่อตัวแตกสลายได้ และยังสอดคล้องกับ รุ่งโรจน์เพชรบูรณิน (2546) ที่กล่าวว่า กิจกรรมเครือข่ายต้องมีกิจกรรมอย่างต่อเนื่องและเน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิก ฉะนั้นกิจกรรมของเครือข่ายจึงเป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้เครือข่ายดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน ถ้ามีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง กิจกรรมนั้นๆ มีความสำคัญต่อครูและนักเรียน ก็จะทำให้ครูและนักเรียนอยากจะทำและเข้าร่วมในกิจกรรมนั้น

6.3) ด้านการบริหารจัดการเครือข่าย พบว่า ประกอบด้วย องค์ประกอบ และเงื่อนไข ดังต่อไปนี้ 1) มีการจัดทำแผนกลยุทธ์ 2) การจัดช่องทางสื่อสารที่ทันสมัยและเป็นปัจจุบัน 3) การสร้างเจตคติที่ดีในการใช้ประโยชน์ร่วมกัน 4) มีกฎเกณฑ์ สัญญา ข้อตกลงร่วมกันอย่างชัดเจน 5) มีการประสานงานที่ยืดหยุ่น 6) มีความร่วมมือกัน ทำงานอย่างต่อเนื่อง 7) ตระหนักถึงความแตกต่างของวัฒนธรรมองค์กร 8) มีความรับผิดชอบในผลงานที่เกิดขึ้น 9) มีการจัดโครงสร้างที่เหมาะสมและชัดเจน 10) มีระบบการติดต่อ สื่อสารที่มีประสิทธิภาพ 11) มีระบบสารสนเทศที่ดี 12) มีการรักษาสัมพันธภาพระหว่างสมาชิกที่ดี 13) มีการกำหนดกลไกสร้างแรงจูงใจ 14) มีทรัพยากรสนับสนุนที่เพียงพอ 15) มีระบบการดูแลช่วยเหลือ แก้ไขปัญหา 16) มีการสร้างผู้นำรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง 17) มีระบบการนิเทศ ติดตาม ประสานงานที่เหมาะสม 18) มีทีมงาน และการสร้างทีมงานที่เข้มแข็ง 19) สมาชิกมีความพึงพอใจต่อเครือข่าย 20) มีศูนย์ประสานงานที่เป็นระบบ 21) มีระบบประกันคุณภาพภายในที่ดี 22) มีการประเมินผล และรายงานผลอย่างต่อเนื่อง ด้านการบริหารจัดการเครือข่าย ก็เป็นตัวแปรสำคัญอีกตัวหนึ่งในการที่จะทำให้เครือข่ายมีความเข้มแข็งและดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน ต้องมีการบริหารจัดการที่ดี มีกฎกติกาต่างๆ ที่ชัดเจน ซึ่งสอดคล้องคำกล่าวของ ประชาสรรณแสนภักดี (2552) ที่ว่าการบริหารจัดการเครือข่ายให้ประสบผลสำเร็จนั้นควรประกอบด้วย การกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกเครือข่ายที่ชัดเจน มีการจัดระบบติดต่อสื่อสารและการจัดระบบสารสนเทศที่ดี

3. การสังเคราะห์ผลการดำเนินงานตามรูปแบบการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนพบผลที่เกิดขึ้น จำแนกเป็น 4 ประเด็นคือ 1) ผลที่เกิดขึ้นด้านผู้เรียน 2) ผลที่เกิดขึ้นด้านครู 3) ผลที่เกิดขึ้นด้านผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้อง และ 4) ผลที่เกิดขึ้นด้านการดำเนินงานทั่วไป

3.1 ผลด้านผู้เรียน ในส่วนของผลด้านผู้เรียนพบว่าการดำเนินงานของเครือข่ายการเรียนรู้ทั้ง 11 ศูนย์ที่กระจายครอบคลุมพื้นที่ทุกภาคของประเทศได้พัฒนาคุณภาพด้านผู้เรียนโดยตัวแปรที่นักเรียนได้รับการพัฒนาจำแนกโดยรวมได้ 5 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มตัวแปรด้านคุณลักษณะ (Characteristics) ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มตัวแปรย่อย 3 กลุ่ม คือ คุณลักษณะส่วนบุคคล (Personal Attributes : PA) ทักษะส่วนบุคคล(Personal and Social Skills : PSS) และทักษะคิด (Thinking Skills) 2) กลุ่มตัวแปรด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Achievement) ครอบคลุมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ 3) กลุ่มตัวแปรด้านทักษะปฏิบัติ (Practical Skills) ประกอบด้วยทักษะปฏิบัติทางการกีฬา/สุขศึกษา และทักษะปฏิบัติทางวิทยาศาสตร์ 4) กลุ่ม

ตัวแปรด้านทักษะการอ่าน/เขียน ภาษาไทย และ 5) กลุ่มตัวแปรอื่นๆ ประกอบด้วยตัวแปรด้านจิตพิสัยและลักษณะทางจิตปัญญา

เมื่อพิจารณาผลที่เกิดขึ้นด้านผู้เรียนดังกล่าวข้างต้นพบว่าจากการดำเนินงานของเครือข่ายการเรียนรู้ของทั้ง 11 ศูนย์ครั้งนี้ ส่งผลให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาครอบคลุมทั้งด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) จิตพิสัย (Affective Domain) และทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการจัดการศึกษาในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 25542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พุทธศักราช 2545 มาตรา 24 ระบุว่า การจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2542) นอกจากนี้ตัวแปรที่ผู้เรียนได้รับการพัฒนาจากการดำเนินการของเครือข่ายการเรียนรู้ครั้งนี้ ยังสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติที่ระบุว่า เป้าหมายของการจัดการศึกษาอยู่ที่การพัฒนาคนไทยทุกคนให้เป็น “คนเก่ง” คนดี และมีความสุข” โดยมีการพัฒนาที่เหมาะสมกับช่วงวัย พัฒนาคนตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ตรงตามความต้องการทั้งในด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้และทักษะคุณธรรมและจิตสำนึกที่พึงประสงค์ และอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2550)

3.2 ผลด้านครู ผลที่เกิดขึ้นในด้านครูจากการดำเนินงานเครือข่ายการเรียนรู้ครั้งนี้ พบผลโดยรวมจัดกลุ่มจำแนกได้ 2 ประเด็นหลักคือ 1) ผลด้านกรวิจัยหรือการสร้างกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และ 2) ผลด้านการสะท้อนคิดของครูในการพัฒนาทักษะทางวิชาชีพครู (Professional Skills Development)

ผลด้านการวิจัยหรือการสร้างกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนพบว่ารูปแบบของผลงานที่ครูจัดทำขึ้นเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนมีทั้งสิ้น 233 รายการ จำแนกได้ 5 รูปแบบคือ 1) วิจัยชั้นเรียน 125 รายการ คิดเป็นร้อยละ 53.64 2) กิจกรรมพัฒนาจิตปัญญา 37 รายการ คิดเป็นร้อยละ 15.89 3) กิจกรรมพัฒนาทักษะคิด 29 รายการ คิดเป็นร้อยละ 12.45 4) กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน 24 รายการ คิดเป็นร้อยละ 10.30 5) โครงการ/โครงการ 10 รายการ คิดเป็นร้อยละ 3.34

จากผลดังกล่าวจะเห็นว่ารูปแบบของผลงานที่ครูใช้ในการพัฒนาผู้เรียนมากกว่าครึ่งคือร้อยละ 53.64 เป็นการวิจัยชั้นเรียนซึ่งเป็นกระบวนการในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนเชิงระบบที่ผ่านกระบวนการวิจัยในชั้นเรียน ทำให้ครูได้เพิ่มพูนทักษะการวิจัยที่ดี ซึ่งเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนความเป็นวิชาชีพของครูได้หากได้มีการติดตามและมีการปฏิบัติ

อย่างต่อเนื่องย่อมส่งผลดีต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในที่สุด เพราะการวิจัยในชั้นเรียนสามารถช่วยครูในการปรับปรุงทั้งการสอนของตนเองและการเรียนรู้ของผู้เรียน ช่วยให้ครูได้เลือกและตัดสินใจเกี่ยวกับแบบการสอน ช่วยให้ครูเข้าใจเกี่ยวกับการสอนของตนได้เป็นอย่างดีนำไปสู่การพัฒนาทักษะการสอนของครูและปรับปรุงการเรียนรู้ของผู้เรียนไปพร้อมกัน (www.teaching English.org, 2011)

เมื่อพิจารณาประเภทของนวัตกรรมที่ใช้ประกอบการวิจัยชั้นเรียนพบว่า ครูในเครือข่ายการเรียนรู้ครั้งนี้ใช้นวัตกรรมประกอบการวิจัยในชั้นเรียนจำแนกได้เป็น 4 ลักษณะ คือ 1) กลยุทธ์การเรียน/กิจกรรม 2) ชุดกิจกรรม/แบบฝึก 3) วิธีการทางจิตวิทยา และ 4) สื่อออนไลน์/สิ่งพิมพ์คิดเป็นร้อยละ 41.60, 40.00, 12.80 และ 5.60 ตามลำดับ กลยุทธ์การเรียนการสอนหรือกิจกรรมที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นกลยุทธ์ที่สอดคล้องกับการยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ เช่น การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) กลวิธีอภิปัญญา (Metacognitive Strategies) ในรูปแบบต่างๆ เช่น การใช้เทคนิคเคดับเบิลยูเอล (KWL) การใช้ผังมโนทัศน์ (Concept Mapping) เป็นต้น วิธีการเหล่านี้มีประสิทธิภาพสูงในการเพิ่มพูนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิด ทักษะปฏิบัติ ปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียน คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน (Johnson and Johnson, 1979; Padak, 1988; Slavin, 1989)

เมื่อพิจารณาเนื้อหาวิชาที่ครูนำมาใช้ในการวิจัยชั้นเรียนพบว่าเนื้อหาวิชาภาษาไทยได้รับการนำมาใช้ในการวิจัยมากที่สุดถึงจำนวน 33 รายการ คิดเป็นร้อยละ 26.40 รองลงไป 3 ลำดับแรกได้แก่ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และการงานเทคโนโลยี คิดเป็นร้อยละ 19.20, 17.60 และ 14.40 ตามลำดับ ส่วนเนื้อหาวิชาอื่นๆ ซึ่งได้แก่ปฐมวัยศึกษา ภาษาอังกฤษ สุขศึกษา/พลศึกษา และสังคมศึกษา มีค่าร้อยละ 7.20, 5.60, 5.60 และ 4.00 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาระดับชั้นที่ได้รับการพัฒนาโดยผ่านกระบวนการวิจัยสูงสุดได้แก่ระดับชั้น ป.4-ป.6 ซึ่งอยู่ในช่วงชั้นที่ 2 มีค่าร้อยละ 28.80 รองลงไป 3 อันดับแรกได้แก่ ป.1-ป.3, ม.1-ม.3 และ ม.4-ม.6 มีค่าร้อยละเป็น 20.80, 18.40 และ 15.20 ตามลำดับ ส่วนระดับชั้นอนุบาลมีค่าร้อยละต่ำสุดคือ 7.20 อย่างไรก็ตามพบว่ามียางานการวิจัยที่ไม่ระบุระดับชั้นจำนวน 12 รายการ คิดเป็นร้อยละ 9.60 กล่าวโดยสรุปจะพบว่าเนื้อหาวิชาที่ได้รับการนำไปใช้ในการวิจัยได้แก่วิชาภาษาไทย เพราะครูผู้เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่สอนวิชาภาษาไทยและเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่เป็นพื้นฐานสำคัญ โดยเฉพาะในช่วงชั้นที่ 1-2 ซึ่งเป็นระดับการศึกษาขั้นประถมศึกษา ซึ่งจากการศึกษาครั้งนี้พบว่า เป็นระดับชั้นที่ได้รับการพัฒนาด้านการวิจัยถึงร้อยละ 49.60

ผลด้านการสะท้อนคิดของครูในการพัฒนาทักษะทางวิชาชีพครูจำแนกได้ 6 ประเด็นหลัก คือ 1) การพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียน 2) การเลือกใช้นวัตกรรมในการพัฒนาผู้เรียน 3) การส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน 4) การใช้เวปบอร์ดส่งเสริมการเรียนรู้ 5) การวิจัย

ชั้นเรยน และ 6) การพัฒนาทักษะคิด ผลการสังเคราะห์ด้านการสะท้อนคิดของครุในการพัฒนาวิชาชีพครุ โดยสรุปรวมทั้ง 6 ประเด็นหลักข้างต้นพบว่าการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนสามารถจัดควบคู่ไปกับการจัดการเรยนการสอนในชั้นเรยนปกติ โดยกำหนดจุดประสงค์ที่เกี่ยวกับคุณลักษณะที่ต้องการพัฒนา กำหนดวิธีการวัดการประเมินให้ชัดเจน แล้วคิดสรรกิจกรรมการเรียนรู้ที่สามารถส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ได้โดยจัดให้แก่ผู้เรยนผ่านการเรยนการสอนในชั้นเรยนปกติอย่างต่อเนื่อง ผู้เรยนจะเกิดการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ได้อย่างดี ขณะเดียวกันการเลือกใช้นวัตกรรมในการพัฒนาผู้เรยน เช่น การเรยนแบบร่วมมือ การเรยนแบบอภิปรายด้วยกิจกรรมต่างๆ เช่น การใช้ผังความคิด กิจกรรมการเรียนรู้แบบ KWL (ขั้นรู้ (Know) ผู้เรยนมีความรู้อะไร ขั้นต้องการเรยน (Want) ผู้เรยนต้องการจะเรยนรู้อะไรเพิ่ม ขั้นเรยนรู้แล้ว (Learned) ผู้เรยนได้เรยนรู้อะไรบ้าง) การใช้การเรยนการสอนโมเดลชิปปา รวมถึงตลอดถึงการใช้ KM Blog ซึ่งล้วนเป็นนวัตกรรมการเรยนการสอนที่สอดคล้องกับการยึดผู้เรยนเป็นสำคัญที่ช่วยส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรยนได้อย่างดี นอกจากนี้ครุที่เป็นสมาชิกเครือข่ายยังได้สะท้อนคิดเกี่ยวกับการใช้กิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่านว่าครุได้เรยนรู้การจัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน สามารถจัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่านและได้เรยนรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับเพื่อนสมาชิกและสามารถนำสิ่งที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านให้ผู้เรยนได้ ผู้เรยนมีเจตคติที่ดีและเพิ่มศักยภาพในการอ่านของผู้เรยนได้ดียิ่งขึ้น

เมื่อพิจารณาบทสะท้อนคิดของครุเกี่ยวกับการวิจัยชั้นเรยนสรุปได้ว่า ครุเห็นว่าการวิจัยชั้นเรยนสามารถพัฒนาคุณภาพผู้เรยนได้ การอบรมเกี่ยวกับการวิจัยชั้นเรยนควรเน้นการปฏิบัติและมีการนิเทศติดตามอย่างต่อเนื่อง การเรยนรู้อ่าน Social Network ช่วยให้ผู้เรยนเรยนรู้แลกเปลี่ยนเกี่ยวกับการวิจัยชั้นเรยนได้อย่างกว้างขวาง ประเด็นสุดท้ายของบทสะท้อนคิดของครุ เป็นการสะท้อนคิดเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะคิดซึ่งหลายศูนย์เครือข่ายได้ดำเนินการในเรื่องนี้และให้แง่คิดว่าการพัฒนาทักษะคิดต้องคำนึงถึงบรรยากาศและสภาพแวดล้อมของการเรยนรู้อ ควรมีการเรยนรู้อแบบกลุ่มแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน ผู้สอนควรเข้าใจบทบาทและหน้าที่ของตนอย่างดีโดยเป็นผู้วางแผนจัดกิจกรรมที่หลากหลาย ให้ผู้เรยนได้ฝึกปฏิบัติกระตุ้นให้แสดงความคิดเห็น นอกจากนี้ต้องอดทนที่จะช่วยเหลือผู้เรยนและให้คำชมเชยผู้เรยน ขณะเดียวกันผู้เรยนต้องมีการเตรียมความพร้อมในด้านความรู้พื้นฐาน สามารถเรยนรู้อร่วมกับผู้อื่นหากผู้เรยนได้รับโอกาสในการพัฒนาทักษะคิดระดับต่างๆ ด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย จะช่วยให้ผู้เรยนเกิดทักษะ การคิดที่พึงประสงค์ได้ดี ซึ่งสอดคล้องกับ Candy.et.al (1994) ที่เห็นว่า ทักษะคิดเป็นทักษะที่จำเป็นในการจัดการศึกษาในยุคปัจจุบัน

3.3 ผลด้านผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้อง

จากการสังเคราะห์ผลการดำเนินงานเครือข่ายด้านผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องในครั้งนี้ ผลสรุปโดยรวมพบว่า เกือบทุกศูนย์เครือข่ายมีผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นสมาชิกเครือข่ายและผู้เกี่ยวข้องซึ่งได้แก่ ผู้บริหารจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่โรงเรียนในเครือข่ายสังกัดอยู่ รวมถึงตลอดถึงศึกษานิเทศก์ ในเขตพื้นที่การศึกษาได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานครั้งนี้ โดยส่วนใหญ่ได้แสดงบทบาทการมีส่วนร่วมในชั้นวางแผน ชั้นดำเนินการ ชั้นนิเทศติดตามผล และชั้นประเมินผลการดำเนินงาน อย่างไรก็ตามควรมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องให้ชัดเจนและเป็นระบบ และดำเนินการอย่างต่อเนื่อง สิ่งที่ต้องเพิ่มเติมในการมีส่วนร่วมคือ การจัดระบบการเสริมแรง (Reward System) จากการปฏิบัติงานร่วมกันซึ่งถือเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญประการหนึ่งของการส่งเสริมการปฏิบัติงานทางการศึกษาที่ดี (Best Practice) ที่ผู้มีส่วนร่วมดำเนินงานครั้งนี้ควรร่วมวางแผนและปฏิบัติงานร่วมกันในการเสริมสร้างระบบการเสริมแรงให้แก่ผู้ปฏิบัติงานในโครงการนี้ อันจะนำไปสู่ความคงอยู่การพัฒนาและการขยายตัวของเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.4 ผลด้านการดำเนินงานทั่วไป

จากการสังเคราะห์ผลการดำเนินการทั่วไป ซึ่งครอบคลุมการดำเนินงานเกี่ยวกับการบริหารจัดการทั่วไปตั้งแต่ก่อนดำเนินการ ระหว่างดำเนินการ และหลังดำเนินการของศูนย์เครือข่ายทั้ง 11 ศูนย์ พบว่าได้มีการประเมินผลในเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถาม จำนวน 6 ศูนย์เครือข่าย ได้แก่ ศูนย์เครือข่ายคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง และคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช โดยมีขอบเขตของค่าเฉลี่ยของผลการประเมินอยู่ระหว่าง 3.99-4.41 ซึ่งอยู่ในระดับพึงพอใจมากทั้ง 6 ศูนย์เครือข่าย นอกจากนี้พบผลการประเมินในเชิงคุณภาพเกี่ยวกับ การดำเนินการทั่วไปของอีก 5 ศูนย์เครือข่าย คือ ศูนย์เครือข่ายคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา และคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ซึ่งผล การประเมินเชิงคุณภาพ พบว่า ผู้เข้าร่วมเครือข่ายการเรียนรู้ครั้งนี้มีความคิดเห็นเชิงบวกโดยเห็นประโยชน์และคุณค่าของการร่วมเครือข่าย ได้รับความรู้และสามารถนำไปปฏิบัติเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนได้ จะเห็นได้จากการประเมินผลการดำเนินงานทั่วไปทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพมีความสอดคล้องกันเชิงบวก คือ มีความพึงพอใจมากและเห็นคุณค่าของการร่วมโครงการเครือข่ายการเรียนรู้ครั้งนี้ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะเป็นการดำเนินงานที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องและมีการติดตามผลและเรียนรู้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างต่อเนื่องตลอดการดำเนินงาน

4. ผลการสังเคราะห์นวัตกรรมและการดำเนินงานเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนที่เป็นแบบอย่างที่ดี

จากข้อค้นพบที่ว่า การพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ของแต่ละสถาบันได้ใช้นวัตกรรมในการดำเนินการที่คล้ายคลึงกันในเรื่องการร่วมมือกันระหว่างสมาชิกเครือข่ายในการคิด สร้าง และใช้เครือข่ายในการดำเนินการให้เหมาะสมกับบริบทของตน แต่ความแตกต่างจะอยู่ที่เทคนิคการมีส่วนร่วม เช่นการใช้ PR, Story Telling, หรือ Balanced Scorecard และหลายเครือข่ายจะเพิ่มการศึกษบริบท และ นวัตกรรมการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของศาสตราจารย์ Chris Dede จากมหาวิทยาลัย George Mason University สหรัฐอเมริกาที่กล่าวว่า การร่วมมือกันอย่างกระฉับกระเฉง (Active Collaboration) ของเหล่านักการศึกษาในการสร้างการเรียนรู้เห็นจริงเกี่ยวกับนวัตกรรมทำให้เกิดพลังในการนำไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพได้มากกว่าการที่เพียงแต่ได้รับข้อมูลว่ามีคนทำสิ่งนั้นเพียงอย่างเดียว การปรับเปลี่ยนจากการซึ่มซับข้อมูลมาสู่การแบ่งปันข้อมูลเรื่อง การปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ทำให้เพิ่มพูนความรวดเร็วและประสิทธิผลของการนำนวัตกรรมไปประยุกต์ใช้ได้เป็นอย่างดี

ในส่วนของการดำเนินการเครือข่าย และการเรียนการสอน แต่ละเครือข่ายจะใช้นวัตกรรมที่แตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับบริบทการเรียนรู้ และ ทรัพยากรร่วมของเครือข่าย เป็นที่น่าสังเกตว่าส่วนใหญ่จะใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ สนับสนุนการดำเนินการ และมีบางเครือข่ายมุ่งพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน

เมื่อพิจารณากรอบแนวคิดการปฏิบัติที่ดี (Good Practice) ของเครือข่ายที่ว่าควรมี การผสมผสานข้อดีของการสื่อสารแบบเครือข่ายกับระเบียบปฏิบัติบางประการในระบบการสื่อสารแบบเดิม เพื่อให้สมาชิกมีเสรีภาพในการแสดงออก และมีความสามารถในการเข้าถึงข้อมูล เพื่อสร้าง ใช้ และแบ่งปันองค์ความรู้ ภายใต้ความสำนึกรับผิดชอบ (Leibold, Probst and Gibbert, 2002) จะเห็นว่า การดำเนินการเครือข่ายการเรียนรู้ของสถาบันการศึกษาไทย จะผสมผสานวิธีการเผยแพร่ความรู้ทั้งแบบเป็นทางการ คือการจัดการอบรม ระบบการให้คำปรึกษา และไม่เป็นทางการ เช่น การประชุมปรึกษาหารือ การเยี่ยมชมโรงเรียน การร่วมงานวิจัย เป็นต้น ซึ่งน่าจะเป็นนวัตกรรมที่มีความเหมาะสมกับบริบท และบทบาทของบุคลากรเครือข่ายได้ดี การดำเนินการดังกล่าวจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมกัน ทั้งจากสถาบันอุดมศึกษา บุคลากรทางการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ครู ผู้ปกครองได้ในที่สุด

นวัตกรรมที่นับว่าเป็นการปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ของโครงการวิจัยนี้ คือ การสร้างแรงจูงใจในรูปแบบต่างๆ ให้เกิดการดำเนินงานเพื่อประสิทธิภาพและประสิทธิผล อย่างกระตือรือร้นเพื่อความยั่งยืน เช่น การสร้างเวทีเพื่อเผยแพร่ผลงานที่ดี การให้รางวัล หรือให้การสนับสนุนด้านการเงิน และเทคโนโลยี เป็นต้น นวัตกรรมอีกด้านที่เห็นชัดเจนอันเป็นผลจาก

การดำเนินงานในโครงการวิจัยนี้คือ วัตกรรมการสอนที่มีความหลากหลาย สร้างความสำเร็จให้กับผู้เรียน และสร้างความภูมิใจให้กับครูและสถานศึกษา ทำให้ครูหลายคนได้รับรางวัลเกี่ยวกับการสอนและการวิจัย

สิ่งที่เครือข่ายน่าจะดำเนินการต่อไปเพื่อให้ประสบความสำเร็จยิ่งขึ้น คือการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้มากขึ้น อาจอยู่ในรูปของการสร้างเวปไซต์ของเครือข่าย และสนับสนุนให้ใช้ ICT และ Social Network เพื่อการเรียนการสอนให้มากขึ้น

จากการวิเคราะห์สังเคราะห์งานวิจัยในโครงการวิจัยและพัฒนาวัตกรรมการเรียนรู้ออนไลน์ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนได้ข้อค้นพบว่ามีการพัฒนาเครือข่ายที่ปฏิบัติได้ดีหลายประการเริ่มจากการวิเคราะห์บริบท ปัจจัย หรือเงื่อนไขที่เกี่ยวข้อง มีการวิเคราะห์ปัญหา ความต้องการ และสภาพของวัฒนธรรมการปฏิบัติงาน ซึ่งส่งผลให้การดำเนินงานของเครือข่ายการเรียนรู้ สามารถสนองตอบและตรงตามความต้องการของโรงเรียนและครูอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ควรมีการขยายผลการดำเนินงานในการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ครอบคลุมทั้งระบบโรงเรียนเพื่อให้ครูทุกคนในโรงเรียนได้เข้าร่วมเครือข่ายเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนได้อย่างทั่วถึง
2. ควรใช้ระบบการจัดการความรู้เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ทางวิชาชีพที่ได้จากการเข้าร่วมเครือข่าย ทั้งภายในโรงเรียนและระหว่างโรงเรียนอย่างเต็มที่นับเป็นการสร้างเสริมบรรยากาศทางวิชาการ ซึ่งนำไปสู่แนวทางการพัฒนาความเป็นวิชาชีพครูและคุณภาพในการจัดการศึกษาในที่สุด
3. ควรพัฒนางานด้านการสื่อสารโดยใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศให้กว้างขวางเพิ่มขึ้น โดยการอบรมและฝึกทักษะภาคปฏิบัติให้แก่ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่เข้าร่วมโครงการในเครือข่ายการเรียนรู้ครั้งนี้เพื่อให้สามารถติดต่อสื่อสารและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันได้อย่างกว้างขวาง สะดวก รวดเร็วและต่อเนื่อง
4. ควรจัดระบบการเสริมแรง (Reward System) เช่น การประกาศเกียรติคุณ หรือให้รางวัลเพื่อเป็นการยกย่องเชิดชูครูที่สร้างสรรค์ผลงานดีเด่นที่เป็นแบบอย่างที่ดีในการพัฒนาคุณภาพ การเรียนการสอนและถือเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่นได้

5. ควรจัดกิจกรรมประชุม สัมมนา เพื่อเสนอผลงานวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนหรือการคิดค้นนวัตกรรมต่างๆ ทางด้านการศึกษาอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปีการศึกษา เพื่อให้ครูในเครือข่ายและผู้เกี่ยวข้องทั่วไปได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาทักษะวิชาชีพครูต่อไป

6. ควรจัดทำหอเกียรติยศ (Hall of Fame) ไว้ที่โรงเรียนหรือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อเป็นศูนย์รวมของผลงานครูที่ถือเป็นแบบอย่างควรค่าแก่การเทิดทูนยกย่องและเผยแพร่ให้เป็นที่ยอมรับแก่ครูและผู้สนใจทั่วไป

7. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ในฐานะหน่วยงานประสานเชิงนโยบาย ควรเป็นผู้ริเริ่มให้เกิดการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างจริงจัง/ ทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ โดยเฉพาะระดับกระทรวงประสานความร่วมมือและรัฐบาล ส่วนระดับปฏิบัติควรเริ่มที่สมาคมบัตริศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ แห่งประเทศไทย เพื่อสานต่อให้เกิดพลังใน การขับเคลื่อนการปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม โดยเน้นการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนในแต่ละพื้นที่

8. การดำเนินกิจกรรมของเครือข่าย ต้องมีการจัดทำแผนกลยุทธ์ร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาวิชาชีพครู เช่น สถาบันผลิตครู/เขตพื้นที่/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น/กทม./กศน. เป็นต้น ระดมทรัพยากรทั้งองค์ความรู้ วัสดุ อุปกรณ์ เทคโนโลยีงบประมาณ และบุคลากร เพื่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างจริงจังตามกลยุทธ์ที่วางไว้ โดยได้รับการสนับสนุนทรัพยากรจากรัฐบาลและหน่วยงานเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง

9. ควรดำเนินการศึกษา วิจัย เพื่อแสวงหารูปแบบการพัฒนาบัณฑิตกรรมเครือข่ายการเรียนรู้อิงครู และบุคลากรทางการศึกษาที่เหมาะสมของแต่ละพื้นที่

10. ควรมีการบูรณาการในการปฏิบัติงานร่วมกับเครือข่ายพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้เกิดความร่วมมือทุกระดับ กระจายไปทั่วประเทศอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง

11. ควรมีกระบวนการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลการดำเนินงาน โดยกำหนดมาตรฐาน ตัวชี้วัดความสำเร็จ เกณฑ์พิจารณาให้ชัดเจน โดยให้นำกระบวนการบริหารความเสี่ยงและระบบประกันคุณภาพมาใช้ในเครือข่ายอย่างจริงจัง

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับการส่งเสริมเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน จำแนกตามรายศูนย์เครือข่ายฯ

ผลการสังเคราะห์ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการพัฒนานวัตกรรมการช่วยการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษา และสถาบันผลิตครูเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

ผลการสังเคราะห์ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการพัฒนานวัตกรรมการช่วยการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาทั้ง 2 ระยะในที่จะใช้อักษรย่อแทนชื่อสถาบันผลิตครูของมหาวิทยาลัยต่างๆ กำกับไว้ในตารางดังนี้

อ.1	หมายถึง	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
อ.2	หมายถึง	มหาวิทยาลัยนเรศวร
อ.3	หมายถึง	มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
อ.4	หมายถึง	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
อ.5	หมายถึง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
อ.6	หมายถึง	มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
อ.7	หมายถึง	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
อ.8	หมายถึง	มหาวิทยาลัยบูรพา
อ.9	หมายถึง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
อ.10	หมายถึง	มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
อ.11	หมายถึง	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

ตาราง 6.16 ผลการสังเคราะห์ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการพัฒนาวัตกรรมการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษา

ข้อเสนอแนะเพื่อการวางแผน (Planning)	ข้อเสนอแนะเพื่อการจัดองค์การ (Organizing)	ข้อเสนอแนะเพื่อการนำองค์การ (Leading)	ข้อเสนอแนะเพื่อการควบคุม (Controlling)
<p>1. ควรกำหนดเป็นนโยบายที่ชัดเจนทั้งหน่วยงานระดับนโยบายสถาบันผลิตครูและต้นสังกัดของสถานศึกษาให้ดำเนินงานในรูปแบบเครือข่ายอย่างจริงจังมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเป็นสำคัญ (อ.2/อ.10)</p>	<p>1. รูปแบบโครงสร้างเครือข่ายควรเรียบง่ายแต่ชัดเจนและสะดวกในการขับเคลื่อน เหมาะสมกับแต่ละบริบท (อ.1/อ.2/อ.3/อ.8)</p>	<p>1. ควรจัดทำเอกสารคู่มือการดำเนินงานเครือข่ายให้ชัดเจน ประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกได้รับทราบและปฏิบัติตามคู่มืออย่างเป็นรูปธรรม (อ.3)</p>	<p>1. สร้างมาตรการควบคุมดูแลสถานศึกษาให้มีการติดตามตรวจสอบซึ่งกันและกันอย่าง เป็นรูปธรรมและเป็นกลไกอัตโนมัติ (อ.9/อ.10)</p>
<p>2. จัดทำแผนกลยุทธ์ร่วมกันทั้งในระดับนโยบาย สถาบันผลิตครู และต้นสังกัดของสถานศึกษา กำหนดให้มีกลยุทธ์ ทั้งระดับองค์การและระดับแผนงานโครงการให้ชัดเจน (อ.1)</p>	<p>2. ควรบูรณาการเครือข่ายที่มีภารกิจและเป้าหมายเดียวกันเข้าด้วยกัน เพื่อจัดความซ้ำซ้อนและความยุ่งยากในการบริหารจัดการ (อ.4/อ.8)</p>	<p>2. การใช้การติดต่อสื่อสารประสานงานที่หลากหลายรูปแบบ โดยเฉพาะใช้เครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ (อ.1/อ.9/อ.10)</p>	<p>2. ควรติดตามประเมินผลการดำเนินการเครือข่ายทั้งระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ (อ.4/อ.8)</p>

ตาราง 6.16 (ต่อ)

ข้อเสนอแนะเพื่อการวางแผน (Planning)	ข้อเสนอแนะเพื่อการจัดองค์การ (Organizing)	ข้อเสนอแนะเพื่อการนำองค์การ (Leading)	ข้อเสนอแนะเพื่อการควบคุม (Controlling)
3. ควรจัดทำข้อตกลง ความร่วมมือ ระหว่างเครือข่ายผ่านผู้บริหาร แต่ละระดับของสถาบันการศึกษา ในเครือข่ายเป็นการสร้าง พันธสัญญาความร่วมมือกันในการพัฒนา คุณภาพผู้เรียนอย่างจริงจัง (อ.1/อ.3)	3. ควรขยายความร่วมมือไปยังทุก ภาคส่วนของสังคม โดยเฉพาะ ภาคเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วม ในเครือข่าย (อ.1/อ.8/อ.9)	3. สร้างแรงจูงใจให้แก่สมาชิกภายใน เครือข่าย โดยการฝึกอบรมให้ความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ ด้านต่างๆ เช่น การวิจัยที่มาจาก ปัญหาและความต้องการจริง การนำผลการวิจัยหรือนวัตกรรม ที่คิดค้นไปเผยแพร่ และใช้ ประโยชน์ร่วมกันรวมถึงการสร้างบรรยากาศทางวิชาการ แนวทางการส่งเสริมการอ่าน สำหรับนักเรียน (อ.1/อ.3/อ.6)	3. การสำรวจ วิเคราะห์ปัญหา และความต้องการพัฒนาของสมาชิก ในเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง เพื่อกำหนดทิศทาง และนำไปสู่การ วางแผนพัฒนาเครือข่ายในอนาคต (อ.2)
4. เน้นการพัฒนาตัวครูและบุคลากรทางการศึกษารวมถึงนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูให้ เป็นผู้เชี่ยวชาญในการจัดการ เรียนรู้เพื่อยกระดับคุณภาพ ผู้เรียนเป็นสำคัญ (อ.1/อ.2/อ.3)	4. เครือข่ายระดับสาขาหรือลูกข่าย ต้องสร้างระบบงานของตนเอง ให้สอดคล้องหรือสัมพันธ์กับ เครือข่ายหลัก (อ.4)	4. ควรส่งเสริมสมรรถนะของสมาชิก เครือข่ายโดยใช้กระบวนการ ฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการด้าน การวิจัยเป็นหลัก (อ.1/อ.4)	4. มีกระบวนการบริหารความเสี่ยง และประกันคุณภาพของการ ดำเนินงานในรูปแบบเครือข่าย ร่วมกันอย่างชัดเจน และดำเนินการ ตามกระบวนการที่วางไว้ อย่างจริงจัง (อ.1)

ตาราง 6.16 (ต่อ)

ข้อเสนอแนะเพื่อการวางแผน (Planning)	ข้อเสนอแนะเพื่อการจัดองค์การ (Organizing)	ข้อเสนอแนะเพื่อการนำองค์การ (Leading)	ข้อเสนอแนะเพื่อการควบคุม (Controlling)
<p>5. ควรดำเนินการเรื่องการต่ออายุราชการให้กับครูที่เกษียณอายุราชการที่มีศักยภาพในการปฏิบัติงานในสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์หรือในสาขาที่ขาดแคลนให้เป็นรูปธรรม (อ.11)</p>	<p>5. การพัฒนาสมรรถนะทางวิชาชีพครู อาจผนวกให้เป็นส่วนหนึ่งของภารกิจประสานงานวิชาชีพสำหรับนักศึกษาสายครูในสถาบันผลิตครูด้วย (อ.3)</p>	<p>5. ควรใช้กระบวนการจัดการความรู้ (KM) เป็นเครื่องมือในการพัฒนาศักยภาพของสมาชิกในเครือข่าย (อ.1/อ.2/อ.4)</p>	<p>5. การนำผลการประเมินการดำเนินงานเครือข่ายมาใช้ประโยชน์ในการแก้ปัญหาและพัฒนากระบวนการดำเนินงานให้เกิดประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น (อ.10)</p>
<p>6. หน่วยงานระดับนโยบายสถาบันผลิตครูและต้นสังกัดของสถานศึกษาควรสนับสนุนทรัพยากรที่จำเป็นเพื่อสนับสนุนการดำเนินการเครือข่ายอย่างจริงจังและต่อเนื่อง (อ.1/อ.4/อ.7/อ.8/อ.9)</p>	<p>6. ควรมีบุคลากรประจำปฏิบัติหน้าที่เฉพาะในเครือข่ายแต่ละระดับ เพื่อประสิทธิภาพการประสานงานและการดำเนินงานภารกิจได้อย่างคล่องตัว (อ.4)</p>	<p>6. หน่วยงานระดับนโยบายและสถาบันอุดมศึกษาที่ผลิตบัณฑิตสาขาวิชาชีพครู ควรจัดให้มีแผนพัฒนานักศึกษาครูและครูผู้สอนในสถานศึกษาให้มีคุณภาพอย่างจริงจังและต่อเนื่อง (อ.5/อ.11)</p>	<p>6. ควรมีการศึกษาวิจัย ความคงทนของพฤติกรรมจัดการเรียนรู้ของครูและผลที่เกิดกับนักเรียน โดยเน้นการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ เน้นการบูรณาการให้สอดคล้องกับความจำเป็นในชีวิต/ความเป็นธรรมชาติ/การมีส่วนร่วมของชุมชน/การเป็นผู้กระทำ (Active Agent) มากกว่าการเป็นผู้รับ (Passive Agent) (อ.4)</p>

ตาราง 6.16 (ต่อ)

ข้อเสนอแนะเพื่อการวางแผน (Planning)	ข้อเสนอแนะเพื่อการจัดองค์การ (Organizing)	ข้อเสนอแนะเพื่อการนำองค์การ (Leading)	ข้อเสนอแนะเพื่อการควบคุม (Controlling)
<p>7. หน่วยงานที่ทำหน้าที่เชิงประสานงานเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาคือ สกศ. ควรมีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) หลักดำเนินการวางแผนดำเนินงานเชิงนโยบายและดำเนินการปฏิบัติร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สกศ./สพฐ./สมศ./อปท. ให้มีแผนยุทธศาสตร์ความร่วมมือที่ชัดเจน เพื่อการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง (อ.1/อ.2/อ.4/อ.8/อ.9)</p>		<p>7. ควรใช้กระบวนการวิจัยเป็นยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนเครือข่ายอย่างจริงจัง (อ.1/อ.2) 8. ส่งเสริม ประสานงานให้มีการเผยแพร่นวัตกรรมเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง (อ.2/อ.9) 9. ควรเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมในทุกกระดับของเครือข่ายและทุกภาคกิจ โดยใช้กิจกรรมต่างๆ ในหลากหลายรูปแบบจูงใจให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเป็นรูปธรรม (อ.1/อ.3/อ.5/อ.8/อ.11)</p>	

ตาราง 6.16 (ต่อ)

ข้อเสนอแนะเพื่อการวางแผน (Planning)	ข้อเสนอแนะเพื่อการจัดองค์การ (Organizing)	ข้อเสนอแนะเพื่อการนำองค์การ (Leading)	ข้อเสนอแนะเพื่อการควบคุม (Controlling)
		<p>10. การพัฒนาสมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศให้ครูสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้เพื่อการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ได้มากขึ้น (อ.11)</p> <p>11. ส่งเสริมขวัญกำลังใจเป็นพิเศษสำหรับครูที่ปฏิบัติงานในเขต 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเฉพาะ ความปลอดภัย และความก้าวหน้าอาชีพ (อ.11)</p>	

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2521). **นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาสำหรับผู้บริหารและครูก้าวหน้า**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2552). **การสร้างเครือข่าย [ระบบออนไลน์]**. แหล่งที่มา http://med.md.kku.ac.th/site_data/mykku_med/701000019//Networking.doc (25 พฤศจิกายน 2553)
- กองส่งเสริมและพัฒนาเครือข่าย สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการและผู้สูงอายุ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2548). **รายงานการวิจัย Best Practices เครือข่ายเข้มแข็งปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในงานพัฒนาสังคม**. กรุงเทพมหานคร: กองส่งเสริมและพัฒนาเครือข่าย.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2538). **เครื่องมือการทำงานแนววัฒนธรรมชุมชน**. กรุงเทพมหานคร : สมาคมทอติกแห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2543). **การจัดการเครือข่าย : กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: ชัคเชสมิเดีย.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2547). **ความแตกต่างระหว่างการจัดการสารสนเทศกับการจัดการความรู้**. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- ขนิษฐา กาญจนรังสีนนท์. (2542). **การสร้างเครือข่ายเพื่อการพัฒนา. วารสารพัฒนาชุมชน**. 38 (1). 13-14.
- คณะอนุกรรมการคุรุศึกษาแห่งชาติ. (2552). **ยุทธศาสตร์และมาตรการการปฏิรูประบบคุรุศึกษาของประเทศ**. (เอกสารอัดสำเนา).
- ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ และคณะ. (2552). **การส่งเสริมและการพัฒนานวัตกรรมเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน**. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ และคณะ. (2553). **การส่งเสริมและพัฒนานวัตกรรมเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้**. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ณรงค์ ณ.ลำพูน และเพ็ชรี รูปวิเชตร. (2546). **การบริหารจัดการคุณภาพโดยรวม (Total Quality Management : TQM)**. เชียงใหม่ : The Knowledge Center เครือบริษัทดวงกมล.

- ถาวร เล็งเอียด และคณะ. (2552). การพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือด้านการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.
- ถาวร เล็งเอียด และคณะ. (2553). การพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือด้านการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน : กรณีศึกษาเครือข่ายการวิจัยในชั้นเรียนในจังหวัดราชบุรีและสมุทรสงคราม. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.
- ธนา ประมุขกุล. (2547). ความหมายของเครือข่าย [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.anamai.moph.go.th/advisor/243/24313.html> (25 พฤษภาคม 2547).
- นฤมล นิราทร. (2543). การสร้างเครือข่ายการทำงาน : ข้อควรพิจารณาบางประการ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นันทกา ปรีดาศักดิ์ และคณะ. (2552). รายงานการวิจัยและพัฒนากองเสริมนวัตกรรมเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนระยะที่ 1. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- นันทกา ปรีดาศักดิ์ และคณะ. (2553). รายงานการวิจัยและพัฒนากองเสริมนวัตกรรมเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนระยะที่ 2. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- นิธิชรินทร์ ชำนาญกิจ และคณะ. (2553). การพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือด้านการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนระยะที่ 2. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- บัณฑกร อ่อนดำ. (2538). กระบวนการทำงานกับองค์กรเกษตรกร. กรุงเทพมหานคร: สามเสน การพิมพ์.
- บุญเกื้อ ควรวาเวช.(2530). นวัตกรรมทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: เจริญวิทย์.
- ประครอง จันทอง. (2546). การพัฒนาครูเครือข่ายด้านการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โรงเรียนยโสธรพิทยาสรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร. การค้นคว้าแบบอิสระ การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ประชาสรรค์ แสนภักดี. (2552). เครือข่ายโรงเรียน [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.prachasan.com/chasanonline/chasanindex.html>. (20 สิงหาคม 2552)
- ปัทมาพร ชเลิศเพ็ชร์ และคณะ. (2552). การพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือด้านการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

- พรทิพย์ ไชยโส และคณะ. (2552). การพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้การพัฒนาวิชาชีพครู สำหรับโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพ. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พรทิพย์ ไชยโส และคณะ. (2553). การพัฒนาการส่งเสริมนวัตกรรมเครือข่ายการเรียนรู้ การฝึกประสบการณ์วิชาชีพคณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ระยะเวลาที่ 2. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ. (2550). สารานุกรมวิชาชีพครูเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ พรรษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา.
- มัญญ มุกข์ประดิษฐ์. (2548). อันเนื่องมาจากพระราชดำริ. ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มีนาคม 2548). หน้า 13.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี. (2552). โครงการวิจัยพัฒนาการส่งเสริมนวัตกรรม เครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน จังหวัดอุบลราชธานีระยะที่ 1. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- รุ่งโรจน์ เพชรบรรณิน. (2546). เครือข่ายภาคประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหา การทุจริตคอรัปชัน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วารี ถาวรรุ่งกิจ. (2548). เครือข่ายการเรียนรู้ของเกษตรกรในการประกอบอาชีพเสริมใน ชุมชนชนบท. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย เชียงใหม่.
- วิชัย ต้นศิริ. (2536). “เครือข่ายการเรียนรู้กับการศึกษาตลอดชีวิต”. การศึกษาแห่งชาติ 27(4) หน้า 4-11: เมษายน -พฤศจิกายน 2536.
- วิจิต สุรัตน์เรืองชัย และคณะ. (2552). โครงการวิจัยและพัฒนาการส่งเสริมนวัตกรรม เครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ระยะที่ 1. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วิจิต สุรัตน์เรืองชัย และคณะ. (2553). รายงานการวิจัยและพัฒนาการส่งเสริมนวัตกรรม เครือข่ายการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ศรีผ่อง จิตกรรมกิจศิลป์.(2552). การสร้างเครือข่ายการทำงาน [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.labschools.net/cur/cur5/sripong.htm#network> (25 พฤศจิกายน 2553)
- สมจิต สวธนไพบุลย์ และคณะ. (2545). รายงานการวิจัยและพัฒนาแบบการพัฒนา คณาจารย์และชุดเรียนรู้ด้วยตนเองสำหรับการพัฒนาสมรรถนะทางวิชาชีพครูโดย ใช้ชุดวิจัยเป็นฐาน. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

- สมบัติ นพรัถ และคณะ. (2552). การวิจัยและพัฒนาการส่งเสริมนวัตกรรมเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สมบัติ นพรัถ และคณะ. (2552). การวิจัยและพัฒนาการส่งเสริมนวัตกรรมเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนระยะที่ 2. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร .
- สมศักดิ์ ภู่วิภาดาบรรณ และคณะ. (2552). การวิจัยและพัฒนาการส่งเสริมนวัตกรรมเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สมศักดิ์ ภู่วิภาดาบรรณ และคณะ. (2553). การวิจัยและพัฒนาการส่งเสริมนวัตกรรมเครือข่ายการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ระยะที่ 2 ในเขตภาคเหนือตอนบน. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2545). รายงานวิจัยเรื่องรูปแบบเครือข่าย การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู.
- สันติภาพ ไกรกิจราษฎร์. (2550). แนวทางการบริหารจัดการเครือข่ายการเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอเมืองเชียงราย. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร : บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2547). เอกสารประกอบการระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเครือข่าย : กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (เอกสารอัดสำเนา).
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2552). รายงานการวิจัยและพัฒนาระบบเครือข่ายการประเมินผลการจัดการศึกษาระดับจังหวัด: กรณีศึกษาระบบเครือข่ายจังหวัดเชียงราย. กรุงเทพมหานคร: สำนักประเมินผลการศึกษา.
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. (2552). เอกสารสาระหลักการและแนวคิดประกอบการดำเนินงาน กศน:คัมภีร์ กศน. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด เอ็น.เอ.รัตนะเทรตดิ้ง.

- สุรัชย์ โทคิยะกุล และคณะ. (2552). การวิจัยและพัฒนาการส่งเสริมวัตกรรมเครือช่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนระยะที่ 1. มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- สุรัชย์ โทคิยะกุล และคณะ. (2553). การวิจัยและพัฒนาการส่งเสริมวัตกรรมเครือช่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนระยะที่ 2. มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- สุวัฒน์ แก้วสังข์ทอง. (2543). เครือช่ายการเรียนรู้ [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา http://ebook.nfe.go.th/nfe_ebook/data_ebook/20/14_141_155.pdf (24พฤศจิกายน 2553)
- สุวิมล โพธิ์กลิ่น. (2549). การพัฒนารูปแบบเครือช่ายความร่วมมือทางวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานขนาดเล็ก. ปรินญา กศ.ด. (การบริหารการศึกษา). พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- เสรี พงศ์พิศ. (2548). เครือช่าย. กรุงเทพมหานคร: เจริญวิทย์การพิมพ์.
- อเนก นาคะบุตร. (2533). จุดเปลี่ยนการพัฒนาชนบทและองค์กรพัฒนาเอกชนไทย. กรุงเทพมหานคร : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.
- อภิสิทธิ์พร สถิตภาคีกุล และคณะ. (2553). การวิจัยและพัฒนาการส่งเสริมวัตกรรมเครือช่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนระยะที่ 2. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- อภิสิทธิ์พร สถิตภาคีกุล และคณะ. (2552). การวิจัยและพัฒนาการส่งเสริมวัตกรรมเครือช่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนระยะที่ 1. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- อมรรัตน์ ภิญญอนันตพงษ์. (2546). การพัฒนารูปแบบความร่วมมือทางวิชาการด้านการเรียนการสอนระหว่างสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อรุณศรี จิตต์แจ้ง. (2552). การประสานเครือช่ายระหว่างสถาบันอุดมศึกษาโรงเรียน และองค์กรภาคีเพื่อการหนุนเสริมคุณภาพการเรียนรู้ในระดับการศึกษาชั้นพื้นฐานในต่างประเทศ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย.
- อารี หลวงนา และคณะ.(2553). การส่งเสริมวัตกรรมเครือช่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนด้านทักษะการคิดในจังหวัดอุบลราชธานี ระยะที่ 2. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

- Candy, P., Crebert, G. and O’Leary, J. (1994). **Developing Lifelong Learner through Undergraduate Education Canberra**. Australian Government Publishing Service.
- Dede, Chris. (n.d.) **The Role of Emerging Technologies for Knowledge Mobilization, Dissemination, And Use in Education**. Retrived from <http://www.virtual.gmu.edu/EDIT895/knowlmob.html> (19 December 2010)
- Dictionary.com. (2011) Retrieved from <http://dictionary.reference.com/browse/context>. (13 December 2010)
- Johnson, R. and Johnson, D. W. (1979) Type of task and student achievement and attitudes in inter–personal cooperation, competition, and individualization. **Journal of Social Psychology**, 108, 37–48.
- Leibold, Probst, and Gibbert. (2002) Retrived from <http://encyclopedia.jrank.org/articles/pages/6655/Learning-Networks.html> (13 December 2010)
- Mondofacto. (2008). **Education Dictionary : Instructional innovation definition** Retrieved from http://www.mondofacto.com/facts/dictionary_instructional+innovation (10 December 2010)
- Open Thinking Wiki. (2010) Retrived from <http://couros.wikispaces.com/sd71> (13 December 2010)
- Padak, P. (1988). **Math in children’s literature**. Retrived from <http://literacy.kent.edu/Oasis/Resc/Educ/mathkidslit.html> (20 December 2010)
- Pant. (2009). Retrived from <http://encyclopedia.jrank.org/articles/pages/6655/Learning-Networks.html> (10 December 2010)
- Slavin, R. E. (1989). Research on cooperative learning: An international perspective. **Scandinavian Journal of Educational Research**, 33(4), 231–243.
- Teachingenglish.org. (2011) Retrieved from www.teachingenglish.org.uk/transform/2011 (20 December 2010)
- The Learning Network. (n.d.) Retrived from www.edstrategies.net/learning_network.php (20 December 2010)
- USACE Learning Network. (n.d.) Retrived from <http://leadership.workforceconnect.org/ln> (13 December 2010)

ประวัติคณະนักวิจัยผู้สังเคราะห์เอกสาร

1. ชื่อ-นามสกุล

รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ ภูวิภาดาบรรณ (หัวหน้าคณະผู้สังเคราะห์เอกสาร)

2. หน่วยงานและสถานที่ติดต่อ

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
239 ถนนห้วยแก้ว ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง
จังหวัดเชียงใหม่ 50200

3. ประวัติการศึกษา

ปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ปริญญาโท จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปริญญาเอก University of Southern California USA.

4. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญ

สาขาวิชาการวิจัยทางการศึกษา
สาขาวิชาการวัดและประเมินผลการศึกษา
สาขาวิชาจิตวิทยาและการแนะแนว

5. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

5.1 หัวหน้าโครงการวิจัย

1) ผลการประเมินการสอนของอาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ระหว่างปีการศึกษา 2545 - 2548 (2549)

2) การสังเคราะห์ผลงานวิจัยของอาจารย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ระหว่างปีการศึกษา 2545 - 2548

3) กลยุทธ์การยกระดับคุณภาพการศึกษาโดยเครือข่ายการวิจัย: การพัฒนาพหุปัญญาของเด็กด้อยโอกาส ในเขตภาคเหนือตอนบน (2550)

4) กลยุทธ์การพัฒนาและการขับเคลื่อนการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนในเขตภาคเหนือตอนบนโดยใช้เครือข่ายวิจัยการศึกษา (2551)

5) โครงการวิจัยและพัฒนากองส่งเสริมนวัตกรรมเครือข่ายการเรียนรู้ ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ระยะที่ 1 (2552)

6) ยุทธศาสตร์การพัฒนากองเรียนการสอนภาษาไทย สำหรับโรงเรียนในเขตพื้นที่อำเภออมก๋อย (2553)

7) โครงการวิจัยและพัฒนากองส่งเสริมนวัตกรรมเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน (2553)

1. ชื่อ-นามสกุล

รองศาสตราจารย์ ดร.ต่าย เชิญงฉี

2. หน่วยงานและสถานที่ติดต่อ

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
239 ถนนห้วยแก้ว ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง
จังหวัดเชียงใหม่ 50200

3. ประวัติการศึกษา

- 1) ปริญญาตรี กศ.บ. (คณิตศาสตร์-ฟิสิกส์) 2514 จากวิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร
- 2) ปริญญาโท กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา) 2519 จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
- 3) ปริญญาเอก กศ.ด. (วิจัยและพัฒนาหลักสูตร) 2534 จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

4. สาขาวิชาที่มีความชำนาญพิเศษ

- 1) สาขาวิชาการวิจัยการศึกษา
- 2) สาขาวิชาสถิติการศึกษา
- 3) สาขาวิชาการประเมิน

5. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

5.1 เป็นหัวหน้าโครงการ

- 1) เปรียบเทียบประสิทธิภาพทางการเรียนของนักศึกษาประเภทโควต้าและไม่ใช้โควต้าของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- 2) ศึกษาการพัฒนาการของสมรรถภาพสมองทางด้านการรับรู้ทางตา (P) ภาษา (V) มิติสัมพันธ์ (S) จำนวนตัวเลข (N) และเหตุผล (R) ของนักเรียนหรือนักศึกษาที่มีอายุ 13 ถึง 22 ปี
- 3) สร้างโปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับไมโครคอมพิวเตอร์ เรื่อง การตัดเกรดที่นิยมใช้ในการประเมินผลการศึกษา
- 4) ประเมินโครงการประชุมเชิงปฏิบัติการผู้นำชุมชนเกี่ยวกับโรคเอดส์ อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่
- 5) ความไม่เสมอภาคทางการศึกษาของชนบทในภาคเหนือตอนบน กรณีศึกษาคนพื้นเมือง จังหวัดลำปาง
- 6) รูปแบบในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติดในสถานศึกษา
- 7) การศึกษาสภาพ ปัญหา ความต้องการ และแนวทางการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยแก่นักเรียนบนพื้นที่สูง ช่วงชั้นที่ 1 และ 2 ในอำเภอมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่, 2552

5.2 เป็นผู้ร่วมโครงการ

- 1) บทบาทของผู้บริหารการศึกษาและผู้ประสานงานระดับท้องถิ่นต่อการดำเนินการจัดการศึกษานอกโรงเรียน
- 2) ประเมินผลงานการฝึกอบรมและพัฒนาวิชาการเกษตรที่สูง 2530-2534 (2535)
- 3) ศึกษาความเป็นไปได้เบื้องต้นในการจัดตั้งโรงเรียนเอกชนอาชีวศึกษา(พาณิชยการ) ในเขตการศึกษา 8
- 4) โครงการจัดตั้งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์ลำปาง จังหวัดลำปาง
- 5) การวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- 6) แนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาหลักสูตรวิชาเลือกโดยใช้เนื้อหาภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคเหนือตอนบนสำหรับนักเรียนในภาคเหนือตอนบน
- 7) ความพึงพอใจของนายจ้างที่มีต่อบัณฑิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ที่สำเร็จการศึกษาในช่วง ปี พ.ศ.2540-2544
- 8) การศึกษาเปรียบเทียบระบบการจัดการศึกษาแบบไตรภาคและแบบทวิภาค
- 9) รูปแบบการจ้างงานและการระดมแรงงาน (อยู่ในระหว่างดำเนินการ)
- 10) การวิจัยเชิงประเมินประสิทธิภาพการดำเนินการจัดการศึกษานอกโรงเรียน : กรณีศึกษาในภาคเหนือ
- 11) การประเมินโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่โครงการหลวง
- 12) การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้และการจัดการเรียนรู้สำหรับบนพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน
- 13) กลยุทธ์การยกระดับคุณภาพการศึกษาโดยเครือข่ายการวิจัย: การพัฒนาพหุปัญญาของเด็กด้อยโอกาส ในเขตภาคเหนือตอนบน (2550)
- 14) กลยุทธ์การพัฒนาและการขับเคลื่อนการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนในเขตภาคเหนือตอนบนโดยใช้เครือข่ายวิจัยการศึกษา (2551)
- 15) โครงการวิจัยและพัฒนาการส่งเสริมนวัตกรรมเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน (2553)

1. ชื่อ-นามสกุล

รองศาสตราจารย์ ดร.ชูชีพ พุทธรประเสริฐ

2. หน่วยงานและสถานที่ติดต่อ

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
239 ถนนห้วยแก้ว ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง
จังหวัดเชียงใหม่ 50200

3. การศึกษา

พ.ศ. 2407	ชั้นมัธยมศึกษา
พ.ศ. 2509	ประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา
พ.ศ. 2511	ประกาศนียบัตรวิชาบรรณารักษ์
พ.ศ. 2514	ประกาศนียบัตรประโยคครูมัธยม
พ.ศ. 2518	การศึกษามัธยมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน
พ.ศ. 2524	ครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
พ.ศ. 2533	การศึกษาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

4. สาขาวิชาที่มีความชำนาญพิเศษ

- การวางแผนทางการศึกษา
- การพัฒนาองค์กร
- การควบคุมและประกันคุณภาพการศึกษา
- การบริหารบุคลากรทางการศึกษา
- การวิจัยทางการบริหารการศึกษา

5. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

- หัวหน้าโครงการวิจัย เรื่อง “สมรรถภาพทางวิชาชีพครูของนักศึกษาที่สอบคัดเลือกกับนักศึกษาที่ไม่สอบคัดเลือกของวิทยาลัยครูเชียงใหม่”
- หัวหน้าโครงการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการสอนวันเสาร์-อาทิตย์ ตามทัศนะของครูอาจารย์ และประชาชนจังหวัดเชียงใหม่และพะเยา”
- หัวหน้าโครงการวิจัยเรื่อง “การสังเคราะห์ผลการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่”
- ผู้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริการวิชาการแก่สังคมของวิทยาลัยครูในภาคเหนือ”
- ผู้วิจัยเรื่อง “คุณลักษณะที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารสตรีในวิทยาลัยครู”
- ผู้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาองค์กรในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดเชียงใหม่”

- ผู้ร่วมวิจัย เรื่อง “ทักษะการวางแผนพึ่งพาตนเองของชุมชนชาวไทยภูเขา ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง”
- ผู้ร่วมวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทักษะการวางแผนที่พึ่งพาตนเองของชุมชนชาวไทยภูเขา ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง”
- ผู้ร่วมวิจัยเรื่อง “การสร้างคู่มือฝึกอบรมเรื่อง ทักษะการวางแผนพึ่งพาตนเองของชุมชนชาวไทยภูเขา หมู่บ้านกรณีศึกษาศูนย์พัฒนาโครงการหลวง”
- ผู้ร่วมวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาทักษะการวางแผนพึ่งพาตนเองของชุมชนชาวไทยภูเขา ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง”
- ผู้ร่วมวิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การยกระดับคุณภาพการศึกษาโดยเครือข่ายการวิจัย: การพัฒนาหุปัญญาของเด็กด้อยโอกาส ในเขตภาคเหนือตอนบน” (2550)
- ผู้ร่วมวิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การพัฒนาและการขับเคลื่อนการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนในเขตภาคเหนือตอนบนโดยใช้เครือข่ายวิจัยการศึกษา”
- หัวหน้าโครงการวิจัย เรื่อง “การสังเคราะห์ผลการวิจัยในชั้นเรียนตามโครงการส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาไทยแก่นักเรียนบนพื้นที่สูง อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่”
- โครงการวิจัยและพัฒนากิจกรรมส่งเสริมนวัตกรรมเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน (2553)

1. ชื่อ-นามสกุล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ผจงกาญจน์ ภูวิภาดาวรรณ

2. หน่วยงานและสถานที่ติดต่อ

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
239 ถนนห้วยแก้ว ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง
จังหวัดเชียงใหม่ 50200

3. ประวัติการศึกษา

ปีที่จบการศึกษา	ระดับปริญญา	สาขาวิชา	สถาบัน
2513	ปริญญาตรี	ภาษาอังกฤษ	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
2520	ปริญญาโท	ภาษาและ วรรณคดีอังกฤษ	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
2522	ปริญญาโท	Curriculum and Instruction	University of Southern California, USA
2525	ปริญญาโท	Linguistics	University of Southern California, USA
2528	ปริญญาเอก	Linguistics	University of Southern California, USA

4. ประสบการณ์การทำงาน :

การวิจัย

วิรัตน์ ไวยกุล และคณะ. (2530). การพัฒนาแบบวัดความเข้าใจในการอ่านสำหรับ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ในจังหวัดเชียงใหม่. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
เชียงใหม่.

วิรัตน์ ไวยกุล และคณะ. (2531). การพัฒนาแบบวัดความเข้าใจในการอ่านสำหรับ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในจังหวัดเชียงใหม่. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
เชียงใหม่.

ผจงกาญจน์ ภูวิภาดาวรรณ. (2540). ความสัมพันธ์ระหว่างชั้นเรียนกับความคิด
สร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในอำเภอเมืองเชียงใหม่. คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ผจงกาญจน์ ภูวิภาดาวรรณ. (2542). การพัฒนานวัตกรรมการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการ
เผยแพร่. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ผจงกาญจน์ ภูวิภาดาวรรณ. (2549). การพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนระดับบัณฑิตศึกษาโดยการประเมินชั้นเรียน. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ผจงกาญจน์ ภูวิภาดาวรรณ และคณะ (กำลังดำเนินงาน). การพัฒนาหลักสูตรเพิ่มศักยภาพทางวิชาชีพครูของบุคลากรทางการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

เอกสารคำสอนและตำรา

ผจงกาญจน์ ภูวิภาดาวรรณ. (2539). เทคนิคการสอนอ่านภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ผจงกาญจน์ ภูวิภาดาวรรณ. (2539). ภาษาและการสอน รวมบทความวิชาการ.

ผจงกาญจน์ ภูวิภาดาวรรณ. (กำลังดำเนินงาน). การพัฒนาหลักสูตรและบทเรียนภาษาไทย ในฐานะภาษาต่างประเทศ.

1. ชื่อ-นามสกุล

ดร.ปรารธนา โกวิททางกูร

2. หน่วยงานและสถานที่ติดต่อ

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
239 ถนนห้วยแก้ว ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง
จังหวัดเชียงใหม่ 50200

3. ประวัติการศึกษา

- 1) ปริญญาตรี บริหารธุรกิจบัณฑิต (บธ.บ) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2536
- 2) ปริญญาโทศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (วิจัยและสถิติการศึกษา) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2543
- 3) ปริญญาเอก การศึกษาดุษฎีบัณฑิต (วิจัยและประเมินผลการศึกษา) มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2551

4. สาขาที่มีความชำนาญเป็นพิเศษ

- 1) ระเบียบวิธีวิจัย
- 2) สถิติสำหรับการวิจัย
- 3) ประเมินโครงการ

5. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย (ปี 2543-2553)

วิจัยเดี่ยว

- 1) การประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและสถิติการศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2543
- 2) การพัฒนารูปแบบการประเมินธรรมาภิบาลในมหาวิทยาลัยของรัฐ (2550).

วิจัยร่วม

- 1) ประเมินผลโครงการทุนการศึกษานิสิต นักศึกษาแพทย์ มูลนิธิสมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.), 2549.
- 2) ประเมินผลโครงการสมองไหลกลับ (RBD). สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.), 2549.
- 3) การสังเคราะห์ผลงานการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง สาขาวิชาบริหารการศึกษา (แผน ข) มหาวิทยาลัยนเรศวร., 2548

- 4) การประเมินหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร., 2547
- 5) ความพึงพอใจของนิสิตเกี่ยวกับการให้บริการของสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยนเรศวร. 2546.
- 6) กลยุทธ์การยกระดับคุณภาพการศึกษาโดยเครือข่ายการวิจัย: การพัฒนาพหุปัญญาของเด็กด้อยโอกาส ในเขตภาคเหนือตอนบน, 2550
- 7) การติดตามและประเมินผลการจัดการความรู้และกระบวนการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน, 2550
- 8) กลยุทธ์การพัฒนาและการขับเคลื่อนการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนในเขตภาคเหนือตอนบน โดยใช้เครือข่ายวิจัยการศึกษา, 2551
- 9) การประเมินโครงการพัฒนาการศึกษาโรงเรียนในพื้นที่โครงการพัฒนาออยตุง (พื้นที่ทรงงาน) อันเนื่องมาจากพระราชดำริ, 2551
- 10) การศึกษาสภาพ ปัญหา ความต้องการ และแนวทางการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยแก่นักเรียนบนพื้นที่สูง ช่วงชั้นที่ 1 และ 2 ในอำเภอมวก้อย จังหวัดเชียงใหม่, 2552
- 11) โครงการวิจัยและพัฒนาการส่งเสริมนวัตกรรมเครือข่ายการเรียนรู้ ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ระยะเวลาที่ 1, 2552
- 12) ยุทธศาสตร์การพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทย สำหรับโรงเรียนในเขตพื้นที่อำเภอมวก้อย, 2553
- 13) การวิจัยและพัฒนาการส่งเสริมนวัตกรรมเครือข่าย การเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน, 2553

1. ชื่อ-นามสกุล

นางชัชวารี หมอยา

2. หน่วยงานและสถานที่ติดต่อ

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
239 ถนนห้วยแก้ว ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง
จังหวัดเชียงใหม่ 50200

3. ประวัติการศึกษา

- 1) ปริญญาตรี ศึกษาศาสตรบัณฑิต (ประถมศึกษา) เกียรตินิยมอันดับ 1
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- 2) ปริญญาโท ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (วิจัยและสถิติการศึกษา)
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

4. สาขาที่มีความชำนาญเป็นพิเศษ

- 1) วิจัยการศึกษา
- 2) สถิติการศึกษา

5. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

- 2546 การวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียนเพื่อส่งเสริมการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
- 2550 กลยุทธ์การยกระดับคุณภาพการศึกษาโดยเครือข่ายการวิจัย: การพัฒนา
พหุปัญญาของเด็กด้อยโอกาส ในเขตภาคเหนือตอนบน
- 2551 กลยุทธ์การพัฒนาและการขับเคลื่อนการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของ
นักเรียนในเขตภาคเหนือตอนบนโดยใช้เครือข่ายวิจัยการศึกษา
- 2552 1) การสังเคราะห์ผลการวิจัยในชั้นเรียนตามโครงการส่งเสริมการเรียนการสอน
ภาษาไทยแก่นักเรียนบนพื้นที่สูง อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่
2) โครงการวิจัยและพัฒนาการส่งเสริมนวัตกรรมเครือข่ายการเรียนรู้ของครู
และบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน (2552)
- 2553 ยุทธศาสตร์การพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทย สำหรับโรงเรียนในเขตพื้นที่
อำเภออมก๋อย
- 2553 การวิจัยและพัฒนาการส่งเสริมนวัตกรรมเครือข่าย การเรียนรู้ของครูและบุคลากร
ทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

รายชื่อนักวิจัยโครงการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมเครือข่าย การเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

1. รองศาสตราจารย์ ดร.พรทิพย์	ไชยโส
2. รองศาสตราจารย์ ดร.เรณูมาศ	มาอุ่น
3. รองศาสตราจารย์ ดร.สิริพร	ทิพย์คง
4. รองศาสตราจารย์ชาญชัย	ขันติศิริ
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นฤมล	ยุตาคม
6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุदारัตน์	สารสว่าง
7. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชานนท์	จันทร์หา
8. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉัตรศิริ	ปิยะพิมลสิทธิ์
9. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชีพสมน	รังสยาทร
10. อาจารย์ ดร.วารุณี	ลักขณาโชคดี
11. อาจารย์ ดร.เมธิณี วงศ์วานิช	รัมภากาภรณ์
12. อาจารย์ ดร.อภิษรฐา	จันทร์ประเสริฐ

มหาวิทยาลัยนเรศวร

1. รองศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ	นพวิทย์
2. รองศาสตราจารย์ ดร.สำราญ	มีแจ้ง
3. รองศาสตราจารย์ เทียมจันทร์	พานิชย์ผลินไชย
4. อาจารย์ ดร.อมรรัตน์	วัฒนาธร
5. อาจารย์ ดร.ชำนาญ	ปานางวงษ์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

1. รองศาสตราจารย์ ดร.ชุมศักดิ์	อินทร์รักษ์
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เครือศรี	วิเศษสุวรรณภูมิ
3. อาจารย์อนุศักดิ์	ตั้งปณิธานวัฒน์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นันทกา	ปรีดาศักดิ์
2. อาจารย์ ดร.สุนทรี	ศิริอังกูร
3. อาจารย์ ดร.สิริลักษณ์	โปรงสันเทียะ

4. อาจารย์สิรินาถ	จنگกลาง
5. อาจารย์ ดร.กาญจนา	ทอแก้ว
6. อาจารย์ ดร.ประยูทธ	ไทยธานี

มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

1. รองศาสตราจารย์ ลำดวน	เกษตรสุนทร
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ จำเป็น	สังข์มุสิกานนท์
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิรัชรินทร์	ชำนาญกิจ
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พนธ์	ชาติทอง
5. อาจารย์ ดร.ปรีดา	เบ็ญคาร
6. อาจารย์ ดร.ปัทมาพร	ชเลิศเพ็ชร
7. อาจารย์ ดร.นงนภัสส์	มากชูชิต
8. อาจารย์ ดร.จุไรศิริ	ชูรักษ์
9. นายกุลพัฒน์	ยิ่งจำนูน

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

1. รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์	ภูวิภาดาวรรณ
2. รองศาสตราจารย์ ดร.ต่าย	เชียงใหม่
3. รองศาสตราจารย์ ดร.ชูชีพ	พุทธประเสริฐ
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชรินทร์	มั่งคั่ง
5. อาจารย์ ดร.ปรารภนา	โกวิทยางกูร
6. นางชัชวารี	หมอยา

มหาวิทยาลัยบูรพา

1. รองศาสตราจารย์ ดร.วิชิต	สุรัตน์เรืองชัย
2. อาจารย์ ดร.จันทร์พร	พรหมมาศ
3. อาจารย์ ดร.อาพันธ์ชนิด	เจนจิต
4. อาจารย์ ดร.เวชฤทธิ์	อังกนะภัทรขจร
5. นางสาวทัญญู	วุฒิวรรณ

มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุรัชชัย	โกศิยะกุล
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปาจริย์	ผลประเสริฐ
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประพิมพร	โกศิยะกุล
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อังสุรีย์	พันธ์แก้ว

มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

1. อาจารย์ ดร.ถาวร	เส็งเอียด
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุรางค์	มันยานนท์
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อุทัยวรรณ	ดอกพรม
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ แซลล์ม	บุญลุ่ม
5. อาจารย์ ดร. พรศักดิ์	สุจริตรักษ์
6. อาจารย์จริยะ	วิโรจน์
7. อาจารย์ทรงเกียรติ	อิงคามระชร
8. อาจารย์เชาวฤทธิ์	พันธ์ทอง
9. อาจารย์จิราภรณ์	เกตุแก้ว
10. นางสาวชนานุช	เงินทอง
11. นายนภสินธุ์	เสือดี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อารี	หลวงนา
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิณณวัตร	ปะโคทัง
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชูชีพ	ประทุมเวียง
4. อาจารย์ ดร.สุวิมล	โพธิ์กลิ่น
5. อาจารย์ ดร.อมรรัตน์	พันธังาม
6. อาจารย์รักษิณา	หยดย์อย
7. อาจารย์ธิดารัตน์	จันทะหิน
8. อาจารย์ธันร์ญพรณ์	ไชยพรรค
9. อาจารย์เรืองชัย	ปริบาล

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อภิณห์พร	สถิตย์ภาคีกุล
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ จุติพร	อัสวโสวรรณ
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มลิวลัย	สมศักดิ์
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นิตยารัตน์	คงนาลีก
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ จรุงใจ	มนต์เสียง
6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ศศิวิศม์	เพชรช่วย
7. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ บุปผา	เรืองรอง
8. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เจริษา	ใจแผ้ว

9. อาจารย์ ดร. อารี	สาริปา
10. อาจารย์ ดร. นพรัตน์	ชัยเรือง
11. อาจารย์สุชุมล	จันทวี
12. อาจารย์กฤษมา	ใจสบาย
13. อาจารย์อลิสตา	ตลิ่งผล
14. อาจารย์วิชาดา	ตันตระกุล
15. อาจารย์สุภาวดี	หนูเจริญ
16. อาจารย์อรดา	โสภาสรัตนากร
17. อาจารย์ธวัชชัย	คงนุ่ม
18. อาจารย์ศิวพร	ชูรัตน์
19. อาจารย์สุทธิษา	มาลีเลิศ

โรงเรียนพรหมคีรีพิทยาคม จังหวัดนครศรีธรรมราช

20. นายชลอ	ลาชโรจน์
21. นายสมทรง	ฝั่งชลจิต
22. นางสาวถนอมศรี	สุขศิริ
23. นางสาวสุจิตรา	พันธินิตย์
24. นางนวิยา	จินดาวัฒน์
25. นางนงรัตน์	สุขสม
26. นางพชรมน	ไตรเมศ
27. นางไพศล	โสনারถ
28. นางสาวจุรีย์	พูลพิพัฒน์

โรงเรียนวัดใหม่ จังหวัดนครศรีธรรมราช

29. นายสมศักดิ์	แสงสว่าง
30. นางสาวรัชนี้	สุขศิริ
31. นางมัลลิกา	จันทพราหมณ์
32. นางวันดี	ถนัดสัญญา

โรงเรียนบ้านในเขียว 1 จังหวัดนครศรีธรรมราช

33. นายวาทิ	จันทพราหมณ์
34. นางวรรณนา	นุราช
35. นางสุคนธ์	กิงรัตน์
36. นายสุวิทย์	โสনারถ

โรงเรียนหนพิตำวิทยา จังหวัดนครศรีธรรมราช

37. นาย ส. สมบัติ	มีสุนทร
38. นายศักดิ์ดาเดช	เดชศิริ
39. นางณภภาภัช	พงษ์พันธ์
40. นายณรงค์	กิจถาวร
41. นางเกสร	สุวรรณมณี
42. นายประยูร	ขวัญสงค์
43. นางอำนวย	รักษ์ไถวีย์
44. นายเกรียงไกร	สิทธิพงศ์
45. นายอนุวัฒน์	แก้วเมือง
46. นางสาวเบญจพร	ชุลละเอียด

โรงเรียนบ้านพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช

47. นายจรรยา	จันทร์เอียด
48. นางเกษมศรี	เล่นทัศน์
49. นางดารณี	เสียมใหม่
50. นางฉวีวรรณ	สุประดิษฐ์
51. นางนิภาวรรณ	ข้างนิล

โรงเรียนบ้านหนบ จังหวัดนครศรีธรรมราช

52. นายสันติ	ปิ่นหอมกุล
53. นางวิไลลักษณ์	มณี
54. นางอารีย์	หนูทอง
55. นายอุดม	โมราศิลป์

คณะผู้พิจารณาเอกสาร

รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ ภูวิภาดาวรรณ	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รองศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ นพวิภัก และคณะ	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุรชัย โกศิยะกุล และคณะ	คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงแสน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อารี หลวงนา และคณะ	คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นันทกา ปรีดาศักดิ์ และคณะ	คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
รองศาสตราจารย์ ดร.พรทิพย์ ไชยโส และคณะ	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.วิจิต สุรัตน์เรืองชัย และคณะ	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
อาจารย์ ดร.ถาวร เสงี่ยมยอด และคณะ	คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
รองศาสตราจารย์ ดร.ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ และคณะ	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
รองศาสตราจารย์ ลำดวน เกษตรสุนทร และคณะ	วิทยาเขตปัตตานี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิณหพร สถิตภาคีกุล และคณะ	คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

ศาสตราจารย์พิเศษชงทอง จันทรางศุ

นางสาวสุทธาสินี วัชรบูล

ดร.จิรพรรณ ปุณเกษม

นางโสภณา ตาแก้ว

เลขาธิการสภาการศึกษา

รองเลขาธิการสภาการศึกษา

ผู้อำนวยการสำนักมาตรฐานการศึกษา

และพัฒนการเรียนรู้

(พฤษภาคม 2552 - ตุลาคม 2552)

ผู้อำนวยการสำนักนโยบายด้านพัฒนาคุณภาพ

และมาตรฐานการศึกษา

(พฤศจิกายน 2552 - ปัจจุบัน)

คณะผู้สังเคราะห์รายงานการวิจัย

รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ ภูวิภาดาวรรณ

รองศาสตราจารย์ ดร.ต่าย เชิญฉวี

รองศาสตราจารย์ ดร.ชูชีพ พุทธประเสริฐ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ผจงกาญจน์ ภูวิภาดาวรรณ

ดร.ปรารธนา โกวิทยางกูร

นางชัชวารี หมอยา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ผู้รับผิดชอบโครงการ

นางสาวสมรัชนิกร อ่องเอิบ

นายสำเนา เนื้อทอง

นางสาวสุวิมล เล็กสุขศรี

นางกนกพร ถนอมภักดิ์

นางสาวพิกุล กันทะวัง

หัวหน้ากลุ่มนโยบายพัฒนาครู คณาจารย์
และบุคลากรทางการศึกษา สกศ.

นักวิชาการศึกษาชำนาญการพิเศษ สกศ.

นักวิชาการศึกษาชำนาญการพิเศษ สกศ.

(พฤษภาคม 2552 - ตุลาคม 2552)

นักวิชาการศึกษาชำนาญการ สกศ.

(พฤษภาคม 2552 - ตุลาคม 2552)

นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ สกศ.

บรรณาธิการเอกสารและประสานงานโครงการ

นายสำเนา เนื้อทอง

นักวิชาการศึกษาชำนาญการพิเศษ สกศ.

เพื่อเป็นการใช้ทรัพยากรของชาติให้คุ้มค่า
หากท่านไม่ใช้หนังสือเล่มนี้แล้วโปรดมอบให้ผู้อื่น
นำไปใช้ประโยชน์ต่อไป